

رُباعِیاتِ عُمَرْ خَیّام

RUBÂIYÂT

OF

OMAR KHAIYÂM

With English Translation by

EDWARD FITZGERALD

Translated into

SANSKRIT and DĒSYĀNDHRAM

BY

A. NARAYANADAS

PRINCIPAL

SREE VIZIARAMA GANA PATASALA

VIZIANAGRAM

PRINTED BY HABIBKHAN ALIKHAN, AFGHAN,
AT THE BRITISH INDIA PRESS, BOMBAY, AND
PUBLISHED BY A. NARAYANADAS, PRINCIPAL,
SREE VIZIARAMA GANA PATASALA,
VIZIANAGRAM.

स्मृतिरस्तु

Dedicated to the sacred memory of Maharaja Sri Vijayaram Raj the late Raja Saheb of Vizianagram

By the author
Adibhatla Narayanadas.
Principal,
Sri Vijayarama Ganapatasala.
Vizianagram.

and Lalita Kumari Devi

نَمازْ

नमस्या

WORSHIP

కొలుపు.

కందము ॥ یا ماہِ شَبِ چہارْ دَہمْ

हेमातः संस्तुवाम - हेत्वांदुर्गे ।

Oh, my noble Goddess !

మామీఁదనగనికరించు-మాయిలువేల్పా ॥

آ. نارایَنَداسْ

आ. नारायणदासः

A. NARAYANADAS

ఆ. నారాయణదాసుఁడు.

ÔMAR KHAIYÂM

Omar Khaiyâm, Sanskrit Amarakāyam, was a native of Naishapur, a town famous for learning in Khurasan, a province with a good climate in the north-east region of Persia, touching the north-west boundary of the Hindu Kush mountains. History says Omar wandered in Egypt, Arabia, the eastern provinces of Europe, Afghanistan, and the Punjab, and that his intellect reached its zenith by his acquaintance with many monarchs and the learned men of Africa, Asia, and Europe. It is usual with some critics to estimate authors more from their outward life than from their writings. By a deep study of Omar's original quatrains, and Edward Fitzgerald's English translation thereof, I translated both of the texts into Sanskrit and Atchha-Telugu (Deseyamu) verse. It is not my habit, like many authors, to get my works corrected and recast by others. I presume an original writer takes pride in having his works published as they are so that critics might see him in his true colours. I depict an author's character by my deep study only of his original works. A poet is a thinker and a musician is a worker. Poetry and Music cannot be true when expressed by artificial means. How can a surgeon realize the nature of living tissues by a post-mortem? Were I to hear Omar singing his chosen songs, I could, to some extent, criticize his merits as they are. A born poet or a musician only can criticize his like, but the borrowed feathers—the manufactured scholars—become hopelessly unqualified either to appreciate or criticize a born poet or musician. Would it not be laughable if those born blind or deaf were to criticize dramatic performances? Poetry is abstract, and Music is concrete. Poetry is theoretical and spiritual, and Music is practical and material. Poetry is the cause and Music is the effect. Everybody can criticize Music according to his taste, but nobody, I am sure, can criticize a poet's imagination as it is absurd if anyone attempts to know the knower. I translated Fitzgerald into Sanskrit of the Anustub metre, into Telugu of the Kandam metre, and the original text into Gitī and one of the Bhujangī metres.

Omar states that all religious shows and philosophical discussions are merely vain and whimsical actions for passing an idle life. Omar Khaiyâm satirizes the so-called hypocritical religionist and philosophers who speak one thing and do another. I observe, by perusing Omar's original quatrains, that he was quite disgusted with religious fanatics and crafty philosophers; he preached the true religion that one is born to live and enjoy which one could do if he were to please society. Of all enjoyments devotion towards the Almighty is the happiest; therefore Omar encourages wine, woman, and music, which mean divine service, a pure mind, and meditation. A poet and a musician cannot but be one and the same for the reason that one cannot produce any material work without first thinking how to work. The poet or musician is loved throughout by society for he pleases society more than any other dumb and stern scholars: Omar must be an all-round scholar for he criticizes different scholars. The quintessence of Omar's poem is the enjoyment of wine, woman, and music, which are really substantial; but paradise is only ideal. One who has gone from earth has gone for ever, and returns no more. One can create his own paradise if he possesses self-contentment. Man is predestined for happiness or misery; but good or bad is only in his nature. Omar is strictly a monotheist. He believes the soul is eternal. Every one can enjoy his life with contentment for it is already predestined without fear of God as the Almighty is an embodied mercy. Omar commences his verses with the word "KHURSHID," which means the sun, because, I presume, he was a sun worshipper and Vedantist, a born astronomer belonging to a learned Kashmirian Brahmin family settled long ago in Persia, being invited there by a Zoroastrian king. The sun, the king of planets, the material cause of all objects, is the only God visible in the centre of his created universe like the spider is in his web. The motto of Omar is: "Play with the curls of your sweetheart and with a lute in a lonely place." Omar must have lived in sound health for at least a century as his verses show a very ripened worldly experience.

I hope my readers will learn more by my translations which, I presume, are true to the original to a great extent.

A. NARAYANADAS.

उमर कविप्रशंसा ।

यथाकार्येणैवकारणम् ह्यंस्यात्तथा काव्येनैवकविर्विमर्शनीयो भवेत् । मूढः परप्रत्ययनेयबुद्धिर्ज्ञानलवदुर्विदग्धः खट्वारूढः कविम्मन्योनजातु कविं विमृशेत् । काव्यपरिशोधनेनैवोपज्ञालङ्कृतः सरस्वत्युभयपयोधरपानमत्त इचतुर्विधाभिनय परवशीकृत सर्वलोकः सकल संस्कृत प्राकृत भाषाविशेष प्रतिभासमन्वितः शश्वन्नानाविधप्रवन्ध निर्माणचातुर्य वैभवार्जितनिस्तुल यशः संपूर्णाखिलदिगन्तः परम भागवतोत्तमः परिणतवयाः सर्वतन्त्रस्वतन्त्रः कविरेवकविं नेत्रंनेत्रमिव परीक्षेत । तत्रभवानुमराख्यः प्रसिद्ध पारसीक कविरमरसिंहकविसमकालिकः पद वाक्य प्रमाण पारावारीणः सङ्गीत साहित्य विद्याधुरीणः पण्डिताग्रणीर्निवरस रसिकग्रामणीः कन्दर्प सुन्दर स्तृणी कृत पुरन्दरः साधित भक्तिज्ञानवैराग्य सर्वस्वः पञ्चह्रस्वः प्रबुद्ध निखिलग्रह चारार्घः पञ्चदीर्घः समस्तैहिक सुखभोक्ता सन्तत यथार्थवक्ता सर्वशास्त्र प्रचारकः सदोभयलोक सन्तारकः किंबहुनोमरोऽमरकाविर्वायवनाचार्य एवे तिमन्यामहे । लोकोत्तर चरित्रशाल्युमरकविसदृशः पुरुषो जगति नभूतोनभविष्यत्येव । पारसीकदेश प्राच्यभागस्तन्महानुभावस्य जन्मभूमिरुत्तरेण गान्धारदेशं भूतल स्वर्गप्राया द्राक्षा दाडिमादि मधुरफल रसास्वादनीया नानाविध पुष्पसौरभ प्रसिद्धासन्तत तृणकाष्ठजलसमृद्धा सकलवेदशास्त्रास्थानी जगज्जेगीयमान सार्वभौम राजधानी रसवद्यमक काव्यरचनेवानन्य सुलभसाध्या सज्जनाराध्यास्ति । ततो भवान्शतहायनः संप्राप्त सकलदेशाधीशोपायनः स्वकाव्ये " सुराशक्तिः शिवोमांसं तद्भक्तो भैरवः स्मृतः " इतिरुद्रयामल न्यायाच्छुद्धाद्वैतमतमवलम्ब्य "हरिरेव जगज्जगदेव हरिर्हरितो जगतो नहिभिन्नतनुः । पुरुषएवेदँ सर्वम् । अहं ब्रह्मास्मि । ब्रह्मैव संसरतिमुच्यतएतदेव

दौवारिकं भवति संसरणञ्चतस्य, मुक्तिः पूनर्भवति चिद्रपुषैवतस्यस्वाज्ञानतः स्वमहिमप्रतिबोधतश्च" इत्यादि श्रुति स्मृति पर्यालोचनया विरज्य स्वार्थ परदांभिकयायजूकाञ्जस्नपूकानपि सुतरां निरस्य भागवतमतमवालंविष्ट। संप्रत्यष्टमशनि वशीभूत कर्मभूमि जना यतः पराधीना नितरामपि पतिता अत्यन्त विपरीत बुद्धयः केवलात्मंभरयः सुतरांम्मितंपचा वर्णाश्रम-धर्म परिभ्रष्टाः स्वार्थैकपरायणाः पाषण्डीकृताः पौरुषशून्या धनसंपादनार्थ मकार्य मपिकुर्वन्तः पाश्चात्याचारमनुसरन्तः शिष्टप्रमाण मधिक्षिपन्तः सहसा म्लेच्छभाषा परीक्षोत्तरण मात्रेण लब्धाधिकारपद प्राप्त्यारूढाः किंकर्तव्य-तामूढा वर्णसङ्करा नीचकिङ्कराः स्सर्वज्ञम्मन्या अतीव निर्लज्जा ऊन विंशति वर्षापक्ववयस्काअपि येनकेनाप्युपायेनार्जित दुर्मदाधिकारा नाट्य वेद-पारगानपिचतुर्विधाभिनयविशारदान्सर्वजन रञ्जकान्नाना विध संस्कृत प्राकृत काव्य कन्यारत्न दातृन्सर्वतन्त्रस्वतन्त्रानति क्रम्यानाघ्रात, देवभाषा गन्धले-शाअप्यविदितभावरागतालाअप्यचुंबित श्रुतिलया अप्यनास्वादित चतुः षष्टिकलारसा अपि गीर्वाणभाषा काव्य विशेष रचनासामर्थ्यविहीनं म्लेच्छितानुवादितापभ्रंश ग्रन्थकारं कविसार्वभौमाख्ययापि सङ्गीत ज्ञान शून्यं नाट्यकला प्रपूर्ण नाम्नापि भ्रुकुंसमभि नवभरताचार्याह्वयापि शुष्कयन्त्र-वादकंसङ्गीतभूषणाभिधानेनापि शुकानु वादिनं वेदार्थ वाचस्पति नामधेयेनाप्यपल पन्ति। मूढेनाप्यधिकारिणा पामरेणापि धनिना दुष्टोऽपिशिष्टायते हीनोऽप्यनूचानायते। "लयान्तर प्रयोगेणरगैरत्रापि विवेचितम्, नानारस सुनिर्वाह्य कथं काव्यमिति स्मृतम्। तस्माद्विद्वान्प्रेव वदेत् वीवगृत्येत् दान कामा अस्मै प्रजा भवन्ति। वीणावादनतत्वज्ञः श्रुति जाति विशारदः, तालज्ञश्चा प्रयासेन मोक्षमार्गंनियच्छंति। देवदत्तामिमां वीणांस्वर ब्रह्मविभूषिताम् मूर्छयित्वा हरिकथां गायन्नेवंचराम्यहम्। यथानयति कैलासं न गंगा न सरस्वती, तथा नयति कैलासं न गङ्गा न सरस्वती। येतेशतंमानुषा आनन्दाः स एको मनुष्य गन्धर्वाणामानन्दः। नृत्य गीतादि कुशला गन्धर्वास्युर्नृलौकिकाः;नाग-न्धर्व सुरूप धृत्" इत्यादि। श्रुति स्मृति विध्युत्सर्ग वाक्यान्यनादृत्य गान्धर्व वेद बाह्याः

संप्रति नाचाटा यथाकथञ्चिदप्यपभ्रंश मूकाक्षर विन्यासेनैव पामरान्प्रतारयन्तः काव्यइव बहु रसिकाइव काव्य विमर्शका इवापस्वरेण घूकायन्ते । " ये शुष्काध्ययनासक्ता ये च शास्त्रविचिन्तकाः । सर्वे व्यसनिनो मूर्खा यः क्रियावान्स पण्डितः " इति न्यायाढ्यः स्वविरचित विविधानवद्यहृद्य गद्य पद्य गेय काव्य शतानि स्वयमेव गायनृत्यन्रञ्जयतिपण्डितपामरो भय महा समाजान्स एव कविना मार्हति । नाट्यवेदानभिज्ञः केवल निर्जीवपुस्तुक प्रतिमाव लोक नव्यसनासक्तः सभा रञ्जकाभिनय प्रयोग शून्यः पाकरसं दर्वीवकाव्यरसं न जातु जानात्यतएवकेचि-द्विमर्शकं मन्या उमरः कवि शेखर इति परम भागवतोत्तम इत्यपि न विजानन्ति निगदितं हि खलु भवभूति कविना " ममकोऽपिसमान धर्मेत्यादिना । विद्वा-नेव विजानाति विद्वज्जन परिश्रमं । नहि वन्ध्या विजानाति गुर्वी प्रसववेदनाम् " इति वचनानुसारतः केनचिदपि श्रुत्युक्त विधिना नृत्यन्गायन्यः स्वकल्पित काव्य-कलापैः सभास्तारानुरञ्जयति स वेदविद्भूसुरएव विद्वान् । लोके तावत्सहजपाण्डित्यः कदापि सकृदेव जरीजृम्भते । संप्रत्येतत्काव्य परिशीलनेनोमरः कवि रितिनिर्दिशामः । विनैवाभि योगादिना सर्वविद्यापारगः सहज पाण्डित्य विशारदएवसाधुत्व परिज्ञाने प्रमाणम् । " आविर्भूत प्रकाशनामनुपप्लुत चेतसाम् । अतीतानागत ज्ञानं प्रत्यक्षा-न्नविशेष्यते । अतीन्द्रियानसं वेद्यान्पश्यन्त्यार्षेण चक्षुषा । ये भावान्वचनं तेषां नानुमानेनबाध्यते " तस्मादस्माद्दृशैर्भागवतैर्यथार्थमेवेश्वर कृपयानिर्दिश्येत । रसिक शेखरैर्नाना देशाधि पैरुग्र कविः संप्राप्त समस्त विभवोऽप्यनन्य साधारण नित्य सन्तुष्ट्या वानप्रस्थो भवन्शिव शक्त्यात्मक जगदारा धनमेवयावज्जीवमका-र्षीत् । दैवभक्ति रेवोमरकविनोद्दिष्ट सुरेतिश्रद्धेवतस्यपानपात्रीति निश्चिनुमः । अर्धग्रासोऽरण्यनिवासः सन्ततशिवशक्ति नामाभ्यास एवोमरकविनाकाङ्क्षि । " अज्ञोजन्तुरनीशोऽयमात्मनः सुखदुःखयोः । ईश्वरप्रेरितोगच्छेत्स्वर्गंवाश्वभ्र-मेववा । ईश्वरानुग्रहादेवपुंसामद्वैतवासना । वासुदेवः सर्वमितिसमहात्मासुदुर्लभः । भक्त्याहरिमुपास्ते । निरतिशयानन्द प्रियानन्य प्रयोजन सकलेतरवैतृष्ण्यवज्ज्ञान विशेषोभक्तिः । भक्तिर्ज्ञानायकल्पते । सर्वभूतेषुयः पश्येद्भगवद्भावमात्मनः । भूतांश्च भगवत्यात्मन्नेषभागवतोत्तमः । नाद्वैतज्ञानवतः कर्माणि विधीयन्ते । मायामात्रमिदं

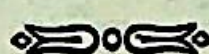
विश्वमद्वैतंपरमार्थतः। सर्वमात्मैव खलु कंकेन पश्येत्। विज्ञातारमरेकोविजानीयात् अहङ्कारविमूढात्माकर्ता हमितिमन्यते। केनापिदेवेन हृदिस्थितेन यथानियुक्तोऽस्मि तथाकरोमि। साक्षीचेताःकेवलोनिर्गुणश्च। कर्ता भोक्ता जनार्दनः। मन एव मनुष्याणां कारणंबन्धमोक्षयोः।अयमात्माब्रह्म।प्रकृतिं यान्तिभूतानि निग्रहःकिंकरिष्यति। पुङ्खानुपुङ्ख विषयेक्षण तत्परोऽपि ब्रह्मावलोकनधियंन जहाति योगी। नासदासीन्नोसदासीत्तम आसीदिति श्रुतिः। परमार्थदशायांनवेदाः सन्ति। पदार्थ तत्वज्ञाना देवनिश्रेयसावाप्तिः। इति श्रुतिं स्मृति शतपर्यालोचनयोमर कविः स्वकाव्यरूपेणबालाववोधायपरमार्थमुपादिक्षत्। तथाह्येवमस्तु "प्रकृतमनुसरामः पायसंभक्षयामः" क्षणमप्यवतिष्ठते श्वसन्यदि जन्तुर्ननुलाभवानसौ। प्रतिक्षणविजृम्भणादुभयबाहुकूलङ्कषस्तनत्रुटित कञ्चुकंनमतयौवनंयोषितः। मानुषाणामिदंपथ्यंपयःपानं वयः स्त्रियः" इतिप्रत्यक्षविषयमगणयित्वाकिं ब्रह्मजिज्ञासया गगनारविन्दगन्धजिघ्रासयेव। "अवश्यमनुभोक्तव्यं कृतंकर्मशुभाशुभम्। ललाटलिखिता लेखापरिमार्ष्टुं न शक्यते" इतिमत्वाभूतं मास्मार्षी भाव्यमपिमाचिन्तीः केवलंदैवकृतं साम्प्रतं सुखं वा दुःखं यथातथापित्वयानुभोक्तव्यमेव किं वृथातर्केणदोधूयसे "यद्भसेनिजकर्मोपात्तं वित्तंतेनाविनोदय चित्तम्" इति सर्वज्ञः सर्वशक्तिर्भगवान्स्वांशीभूतस्य जीवस्य यथेच्छया नानाविधोपाधि जालंसृजन्नपि पुनः पुनर्नाशयन्सहजलील या क्रीडति "दैवाधीनं जगत्सर्वं मन्त्राधीनन्तु दैवतम्। तन्मन्त्रं ब्राह्मणाधीनं ब्राह्मणो मम देवता। सर्वत्रदान्ताःश्रुतपूर्णकर्णाजितेन्द्रियाः प्राणिवधे निवृत्ताः प्रतिग्रहेसङ्कुचिताग्रहस्तास्ते ब्राह्मणास्तारयितुंसमर्थाः" इत्युमर कविः सप्रमाणं स्वकाव्येनपशुमारणकर्मदारुणंछान्दसमाक्षिपन् "सर्वधर्मान्परित्यज्यमामेकं शरणंव्रज" इतिभगवद्वाक्यमनुसृत्य भगवद्भक्ति सुधापानमत्तः श्रद्धाकान्तांपरिरभ्य जीवन्मुक्तोऽभूदित्यूहामहे। यतउमरः कविरपिसिद्धान्ति चक्रवर्तीततोज्योतिषांपतेः सूर्यस्यत्रयी मूर्तैर्नाम स्वकाव्यमुखेसमुपापादि "पीत्वापीत्वापुनः पीत्वायावत्पतति भूतले। पतन्नपि पुनः पीत्वाजीवन्मुक्तो न संशयः" इति कौलिकवचनतत्वंविज्ञाय "तस्माद्योगीभवार्जुन। भक्तियोगः प्रशस्यते" इतिसंम्यङ्क्त्वा भागवतोऽभूत्तंभागवतोत्तमं कार्मिष्ठाश्छान्दसास्सुतरामरासिकाः कर्मबाह्य इत्याक्षेप्सुरत एवैतत्काव्य

व्याजेन समहात्मा श्रोत्रियंमन्यांस्तान्दं भाचारान्सङ्गीत साहित्यरसानभिज्ञा न्परुषभाषानप्येडमू कान्प्रत्याचिख्यपत् ।" यच्चकिञ्चिज्जगत्सर्वं दृश्यतेश्रूयतेऽपिवा अन्तर्बहिश्चत त्सर्वं व्याप्यनारायणः स्थितः । सर्वंविष्णुमयंजगत् । रसोवैसः । रसँह्येवायं लब्ध्वानन्दीभवति " इतिविदित्वा । रे देवानांप्रिय दारुणकर्मा-ण्युत्पन्नारासिकवैदिकम्मन्य किम्मुधाल्वत्परिमितायुः समयापयसि नृत्यन्गा-यन्भक्तिपारवश्येन सर्व संसार दुःखंविस्मृत्यमुक्तिकान्ता गाढसमाश्लेषणेन जीवन्मुक्तो भवेति प्रबोधयन्नेतत्काव्यं विरचय्यस्वयमभिनीय भागवतमतमबूबुधत् । समस्तवक्षबृहस्पतिर्दैवज्ञशिरोमणिर्नैयायिकाग्रीयोनानाविध गणितशास्त्र ग्रन्थानररच-दपि स्वजन्मदेशे ऽपूर्व नक्षत्रशालांनिरमीमपत् । " योगेनान्तेतनुत्यजाम् " इतिन्यायादपि "ब्रह्मविदाप्नोतिपरम् । ब्रह्मविद्ब्रह्मैवभवति । " इतिश्रुतिविज्ञाना द्ब्रह्मण्येवव्यलेष्ट । तत्रभवान् यवनशब्द सम्मिलितमप्येत त्काव्यं प्राचीनपारसीक भाषयैवव्यरचि । प्राचीनपारसीक भाषाप्रायशः प्राकृतविशेष एवेतिमन्ये । अस्मि-न्ग्रन्थे भूतकालार्थ विषये मयालुङेव प्रायोज्यव्ययचाक्षरोऽप्यनिषेधीतिशिवम्

अज्जाडादिभट्ट नारायणदासः ।

ఉమరుఖైయాము ముచ్చట.

ఉమరుఖైయామను చదువరిమాట కారిలయకాఁడు పారసినాఁడున వెండికొండకుఁ బడమటిదాపలనలరు తావుల వాసిగన్న చోటన్దగు తలిదండ్రులకుంబుట్టి, తనపుట్టుతెల్వి తేటలనెల్లబఱి చదువులనారితేఱెను. మిగుల నాటపాటమాట మీటలంగడిదేఱి, తన పుట్టునెలవునకెన్నెన్నోయా మడలచుట్టు ప్రక్కలనున్న పెక్కు మేటిదొరకొల్వులం జేరువడసి బండెడు పొత్తములన్ వ్రాసి యందందఁ బిన్నపెద్దల నందఱిన్ మెప్పించి మింటి చుక్కలన్ గంటికగ పఱ్చఁగల్గి యదివఱకు నేలనెచ్చటనైన నందలచూపని క్రొత్త వింత చుక్క చూపులమిద్దియన్ గొప్పదొర ప్రాపున మిన్నుట్టఁగట్టించెను. వేయి యేండ్ల క్రిందట నా చదువరి మాటకారిలయకాఁడుపుట్టి నూఱేండ్లుహాయిగా బ్రతికి తనయూరి పొలిమేరనెగడునడవి చేరువ నెడతెగక పొర్లిపాఱు సెలయేటియొడ్డునఁ బొదలుపూఁదోఁటలో నొంటిగాఁదనచెలువతోఁ గూటమిఁ దక్కఁదక్కు వేడ్కలనోలలాడుచున్ దన తలంపులన్ వేనవేలనాణిముత్తె ఫుంగోవలన్ బోలుతన చేతివ్రాలఁబాలరాఁబలకలంజెక్కి మనుళ్లనిల్పిన కారుకాపురపుటింటికిఁదన యొడలప్పగించెను. మఱియు నా చూపరి చదువరిమాటకారి నెఱవాది మేల్బంతి తన మేటితలంపులన్ సూటిమాటలంగూర్చి వ్రాయుచు నేటేటఁదన్జూడవచ్చిన తన సంగడీండ్రఁ గాడిపాడి వినిపించుచు గొప్పగొప్పవారి మన్ననలందుచున్న మాటమోమోటలేక వెల్లడించుచుఁ బ్రాఁజదువులంబట్టి నడుచుచున్నట్లు వాలకములువేసి చాటుగాఁదమకుఁదోఁచినట్లెల్లఁ జెడుపనులనొనర్చు కొంటెలపరువు బయలుసేయుచుఁ దనతోటిపాటియు సుఖులకెన్నడున్ సేగి దలపకెల్లరును హాయిగా బ్రతుకఁదగు వెరవుపుప్పచు, నిన్న ఱేపులందల పోయ కొక్కనేటి పనులే చేయఁదలపడుచు మిన్నుమన్నులంబన్ను వేల్పున్దన్ను దిన్నగామన్నించి తనలోఁగల్పుకొని యెన్నఁటికైనఁ బుట్టుపోకలన్గానని నిండుతనివిన్గొన సాగించుమనియున్నాను బొందులెత్తకతీరని యెడల నొడలు మఱచియొంటిగాఁ ద్రావికుడిచి తాఁగట్టు కొన్నయన్నుమిన్న పొందునఁగోరి నన్నెంత్లపఱకున్దాఁబుట్టిన యూరి కడవిదాపునఁదీయ సెలయేటి యొడ్డునఁబూఁదోఁటయం

చున నాటపాటలతోఁ బ్రొద్దుపుచ్చ బ్రతుకేతనకిమ్మని నిచ్చలువేల్పు న్వేఁడుకొనుచుండును నే నీగొప్ప చదువరిమాటకారి మిన్నపాఁకసి నుడులన్నచ్చిన దరువులను బాగుగా వ్రాసి చదువనేర్చి వేల్పునుడుల న్మఱియు దేటనాటుమాటల కూర్పులన్వివరించినాఁడను. నా దరువులందు విలువతోఁచనపుడు నా చేతకాని తనముగాఁ జదువరులెంచవలయు న్గాని యాపాఁకసి మాటకారి కొఱంత నెన్నరాదు. నేర్చియున్నేరనట్లగపడు నీ చదువరి మాటకారిలయకానినన్ని మూలలరసి సరిగాఁబోల్చఁగలవా రెప్పుడైన న్నిక్కలి యరుదు. ఆట పాట మాట చదువులవ్వేన వేల నిండుకొల్వులనొడలు మఱపించు మాట కారిలయకాని మంచి చెడ్డలను హెచ్చు తగ్గులన్వివరింపఁగలవాఁడంత వాఁడింకొకఁడు న్నపుడేకదా. నిజముగా నాడనేర్చినవాఁడు పాడనేరఁడు పాడనేర్చినవాఁ డాడఁజా లఁడు మఱియు నాడుచున్పాఁడ నేర్చినవాఁడెల్ల చదువు సందెల నారితేరి నాటు మాటల న్వేల్పు నుడులన్గలగల్పులేని కబ్బములఁద నంతఁటన్గా నెక్కటిగాఁబన్ని తనపన్ని కలన్గానే యాడుచెంతోదవ్వుకొండలన్మాఱు బ్రమోఁగించు తీరునఁబాడి చదివి వినిపిం చుచు నిండు రాచకొల్వులఁజూపఱకుఁ దీపులొదవించుమై సొగసు లావుకల్మలనొక్క పోల్కి నీడువచ్చిన మొదలు మిగులముదుకఁడైయు సుఱున్న దనుకఁదన యూరి కెన్నియో యామడల చుట్టు పట్లఁగల వీడులనెంతయో యెనలేనివన్నె వాసులగ్గాంచుచు మఱలఁదాఁగా పుర మున్నయూరు చేరఁగలిగిన మంచి తలవ్రాలున నొప్పారు గొప్పవానిన్గూర్చి గుడ్డివా రేనుఁగున్ బోల్చునట్లు చదువరులవలె మాటకారుల తీరున నాటపాటల నారితేరినలయ కాంద్ర పొలుపునఁదుంటరి పెంకె పడుచువాండ్రు నాలుగెంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని యంటించుకొన్న చదువు రంగుగోటునఁ దమ యూరిలోనే తమయింటిపంచనే వెట్టిముట్టి పెంకెపిల్లకాయలన్వెంటఁ ద్రిప్పుకొనుచుఁదమ వెనుకటి చిన్నతనము నగుబాటు చాటు చేసికొని యప్పుడే యూడిపడ్డ తగువారివలె నొడలు విఱిచుకొని విఱ్ఱవీఁగు కొఁటెలు పుట్టు చేవగల మాటకారిలయకాని నోర్చఁగలరా. మఱియున్దమ చేవలేమిం దామ చెప్పుకొన గలరా. నలువురిలోఁ దమతప్పు లొప్పుకొనఁగలరా. ఇమ్ముదుకఁడీసందేండ్లున్ గూడ నొక్క తీరుచేవతోనుంట కచ్చెరువందవలసినదే. ఇన్ని తెఱఁగులఁ బుట్టుకతోనే యబ్బిన తెల్వి తేటలతో నొరులయొద్ద నేర్చుకొనకయే వేల్పునుడినాటు మాటలఁబెక్కు కబ్బ ములల్లి పిన్న పెద్దల న్మెప్పించఁ గల్గుటయరుదే. యెవ్వరి నైనన్సరకు గొనక తనతోఁచిన కట్టుబొట్టుజుట్టులతో వెఱపులేక కిచ్చవచ్చినతీరున నడుచుటతగునా. సంజాఁడు నమల

THE AUTHOR :
MR. A. NARAYANADAS

FOREWORD.

I have glanced through Mr. A. Narayanadas's Telugu and Sanskrit Translations of Omar Khaiyâm and was greatly struck by his varied talents, remarkable linguistic equipment, and technical power of versification. He claims that his translations are more literal than those of Fitzgerald, and only those who are familiar with the Persian original can examine this claim. The Telugu verses are written in what is called అచ్చ తెలుఁగు, or pure Telugu, which is rather difficult. It is a matter of great pleasure to know that Mr. Das maintains a virile and vigorous mind even at his ripe age of 69, and I am tempted to congratulate him on a performance which, taking all things into account, is certainly astounding.

WALTAIR:
Dated 22-10-1932.

S. RADHA KRISHNAN,
Vice-Chancellor,
Andhra University.

కుంటి యున్న దున్నట్లనుట యేనెపముననైనఁగానీ యేయు సుఖులనైన ద్వైగటాపఁజానొల్లకుంట యీముదుకనికిఁబెట్టని సొమ్ములు కానీగాని యీతఁడుతన పెద్దలమంచి జాడలంబట్టినడువఁగల్గె నేని మేపందఱు మీముదిచూ పరికిము ప్రొవద్దులన్నొ రిక్కఁకుందుమాయనుతగువారు. కానీ యెవరి తెల్వి తేటలువారి వొకరొకరిం గొండాడఁదొడగినఁదోటి పాటివారు మమ్మలఁతు లుగానెంచరా. మాపొట్టగడుచుటెట్లెల్ల రుగూడనొండొరు హెచ్చుతగ్గులెన్ను కొనుచుం దురు గా. ఎల్లయుసుఖులతోడి మిన్నుమన్నులంబన్నిన వేల్పునకందఱుపై తాల్పులొక్క పోల్కి వారే కబాయను పెంకెవారు. వీనికింత పేరేల రావలెనీ నీల్గుఁబోతుముదుకనినెవ్వైన నడఁగఁద్రొక్కక మానమనుకొయ్యద్రిప్పుడు తిప్పకాయలుంబంటచేలన్మించిపెఱుగు కలుపువ లె పెచ్చుఱేఁగువారుమాటికిఁ దొంబది తొమ్మిదిపాళ్లకానీ యేనుఁగుంజూచి యేపులు మొఱఁగనీ యెవ్వరేమనుకొన నీ గాజుకనులవాఁడు మంచి చూపులవాని నరయుటెట్లంటించుకొన్న చదువుగోటునఁ దెలియనివారల చెంతవిట్టినీఁగఁ కొంటెయాటలు నిజమగుపుట్టు చేవగల నెఱ జాణయెదుట సాగవుగా. ఉమర్కయ్యాము పుట్టు చేవఁగలవాఁడుగావునఁ బెట్టు చదు వురంగంటించుకొన్న కొందఱోర్వలేకా మాటకారిలయకానిఁగూర్చి తమతమతలవిలువ కొలందిన్నల వోయుచున్నారు. నిక్కముగా బడుచువారు ముదుకంద్ర నెన్నఁజాలరు కాని పెద్దవారు తాముగూడఁబడుచువారయి ముదుసళ్లగుటచేతఁ బిన్నలతెలివి తేటలను బాగుగాఁ గనిపెట్టఁగలరు. మొత్తము మీఁదఁబడుచులకు ముదుసరులపైఁ గిట్టకుంట నిజమేకాని ముదివారు తమ్ముఁ గనిపెంచిఱెక్కలు వచ్చువరకుఁ గాపాడని చోఁబిన్న లిట్లెట్లు పెరిగి పెచ్చుఁరేఁగి పెద్దలన్దీఁ కొనఁగలుగుదురు. ఉమరు కయ్యాము నేలయం దెల్ల సాటిలేని చదువరి మిన్నయనియు నెల్లలెక్కల నారితీరి మిన్నుమన్నులంగల దిను సులనెల్ల తెలిసికొన్న గొప్పవాఁడనియుం బోల్చఁగలిగిరిగాని తాముగూడఁ బేరెక్కిన మాటకారిలయ కాంద్రును మఱియు నెల్లపుడెడతెగక వేల్పుంగొల్చు వారును గూడనైన యెడలనానెరవాదిమిన్న యాటపాట మాటమీట చదువుసందెల నారితీరిన సాటిలేని మేటి మాటకారి చదువరిలయకాఁడనియున్గూడ వెల్లడిగఁదమతమ వ్రాఁతలనొప్పుకొనకుందురా. ఈదరువుల్లిన యుమర్కయ్యాము నలుగురివలెనే యేబదేండ్లవఱకుఁ దనయూరిలోఁగాపుర ము చేసి తన్నెఱుఁగఁ జాలకపలుతెఱంగులఁదన్ను న్దూలనాడు పడుచువారలు పెక్కండ్రు చెలరేఁగుటచేతను మఱియున్దన చిన్ననాటి నెచ్చెలులందఱున్ వరుసగా నొక్కరొకరే

జాఱిపోవుచుండుటచేతను విసిగి వేసారి పిమ్మటఁదా బ్రతికిన యేబదేండ్లు పఱకును దన యింటికి రెండామడల మేరఁబండిన పొలములకును మఱియు నడవి పూఁదోఁటలకును నడుమనొకతీయని సెలయేటియొడ్డున నెలకొనితనయొక్క వన్ బట్టి నెచ్చెలిమిచే నెన్నడున్ దనతోడెడబాయ నొల్లనిముద్దుగుమ్మతోఁ దన మిగులున్న బ్రతుకె ఱెడదఱుకుంచల వెట్టు కొనక హాయిగా వెళ్లించుకొనుచుఁ దన్నప్పుడప్పుడు చూడవచ్చిన తన పిన్ననాటి నెచ్చెలికాండ్రతో ముచ్చటించుకొనుచుఁ దన యాటపాటల మెలపునఁ బన్నిన దర్వులెప్పటివప్పటికిఁ జేసిన వప్పుడప్పుడు వినిపించుచుండును. మొత్తముపైనీయల్లికయందలి దర్వులన్నియున్ బాగుగఁబారసి మాటతెలిసి యాఁటపాట మాటమీటల గడిదేఱిన మేటి చదువరిలయకాఁడు తీసికొనఁ గలిగిన నిగ్గేమననంద ఱేయే తెగలకుఁజెందనీ, మఱేయే నాటులనెలకొనువారుకానీ, లేనిపోని ప్రాఁజదువ్రల చిక్కు కోరితగుల్చుకొనక మేర మీఱిన సొమ్మునిండ్లు నాకిళ్లు మిద్దెలు మేడలకున్ గల్ల మెప్పులకై యూరకే తంటాలుపడక మూనాళ్ల ముచ్చట బ్రతుకును మిన్నుమన్నులఁ బన్నినవేల్పెట్లు నడుపునోయొర్మితో నీయ కొని నింపుతనివితో నుసుఱునిల్పి కొంచెము సత్తువీఁ జాలినంత సగము రొట్టియతించుఁ దనువలచిన మంచి తెత్విఁతేటలుగల చెల్వకున్ వేల్పునెల్లపుడున్ గొల్చుటకుఁదప్పనీ బ్రతు కునఁగోరఁ దగినదింకెద్దియున్గాదని వెరవు చెప్పచుఁదన్నుగొల్చువారల నొడ్డెక్కించి పిదపఁ దానొడ్డెక్కుటయేయని తోపించుటయే. మొట్టమొదటఁబారసినుడులు రానురానరబ్బి పలు కులంగలసియు మంచుకొండకీవలవాడుకొనఁబడుచున్న వేల్పునుడులతోనూటికిఁబాతికవంతు చొప్పున మేనమామ పోల్కిగానున్నవి. ఉమ్మరుకయ్యామల్లిన మాటపన్నికంబట్టి య మేటి మాటకారి చదువరివేల్పుల నెఱేఁగించుటకై పన్నిన గుడిబొమ్మలవలె వేల్పునెడ నెఱుకుపగల వారికుండఁదగిన తగులేవెఱ్ఱి నీళ్లనియు వేల్పున్మత్తఱులవేఁడు కొనుతలంపేయక్కలు ద్రా వించు మిటారియనియున్నిన్న పెద్దలిరువురకున్గూడ మిగులగొప్ప చవి పుట్టుంచుచుఁ జేయునదొకటి చెప్పునదింకొకటియున్గా లేనిపోని వాలకములఁ దాముపలచిన కూడు కూర్కులఁ దమ తోటిపాటి వారినందఱిజ్జెఱచియున్దా మెక్కరే హాయిగానుండఁగోరి పెద్దల వడువడికిఁగ సింతయున్బెడ దారిద్రొక్కమని గోటునఁదెగ నీల్గుచుఁ బ్రాఁజదు వులఁ బిక్కపెట్టి గ్రుడ్డెద్దు చేలఁబడునట్లు ఉవ్విఱోలుచులోలోనఁ జెడుపను లెన్నె న్నో చేయునాలిముచ్చు పొగరుఁబోతుల పరువుబయల్పెట్టి తన తోటిపాటివారికి

మంచి పెరవు నేర్పఁటయేయని నాచేత వెల్లడింపించునాయిలు వేల్పు ప్రొద్దుగ్గొని యాడుచు నుమరుకయ్యాను పద్దియములకు వివరముగా నాయల్లిన యీ తెలుఁగుపద్దెముల న్వేల్పునుడి జోలిసుంతయునులేని నాటుపాటి మాటలతోడనే యిదివఱకే మాటలల్లువా రున్గూడన్గూపఁ దొరకొనఁదెగింపని పట్టు దలన్దొంటి పెద్దలనుడిపడికట్లొక్కింతయున్దప్ప కేరి కైనసిట్లీ పొరసెనుడుల వివరించు నాటుమాటలంబన్నని ఁకనలవికాని తెన్నునఁగూపఁ ఁగల్గి లినని చాటుచు నుఱియు మొట్టమొదట వెగటుగాఁదోఁచిన దినుసైనంజవిచూచిన కొలందినలనాటుమైనింపుగాక మానదుకనుకనోర్మిగల మంచి చదువరులకీ నాపన్నిక కొనసుట్టి నారసినకొలఁదిఁజవిగొల్పక తీరదనునింపు నమ్మికనింతతో నీ వ్రాఁతముఁగించి నాఁడను. నా పద్దెములందలి మాఱుమూలమాటలకెల్ల వివరమీ పొత్తము కొన వ్రాసినాఁడను.

అజ్జాడాదిబట్ల నారాయణదాసుఁడు.

RUBĀ'I YATĪ UMAR KHAIYĀM

رُباعِیاتِ عُمَرْ خَیّام

(۱) خُورْشِید کَمَنْدِ صُبْح بَرْ بامْ اَفْگَنْد
کَیْ خُسْرَوِ روز مُہْرَہ دَرْ جامْ اَفْگَنْد
مَیْ خُورْ کِہ مُنادِئِی سَحَرْ گَہْ خِیزان
آوازِۂ "اِشْرَبُوا" دَرْ اَیّامْ اَفْگَنْد

RUBĀ'I YATĪ UMAR KHAIYĀM.

(1) Khurshīd kamandi subh barbām afgand
Kai khusravi rōz muhra dar jām afgand
Mai-khur ki manādī-ī sahar ga khēzān
Āwāzaī " Ishrabwā " dar ayyām afgand.

I

Awake ! for morning in the Bowl of night
Has flung the Stone that puts the Stars to Flight;
And lo ! the Hunter of the East has caught
The Sultan's Turret in a noose of light.

॥ सुप्रभातम् ॥

श्लोकः ॥ प्रबोधयप्रभातो नक्षत्राण्यन्तर दीधपत् ।
इनोऽक्षैप्सीन्नवीनांशु जालंराजगृहोपरि ॥ १ ॥

गीतिः ॥ सूर्यःप्रभातजालंगृहो परितले समन्ततोऽक्षैप्सीत् ।
दिन पतिरप्यास्थत्प्रस्थानमणिंभाजनेप्रयाणाय ॥
प्रातः सजागरूकः प्रतिहार्यप्यहरहःसउत्तिष्ठन् ।
पिबहालामित्युच्चैर्व्यजिज्ञपत्संभ्रमेणकर्तव्यम् ॥

—:(మేల్కొలుపులు):—

(౧) మూఁపు ॥ మెలఁకువగనుమీయదెతూ ।
పఽలరారెమినుమినుకులడు-గంటదొడంగెన్ ।
జెలఁగిపగటివేలుపుమే ।
డలయూదలకెండవిడియె-డవలదవిలిచెన్ ।

పాట ॥ కావిరాపొద్దువల వైచె-ఁగప్పుమీఁద ।
వెలుఁగుతేఁడుదిగాఁదనయి-ల్వెడలుచుండెఁ ।
ద్రాగుఁడనివేగరియుఁజాకె-వేగుఁబోక ।
హాయిగామీరుసీవిరి-నానుకొనుఁడు ।

آمد سحری ندا ز میخانهٔ ما (۲)
کای رند خراباتی دیوانهٔ ما
برخیز که پر کنیم پیمانه ز می
زان پیش که پر کنند پیمانهٔ ما

هنگام صبوح است و خروش ای ساقی (۳)
ما و می و کوی میفروش ای ساقی
چه جای صلاحست خموش ای ساقی
بگذر ز حدیث و درد نوش ای ساقی

---

(2) Āmad saharī nidā zi mai khānaī mā
Kāy rindi kharābā tī dīwānaī mā
Bar khēz ki pur kunīm paimāna zi mai
Zān pēsh ki pur kunand paimānaī mā.

(3) Hangāmi subūh ast va khurōsh ai sāqī
Mā va mai va kūyi maifarōsh ai sāqī
Chi jāyi salāhast khamōsh ai sāqī
Baguzar zi hadīs va durd nōsh ai sāqī

II

Before the phantom of False morning died,
Methought a Voice within the Tavern cried,
“When all the Temple is prepared within,
Why lags the drowsy Worshipper outside?”

III

And, as the Cock crew, those who stood before
The Tavern shouted—“Open then the Door!

श्लो० ॥ गतेमायाव तमसे प्रातः पानमजागदीत् ।
हृदिस्थंदैवतंमूढ गवेषयसि किम् बहिः ॥ २ ॥
गी० ॥ प्रातश्श्रुतमाह्वानम् शुण्डायास्तिष्ठ रे सुरापायिन् ।
पूरयपात्रं तूर्णं नयावदसुभाजनं भवतिपूर्णम् ॥
श्लो० ॥ पानागताअवोचन्मांबोधावुषासि घोषाति ।
उन्मीलयकवाटं द्राग्नावर्तन्ते गताः पुनः ॥ ३ ॥
गी० ॥ मधुवारोऽयम् प्रातः पायय मां पात्रि कुक्कुटोरौति ।
पानस्य नौसुराया अहो बतात्रैकदा समावेशः ॥
नहिदीक्षावसरोऽयम् माशोचीरीदृशं वृथा पात्रि ।
धर्मस्य काद्य चिन्ता पिबहालासारमखिलमयिपात्रि ॥

---

(౨) మూ ॥ వేకువచీఁకటి సోఁకుడు ।
తోఁకమడఁచి పరుగువెట్టె-ఁదోడ్తోవినిచెన్ ।
నా కానుడిసీలోనీ ।
జోక వెదకు కనకుము వెలి-చోటులఁగనుచున్ ।
పా ॥ వినఁదగెన్బిల్పదిగోఁగోపు-వెంటనుండి ।
తరలెమాపులేనా వెట్టి-తాగుఁబోత ।
కనుము మై బుడ్డిమిడుకుత్తె-గాకమనుపు ।
కొల్లగానించుకొందమా-కోపుఁక్రోవి ।
(3) మూ ॥ మేలగుఁక్రొక్కారమువిని ।
తాళకకోపుగడితలుపు-తట్టియనెన్వాఁ ।
డీలోగుమ్మము తెఱవవి ।
దేలాయుగమెడయమల్లి-యిటరామనుచున్ ।
చెంపు ॥ తఱియయ్యెడుబిఱాన-ఁద్రావించునన్ను ।
మలుపుంజుకూసెఁగ-మ్మనికోపుపడుచ ।
కోపువెంటమనము-కోపునిచ్చోట ।
సీవిరిచెలితార-సిల్లితిమిట్టు ।

مَی باید خورد و کامِ دل باید راند

پیداست که چند در جهان خواهی ماند

وقتِ سحر است خیز ای مایهٔ ناز

نرمک نرمک باده خور چنگ نواز

کاینها که بخوابند نیابند بسی

وانها که شدند کسی نمی آید باز

وقتِ سحر است خیز ای طرفه پسر

پُر بادهٔ لعل کن بلورین ساغر

کین یکدمهٔ عاریت درین کنج فنا

بسیار بجوئی و نیابی دیگر

Mai bāyad khurd va kāmi dil bāyad rānd
Paidāst ki chand dar jahān khāhī mānd
Waqtīsaharāst khēzai māyaī nāz
Narmak narmak bāda khur chang nawāz
Kāinhā ki bakhāband nayāband basī
Wānhā ki shudand kasī namī āyad bāz
Waqtīsaharāst khēz ai turfayi pisar
Pur bādaī l'al kun bulurīni sāghar
Kīn yakdamayi ' āriyat darīn kunji fanā
Bisyār ba jūī va nayābī dīgar.

You know how little while we have to stay,
And, once departed, may return no more."

पातव्यं मृद्वीकं कर्तव्यं हृदय वाञ्छितं सफलम् ।
तावकजीवितकालावधिर्भवेदेव जगति विस्पष्टः ॥
अयि हृदयानन्द निधे सत्वरमुत्तिष्ठ सुप्रभातोऽयम् ।
मन्दम्मन्दम् मद्यं पीत्वा वादय विपञ्चिकामद्य ॥
नष्टस्पृहश्शयालुः कथमैहिक भोगभाग्यभाग्भवति ।
नहिशक्यते गतासुर्देही निजवाञ्छितं पुनर्भोक्तुम् ॥
प्रत्यूषस्संप्राप्ता जागृहिबालेनवीन गुणजाले ।
मधुनाधुना समन्ता द्रक्ती कुरुकाचभाजनं स्वच्छम् ॥
अन्याधीनं क्षणिकं सत्यापन्न मैह लौकिकं वित्तम् ।
अन्वेषयन्नपिचिरं कामितमाप्तुं नशक्यसेऽत्यर्थम् ॥

లింక నీనోమేల-నేకోపుపోటి ।
తొలుచదువులమూల-ద్రొక్కి-బిఱీనఁ ।
గోపుమడ్డిన్నాదు-కుత్తుకబంటి ।
తప్పకయానుమి- త్తఱివిడికోపు ।
నొప్పంగానీకోర్కె-నోడఁగూచుఁకొనుమ ।
యలవియే బ్రతుకనీ-పనుకొన్నవఱకు ।
తెలియదానీకిది- తేటగానింక ।

పా ॥ మెలఁగలేఁబగల్లెమ్మునా-మిడుకుతోడవ ।
త్రాగిమెల్లమెల్లనజెంగు-మ్రోఁగనిమ్ము ।
గుఱకఁబోతులైరెనన-క్కఱకుఁగారు ।
మఱియుఁజెల్లిపోయినవారు-మళ్లిరారు ।

చె ॥ పొడుపయ్యేమేల్కొను-మోవింతపాప ।
కైపునగంగసా-గరములాల్సెల్లు ।
నీ మెకవుబ్రతుకిం-కేవఱకుండుఁ ।
దరలిననిదిమఱి-తడవినన్రాదు ।

(۴) اکنون که جهانرا بخوشی دست رسیست

هر زنده دلی را سوی صحرا هوسیست

بر هر شاخی طلوع موسی دستیست

در هر نفسی خروش عیسی نفسیست

وقتست که از صبا جهان آرایند

وز چشم سحاب چشمها بگشایند

موسی دستان ز شاخ کف بنمایند

عیسی نفسان ز خاک بیرون آیند

---

(4) Aknūn ki jahān ra bakhushī dastirasīst
Har zindayi dilīrā suwīsahrāyi hawasīst
Bar har shākhī tulūyi mūsāyi dastīst
Dar har nafsīyi khurōsh ʻ isāyi nafsīst
Waqtāst ki az sabā jahān ārāyand
Waz chashmi sāhāb chashmhā bakushāyand
Mūsāyidastān zi shākh kaff banumāyand
ʻ Isāyinafsān zi khāk bīrūn āyand.

IV

Now the New Year reviving old Desires,
The thoughtful Soul to Solitude retires,
Where the WHITE HAND OF MOSES on the Bough
Puts out, and Jesus from the Ground suspires.

श्लो० ॥ नूत्नोऽभूत्प्रत्नसंकल्पो रहस्यंचित्तमीप्सति ।
मुनयो यत्र तप्यन्ते तत्र मोक्षामहेवयम् ॥ ४ ॥

गी० ॥ अयमवसरो विहर्तुं समुत्सुकानां वनेषु सर्वेषाम् ।
प्रतिविटपं सौन्दर्यम् प्रतिगन्धवहं चकास्ति सौहित्यम् ।
नववासन्तिक मन्दानिलेन संप्रत्यलंकृतंभुवनम् ।
वर्षेप्सया जलधरं पश्यत्युन्मीलितेक्षणेनेदम् ।

---

(౪) మూ ॥ ఈతటిక్రొత్తేడు మరల ।
నీ తెగఁదోలియడువకోర్కి-నిటుపనిగొనియె ।
ట్లోతొల్లిఁటి చదువరులటు ।
నాతోఁచినకందువ న్మ-నజ్జనెదనిఁకన్ ।

చె ॥ అదనుమైతాల్పుల-కవ్వారికింకఁ ।
గందువన్గారుల-ఁగడువేడ్క-మీఱఁ ।
గొమ్మనెల్లన్బట్టె-ఁగోర్కెలేఁతకయి ।
కొలుచుఁజల్లనిగాలి-కూఁరిమియావి ।
మెల్లనఁదెమ్మెర-మెలఁగుచునుండె ।
తొలుచూలుమబ్బుక-న్దొగలబెల్లించె ।

(۵) این چرخ که باکسی نمیگوید راز
کشته بستم هزار محمود و ایاز
می خور که بکس عمر دوباره ندهند
هرکس که شد از جهان نمیآید باز

(٦) روزیست خوش و هوا نه گرمست نه سرد
ابر از رخ گلزار همی شوید گرد

---

(5) Īn charkh ki bā kasī namīgōyad rāz
Kushta bistumi hazār mahmūd va ayāz
Mai khur ki bākas umur dōbāra na dihind
Har kas ki shud az jahān namīāyad bāz.

(6) Rōzīst khush va hawā na garmast na sard
Abraz rukhi gulzār hamī shūyad gard

V

Iram indeed is gone with all his Rose,
And Jamshīd's Sev'n-ring'd Cup where no one knows;
But still a Ruby gushes from the Vine,
And many a Garden by the Water blows.

VI

And David's lips are lockt; but in divine
High-piping Pahlavi, with "Wine! Wine! Wine!

श्लो० ॥ नाममात्रावशिष्टा विभ्रष्टा नष्टाः पुरानराः ।
अद्यापि फलितद्राक्षा पुष्पिता वनमल्लिका ॥ ५ ॥

गी० ॥ कस्मैचिदपि रहस्यं नहिविज्ञपयति कालचक्रमिदम् ।
विंशतिसहस्रगुणितान् गमयति महतोऽपि यमपुरम् मर्त्यान् ।
गन्धोत्तमां ततः पिब जन्तोर्नायुर्द्विवारमुपदत्तम् ।
जगतः प्रयाति योऽतः स्वभावतः सन्पुनः समायाति ।

श्लो० ॥ कोऽप्यालपन्नागरकं माध्वीशब्दं विमुह्यति ।
पल्लवस्पृहया गायन्कोकिलो लोहितायते ॥ ६ ॥

---

(౫) మూ ॥ మునుపెట్టి యంగుకాఁడో ।
కనుమొఱఁగ మఱట్టిజేఁడు-కన్పట్టండై ।
ననిఁక వెలుఁగు మైమఱుపునఁ ।
గననౌఁదడిగల్గుచోటఁగల్మిచెలంగున్ ।

చె ॥ ఈతఱిగిఱి తెల్ప-దేరికినోళవు ।
నేను నాల్గుల వేల-యెకిమీంద్రఁగెడపె ।
త్రాగుకోపినుమాఱు-రాఁబోదుబ్రతుకు ।
మ్రందినవారెల్ల-మఱిమళ్ళలేరు ।

(౬) మూ ॥ ఒకమికుడునసోపనియా ।
వెడంగుమఱివాఁడునోరు-విప్పకపోనీ ।
అడుగడుగునలాహిరించవి ।
నశిగెడువగకాని బ్రదుకు-హాయిగఁగడచున్ ।

بلبل بزبانِ پهلوی با گُلِ زرد
فریاد همی زند که می باید خورد

(۷) بشگفت شگوفه می بیار ای ساقی
دست از عملِ زهد بدار ای ساقی
مرغِ گردون در رهش پر می زند

Bulbul bazabāni pahlawī bā guli zard
Faryād hamī zand ki mai bāyad khurd.

(7) Bashiguft shigūfa mai biyār ai sāqī
Dast az ʻ amali zuhd bidār ai sāqī
Murgi gardūn dar rahsh par mī zand.

Red Wine ! "—the Nightingale cries to the Rose
That sallow cheek of hers to incarnadine.

VII

Come, fill the Cup, and in the fire of Spring
Your Winter-garment of Repentance fling :
The Bird of Time has but a little way
To flutter—and the Bird is on the Wing.

गी० ॥ दिनमत्यन्तसुखकरं समशीतोष्णमपि भवति गन्धवहः ।
सम्मार्ष्टि बाष्पपूर्णं पयोधरः पुष्पवाटिकावदनम् ।
संस्कृतवाण्यात्युच्चैर्मुहुर्मुहुस्समुपदिशति परपुष्टः ।
सौगन्धिकं तृषार्तं मद्यमवश्यं त्वया निपेयमिति ।

श्लो० ॥ पात्रंसंपूरयायाहि किंतपस्यासि यौवने ।
पश्योड्डीनोन्मुखो जीवपक्षी दोधूयतेबलात् ॥ ७ ॥

गी० ॥ नवनवविकासितपुष्पासवमद्भुतमानयेममयिपात्रि ।
सत्वरमेहिधुनीहि ऋतुव्रतकठोरकर्म हे पात्रि ॥

भुजङ्गी ॥ डयिष्यन् । धुनोति ।
स्वपक्षौ । पतत्री ।

చ ॥ అలరుచున్న దికఁడు-హాయినీపూఁట ।
గాలియుం బాళము-గాసాఁగుచుండెఁ ।
గ్రొమ్మించుమబ్బునె-కొల్పినచిన్కు ।
ననఁదోఁటనోటివ-నటబూఁజుదుడిచెఁ ।
బోలిగాఁడున్వడ-పోసిననుడుల ।
వాడెమననకుఁద్రా-వన్జెప్పెఁదెరువు ।

(౭) ము ॥ జరిగినపనికై నగవకు ।
మరుదుగనీకోరుకొన్న-హాయికుదువుమూ ।
పిరిపులుఁగెగరిన నీకది ।
దొరకదుమతిమిగులఁదనివి-తోడ న్ననుమా ।

చ ॥ సీవిరిద్దెమ్మువి-చ్చెదున వెనవలు ।
మూలకుఁద్రొక్కునో-మున్గోపుచెలియ ।
వెడలిపోతెక్కులు-విదిలిచెన్బులుఁగు ।

(٨) چون عمر همی رود چه بغداد و چه بلخ
پیمانه چو پر شود چه شیرین و چه تلخ
می خور که پس از من و تو این ماه بسی
از سلخ بغره آید از غره بسلخ
هم ساقی ما حلقِ صراحی در دست
هر برلبِ ساغر آمده جانِ شرابست
آن لحظه که از اجل گریزان گردم
چون برگِ رزان ز شاخ ریزان گردم

---

(8) Chun ' umr hamī raud chi baghdād va chi balkh
Paimana chi pur shūd chi shīrīn va chi talkh
Mai khur ki pas az man va tū īn māh basī
Az salkh baghurra āyadaz ghurra ba salkh
Ham sāqī mā halqi surāhī dar dast
Har bar labi sāgharāmada jāni sharābast
An lahza ki az ajal gurēzān gardam
Chūn bargi razān zi shākh rēzān gardam.

VIII

Whether at Naishapur or Babylon,
Whether the Cup with sweet or bitter run,
The Wine of Life keeps oozing drop by drop,
The Leaves of Life keep falling one by one.

श्लो० ॥ यथाकथंचिन्नश्येत यत्रकुत्रापिजीवितम् ।
सुखदुःखविमिश्रायुर्मार्द्वीकं बिन्दुशः क्षरेत् ॥ ८ ॥

गी० ॥ प्राणप्रयाणसमये सव्यंस्याद्वाऽपसव्यमपिशीर्षम् ।
अमृतेनवापि हालाहलेन पूर्येत पानपात्रमिदम् ॥
पिबमृद्वीकमयं नावनन्तरं सञ्चरेन्मुहुश्चन्द्रः ।
राकाप्रभृतिकुहूपर्यन्तं सर्वान् समापयेन्मासान् ॥
गृह्णीतास्मत्पात्री सुदृढं हस्तेन चषककण्ठबिलम् ।
अथवासवासवः प्रष्यन्देयुर्विवृत भाजनोष्ठपुटात् ॥
तत्क्षणएवाहंयादि मृत्युसकाशात्पलायितुं शक्ये ।
भूयोविश्राम्येयं द्राक्षाविटपाद्यथा शिथिलपत्रम् ॥

---

(౮) మూ ॥ ఏపాడేకానీమఱి ।
యేపెన్నగారైన బ్రతుకే-ఓసిఁగడవనీ ।
యోపికతగ్గున్నెల్లఁగ ।
నూపిరిపైఁదీపి తఱుఁగు-చుండున్బిదపన్ ।

చె ॥ ఎందున్న నేమిమిః-ద్యూక్కడినపట్ల ।
వెత్తిదీర్చినతీపి-వేదైన నేల ।
త్రావుమునీ వేను-దరలినపిదప ।
హెచ్చుతగ్గుల నెల-యెడ తెగకుండు ।
మూయనీజాడికొ-మ్ముగ్గనోపుచెలియ ।
మెల్లకోపాల్కి-పో-నీ దానినుండి ।
యీతఱినురితప్పి-యెల్లైన నేను ।
గారాకువలెడుల్లి-కదలిపోనిమ్ము ।

(۹) در سایهٔ گل نشین که بس گل که ز باد
در خاک فرو رفته و با خاک نهاد
از آمدن بهار و از رفتن دی
اوراق وجود ما همیگردد طی
کافگند بخاک صد هزاران جم و کی
این آمدن تیرمه و رفتن دی

(۱۰) تا در تن تست استخوان ورگ و پی
از خانهٔ تقدیر منه بیرون پی

---

(9) Dar sāyaī gul nishīn ki basigul ki zi bād
Dar khāk firo rafta va bā khāk nihād
Az āmadani bahār va az raftani dai
Orāqī wuzūdi mā hamī gardad tai
Kāfgand bakhāk sad hazārān gam wa Kai
Īn āmadani tīri mahva raftani dai.

(10) Tā dar tanitust ustukhān va rag va pai
Az khānaī taqdīr manih bīrūn pai

IX

Morning a thousand Roses brings, you say;
Yes, but where leaves the Rose of Yesterday?
And this first Summer month that brings the Rose
Shall take Jamshed and Kaikobad away.

X

Well, let it take them! What have we to do

श्लो० ॥ यद्यद्याब्जशतं जातं किमभूदैषमोऽबुजम् ।
विकासयन्कुन्दमेष वसन्तोऽद्रिमनीनशत् ॥ ९ ॥

गी० ॥ संप्रत्युपविशकुसुमच्छायेऽस्मिंस्त्वंयथासुखंनोचेत् ।
पात्येतसुमंबहुशः प्रभञ्जनेनापिमृदिवि नश्येत ॥
पुष्पसमयागमेनाञ्जसैव हेमन्तऋतुविपाकेन ।
अभिवर्धन्तेऽपिप्रक्षीयन्ते नोऽसवो दलानीव ॥
प्रारभमाणवसन्तः क्रमशः प्रक्षीयमाणहेमन्तः ।
जनयातिविनाशयातिवा सहस्रशश्चक्रवर्तिनोभूमौ ।

श्लो० ॥ यथातथावाविधेर न्लोकसृष्टिस्थितिव्ययाः ।
वयंतटस्थामाशोचीः स्वभावोहिप्रवर्तते ॥ १० ॥

---

(౯) మూ ॥ అలపొడుపు నేఁడుగ్రొన్నన ।
వెలిపుచ్చెన్నానియడున-విరిఁబొలియించెన్ ।
అలఁతులఁబెంచినయామని ।
పలుమఱుఁదొల్లింటిగొప్ప-వారలఁద్రుంచెన్ ।

చె ॥ కుడువుహాయిఁగనీవు-కోరినదెల్ల ।
వెంటపాలగుబిఱ-బిఱనూచమట్టు ।
చాలనామనిరాక-చలితజెపోక ।
మలయించుఁబొలియించు-మైతాల్పుమనన ।
విరితతిచలిపూఁట-విడుపుపొడుపుల ।
నూఱువేలదొరల-నూకెడున్నేల ।

(౧౦) మూ ॥ రానీపోనీయేమఁట ।
కానీయేపనులకున్న-గవనాకేలా ।
లేనికనికరంబెదియొ ।
టైనన్నేమానుకొందు-నానావేడ్కన్ । ..

گردن منه ار خصم بود رستم زال
منت مکش ار دوست بود حاتم طی
گر می نخوری طعنه مزن مستان را
ور دست دهد توبه کنم یزدانرا
تو فخر بدین کنی که من می نخورم
صد کار کنی که می غلامست آنرا
آن به که درین زمانه کم گیری دوست
با اهل زمانه صحبت از دور نکوست
آنکس که بکلی اعتماد تو بر اوست
چون چشم خرد باز کنی دشمنت اوست

Gardan manih ar khasm būd Rustami Zāl
Minnat ma kash ar dōst būd Hātimi Tai
Gar mai nakhurī ta'ana mazan mastānrā
War dast dihid tauba kunam yaz dānrā
Tū fakhri badīn kunī ki man mai nakhuram
Sad kār kunī ki maiyi ghulāmast ānrā
Ān bihki darīn zamāna kam gīrī dōst
Bā ahli zamānayi suhbat az dūr nikūst
Ān kas ki bakullī i'timādi tū bar ūst
Chūn chashmi khirad bāz kunī dushmanat ūst

With Kaikobad the Great, or Kaikhusru ?

गी० ॥ यावद्युष्मद्देहे ऽस्थिस्नायुर्धमनिरपिविराजन्ते ।
तावन्माकार्षीस्त्वं भाग्यनिवासाद्बहिः पदक्षेपम् ।
मानीनमस्तवगलोयदितेशत्रुर्महाबलोऽपिस्यात् ।
मानुग्रहमाकाक्षीर्भवेत्सुहृच्चेत्सधर्मराजोऽपि ॥

श्लो० ॥ नचेन्मद्यंपिबेर्मत्ता न्मानिन्दीः पापमेवतत् ।
पानादपिक्षुद्रकर्म कुर्वन्किंश्लाघसे स्वयम् ।

गी० ॥ माकुरुमैत्रींकेना प्यद्यदविष्ठो भवाखिलजनेभ्यः ।
यस्मिन्ननुरक्तः स्याः सएवतवतत्व तोभवेच्छत्रुः ।
तेऽद्यसुरार्चक इतिमां वावद्यन्तेऽहमपि तथैवास्मि ।
वावच्यन्तेपापी कामुकइत्यप्यहं तथैवास्मि ।

చ ॥ ఊపిరితోఁడనీ-వుండినదనుకఁ ।
దలవ్రాఁతఁదప్పింప-ఁదలఁపకుమీవు ।
వంచకుమెడనెట్టి-బరిజెట్టికైన ।
మ్రొక్కక-కేవిడ్వరి-పొత్తుకాఁడయిన ।

మూ ॥ అలకోపానవదూఱకో ।
డలుమఱచినవారిఁదిట్టు-టల్వీననోపన్ ।
తెలుపుకొనకు గొప్పన్నీ ।
కొలిచిననూ త్మేలిపనులు-కోపునడియరుల్ ।

చ ॥ చెలికాండ్రనరుదుగా-ఁజేరుమునీవిఁ ।
కెడవయియుండుమా-యెల్లవారలకు ।
నెదుగునీనమ్మిక-యెనని వైనతఁడె ।
యగునీకుమాఱుతు-ఁడర సెద వేని ।

گویند مرا که مي پرستم هستم
گویند مرا فاسق و هستم هستم
در ظاهرِ من نگاه بسیار مکن
کاندرِ باطن چنانکه هستم هستم
یکدست بمصحفیم و یکدست بجام
گه نزد حلالیم و گهي نزد حرام
ماء یم درین گنبد نه پخته نه خام
نه کافرِ مطلق نه مسلمانِ تمام
بشنو زِ من ای زندهٔ یارانِ کهن
دل تنگ مکن زین فلک بي سر و بن
بر گوشهٔ عرصهٔ سلامت بنشین
باز بچهٔ دهر را تماشا میکن

Gōyand marā ki maiyi parastam hastam
Gōyand marā fāsiq va hastam hastam
Dar zāhiri man nigāh bisyār makun
Kāndari bātin chunānki hastam hastam
Yak dast ba mushafīm wa yak dast bajām
Gahinazd halālīm va gahīyi nazd harām
Mā'īyam darīn gunbad na pukhta na khām
Na kāfiri mut laq na musulmāni tamām
Bashunū zi man ai zindaī yārāni kuhn
Dil tang makun zīn falakbī sar va bun
Bar gōshaī ' arsaī salāmat ba nishīn
Bāz bachchaī dahr rā tamāshā mīkun.

Let Rustam cry "To Battle!" as he likes,
Or Hatim Tai "To Supper"—heed not you.

मात्वंदर्शिदर्शीर्मम केवल बाह्यस्वरूपमित्थमिति ।

अहमपिमदन्तरङ्गेऽत्यन्तनिगूढेयथा तथैवास्मि ।

एकंपाणिमपिश्रुति कोशेन्यस्ये तरं करं चषके ।

विहितंनिषिद्धकर्माण्याचारि पुनः पुनर्मयासपादि ।

मामकपुराणसचिवो त्तंसामां यूयमद्यशोश्रोत ।

माचाचर्चीतेदं गोलमसद्रूपकं वृथै वैवम् ।

शरणागतरक्षणपट्ठ समभूकोणेविविक्षत स्वस्थाः ।

चित्रं प्रपञ्चनटनं समुदासीनाः सदादिदृक्षध्वम् ।

అంద్రుసీవిరిమారి-నంచాదు నేను ।

చెనఁటిపోకిరినంచు-ఁజెప్పదరాను ।

నాపయిచెల్వము-న్గనఁజనదీవు ।

లోనుల్లమంగదెట్టు-లోనుంటి నేను ।

కయిఁదోలుచదువులు-నైయందులొట్టి ।

మేలైపు వెను వెంట-మేకొనుచుందు ।

నీ రాతికోవెల-నేపట్లవేల్పు ।

లలిఁగొలువకముస-ల్మానైనఁగాక ।

నాయడ్వ్యయనుఁగుల-న్నాతుద మొదలు ।

లేనియీయుండజో-లియిటేలమీకు ।

హాయినెదోమూల-యందుఁగూచుండి ।

యరయుఁడీపసిపాప-లటుబొమ్మలాట ।

(۱۱) گر دست دهد ز مغز گندم نانی

از می کدوی ز گوسفندی رانی

وانگه من و تو نشسته در ویرانی

عیشی بود آن نه خد هر سلطانی

(۱۲) تنگی می لعل خواهم و دیوانی

سد رمقی باید و نصف نانی

---

(11) Gar dast dihidzi maghzi gandumi nānī
Az maiyi kadūy zi gōsfandīyi rānī
Wān gahmanū tūnishasta dar wīrānī
' aishī būd ān na khaddi har sultānī.

(12) Tangīyi maiī l'al khāham wa dīwānī
Saddi ramaqī bāyad wa nasfi nānī

XI

With me along the Strip of Herbage strown
That just divides the desert from the sown,
Where name of Slave and Sultan is forgot—
And Peace to Mahmud on his golden Throne !

XII

Here with a little Bread beneath the Bough,
A Flask of Wine, a Book of Verse—and thou

श्लो० ॥ अरण्यग्राममध्यस्थे वनेनिवसतोमम ।
येनकेनापिसंबन्धो नह्यल्पेनाधिकेनवा ॥ ११ ॥

गी० ॥ यद्यद्यसंभवेदिह बन्धुरगोधूमनवरसापूपः ।
मधुपूर्णपानपात्रं किंवक्तव्यः पुनर्ममानन्दः ।
त्वमहमपिरहःप्रत्यह मिहमाहिलेसहवसेवमहितवने ।
अतिरिच्यतेनकिंनौ मुदातदाचक्रवर्तिनः प्रमदः ।

श्लो० ॥ इक्षुच्छायेकदुष्णान्न मभीष्टंमधुपुस्तुकम् ।
त्वमत्रयदिगायन्ती नूनंस्वर्गायतेमही ॥ १२ ॥

---

(౧౧) మూ ॥ నడికారునకున్జేలకు ।
నడుమనలరుతోఁటలోన-నావిడిదటసం ।
దడిలేదు కొద్దిగొప్పల ।
గొడవమఱీ బ్రదుకుకోరు-కొన్నటుః కడచున్ ।

ఆటవెలది ॥ పట్టసీపొశేలు-చట్టసైఁదముగొట్టె ।
కోలుబుడ్డిలాలు-కోపుమడ్డి ।
నేనునీవుచాటు-గానెనసినవేడ్క ।
దొరకుఁబెట్టులెట్టి-దొరలకైన ।

(౧౨) మూ ॥ పచ్చికబీడచ్చోట ।
మచ్చికతోనీవుకొలఁది-మైమఱపుననె ।
ల్గెచ్చినపాటలఁగుల్కుట ।
నెచ్చెలిమనకారు బ్రతుకు-నేమెచ్చఁదగున్ ।

وانگه من و تو نشسته در ویرانی
خوشتر بود از مملکت سلطانی

(۱۳) گویند بهشت عدن با حور خوشست
من می گویم که آب انگور خوشست
این نقد بگیر و دست ازان نسیه بدار
کاواز دهل برادر ز دور خوشست
گویند بهشت و حوض کوثر باشد
آنجا می ناب و شهد و شکر باشد

Wāngah manwa tū nishasta dar wīrānī
Khushtar būd az mamlu kati sultānī.

(13) Gōyand bihishti ‘adan bā hūr khushast
Man mī gōyam ki ābi angūr khushast
Īn naqd bigīr va dastazān nasīyabidār
Kāwāzi duhul birādar zidūr khushast
Gōyand bihisht va hauzi kausar bāshad
Ānjā maiyi nāb wa shahad va shakkar bāshad

Beside me singing in the Wilderness—
Oh, Wilderness were Paradise enow !

XIII

Some for the Glories of This World ; and some
Sigh for the Prophet's Paradise to come ;

गी० ॥ अरुणासवमपिकाङ्क्षे महाकविकृतानिचाटुकाव्यानि ।
अर्धग्रासमवश्यं प्रोत्सहतांमामकान्त्यानि श्वसितम् ।
अप्यनवरतमहंत्वं परिरभ्यपरस्परंवसेवरहः ।
शतशतकोटिगुणंस्या दिदंवनंचक्रवर्तिनः सौधात् ।

श्लो० ॥ श्लाघतेऽप्सरसंयज्वा वयंद्राक्षारसंस्तुमः ।
श्राव्याभवेद्दूरभेरी पिबहस्तगतामृतम् ॥ १३ ॥

गी० ॥ नित्यंस्वर्गेनगर्यां रम्याअप्सरसइतिवदन्त्येके ।
द्राक्षासवएवायंमनोज्ञ इतिसर्वदाप्रशंसामि ।
हस्तगतं मात्याक्षीः पस्पृहर्थामाभविष्यदर्थाय ।
कामं भ्रातःश्राव्यः स्यादेवदविष्ठ दुन्दुभिध्वानः ।

ఆ ॥ కోరుకొన్న కెంపు-కోపుగంగాళముల్ ।
మాటలల్లువాని- తేటఁ వ్రాఁత ।
యీావు నేను వేడ్క-- నెనయఁగల్గినపాడు ।
తోడనీడు కా-దుదొరలమేడ ।

(౧౩) మూ ॥ కుందెడువారలుగొప్పకు ।
నెందేమటికానితలఁపు- నెనయుచుఁ జెడనీ ।
యందిన తేనియనానుము ।
ముందేమే మొకయిపయిక -మున్వ్రిడువకుమా ।

చె ॥ వినువలనున వెల- వెలఁదిమేలంద్రు ।
నికముగనంగూరు- నేనయమందు ।
పోకుమరువుజోలి-ముడుపుగైకొనుమ ।
వెడనున్న డప్పన్న -యింపుగానుండుఁ ।
దెఱగంట్లనీటనె- త్తినవేల్పు లేఱు ।

پر کن قدح باده و بر دست نه
نقدی که هزار نسیه بهتر باشد
قومی ز خیال در غرور افتادند
واندر طلب حور و قصور افتادند
من هیچ ندانم که مرا آنکه سرشت
از اهل بهشت گفت یا دوزخ زشت
قوتی و بتی و بادهٔ بر لب کشت
این هر سه مرا نقد و ترا نسیهٔ بهشت

Pur kun qadahi bāda va bar dast nih
Naqdī ki hazār nasīya bihtar bāshad
Qaumī va khayāl dar ghurūr uftādand
Wāndar talabihūr va qusūr uftādand
Man hēch nadānam ki marā ānki sirisht
Azahli bihisht guft yā dōzakhi zisht
Qūtī va butī va bādaībar labi kisht
Īn har sih marā naqd va tura nasīyayi bihisht.

Ah, take the Cash, and let the promise go,
Nor heed the music of a distant Drum!

आस्तांत्रिविष्टपमपि स्वर्गङ्गासन्ततं ततःप्रभवेत् ।
माद्वींकमतिस्वच्छं मैरेयंविद्यतामपीक्षुसिता ।
पूरयचषकंपरितो गन्धोत्तमया शयेनिवेशयमे ।
हस्तगतं वित्तंस्याद्भविष्यदर्थात्सहस्रगुणमेव ।
सर्वेऽपियायजूका महाकुलागर्वपर्वतारूढाः ।
नश्यन्त्यसंभवत्स्ववेश्याप्रासाद लम्पटाधूर्ताः ।
जातुनजानेऽहमहो मामस्राक्षीदिहैवयः कोपि ।
स्वर्गायवापिभीकर नरकायापि स्वयंनियुञ्जीत ।
मृष्टान्नमपिश्यामा केदारतलेहालिप्रियापानम् ।
ममधनमेतत्त्रितयं छांदसतवभाव्यनिश्चितः स्वर्गः ।

నానసీమంచితీ-యనికోపుమడ్డి ।
చిన్నియలరు తేనె-చెఱకునవాతు ।
నించు కెంగోపుగి-న్నియయోరమీాఱ ।
గ్రచ్చరన్నీవునా-కయిడ్చొప్పనిడుమ ।
యా స్తివేరెట్లర్వ్వ-కన్ననయమ్ము ।
తెలిసియున్దెలియక - తెగనీల్గువారు ।
నీల్గనీవేల్పుబా-నిసపొందుఁగోరి ।
యరయఁబుట్టించిన-యఁతఁడింకనన్ను ।
దేల్చునోముంచునో- తెలియనాతరమ ।
కావలసినబువ్వ-కలికి కెంగోపు ।
నీ మూఁడునా పైక-మిఁకమీాఁదలేని ।
పోనియుంకులయరు-వునవరునీది ।

(۱۴) تا کی غمِ آن خورم که دارم یا نه
وین عمر بخوش دلی گذارم یا نه
پر کن قدحِ باده که معلومم نیست
کین دم که فرو برم بر آرم یا نه

(۱۵) گل گفت که دستِ زر فشان آوردم
خندان خندان سر بجهان آوردم

---

(14) Tā kai ghammi ān khuram ki dāram yā na
Vīn ʻ umr bakhush dilī guzāram yā na
Pur kun qadahi bāda ki maʻlūmam nīst
Kīn dam ki firō buram bar ārām yā na.

(15) Gul guft ki dasti zar-fishān āwardam
Khandān khandān sar bajahān āwardam

XIV

Were it not Folly, Spider-like to spin
The Thread of present Life away to win—
What ? for our selves, who know not if we shall
Breathe out the very Breath we now breathe in !

XV

Look to the blowing Rose about us—"Lo,
Laughing," she says, "into the world I blow:

श्लो० ॥ लूतावत्किंप्राणतन्तून्विसृजामिवृथाशया ।
नजानेमे संस्थितस्य पुनर्जन्मास्तिवानवा ॥ १४ ॥

गी० ॥ हन्तकियत्पर्यन्तं सुखमापिदुःखं विचिन्त्यदोधूये ।
स्वयमिदमेवपुनः प्रेत्यायुर्भाग्यंमदीप्सितांबिभृयाम् ।
पूरयचषकं किमपिन जाने ममजीवितं यथावास्यात् ।
ममजीवनंनयेयंयथासुखं वाहमिदमपिनवेति ।

श्लो० ॥ पश्यप्रफुल्लं प्रहसद्ददतीवात्रचम्पकम् ।
ददामि मम सर्वस्वमन्तर्दध इति स्वयम् ॥ १५ ॥

---

(౧౪) మూ ॥ అసలువదలి తే మానము ।
మెసఁగుట కైయిట్టునిట్టు-మేకోన నేలా ।
విసుగకుమింక న్నందల ।
యుసురసురనిపోయివచ్చు-నోమఱిరాదో ।

చ ॥ అగు వెతార మొనాకు-పోయియోతుదకు ।
నోరిమిన్గోసముట్టు-నో బ్రదుకెల్ల ।
నెడసిపోయినయుగ-మే వచ్చునంచు ।
నా కేటినిరుకుమా-నననుద్రావించు ।

(౧౫) మూ ॥ నెఱవిచ్చిన క్రొవ్విరియ ।
కృ-అనవ్వుచుఁబలి కెఁబసిఁడి-గైవిదిలిచెదన్ ।
మఱినాడబ్బెం దేబిఱ ।
బిఱఁజల్లెదఁజనెదనంచు-విచ్చలవిడిగాన్ ।

بند از سرِ کیسه بر گرفتم رفتم
هر نقد که بود درمیان آوردم

(۱۶) زان پیش که برسرت شبیخون آرند
فرمای که تا بادهٔ گلگون آرند
تو زر نهٔ ای غافلِ نادان که ترا
در خاک نهند و باز بیرون آرند

Band az sari kīsa bar giriftam raftam
Har naqd ki būd darmiyān āwardam.

(16) Zān pēsh ki bar sart shabī khūn ārand
Farmāy ki tā bādaī gulgūn ārand
Tū zar na ai ghāfili nādān ki turā
Dar khāk nihānd va bāz bīrūn ārand.

At once the silken tassel of my Purse
Tear, and its Treasure on the Garden throw."

XVI

For those who husbanded the Golden grain,
And those who flung it to the winds like Rain,
Alike to no such aureate Earth are turn'd
As, buried once, Men want dug up again.

गी० ॥ हासं हासं चम्पकमगदीद्दर्षाम्यहं सुवर्णमिह ।
पात्राय मम हिरण्मय वपुरपिवितरामि केवलं यामि ।

श्लो० ॥ येयेभूमाववक्षिप्ता लुब्धावापि बहुप्रदाः ।
उद्धर्तव्या नैवतेते यथास्वर्णं पुनः पुनः ॥ १६ ॥

गी० ॥ निपतेन्नहि यावद्यम दंडस्तवशिरसि तावदेवबलात् ।
आज्ञापयतान्सद्य स्त्वमवश्यं रक्तमधुसमाहर्तुम् ॥
भूयोभूयोभूमौ निक्षेप्तुं कांक्षयासमुद्धर्तुम् ।
रे रे देवानांप्रिय नासित्वंतुन्दपरिमृजस्वर्णम् ॥

చె ॥ ననయుచున్గలకల-నవ్వెడునలరు ।
పలికెఁదానిట్లునా-పైఁడికైగవను ।
విదులుపనిచ్చోట-విడిసితిన్నాకుఁ ।
గలిగినయాస్తిని-ఁకన్బంచిచనెద ।

(౧౬) మూ ॥ పిసినారులుకానీ మఱి ।
పసిఁడివిరియఁజల్లుగొప్ప-వారలుకానీ ।
కసిమసఁగికోసమిడుకెడసి ।
మిసమిసఁబసమెసలలేరు-మేనులమఱలన్ ।

చె ॥ కడ్డాయమెడఁబాయ-కమునునీమిడుకు ।
నిప్పట్లఁదెమ్మను-మీకెంపుకోపు ।
పాఱిలోఁబూడ్చివే-పాఱఁగోర్యాఁరఁ ।
పైకిఁదీయుటకుమే-ల్పైఁడికావీవు ।

ای دل همه اسباب جهان ساخته گیر (۱۷)

دنیا همه سر بسر ترا خواسته گیر

وانگاه بروی آن چو در صحراء برف

روز دو سه نشسته و بر خاسته گیر

این کهنه رباط را که عالم نامست (۱۸)

آرامگه ابلق صبح و شام است

---

(17) Āi dil hama asbābi jahansākhta gīr
Dunyāyi hama sar basar turā khāsta gīr
Vāngāh barūyi ānchū dar sahrāī yi baraf
Rozi dō sih nishasta va barkhāsta gīr.

(18) Īn kuhnayi ribātrā ki ' ālami nāmast
Ārām gahi ablaqi subh va shām ast

XVII

The Worldly Hope men set their Hearts upon
Turns Ashes—or it prospers; and anon,
Like Snow upon the Desert's dusty Face,
Lighting a little hour or two—was gone.

XVIII

Think, in this batter'd Caravanserai
Whose Portals are alternate Night and Day,

श्लो० ॥ वर्धन्तांवा विनश्यन्तु मनुष्याणां मनोरथाः ।
क्षणभङ्गुरमेवायुः सैकतेहिमबिन्दुवत् ॥ १७ ॥

गी० ॥ जगतःसमस्त वस्तु प्रचयोऽवेहितवानिष्ठ इति चित्त ।
सकलं चराचरमपि प्रवर्ततांत्वद्वशंवदं तदिति ॥
सर्वस्वातन्त्र्यवतः किंतेनतवैह लौकिकधनेन ।
हा हन्त क्षणभङ्गुर मेवभवेः सैकतेयथातुहिनम् ॥

श्लो० ॥ दिवानिशा द्वारमध्ये देहयात्रापरोनरः ।
धनिको वा दरिद्रो वा विपणौसार्थ वाहवत् ॥ १८ ॥

---

(౧౭) మూ ॥ మెయితాల్పు బ్రదుకుకోరిక ।
నయముగఁదోలుదోలుతఁదోఁచి-నన్బిమ్మటనె ।
మ్మెయినయినఁజెడుస్రగిలిన ।
ప్రాయిమీఁదన్రాలుమంచు-బుగ్గ తెఱఁగునన్ ।

చె ॥ తలఁచుమిదెల్లడెం-దమకల్లయనుచు ।
నవియు వినీకులో-నైయున్నవనుచు ।
మంచుచిన్కు- సుకపై-మాయమౌనట్లు ।
పోవునీమూనాళ్ల-ముచ్చట బ్రతుకు ।

(౧౮) మూ ॥ తలఁచుబ్రతుకరుగుచావడి ।
తలుపులవలెమూయుఁదెఱచు-దమకడఁకన్నా ।
పులుపవళులచటదోరలె ।
ట్లలరుచుఁగన్మోఱఁగుచుందు-రదనుకోలందిన్ ।

بزمیست که وماندهٔ صد جمشید است
قصریست که تکیه گه صد بهرامست

(۱۹) آن قصر که بهرام درو جام گرفت
روبه بچه کرد و شیر آرام گرفت
بهرام که گور میگرفتی دائم
امروز نگر که گور بهرام گرفت

Bazmīst ki vamāndaī sad Jamshēdast
Qasrīst ki takyaÿi gahi sad Bahrāmast.

(19) Ān qasr ki Bahrām darō jām girift
Rūba bachcha kard va shēr ārām girift
Bahrām ki gōr mī giriftī dā ‘ im
Imrōz nigar ki gōr Bahrām girift.

How Sultan after Sultan with his Pomp
Abode his destined Hour, and went his way.

XIX

They say the Lion and the Lizard keep
The Courts where Jamshed gloried and drank deep:
And Bahram, that great Hunter—the Wild Ass
Stamps o'er his Head, but cannot break his Sleep.

गी० ॥ शिविरमिवप्राचीनं जगतीवलयंप्रसिद्धमेवेदम् ।
दिनरात्रि शुक्लकृष्णो भयवर्णसमन्विताश्रमोऽप्यस्ति ॥
विवृतपटकुटी जगती त्यक्ताभूच्चक्रवर्तिशतकेन ।
विततप्रासादेऽस्मि न्विश्रान्तिमगुरापिशतमहावीराः ॥

श्लो० ॥ निवसन्तिक्रूरमृगाः सार्वभौमसभान्तरे ।
यःखरोनिर्जितोयेन नृपंशास्ति सएवतम् ॥ १९ ॥

गी० ॥ चषकमिहसार्वभौमो यस्मिन्सौधे पुराकरे समधात् ।
तस्मिन् प्रासोष्टशिवा हाहन्तव्यश्रमीन्मृगेन्द्रोऽपि ॥
यस्त्रिभुवनैकवीरः कालमभान्त्सीत् यथेष्टमनवरतम् ।
पश्यविचित्रं संप्रति ससार्वभौमोन्यबन्दितेनैव ॥

చె ॥ బొల్లికావిరిపగ-ల్పుంటలనలరు ।
నేలయడువడేర-నిగ్గులు రెండు ।
కొద్దినాళ్లటనూళ్ల-కొలఁదినెలకొని ।
యెందేనిగొప్పజేం-ద్రుడేగిరితొల్లి ।

(౧౯) మూ ॥ పండుకొనె రెంటఁద్రాగుడు ।
తిండిదొరకొలువు ననడుగ-దివ్వటిడీనెన్ ।
నిండెనఁగ నేలలోఁగొను ।
దండిమగఁడు నేలకిట్లు-తాలోనయ్యెన్ ।

చె ॥ ఎల్లవేడ్కలఁజొక్క-నెకిమీని మేడ ।
దిగ రెంటఁద్రాగుడు-తిండీనెవఁడు ।
నీవద్దిరాకను-మెట్టులనెల్ల ।
నేలనేలినవాని-నేలలోఁగొనియె ।

(۲۰) آن قصر که با چرخ همی زد پهلو
بر درگه او شهان نهادندی رو
دیدیم که بر کنگره‌اش فاخته‌ئی
آواز همی داد که کو کو کو کو

(۲۱) ای دوست بیا تا غم فردا نخوریم
وین یکدمه نقد را غنیمت شمریم

---

(20) Ān qasr ki bā charkh hamī zad pahlū
Bar dar gahi ū shahān nihādandī rū
Dīdīm ki bar kungarayi ash fākhtaī
Āwāz hamī dād ki kū kū kū kū.

(21) Ai dōst biyā tā ghammi fardā nakhurīm
Vīn yak damayi naqd rā ghanīmat shumurīm

XX

The Palace that to Heav'n his pillars threw,
And Kings the forehead on his threshold drew—
I saw the solitary Ringdove there,
And "Coo, coo, coo," she cried; and "Coo, coo, coo,"

XXI

Ah, my Beloved, fill the Cup that clears
TO-DAY of past Regret and Future Fears!

श्लो० ॥ यस्य सौधं नाकपृष्ठं दासायस्याखिलानृपाः ।
तस्यावरोधेक्वणति कक्ककेतिकुक्कुभः ॥ २० ॥

गी० ॥ ताराचुंबितसौधः प्रणतनृपकिरीट बिंबितास्थानम् ।
तत्रनिवसन्नहरहः कक्ककेतिकुक्कुभः क्वणति ॥

श्लो० ॥ सर्वशोकोपशमनम् पात्रंसंपूरय प्रिये ।
विस्मृत्य कालकर्माणि शाश्वतानन्दमाप्नुवः ॥ २१ ॥

---

(౨౦) మూ ॥ ఏఱేనిమేడనుబ్బుల ।
మీఱెమఱుక్కుతునియయెకి-మీనికొలువువే ।
మాఱుదొరల జోహారుల ।
గీఱలుగా నెజట్టియచట-గిఱికొనికూసెన్ ।

చె ॥ మిన్నేటియీమిరి-న్నిగువగుమేడ ।
గొప్పదొరలుమ్రొక్కు - కొల్వుకూటంబు ।
క్రుంగఁగ్రొత్తడమెక్కి-కూసెనొడ్డికయు ।
నెచ్చటెచ్చటనెచ్చ-టెచ్చటనుచు ।

(౨౧) మూ ॥ తొఱఁగినముప్పఁద్రాఁగల ।
వెఱగుమనముమఱచునట్టి- వెరవు దెలుపుమా ।
యఱిముఱిమరుళ్ళువఱలమఱి ।
మఱియేమాఱుదలలేక-మందుము వేడ్కన్ ।

فردا که ازین روی زمین در گذریم
با هفتهزار سالگان سر بسریم

(۲۲) یاران موافق همه از دست شدند
در پای اجل یکان یکان پست شدند
بودند بیک شراب در مجلس عمر
دوری دو زما پیشترک مست شدند

Fardā ki azīn rūyi zamīn dar guzarīm
Bā hafthazār sālagān sar basarīm.

(22) Yārāni muwāfiqi hama az dast shudand
Dar pāyi ajal yakān yakān past shudand
Būdand bayak sharāb dar majlisi umr
Daurī dō zi mā pēshtark mast shudand.

TO-MORROW !—Why, To-morrow I may be
Myself with Yesterday's Sev'n thousand Years.

XXII

For some we loved, the loveliest and the best
That from his Vintage rolling Time has prest,
Have drunk their Cup a Round or two before,
And one by one crept silently to rest.

गी० ॥ आयाहि मित्रनावपि शौवस्तिकवेदनायथानस्यात् ।
अयिगणयावस्सद्यः सम्प्राप्तं सम्मदेन सर्वस्वम् ॥
आवांयावन्नश्वः पृथ्वीतलमुज्जिहावहैतावत् ।
सप्तसहस्राब्दीमा चीनैः सम्पातिलभावहै साम्यम् ॥
श्लो० ॥ अस्माभिरनुरक्ताये दिव्यसुन्दरविग्रहाः ।
पीत्वापुरा यथेष्टंते शनैस्सर्वेऽपि संस्थिताः ॥ २२ ॥
गी० ॥ संमाननीय सुहृदः समानमर्यादयागमन्सर्वे ।
प्रत्येकंतेप्रसभं कालपदाधः समन्ततोऽपसन्।
आपानबान्धवाये समभूवन्नेकदायुरास्थाने ।
तेकति मधुवारानन्नु भूयावामग्रतोऽप्याचिक्षिविन् ॥

చ ॥ రేపటినాఁగులుపే- ర్మిగనకముందు ।
నేఁడేబిఱాననో-నెచ్చెలీరమ్ము ।
గొబ్బునమనకొల్ల-గొన్న వైకమ్ము ।
లెమ్మెంచుకొండమా-లేవేలుమణిచి ।
యీ నేలనుండిటే-పేగెదమేని ।
యేడువేలేండ్ల క్రిం-దెడలినగొప్ప ।
నారలతోసాటి-వత్తుముమనము ।
(౨౨) ము ॥ పొందుసలుపుకొన్నామం ।
దందన్గమసరులుతగిన-యట్లుమ్మడిమై ।
సందడిగా మున్ముందుగ ।
బొందిరిగిట్టింపుమబ్బు-పొసఁగినహాయిన్ ।
చ ॥ మంచినెచ్చెలులెల్ల-మాయమైనారు ।
పిలుకుమారిరివేఱు-వే ల్గోవతీసి ।
బదిమియంగడిఁబదం-పడిరెండుచుట్లు ।
వరుసగిన్నియఁ ద్రావి-పండుకొన్నారు ।

(۲۳) بر خیز و مخور غم جهانِ گذران
بنشین و جهانِ بشادِ کامی گذران
در طبعِ جهان اگر وفای بودی
نوبت بتو خود نیامدی از دگران
این سبزه که امروز تماشا گهِ ماست
تا سبزهٔ خاکِ ما تماشا گهِ کیست
بر سبزه نشین بتا که بس دیر نماند
تا سبزه برون دمد زِ خاکِ من و تو

---

(23) Bar khēz wa makhur ghammijahāni guzarān
Banashīn va jahāni bashādi kāmī guzarān
Dar tāba'i jahān agar wafāī būdī
Naubat batū khud nayāmadī az digarān
Īn sabza ki imrōz tamāshā gahimāst
Tā sabzaī khākimā tamāshā gahikīst
Bar sabza nashīn butā ki bas dēr namānd
Tā sabza birūn damad zī khākiman ō tū.

XXIII

And we, that now make merry in the Room
They left, and Summer dresses in new bloom,
Ourselves must we beneath the Couch of Earth
Descend—ourselves to make a Couch—for whom ?

श्लो० ॥ परेषामद्यतल्पेषु यथाकामं रमामहे ।
विसृजेम वयंकेभ्यः संस्थिता निजसंपदम् ॥ २३ ॥

गी० ॥ उत्तिष्ठस्वस्थोभव माशोचीरैहलौकिक विपत्त्यै ।
उत्प्लुत्यवोपविश्यानन्देनयथेष्ट भोगमनुभुङ्क्ष्व ।
त्वंयद्यपिप्रकृत्यानिष्कापद्येनजीवितुंप्रभवेः ।
इतरेषांसाहाय्यं नजातु वाञ्छेरभीष्टकार्येषु ॥
शाडवलएषोऽस्माकं सम्प्रतिसंभवति रङ्गभूमिरिव ।
विघेतायं केषामास्पदमस्मासु संस्थितेषु पुनः ॥
ममनेत्रोत्सवमूर्ते तावत्त्वंनड्वलेऽपि समुपविश ।
यावदसावावाभ्या मेकीसंभूय भूयतेभूयः ।

---

(౨౩) మూ ॥ మునుకొనితనివిన్గనియా ।
మునుపటినేర్పరులు విడిచి-పోయినగదులన్ ।
మనమిరువుసల్పుకొనియుం ।
కనెవరికొఱకి వియువదలి-కదలవలయునో ।

చె ॥ వగవకుజరగిన-పనులకైలెమ్ము ।
కుడువుమెట్లైననీ-కోరినకలిమి ।
నీకోర్కలవియెల్ల-నెగ్గిననేని ।
నులిమైనలాతుల-యుబుసేలనీకు ।
నేటికిమనకాట-నెలవగుకొఱను ।
మఱెవరికిరవౌనొ-మనమిందుడింద ।
నానీయొడలిమెర్వు-ననలరుదనుక ।
నీగయూళునసుండ-వేవైడిబొమ్మ ।

(۲۴) هرجا که گُلی ولاله زاری بودست
از سرخیِ خونِ شهریاری بودست

هر شاخِ بنفشه کز زمین می روید
خالیست که بررخِ نگاری بودست

(۲۵) هر سبزه که در کنارِ جوئی رستست
گوئی ز لبِ فرشته خوئی رستست

---

(24) Har jā ki gulī va lālayi zārī būdast
Az surkhīyi khūni shahr yārī būdast
Har shākhi bunafsha kaz zamīn mī rōyid
Khālōst ki bar rukhi nigārī būdast

(25) Har sabza ki dar kināri jūī rustast
Gō ī zi labi firishtayi khōī rustast

XXIV

I sometimes think that never blows so red
The Rose as where some buried Cæsar bled;
That every Hyacinth the Garden wears
Dropt in her Lap from some once lovely Head.

XXV

And this delightful Herb whose living Green
Fledges the River's Lip on which we lean—

श्लो० ॥ प्रायशःकारणगुणः कार्येऽप्यस्ति स्वभावतः ।
अशोकप्रसवेभाति ललिताचरणद्युतिः ॥ २४ ॥

गी० ॥ स्थलपद्म समृद्धंप्रतिशाद्वल मतिदर्शनीयमस्त्येव
महतोऽपिरक्तधातुः परिणमतेहीदृशेनरागेण ॥
विकसेद्यद्यदशोकं प्रतिक्षणविजृंभमाणरागेण ।
तत्तत्सौन्दर्यश्री कपोलतलभाग्य चिह्नमेवस्यात् ।

श्लो० ॥ मञ्जुवञ्जुलकुञ्जोऽयं नदीतीरेविराजते ।
एनंमापीपिडः कोऽस्य विद्यान्मार्दव कारणम् ॥ २५ ॥

---

(౨౪) మూ ॥ ఒప్పులకుప్పేపుట్టు ।
న్దప్పక యందంద మెచ్చఁ-దగువారలకున్ ।
గుప్పునఁగమ్మనితావి ।
న్గుప్పిననఁదోఁట జేని-గొప్పంజెప్పన్ ।

పా ॥ మిగులమం కెననలివి-మేటిదొరల ।
నెత్తు రెర్వగాఁదొగసుమై-నెగడుచుండెఁ ।
గావిరివిరి రేకెల్లని-క్కముగ మెఱుఁగుఁ ।
బోడిడాపల చెక్కిలి-పుట్టుమచ్చ ।

(౨౫) మూ ॥ మనమూనుకొన్న నామె ।
చ్చినచివ్రురులపాను పేటి-చెంతనలరెడున్ ।
బెనఁగకటునలఁగు నేమై ।
ననెవ్వఁడెఱుఁగఁగలఁడిటఁ బెనసికొన్న కవన్ ।

هان بر سر سبزه پا بخواری ننهی

کان سبزه ز خاک لاله روئی رستست

(۲۶) مگذار که غصه در کنارت گیرد

و اندوه محال روزگارت گیرد

مگذار کتاب ولب یار ولب کشت

زان پیش که خاک در کنارت گیرد

Hān bar sar sabzapā bakhārī nanahī
Kān sabza zi khākilālayi rūī rustast.

(26) Maguzār ki ghussa dar kinārat gīrad
Vāndūhi muhāli rozgārat gīrad
Maguzār kitab va labi yār va labi kisht
Zān pēsh ki khāk dar kinarat gīrad

Ah, lean upon it lightly ! for who knows
From what once lovely Lip it springs unseen !

XXVI

Ah, make the most of what we yet may spend,
Before we too into the Dust descend ;

गी॰ ॥ कथयसिनदीतटस्थं शाद्वलममराङ्गनोष्ठजातमिति ।
मातीतडः पदेनेदं समभूदेव कामिनीवपुषः ।
श्लो॰ ॥ संशासंकामितंभुङ्क्ष्व यावदायुस्समाप्यते ।
भोक्ताभोग्यं यतोजातं स्वभावाल्लीयतेततः ॥ २६ ॥

गी॰ ॥ त्वंमासमापिपस्त्व ज्जीवितशेषं वृथाशयाक्लिष्ट्वा ।
मायौक्षीस्तावकदिन चर्यामपि भाव्यसंभवार्थेन ॥
मात्याक्षीस्त्वंपुस्तुकमेकान्तवनं प्रियाधरोष्ठमपि ।

చె ॥ ఏటియొడ్డునఁజివు-రెత్తినబీడు ।
వేలుపుపడుచుమో-విన్బుట్టినదదు ।
త్రొక్కఁగూడదు కాలి-తోనిద్దిచెల్వ ।
చిన్నారిపొన్నారి-చెక్కులినిగ్గు ।

(౨౬) మూ ॥ కోరికలెల్లనబ్బునఁ ।
దీరుచుకొనవలయుమనము-త్రెళ్లకముందే ।
చేరున్బగ్గికిబుగ్గిమ ।
జీరకములునేలఁగలియు-నెన్నఁటికైనన్ ।

చె ॥ కుందునపుగియించు-కొనకునీబ్రతుకు ।
పూఁబొల్లవనటను-బుసుపుచ్చుకొనకు ।
మానకుచదువును-గ్మలికెంపుమోవి ।
యుగమున్నవఱకేటి-యొడ్డుపైనెలవు ।
పండుకొనెదునేలఁ-ప్రవాలిపెన్దడవు ।

می خور که بزیر گل بسی خواهی خفت
بی مونس و بی حریف و بی همدم و جفت

(۲۷) قومی متفکرند در مذهب و دین
جمعی متحیرند در شک و یقین
ناگاه منادیی برآید ز کمین
کای بیخبران راه نه آنست و نه این

Mai khur ki bazēri gil basē khāhī khuft
Bī mūnis ō bī harīf ō bī hamdam ō juft.

(27) Qaumī mutafak kirand dar mazhab va dīn
Jam'ī mutahai yirand dar shakk va yaqīn
Nāgāh munādī bar āyad zi kamīn
Kāy bīkhabarān rāh na ānst wa na īn.

Dust into Dust, and under Dust, to lie,
Sans Wine, sans Song, sans Singer, and—sans End !

XXVII

Alike for those who for TO-DAY prepare,
And those that after some TO-MORROW stare,
A Muezzin from the Tower of Darkness cries,
" Fools ! your Reward is neither Here nor There."

त्वांपितृवेश्मानि तावत्समवर्ती यावदेवशाययति ॥
तस्मात्पिब माद्वींकं स्वप्तासि द्रागधो भुवोयस्मात् ।
असहायोऽप्यद्वन्द्वस्त्व ममित्रोऽतल्पएव भवितासि ॥
श्लो० ॥ ऐ हि कामुष्मिकपरा बुभावद्यविनिन्दति ।
सवाणीकिंवृथाभ्रान्तौ वेलाकुरुतइत्यपि ॥ २७ ॥
गी० ॥ विविधमत कलहनिरता व्यर्थीं कुर्वन्ति जीवितं केचित् ।
संहत्यविस्मयन्ते विश्वासेनापि चर्चयाकेचित् ।
संबोधकोऽप्यकस्मा द्व्याहार्षीत्सरभसंसमागत्य ।
रे मूढायुष्माकं नास्ति गातिरमुत्रवापरत्रेति ।

కనుక(గోపు(న్దా)వు-కడువడినింక ।
నీళ్లినపిదపనీ- కేతోడునీడ ।
యేబోటిగా(డునం- టేపట్టు(గొమ్మ ।
వెలల(బోదిక(ను త్త-విడిబెడ్డతప్ప ।

(౨౮) ము ॥ నేటికి(గానీమటిమలు ।
నాటికి(గానిమ్మపని పె-నయువారలకున్ ।
జాటిరివేగులో హరోమీ ।
గో(బెల్లన్నేలపాలు-కొసకి(కననుచున్ ।

చె ॥ కొల్వున(జదువరు-ల్గుమికూడివేల్పు(।
గూర్చినమ్మకమున-(గొల(దిమందికడు ।
నురియాటని వ్వోలు-గొంద(గా(జాటి ।
చెప్పవేగులవా(డు-చెచ్చెరన్వచ్చి ।
వెడ(గులారామీకు- వెరవెందు నైన ।
నీటుతన్నుకొనకు-(డీయిట్టులనుచు ।

(۲۸) مَیِ خُورْ کِهْ سَمَنْ بَسِیْ هَوا خَواهَدْ شُدْ
خُوشْ زِیْ کِهْ سَہِیْ بَسِیْ سُہا خَواهَدْ شُدْ
بَرْ طَرْفِ چَمَنْ زِ زِنْدگانِیْ بَرْ خُورْ
زِیرا چَمَنْ بَسِیْ چُو ما خَواهَدْ شُدْ

(۲۹) آنان کِهْ زِ پیشْ رَفْته اَنْد اَیْ ساقِیْ
دَرْ خاکِ غُرورْ خُفته اَنْد اَیْ ساقِیْ
رو بادَه خُورْ و حَقِیقَتْ اَزْ مَنْ بِشْنو
با دَستْ هَر آنچِه گُفته اَنْد اَیْ ساقِیْ

---

(28) Mai khur ki samanbasē hawā khāhadshud
Khush zī ki sahī basē suhā khāhad shud
Bar tarfi chaman zi zīndaganī bar khur
Zīrā chaman basē chū mā khāhad shud.

(29) Ānān ki zi pēsh rafta and ai sāqī
Dar khāki ghurūr khufta and ai saqī
Rau bāda khur wa haqīqat azman bashunū
Bādast harānchi gufta and ai sāqī

XXVIII

Another Voice, when I am sleeping, cries,
"The Flower should open with the Morning Skies."
And a retreating Whisper, as I wake—
"The Flower that once has blown for ever dies."

XXIX

Why, all the Saints and Sages who discuss'd
Of the Two Worlds so learnedly are thrust

श्लो० ॥ स्वपन्तंमां काप्यवोच त्पुष्पंमाग्न्यकसीदिति ।
रहोऽवादीत्सैवबुद्धं दृष्टं नष्टमभूदिति ॥ २८ ॥

गी० ॥ गन्धोत्तमांपिबत्वं भ्रश्येदेवाशुकेतकीपुष्पम् ।
सञ्जीवयथेष्टसुखं यौवनमन्तर्दधीतसौम्यइव ।
गमदेन जीवितंते समयापय सततमुपवनप्रान्ते ।
अस्मादृशमेतदपि प्रायोभूयेतनश्वरं हन्त ।

श्लो० ॥ सर्वे हास्यास्पदा नष्टा आस्तिकावापिनास्तिकाः ।
बद्धाएवनमुक्तास्ते पण्डिताःपामराइव ॥ २९ ॥

---

(౨౮) మూ॥ కలలోఁపలనాతోఁడ ।
న్బలికెనలరువిచ్చువెఱ-నఱుమునుమున్నన్ ।
మెలఁకువగుసగుసలాడె ।
న్వాలియవలయునెల్లవిడిన-విరియనిమరియున్ ।

చె ॥ హాయిగానానుకొ-మ్మా కెంపుకోపు ।
పొల్పారుననముగ్గి-పోయెడునగనుకఁ ।
బడుచురికఁబుత్త-ప్పకజాఱుఁగాన ।
నెల్లవేడ్క-లఁబుట్టు-నీడేచుఁగొనుము ।
పండనీననఁదోఁట-పట్లనీఁబ్రదుకు ।
మనవలెనద్దియు-న్మాయమాఁదుదకు ।

(౨౯) మూ॥ ఏఁజెల్లనంబివాంఁడ్రెం ।
దేఁజదువులనారితీటి-నేర్చినవార్తా ।
మేజాడయుఁగనఁజాలక ।
యోజన్గడువాఁజఁదేజి-యొరిగిరినేలన్ ।

آنها کہ خلاصۂ وجودِ انسانند
بر اوجِ فلک براقِ فکرت رانند
در معرفتِ ذاتِ تو مانندِ فلک
سرگشته و سرنگون و سرگردانند

(۳۰) بازی بودم پریدم از عالمِ راز
تا بو کہ رسم ز پستِ علویِ بفراز

Ānhā ki khulāsaī wujūdi insānand
Bar auji falak burāqi fikrat rānand
Dar ma'arifatī zātī tū mānandi falak
Sargashta wa sarnigūn wa sar gardānand.

(30) Bāzī būdam parīdam az 'ālami rāz
Tābū ki rasm zi past 'ulwīyi bafarāz

Like foolish Prophets forth ; their Words to Scorn
Are scatter'd, and their Mouths are stopt with Dust.

XXX

Myself when young did eagerly frequent
Doctor and Saint, and heard great argument

गी० ॥ यातोयोऽस्मत्पुरतोऽप्यशयिष्टाधोभुवोबुधंमन्यः ।
यात्ययिपात्रिपिबसुरांसत्यंशृणुवातएवतद्वचनम् ।
मानुषसर्वस्वंते स्वोहाण्डजमप्यजीगमन्नाकम् ।
जिज्ञासयात्वदर्थं समक्षुभन्सन्ततं वृथै वै ते ।

श्लो० ॥ पुराहं तत्वजिज्ञासु वेंदशास्त्राण्यधीतवान् ।
गमनागमनद्वार मेकमेव न संशयः ॥ ३० ॥

చె ॥ మనకంటెమున్ముందె-మ్రందినవారు ।
నేలపైసోలిరెం-దేఁ దెగనీల్గి ।
పొమ్మునీవిఁకత్రావు-మోకోపుపడుచ ।
నిక్కమునామాట-నీవిటువినుము ।
వారలపల్కుద-బ్బఱగాలికుప్ప ।
చదువరులెల్లవే-సారులుతలఁపు ।
పురిపుల్గునాల్గువై-పులఁగలదినుసు ।
లెక్కఁగివచ్చుటకుఁదా-మెగిరించినారు ।
వేమాఱుబ్రతుకుల-వేసారినారు ।
తలక్రిందుగాఁదుద-న్దమకించినారు ।

(30) మూ ॥ బడిదద్దడములయెడలం ।
బడికట్టులకడరుచుంటి-మశిపొడితడుల్ ।
బుడుతఁడనై తొలినింక ।
న్వడలినగుమ్మంబెమల్లి-వెళ్లుచునుంటిన్ ।

اینجا چو نیافتم کسِ محرمِ راز
زان در که در آمدم بِرون رفتم باز

(۳۱) یکچند بکودکی باستاد شدیم
یکچند باستادیِ خود شاد شدیم
پایانِ سخن نگر که مارا چه رسید
چون آب در آمدیم و چون باد شدیم

Ìnjā chū nayāftam kasī mahrami rāz
Zān dar ki dar āmadam birūn raftam bāz.

(31) Yakchand bakūda kī bāstād shudīm
Yakchand bāstādī khud shād shudīm
Pāyāni sukhun nigar ki mārā chi rasīd
Chūn āb dar āmadīm wa chūn bād shudīm

About it and about : but evermore
Came out by the same door as in I went.

XXXI

With them the seed of Wisdom did I sow,
And with my own hand wrought to make it grow ;

गी० ॥ श्येनोभूवमगममपि सर्वस्मिन्नेवगुप्त लोकेऽस्मिन् ।
ऊर्ध्वमधः परितःप यैक्षीदं विश्वमखिलमेवमया ।
विश्वासपात्रमस्म त्प्रियमित्रं नात्रकिम पिलोकित्वा ।
द्वाराद्यतोऽहमगमं ततएवपुनः पुनर्बतन्यवृतम् ।

श्लो० ॥ स्वयंवपञ्ज्ञानबीजं ततोवृक्षम जीजनम् ।
तत्फलास्वादनेनाहं जगन्मिथ्येत्यबोधिषि ॥ ३१ ॥

చె ॥ పసినారమ్మైబడి-పంతులచెంత ।
(జదువుకొన్నా మింక-(జనువారమనుచు ।
నొండేనిలోలోన-నుబుకుచున్నాము ।
మాను(దేలినదిక-న్నాయిదివఱకు ।
మారాకతడియింక-మాపోకగాలి ।
మొగిరతి బైరిలా-గల్లెడ న్నిన్ను ।
నేలలందలితాపి-నే(గనుంగొంటి ।
నిక్కమానచ్చెలి-న్నే(గనకిట్లు ।
దూఱినగుమ్మమే-దూఱుచునుంటి ।

(3౧) మా ॥ ఇప్పట్లనామెఱింగిన ।
చొప్పున(దగనరసికొంటి-(జొరవమెయిన్నే(।
దప్పక చెప్పెదనిక్కం ।
బెప్పట్లన్నాఱుచుండు-నేదినుసైనన్ ।

کس مشکل اسرار ازل را نکشاد
کس یک قدم از دایره بیرون ننهاد
چون بنگرم از مبتدی و از استاد
عجزست بدست هر که از مادر زاد

آورد باضطرابم اول بوجود (۳۲)
جز حیرتم از حیات چیزی نفزود
رفتیم باکراه و ندانیم چه بود
زین آمدن و رفتن و بودن مقصود

Kas mushkili asrāri azal rā nakushād
Kas yakqadam az dāyira birūn nanihād
Chūn banigaram az mubtadī wa az ustād
'Ajzast badast har ki az mādarzād.

(32) Āward bāztīrābam awwal bawujūd
Juz hairatam az hayāt chīzē nafuzūd
Raftīm bākrāh wa nadānīm chi būd
Zīn āmadan wa raftan wa būdani maqsūd

And this was all the Harvest that I reap'd—
"Came like Water, and like Wind I go."

XXXII

Into this Universe, and WHY not knowing,
Nor WHENCE, like Water willy-nilly flowing

गी० ॥ शास्त्रमपि देशिकमुखा दध्यैष्महि शैशवे वयं किञ्चित् ।
स्वयमीषदन्तरङ्गेप्राह्लादिष्महिविचक्षणं मन्याः ।
पश्यविवादस्यान्ते प्राप्यस्माभिर्विचारफलमित्थम् ।
जलमिव समभूमवयं प्रागाममरुद्यथातथा वश्यम् ।
संन्दिग्ध नित्यतत्व स्येहरहस्यं न कोऽपिबहिरकृत ।
उल्लङ्घ्य कालचक्रं नह्यशकत्पादमेकमपि गन्तुम् ।
शिष्याद्याचार्यान्तं समदर्शमिदं यथा कथञ्चिदपि ।
मातृजनित जनतायां हन्त सदासर्वथापि दौर्बल्यम् ।

श्लो० ॥ अत्रजातः कथमहं न ज्ञातं कारणं मया ।
पराधीनं क्लिष्टमपि क्षणिकं मर्त्यजीवितम् ॥ ३२ ॥

చె ॥ లోఁ తెలుంగని దిన్సు-లోఁ బిక్కు-చిక్కు ।
విప్పుట కెవనికి-నీవ్వలు కాఁబోవ ।
దాగిటేదాఁటెయి-(కడు గైనఁ బైకి ।
నడుపుట కెవ్వఁడు-న్బనికిరాకుండుఁ ।
బిన్నలు మొదలు తె-ల్వీడి కాంద్రుడదనుకఁ ।
బాడగంటి నేతల్లి-పొట్టకుఁబుట్ట ।
నీకొఱకానివా- రేమెల్లవారు ।

(3_౨) మూ ॥ ఎందుండి వచ్చినాఁడను ।
ఔందులకిందున్న వాఁడ- నేనన నేమో ।
యుందున్దగిలియుఁదగులకీఁ ।
కెందిదిమాయమగు నెఱుఁగ- నేనులిమైనన్ ।

چون آبِ بجویبار و چون بادِ بدشت

روزیِ دِگر از نوبتِ عمرم بگذشت

(۳۳) چون آمدنم بمن نبد روزِ نخست

وین رفتنِ بیِ مراد عزمیست درست

برخیز و میان به بند ای ساقیِ چست

کاندوهِ جهان بمی فرو خواهم شست

Chūn ābi bajuybār wa chūn bādi ba dasht
Rōzīyi digar az naubati umram baguzasht.

(33) Chūn āmadanam baman nabud rōzi nukhust
Wīn raftani bī murād 'azmīst durust
Bar khēz wa miyān ba band ai sāqī yi chust
Kāndūhi jahān bamai farō khāham shust

And out of it, as Wind along the Waste,
I know not WHITHER, willy-nilly blowing.

XXXIII

What, without asking, hither hurried WHENCE?
And, without asking, WHITHER hurried hence!

गी० ॥ तापत्रयेणसह मा मजीजन द्विधिरसाविहैवादौ ।
निर्वेदनात्परमहं किमापिपं मामकायुषिविशेषम् ।
वयमित्थं विवशाए वागामे तस्ततोऽपिनिर्विण्णाः ।
अस्मद्गमनागमन स्थितिकारणमीषदपि न जानीमः ।
अन्तर्जलमिव नद्या मन्दसमीरो यथामहाटव्याः ।
हन्त मम जीवितस्या प्यभूद्गतं विफलमेवदिनमपरम् ।

श्लो० ॥ कथं हठादिहानीताः क्षेपणीया वयं कुतः ।
ईदृग्विचारोपशान्ति र्भवेत्किमधुनाविना ॥ ३३ ॥

చె ॥ ఇఁకముందిఁ బ్రతుకునా-కిటు తెచ్చినాఁడు ।
నెగడదెద్దియునిట-నివ్వెఱతప్ప ।
మనకోర్కెకడ్డుగా-మనమేగవలసెఁ ।
బోల్చలేమీరాక-పోకలకోపు ।
లోఁతైననట్టేటి-లోఁదడినూడ్కిఁ ।
గారులోవస్వడ-గాలివసువున ।
నాఁబ్రతుకుననెదో-నాఁడిటుకడచె ।

(33) మూ ॥ ఎటులన్మఱకువ వచ్చితి ।
మెటుతెలియక మాయమాదు-మిట్టిట్టియ ।
కఁటకటయఱిముఱిఁగొన్నవ ।
నటబుఁదన్గడుగుకొనెద-నాకోపిన్మా ।

گر آمدنم بمن بدی نامدمی

ور نیز شدن بمن بدی کی شدمی

به زان نبدی که اندرین عالمِ خاک

نه آمدمی نه شدمی نه بدمی

از جرِ حضیضِ خاک تا اوجِ زحل (۳۴)

کردم همه مشکلاتِ گردون را حل

Gar āmadanam baman budī nāmadamē

War nīz shudan baman budī kai shudamē

Bihzān na budī ki andarīn 'ālami khāk

Na āmadamē na shudamē na budamē.

(34) Az jarri hazīzī khāk tā au ji zuhal

Kardam hama mushkilāti gardūn rā hal

Ah ! contrite Heav'n endowed us with the Vine

To drug the memory of that insolence !

XXXIV

Up from Earth's Centre through the Seventh Gate

I rose, and on the Throne of Saturn sate ;

गी० ॥ सृष्टिप्रारंभदिनेऽ जनिसुतरामस्वतन्त्रएवाहम् ।
दिष्ट्यानिर्णीतमभू दायुर्भाग्यमपिमामकीनमतः ।
निबिडंबधानकाञ्च्या वलग्नमयिधीमतिप्रियेपात्रि ।
सन्नद्धाभवयदहं मधुनासंक्षालयामिदुःखमलम् ।
यद्यस्मदागमःस्या न्ममनिघ्नोमेस्थितिर्भवेन्नैवम् ।
अभविष्यदधीनंचे न्मद्गमनंनापिकिमहमगामिष्यम् ।
श्रेयानबोभविष्य ल्लोकेऽस्मिंस्तादृशाद्धतविशेषात् ।
नह्यगमिष्यं नापि प्रायास्यंयदिहिनाजिजीविष्यम् ।
श्लो० ॥ सप्तमद्वारतोमध्य लोकस्याहंसमुद्गतः ।
बन्धनंमंदपर्यन्तंविनाविधिमलीलवम् ॥ ३४ ॥

పా ॥ నేనుబోముగావచ్చితి-నేలకిట్లు ।
కనుక నాకోరినట్లు నే-గడవలేను ।
నడుచుటుకుకోపుపోటినీ-నడుముకట్టు ।
వంతఁగడిగెదనీవిరి-న్వడిగఁదెమ్ము ।
చె ॥ నాయుజ్జని చటికి-ర్నాఁగల్గు నెడల ।
నాంజిలినిటువచ్చి-యుందునానేను ।
నాపోక వెండియు-న్నాతర మైన ।
పట్లఁబోవలసిన-పని యేమినాకు ।
వచ్చుటచనుటయు-న్బ్రతుకుటమాని ।
యేనుంటకన్న మే-లేదియున్లేదు ।
(3౮) మూ ॥ ఈ నేలనట్టనడుమం ।
దే నేడవతలుపు తెఱచి-యెగిరితినిట్టె ।
ట్లోనింగిమీఁదియరప ।
న్నీనుగఁదలఁవాఁతఁదప్ప-విప్పితిముళ్లన్ ।

بیرون جستم ز بندِ هر مکر وحیل
هر سد کشادہ شد مگر بندِ اجل

(۳۵) اسرارِ ازل را نہ تو دانیِ و نہ من
وین حرفِ معما نہ تو خوانیِ و نہ من
هست از پسِ پردہ گفتگوئیِ من و تو
چون پردہ بر افتد نہ تو مانیِ و نہ من

Bērūn jastam zi band har makr wa hial
Har sudd kushāda shud magar bandi ajal.

(35) Asrāri azal rā na tū danī wa na man
Vīn harfi mu'ammā na tū khānī wa na man
Hast az pasiparda guftagūī man ō tū
Chūn parda baruftad na tū mānī va na man

And many Knots unravel'd by the Road;
But not the Master-knot of Human Fate.

XXXV

There was the Door to which I found no Key:
There was the Veil through which I could not see:

गी० ॥ पातालाच्छनिमण्डल पर्यन्तमलीलवंनिखिलबन्धान् ।
दुस्साध्यानप्यचिराद हंमुहुःकेवलंविनादैवम् ।

श्लो० ॥ कपाटंनिबिडंबद्धं कुञ्चिकानहिविद्यते ।
सत्यमन्तर्हितंज्ञान मपिक्षणिकमीदृशम् ॥ ३५ ॥

गी० ॥ जानीवेहनजातु त्वमप्यहंनित्यविधिरहस्यानि ।
नह्यशकावसमस्यां कठिनामेतांत्वमप्यहंपाठितुम् ।
आवांप्रतिकाण्डपटा न्तरमेवैषाप्रवर्तते चर्चा ।
विगलत्यधोयदायं नहित्वमसिजातुनाहमप्यास्मि ।

చె ॥ నేలయడుగునుండి-నింగి పైకోసకు ।
నెగురఁగలిగినాడ-నందేని నేను ।
చెచ్చెరన్విప్పితి-న్జిక్కులనెల్ల ।
దినునులమెడనాను-దిటిఁ బ్రాలఁదప్ప ।

(3౫) మూ ॥ తలుపుండబీగమేదీ ।
కలదేదో తట్టికనుకఁగనలేమెదియున్ ।
నిలువఁగలమునులిసేప ।
వ్వాలనీవున్నే నీకమన-పనియుత్తుత్తే ।

చె ॥ కానిపించకవిడి-గానున్నదినును ।
నిక్కమగుకిటుకు-నీవైన నేను ।
నెఱుఁగఁజాలముమఱి-యీచిక్కు బ్రాఁత
సాఁగినీవున్నేను-జదువుకోలేము ।

در پردهٔ اسرار کسی را ره نیست
زین تعبیهٔ جان هیچکس آگه نیست
کس را پس پردهٔ قضا راه نشد
وز سرّ قدر هیچ کس آگاه نشد

(۳۶) آنان که جهان زیر قدم فرسودند
واندر طلبش هر دو جهان پیمودند
آگاه نیَم از آنکه ایشان هرگز
زین حال چنانکه هست آگه بودند

Dar pardaī asrār kasī rā rah nīst
Zīn ta'abiyayijān hēch kas āgah nīst
Kas rāpas pardaī qazā rāh na shud
Waz sirri qadr hēch kas āgāh na shud.

(36) Ānan ki jahān zēri qadam farsūdand
Wāndari talabash har dō jahān paimūdand
Āgāh nayam az ānki īshān hargiz
Zīn hāl chunānki hast āgah būdand

Some little talk awhile of ME and THEE
There was—and then no more of THEE and ME.

XXXVI

Earth could not answer ; nor the Seas that mourn
In flowing Purple, of their Lord forlorn ;

कस्यापिनास्तिपन्थाः प्रतिसीरान्तर्हितार्थमवगन्तुम् ।
आत्मस्वरूपमेत न्नसमूहयितुंप्रशक्यते कोऽपि ।
केनापितिरस्कारिणी प्रच्छन्नदविष्ठवस्तुनाज्ञायि ।
नहिकोऽपिशक्यतेखलु शासितुमीषदपिदैवकृत्यमिह ।

श्लो० ॥ सृष्टिस्थिति विनाशानां जगतः कारणात्मनः ।
ज्ञाताविज्ञापकोवापि नास्त्येवशशशृङ्गवत् ॥ ३६ ॥

गी० ॥ कृत्वाधः पदमखिलं प्राशिषुरखिलावनीतलं केचित् ।
इहपरलोकावपिस ङ्गवेषयन्तोऽप्यमीमपन्केचित् ।
अस्यचराचरसृष्टेः कारण विज्ञानवान्पुमान्कोऽपि ।
न भवति न भविष्यति ना भूदेवेति प्रमीमहेऽद्यवयम् ।

డక్కనీనాముచ్చ-టలుతట్టిపట్ల ।
నాటముగింపున-కాతుట్టతుదకు ।
నాయడ్డుతోలఁగని-మ్రానీవుగాని ।
మేనుగానిపాలికి-మేయజాదుమింక ।

(3౬) మూ ॥ ఈ నేలగానికరడుల ।
తోనడరెడుకడలిగాని-తుట్టతుదకునీ ।
నీ నామాటకుమాఅన ।
దేనింగియుఁగానిమెన్న-ఁడేనెట్లైనన్ ।

చ ॥ అదిమిమెల్లెడఁగాళ్ల-నరిగించువారు ।
నింగినేలలకోల-నెమకినవారు ।
కల్లరైననిక్కము-గా నెవ్వరేని ।
నికముకన్గొనిరంచు-నేనమ్మఁజాల ।

دِیدَه وَرِ مَردی بَدَریا شُد فَرود
گُفت اَی دَریا چِرا دارِی کَبود
جامۂ ماتَم چِرا پوشِیدۂ
نِیست هِیچ آتِش چِرا جوشِیدۂ
داد دَریا آنِکو دِل را جَواب
کَز فِراقِ دوست دارَم اِضطِراب
چو زِ نامَردِی نِیَم مَنِ مَردِ او
جامه نِیلِی کَردَه اَم اَز دَردِ او
(۳۷) کُنهِ خِرَدَم دَر خور اِثباتِ تو نِیست
و اَندِیشۂ مَن بجز مناجاتِ تو نِیست

Dīdawari mardē badaryā shud farūd
Guft ai daryāchira dārī kabūd
Jāmaī mātam chirā pōshīdaī
Nīst hēch ātish chirā jōshīdaī
Dād daryā ān nikūdil rā jawāb
Kaz firāqi dōst dāram iztirāb
Chū zi nā mardī nayam mani mardi ō
Jāma nīlī karda am az dardi ō.
(37) Kunhi khiradam dar khur is bāti tū nīst
Wāndēshaī man bajuz munājātitū nīst

Nor Heaven, with those eternal Signs reveal'd
And hidden by the sleeve of Night and Morn.

XXXVII

Then of the THEE IN ME who works behind
The Veil of Universe I cried to find

गी० ॥ दृष्ट्वाब्धिं तत्वजिज्ञासु रवोचत्कोऽपिवारिधे।
कुतस्त्वं नीलनीलोऽसि किमहो बहुरोदिषि ।
तप्यसेकिं नान्नवाह्निः प्रत्यवादीत्पयोनिधिः ।
सुहृद्वियोगाद्दुःख्यामि किम शक्तः करोम्यहम् ।
नार्हामि तत्पदं गन्तुं नपुनस्तम वेक्षितुम् ।
नविहर्तुं तेनसाकं मतोनीलोधुनोम्यहम् ।

श्लो० ॥ अपित्वामन्तरात्मानं वेत्तुं किं तप्यतेमया ।
विभ्रान्तोऽहं न जानेन ज्ञाताज्ञेयो भवेदिति ॥ ३७ ॥

నెఱుకువగలయాతఁ-డేనాదమేఁగి ।
కడలితోననియెన-క్కటయేటికేఁడ ।
యీవు కావిరిఁగ్రమ్మి-తేలనన్నన్న ।
కప్పదుస్తునఁగని-కరమందెదట్టు ।
లుడికెదవెందుకో-హోనిప్పలేదు ।
మాఱుమాటాడెని-మ్మాడ్కినాకడలి ।
నాచెలియెడయిక-నన్నేడిపించుఁ ।
గొఱకానివాఁడనా-గొప్పపొందునకుఁ ।
దగనని నేనిటు-ల్తమకించుచుంటిఁ ।
గావునఁగందుకో-కన్గట్టుకొంటి ।

(३८) మూ ॥ అరుదుగనాలో నిన్నే ।
నరయఁగలిగినాఁడ వెలుతు-రైనీవేయా ।
యిరులుడిపితట్టెడపిత ।
ద్దిరకొద్దిగ గ్రుడ్డితెలివి-తెచ్చితివిటులన్ ।

من ذاتِ ترا بواجبی کی دانم

دانندهٔ ذاتِ تو بجز ذاتِ تو نیست

(٣٨) لب بر لبِ کوزه بردم از غایتِ آز

تا زو طلبم واسطهٔ عمرِ دراز

لب بر لبِ من نهاد و می گفت براز

می خور که بدین جهان نمی آیی باز

Man zātī turā bawājibī kai dānam

Dānindaī zāti tū bajuz zāti tū nīst.

(38) Lab bar labi kūja burdam az ghāyatī āz

Tāzū tālabam wāsitaī ' umri darāz

Lab bar labi man nihād wa mī guft barāz

Mai khur ki badīn jahān nami āyī bāz

A Lamp to guide me through the Darkness ; and

Something then said—" An Understanding blind."

XXXVIII

Then to the Lip of this poor earthen Urn

I lean'd, the Secret Well of Life to learn :

गी० ॥ त्वां मम विपुलगभीर प्रमाणधीरपि न शक्यते मातुम् ।
अस्मदखण्ड ध्यानस माधिदशायांतथैवनत्वमसि ।
अहमिह यथार्थतस्तव निजस्वरूपं नहीषदपिजाने ।
त्वां नविनाधीमानपि जानीते तावकीन माहात्म्यम् ।

श्लो० ॥ अतोऽहं पातुकामोऽस्मि पानपात्राधरं मुहुः ।
यतः पुनर्नजागर्ति दीर्घनिद्रा वशीकृतः ॥ ३८ ॥

गी० ॥ अधरेणाजिघ्रहमह मोष्ठं पात्रस्य तृष्णयात्यन्तम् ।
तस्मात्सम जगवेषं सम्यङ्माम कचिरायुषश्शेषम् ।

చ ॥ నా వెల్తితలఁపులో-నన్నీవు లేవు ।
నా మెరమెరకోల్పు-నన్గాని లేవు ।
చాలని న్నే నెఱ్గి-ఁజా లెద నెట్టు ।
లెఱుకనీ తీరునా-మొడఁదోఁచవీవు ।

(38) మూ॥ పరువడిఁబ్రతుకెఱుఁగుటకై ।
మరగితినీపారిబుడ్డి-మైకము వెదవి ।
న్దోరయుచుఁబల్కె-నదియున ।
ద్దిరమోవిఁ న్దావు రావు- తెరలినమరలన్ ।

పా ॥ వెదకుకొనుటకునాగొప్ప-బ్రతుకుకడమ ।
మోవిఁదమినానుకొన్నాఁడ-బుడ్డి వెదవి ।

مَی خور که هزار بار پیشت گفتم
باز آمدنت نیست چو رفتی رفتی

(۳۹) این کوزه چو من عاشقِ زاری بودست
و اندر طلبِ روی نگاری بودست
این دست که در گردنِ او می بینی
دستیست که در گردنِ یاری بودست

Mai khur ki hazār bār pēshat guftam
Bāz āmadanat nīst chū raftī raftī.

(39) Īn kūza chū man ʻ āshiqi zārī būdast
Wāndar talabi rūyi nigārī būdast
Īn dast ki dar gardani ū mī bīnī
Dastīst ki dar gardani yārī būdast.

And Lip to Lip it murmur'd—"While you live,
Drink!—for, once dead, you never shall return."

XXXIX

I think the Vessel, that with fugitive
Articulation answer'd, once did live,
And drink; and that impassive Lip I kiss'd,
How many Kisses might it take—and give!

चषकोऽवादीदास्ये नाधरमप्यस्मदीयमाचुम्ब्य ।
गन्धोत्तमां पिबैवं भूयस्त्वं नागमिष्यसीहेति ।
गन्धोत्तमां पिबत्वं मुहुस्त्वयावोचमहमितः पूर्वम् ।
इहनपुनरागमिष्यसि यदि यातो यातएवसपदिभवेः ।

श्लो० ॥ पानपात्राधरोऽबोभू त्पुरामन्येऽतिकामुकः ।
मधुपायीप्रियालापः सदाचुम्बनलोलुपः ॥ ३९ ॥

गी० ॥ प्रायोमादृशएवे हाभून्मदनातुरोऽप्ययंचषकः ।
सुन्दरवदनमसाव प्यन्वैषिषिषीद्दिवानिशंकामी ।
सैषत्वयासमालो क्यस्यग्रीवानिबद्धसङ्ग्राहः ।
हन्ताभूत्प्रायोऽपि प्रियाप्रियागलविलग्नकरएव ।

యదియునుఱలనాపల్కుప్వ-నానిపల్కు ।
ఁదరలెదేనిఁదిరిగిరావు-ఁతావుమనుచు ।

చె ॥ వేసారులంటిసీ-విరిఁద్రావుమీావు ।
తరలెదవేనిఁబి-దప మళ్లిరావు ।

(౩౯) మూ ॥ అనుకొనెదఁదోఁచినటుప ।
ల్కినబుద్ధియుఁదప్పఁద్రాగి-కేరుచుమనిమెన్ ।
బెనఁగొనిమోవిజ్ఞవిగొం ।
టినాపెదపియంటులెప్ప-టిరకముగొనెనో ।

చె ॥ మరులుతెవులునన్ను-మాడ్కిఁబిడుతయఁ ।
బెనసికమ్మనినోరు-వెదకెఁగాఁబోలు ।
నద్దానికుతుకనీ-వరసినకొంకి ।
యలకఁబోడిమెడకు-నలముకొన్నకయి ।

دی کوزه گری بدیدم اندر بازار (۴۰)
بر تازه گلی لگد همی زد بسیار
وان گل بزبان حال با او می گفت
من همچو تو بوده ام مرا نیکو دار

در کارگه کوزه گری کردم رای (۴۱)
در سایهٔ چرخ دیدم استاد بپای
میکرد سبو و کوزه را دسته و سر
از کلهٔ پادشاه و از پای گدای

---

(40) Dī kūza garī badīdam andari bāzār
Bar tāzayigilī lakad hamī zad bisyār
Wān gil bazabāni hāl bā ū mī guft
Man hamchū tū būda am marā nēkūdār.

(41) Dar kārgahi kūza garī kardam rāy
Dar sāyaī charkh dīdam ustādibapāy
Mīkard sabū wa kūza rā dasta wa sar
Az kallaī pādshāh wa az pāyi gadāy

XL

For I remember stopping by the way
To watch a Potter thumping his wet Clay:
And with its all-obliterated Tongue
It murmur'd—"Gently, Brother, gently, pray!"

XLI

For has not such a Story from of Old
Down Man's successive generations roll'd

श्लो० ॥ स्मरामिकुंभकारस्य घटनिर्माणचातुरीम् ।
शनैश्शनैर्मांस्पृशेति तंप्रार्तथतभाजनम् ॥ ४० ॥

गी० ॥ पूर्वेद्युरहंविपणि प्रान्तेकमपिघटकारमद्राक्षम् ।
मृत्स्नांकृत्वाधः पद मार्द्रामत्यन्तमभ्यमर्दीत्सः ।
सामृत्तिकाप्यवादी त्तंपरिभाषापदंप्रयुज्यैवम् ।
त्वादृगबोभूवंप्रा गेवाहंत्वंप्रसीदमय्यस्मात् ।

श्लो० ॥ कवलंपार्थिवंमर्त्य शरीरंविधिकल्पितम् ।
इतिप्राचीनगाथासं प्रवृत्तासार्वलौकिकी ॥ ४१ ॥

---

(౪౦) మూ ॥ తలఁపునకువచ్చెగొబ్బున ।
వెలలుచుఁబనివాఁడుపారి-ఁబిసుకుచునుండన్ ।
గలఁచకునన్నన్నాయని ।
పలుమఱు రేగడియునతని-బతిమాలుకొనెన్ ।

చె ॥ కనుఁగొంటిఁబిడుతయం-గడివానినిన్నఁ ।
దడినేలఁగాళ్లసం-దడిఁద్రొక్కుచుండఁ ।
బాడియొప్పరనా-పారియున్బల్కె ।
నీవంటివాఁడనే-నెనరుంచుమనుచు ।

(౪౧) మూ ॥ మందిరయొడళ్లద్దన్వి ।
న్బొందకిటుల మాఱుపారి-మాద్దన్సల్పెన్ ।
బొందుగవేలుపనుచుము ।
న్మందుండియు నేటివఱకు-ముచ్చటవినమే ।

بر کوزه گرانِ دهر کردم گذری

از خاکِ همی نمود هردم هنری

من دیدم اگر ندید هر بی بصری

خاکِ پدرم بر کفِ هر کوزه گری

(۴۲) هر جرعه که ساقیش بخاک افشاند

Bar kūzagarāni dahr kardam guzarī

Az khākihamī namūd har dam hunarī

Man dīdam agar nadīd har bēbasarī

Khāki pidaram bar kaffi har kūza garī.

(42) Har jura'a ki sāqīsh bakhāk afshānd

Of such a clod saturated Earth

Cast by the Maker into Human mould ?

XLII

And not a drop that from our Cups we throw

On the parcht herbage but may steal below

गी० ॥ अधिकृत्यशिल्पशाला मसात्समहमत्रकुंभकारस्य ।
चक्रच्छायास्थास्नुं कुलालमुख्यमपिसम्यगद्राक्षम् ।
सकलशकरकानामपि मस्तकहस्तं यथाक्रममकार्षीत् ।
भूपालकपालेभ्यः सारंगृह्णन्दरिद्रचरणेभ्यः ।
अहमपिसमयाकार्ष म्मुहुर्मुहुः कुंभकारसामीप्यम् ।
सोऽदीदृशत्स्वकीयं चातुर्यंमृत्तिकाविरचनायाम् ।
अहमेवादर्शंकि न्त्वन्येऽज्ञाः केऽपितत्रनैक्षिषत ।
नूनंमत्पितृभस्म प्रत्यक्षंकुंभकारहस्तगतम् ।

श्लो० ॥ प्रमादतोऽप्यधःक्षिप्ता श्चषकान्मधुबिन्दवः ।
प्रत्येकशः प्रतीक्ष्यन्ते तृषितैश्चिरसंस्थितैः ॥ ४२ ॥

చె ॥ తలపోసినాఁడఁబి-డ్డలదుకాణమ్ము ।
నిలిచెఁగంటిన్నారె-నీడనాటంకు ।
కాఁగుముంతలకెఱ-కలుతలలతఁడు ।
కావించెదోరపును-కలజోగికాళ్లఁ ।
దఱుచుపట్టడలోన-ఁదటివెలలింతు ।
ములుచలెఱ్గరుకాని-పోల్చుకొన్నాఁడ ।
నలుఁగుబుడ్లపనుల-నాతండ్రిబుగ్గి ।

(౪-౩) మూ ॥ పఱిపిడుతగడివెడలనీ ।
కుడికెడునోడుదోడుకుబడియ-నుడివడిఁదడిగా ।
నడుగుననడలుచుదడదడ ।
లుడుగక చెడువెడఁగుబడుగు-నోడలెడఁబుడుకున్ ।

دَرْ دِیدَهٔ گَرْمِ آتِشِ غَمْ بِنْشانْدْ

(۴۳) چُونْ لالهٔ بنو روز قَدَحْ گِیرْ بَدَسْتْ

با ماهِ رُخِی اگَرْ تُرا فُرْصَتْ هَسْتْ

مَیْ نُوشْ بخُرَّمِی کِه اِینْ چرخِ کُهن

ناگاهْ تُرا چُو خاکْ گَرْدانْدْ پَسْتْ

Dar dīdaī garmi ātishi ghamm banishānd.

(43) Chūn lālayi banaurōz qadah gīr badast
Bā māhi rukhī agar turā fursat hast
Mai nōsh bakhurramī ki īn charkhi kuhn
Nāgāh turā chū khāk gardānd past.

To quench the fire of Anguish in some Eye
There hidden—far beneath, and long ago.

XLIII

As then the Tulip for her wonted sup
Of Heavenly Vintage lifts her chalice up,
Do you, twin offspring of the soil, till Heav'n
To Earth invert like an empty Cup.

गी० ॥ प्रायोयोयोऽधस्ता न्मुहुरापिबिन्दुःप्रमादतोऽक्षेपि ।
ससकामाग्निसमुज्ज्वलदक्षणः सुतरामशीशमद्दुःखम् ।

श्लो० ॥ समग्रंफलितांद्राक्षा पानपात्री कृतंजगत् ।
निपीयमधु सर्वस्वं त्वयासुख्यामि कामिनि ॥ ४२ ॥

गी० ॥ कोकनदाभिनाब्दादौ कुरुष्व तवपानपात्रमूर्ध्वमुखम् ।
संपूर्ण चन्द्रवदना यद्याश्लिष्टा भवेत्त्वयारहसि ।
अमितोल्लासेनत्वं संप्रति वरुणात्मजांपिबावश्यम् ।
अतिजीर्ण कालचक्रं यस्मात्त्वांपातयेदधोऽकस्मात् ।

చ ॥ లాహిరీచెల్వనే-లన్నాల్పుచిన్కు ।
కడిఁదిమైనదుగంటు-కనుడప్పిమాన్చు ।

(४३) మూ ॥ మెండుగలాహిరిపండుట ।
కెండిననోర్దేఁ ఐచిమింటి-నిప్పఁకనుఁగొనెన్ ।
నిండినయండిన్ద్రావుము ।
పండువుగానిన్ను మిడుకు-వాయనిమున్నే ।

చ ॥ పైకెత్తుమాక్రొత్త-పండువుపూఁటఁ ।
గ్రోవినీకయినూర-గోఁగుననవలె ।
నెలమూతిగోలసం-దిటఁజిక్కె-నేని ।
హాయిగాఁబుచ్చుకో-మ్మాకెంపుకోపు ।
దబ్బునసీయడ్వ-తటిబండియుండ ।
నినుబోరగిలద్రొబ్బు-నేలపైఁగనుక ।

(۴۴) شادیها کن که آنزمان خواهد بود

جسمِ همه در خاک نهان خواهد بود

طبعم همه با روی چو گل پیوندد

دستم همه با ساغرِ مل پیوندد

از هر جزوی نصیبِ خود بردارم

زان پیش که جزوها بکل پیوندد

(44) Shādīhā kun ki ān zamān khāhad būd

Jismi hama dar khāk nihān khāhad būd

Taba 'ami hama bā rūy chu gul paiwandad

Dastami hama bā sāghari mul paiwandad

Az har juzwēyi nasībi khud bar dāram

Zān pēsh ki juzūhā bakull paiwandad.

XLIV

Do you, within your little hour of Grace,

The waving Cypress in your Arms enlace,

Before the Mother back into her arms

Fold, and dissolve you in a last embrace.

श्लो० ॥ परस्परं परिष्वज्य मधुमत्तौ निरन्तरम् ।
जीवन्तावेव कैवल्या नन्दंविन्देवसुन्दरि ॥ ४४ ॥

गी० ॥ विविधोत्सवैर्यथेष्टं संमोदस्वत्वमिह दिवारात्रम् ।
सर्वाणि शरीराण्यपि यतो नशिष्यन्ति भाविकालेऽतः ।
स्वान्तं स्वभावतो मम कमलमुखी सङ्गमोत्सुकं भवति ।
मामकहस्तोऽप्यनिशं हलिप्रियापानभाजनंलगति ।
प्रत्येकमिन्द्रियेभ्यः सारं सञ्चित्यभागशोभुञ्जे ।
प्रविलीयतेनयाव त्कार्यं सर्वमापिकारणेतावत् ॥

---

(౪౪) మూ ॥ నూనూఁగీడలముకొనుట ।
తోనోరుమిక నానుకోనుఁడు-తోగరు పెదవులన్ ।
నానుడిబిడెములకోడకుఁ ।
డీనేలయులోనమిముప-డిన్బెట్టుకొనున్ ।

చె ॥ కుడువుముహాయిగా-ఁగోరికలింక ।
మాయమహామేనులుం-బారిలోఁగనుక ।
నాపుట్టుతగు లెల-నాగకెమ్మోవి ।
నాకయికోపుబం-దలము నేనెమకు ।
నోడలి వేడ్కల నెల్ల-నోలలాడెదను ।
గూడివంతులివిట్లో-కునఁజేరకఘును ।

(۴۵) خیّام اگر زِ بادہ مستی خوش باش

با لالہ رخی اگر نشستی خوش باش

چون آخرِ کار نیست خواہی بودن

انگار کہ نیستی چو ہستی خوش باش

روزیکہ زِ تو گذشتہ است یاد مکن

فردا کہ نیامدست بیداد مکن

وز آمدہ و گذشتہ خود یاد مکن

حالی می نوش و عمر بر باد مکن

---

(45) Khaiyām agar zi bāda mastī khush bāsh
Bā lālayi rukhī agar nishastī khush bāsh
Chūn ākhiri kār nīst khāhī būdan
Angār ki nīstī chū hastī khush bāsh
Rōzēki zi tū guzashta ast yād makun
Farda ki nēyāmadast bīdād makun
Vaz āmada va guzashta khud yād makun
Hālē mai nōsh va ‘umr bar bād makun.

XLV

And if the Cup you drink, the Lip you press,
End in what All begins and ends in—Yes ;
Imagine then you ARE what heretofore
You WERE—hereafter you shall not be less !

श्लो० ॥ संमाद्यमधुनायाव त्पीयते मधुराधरः ।

सार्थकं जीवितं सर्वं तावदेवावयोः प्रिये ॥ ४५ ॥

गी० ॥ त्वंयद्यासिमदग्रस्तः कामं सन्तोषयस्वमिहदेहिन् ।

अरविन्दाननयासह समुपविशसिचेत्प्रमोदयात्मानम् ।

नङ्क्ष्यसियतस्त्वमन्तेऽ द्यैवस्वं शून्यमिवहिमन्यस्व ।

आस्तिक्यं नास्तिक्यं विस्मृत्यात्मानमपिसदानन्द ।

मास्माषीर्ह्रस्त्वोऽपि त्वमीषदपिभूतभाविकर्माणि ।

मास्मरजननं मरणं सुरांपिबायुर्वृथैवमानैषीः ।

---

(౪౫) మూ ॥ ఎందుండికలుగుదినుసుల ।

వందేమాయమగుచుండు-నప్పసమీఁకమీ ।

రెండవరైనన్నాఁక ।

యుందురుకాఁగోరినట్టు-లొందుఁడువేడ్కన్ ।

చె ॥ కోపానదేనిఁజొ-క్కుమువేడ్కలోన ।

నెచ్చెలిన్గూడదే-నియుహాయిగొనుము ।

నిల్వవుతుదకెవెం-దేఁగాననీకు ।

నీవులేవనుకొని-నెమ్మికనుండు ।

నిన్నరేపులఁగూర్చి-నెగులందకట్టె ।

వేయకుమిడుకుసీ-విరత్రావుమీవు ।

(۴۶) دَر دایرهٔ سِپهر نا پیدا غور

جامیست کِه جُملَه را چشانند بدور

چون نوبتِ تو رسد تو هم آه مکن

می نوش بخوشدلی کِه دورست بخور

(۴۷) خیام اگر چه خرگهٔ چرخِ کبود

زد خیمه و در بست در گفت و شنود

---

(46) Dar dayiraī sipihr nā paidā ghaur
Jāmīst ki jumla rā chashānand badaur
Chūn naubatī tū rasad tū ham ah makun
Mai nōsh ba khushdilī ki daurast bakhur

(47) Khaiyām agarchi khargahī charkhi kabūd
Zadkhīma wa darbast dar guft u shunūd

XLVI

So when at last the Angel of the drink
Of Darkness finds you by the river-brink,
And, proffering his Cup, invites your Soul
Forth to your Lips to quaff it—do not shrink.

XLVII

And fear not lest Existence closing YOUR
Account, should lose, or know the type no more ;

श्लो० ॥ अन्तेददाति यत्तेऽपि मधुपानाधिदेवता ।
तत्कैवल्यामृतंसर्वं चारुभीरूररीकुरु ॥ ४६ ॥

श्लो० ॥ ज्योतिश्चक्रोदिव्या न्तरिक्षलोकस्थितेऽति गंभीरे ।
चषकंचकास्त्यखिलजन सामान्यांस्वादनीय रसपूर्णम् ।
स्याद्यदि मधुवारस्ते जनसाम्यमुपेत्यतत्रमारोदीः ।
पिबमद्यंहृष्टस्त यथाविधि पुनस्त्वयाप्यमेव भवेत् ॥

श्लो० ॥ नबिभीहिततःकाला दायुर्भोगविनाशकात् ।
वारंवारं पुनर्जन्म नियुङ्क्ते सजगत्प्रभुः ॥ ४७ ॥

---

(౪౮) మూ॥ మొన కేటియొడ్డునన్ని ।
న్గని-చీఁకటిమబ్బువేల్పు-కడునడిసీకున్ ।
దనసీవిరిగిన్నె నిడన్ ।
వెనుదీయక త్రావుమీావు-వేడుకతోఁడన్ ।

చె ॥ మిక్కిలిలోఁతైన-మినుగుడిలోనఁ ।
దగునెల్లవారల-ద్రావించుగిన్నె ।
నీవంతువచ్చిన-నీ వడలకుము ।
త్రాగుహాయిగనీకు-దప్పదాఁకోపు ।

(౪౯) మూ॥ కొంకకుములియున్నీబ్రతు ।
కింక న్గొనసముట్టికలుగ-దెన్నఁటికనుచున్ ।
బంకించివేనవేలం ।
బంకిణితోఁమనలమఱల-మతకరిపన్నున్ ।

چون شکلِ حبابِ باده در جامِ وجود
ساقیِ ازل هزار خیام نمود

(۴۸) دریاب که از روح جدا خواهی رفت
در پردهٔ اسرارِ خدا خواهی رفت
از آمدنم نبود گردونرا سود
وز رفتنِ من جمال وجاهش نفزود
ای بس که نباشیم و جهان خواهد بود
بی نام زما و بی نشان خواهد بود

Chūn shakli habābi bāda dar jāmi wujūd
Saqīyi azal hazār khaiyām namūd.

(48) Dar yāb ki az rūh judā khāhī raft
Dar pardaī asrāri khudā khāhī raft
Az āmadanam nabūd gardōnrā sūd
Vaz raftani man jamāl wa jāhish nafuzūd
Ai bas ki nabāshīm wa jahān khāhad būd
Bī nām zī mā wa bī nishān khāhad būd

The Eternal Saki from that Bowl has pour'd
Millions of Bubbles like us, and will pour.

XLVIII

When You and I behind the Veil are past,
Oh but the long long while the World shall last,

गी० ॥ नीलवितानीभूतं पश्यखचक्रंस्फुटंशिबिरकार ।
समातिष्ठिपत्पटकुटी मबबन्धद्द्वारमखिलचर्चायाः ।
चषकीकृत स्वरूपे हलिप्रियात्यन्त सूक्ष्मबिन्दून्व ।
आद्यन्तशून्यपात्री विदधाति सहस्रशश्शिबिरकारान् ।

श्लो० ॥ प्रियेत्वमप्यहंदीर्घ निद्राधीनौभवेवचेत् ।
स्याज्जगत्यावयोर्वार्ता समुद्रक्षिप्तलोष्टवत् ॥ ४८ ॥

गी० ॥ जानीहित्वमवश्यं यदात्वदीयान्विमुञ्चसिप्राणान् ।
दैवरहस्य मापक काण्डपटान्तर्हिता तदाभवसि ।

చె ॥ ఏరఁడేరావాఁడ-యిక్కఁ-ప్పుమిన్ను ।
మేల్క-ట్టుగొల్లైన- న్నిగులబిగించి ।
తగవుతంటాలకుఁ-దలుపులుమూయు ।
బుడ్డియున్కి-న్గోపు-బుగ్గలమాడ్కి ।
నప్పసమలరారు-నాసీవిరిచెలి ।
వేయిగోఁజజవాండ్ర-విదులుచుచుండు ।

(౪౮) మూ ॥ కనుమూయనిమ్మునీవే ।
ననయంబెన్నఁకొనరాని-యయ్యయివారల్ ।
మనుచుందురింక నీనా ।
పనినడుకడలిఁగలియునులి-వానచినుకగున్ ।

చె ॥ ఎంచుము నెమ్మేని- నెడసెదవీవు ।
సాఁగివేలుపుతట్టి-చాటుచొచ్చెదవు ।

زین پیش نبودیم و نبد هیچ خلل

زین پس چو نباشیم و همان خواهد بود

(۴۹) این قافلهٔ عمر عجب می گذرد

دریاب دمی که با طرب می گذرد

ساقی غم فردای حریفان چه خوری

درده قدح باده که شب میگذرد

Zīn pēsh nabūdīm wa nabūd hēch khalal

Zīn pas chu nabāshīm wa hamān khāhad būd.

(49) Īn qāfilaī ‘umri‘ajab mī guzarad

Daryāb damī ki bā tarab mī guzarad

Sāqī ghammi fardāyi harīfān chi khurī

Dar dih qadahi bāda ki shab mī guzarad

Which of our Coming and Departure heeds

As much as Ocean of a pebble-cast.

XLIX

One Moment in Annihilation's Waste,

One moment, of the Well of Life to taste—

ईषदपिनलाभाय प्रभवतिलोकस्यमामकागमनम् ।
निर्याणमपिमदीयं प्रवर्धयतिनहितदीय सौभाग्यम् ।
क्षणभङ्गुरावयंस्मः सदावरीवृत्यतेऽप्ययंलोकः ।
अस्माकं नामविना ऋतेऽस्मदीयेनवापिचिह्ने न ।
सुचिरमहोनाभूम प्रागिदमीषदपिनजगदक्षैषीत् ।
वयमेव नश्वराःकि न्त्वविशङ्कंस्थास्नुरेवलोकोऽयम् ।

श्लो० ॥ ब्रह्मप्रलयपर्यन्तं जायते क्षीयते जगत् ।
प्रेयस्यमादयि त्वावां सुख्यावप्रतिजन्मानि ॥ ४९ ॥

गी० ॥ जीवितकालोऽपि भव त्याश्चर्यकरोवणिक्प्रचारइव ।
अत्यन्त जागरूको भवन्गृहाणक्षणं प्रमदजनकम् ।

నయముకానేరదు-నారాక నెదియు ।
నాపోక నేదియు-న్యాసికాఁబోదు ।
మనముగొాప్పతడవు-మన లేము కాని ।
యీానేలమఱిచెడ-దెన్నఁటికైన ।
మనకూరు పేరు నె-మ్మయిఁగల్గఁబోఁదు ।
మనకుమున్నుందిఁక-మన వెను వెంట ।
నుడుగక తానుండి-యుండుని డెల్ల ।

(౪౯) మూ ॥ అట్టిబ్రతుకు చవిగొనియెద ।
మట్టిపదటఁగలసిమాయ-మగుచుందు మొహో ।
యెట్టులప్పదు తరలిక ।
యిట్టికావునబిడాన-నెనయుము వేడ్కన్ ।

చె ॥ ఏగుని వ్వెఱఁగున-నీచన్నబ్రతుకు ।
హాయిజగ్గెడుతఱి-నరసికొమ్మావు ।

محنت زدهٔ سرشته اندر گل غم
یکچند جهان بخورد و داشت قدم
(۵۰) چون واقفی ای پسر ز هر اسراری
چندین چه بری به بیهده تیماری
چون می نرود باختیارت کاری
خوش باش درین نفس که هستی باری

Mihnati zadaī sirishta andar gili ghamm
Yakchand jahān ba khurd wa dāsht qadam.
(50) Chūn wāqifī ai pisar zi har asrārī
Chandī chi burī ba bēhodayi tīmārī
Chūn mī narawad bākhtīyārat kārī
Khush bāsh darīn nafs ki hastī bārī.

The Stars are setting, and the Caravan
Draws to the Dawn of Nothing—Oh make haste!

L

Would you that spangle of Existence spend
About THE SECRET—quick about it, Friend!
A Hair, they say, divides the False and True—
And upon what, prithee, does Life depend?

शौवस्तिक प्रियगतिं माशोचीस्त्वं वृथाधुनापात्रि ।
मधुसंपूर्णं चषकं मां द्राग्देहिप्रयाति रात्रिरियम् ।
सृष्टः कष्टात्मायं विधिनैवं दुःखमृण्मयाकारः ।
भुक्त्वा कश्चिन्निजोचित कर्मफलमवश्यमेवानिर्याति ।

श्लो० ॥ वृथा रहस्यजिज्ञासुः समापयासि जीवितम् ।
सत्यासत्यगतिः सूक्ष्मा स्वैरंविहर सुन्दरि ॥ ५० ॥

गी० ॥ अयि पुत्र त्वं सर्वं ष्वपिनिष्णातासि शास्त्रगुह्येषु ।
किंक्लिश्यसेदिवानिश मनर्थकाभिर्वृथै वचिन्ताभिः ।
त्वदभिलषितमिहाविहितं नभवेद्यदिसफलमेव निजकार्यम् ।
आत्मानं सन्तोषय जीवितकाले यथा कथञ्चिदपि ।

కందఱురేపటి-కైకోపుపడుచ ।
యిమ్మునీవిరిబుద్ధి-యెడఁబాసెమాపు ।
వనరువాఁడుత్తనె-వ్వగపారిబొమ్మ ।
యఱుగుఁబ్రతుకుచవి-నరసియెవ్వడల ।

(౫౧) మూ ॥ చెఱచుకొనకుమానీవెలుఁ ।
గెఱుఁగఁదరముకానిదినుసు-నేలవెదకెదో ।
మఱివాసికల్లనికములఁ ।
గుఱుకుఱయేతోఁచు-మానుకొనకుమువేడ్కన్ ।

పా ॥ అన్ననీయెఱుఁగనిమఱు-ఁగున్నెచిన్న ।
కోరిచిక్కు-గైకొనియిట్లు-కుందెదేల ।
మరియునీతలఁచినపని-జరుగనియెడ ।
నుండుహాయినెట్లోయుగ-మున్నవఱకు ।

(۵۱) از منزلِ کفر تا بدین یکنفس است
وز عالمِ شک تا بیقین یکنفس است
این یکنفسی عزیز را خوش میدار
کز حاصلِ عمرِ ما همین یکنفس است
دل گفت مرا علمِ لدنی هوس است
تعلیمم کن اگر ترا دست رس است
گفتم که الف گفت دگر هیچ مگو
در خانه اگر کس است یک حرف بس است

---

(51) Az manzili kufr tā badīn yaknafs ast
Vaz 'ālami shakk tā bayaqīn yaknafs ast
Īn yaknafasi 'azizrā khush mī dār
Kaz hāsili 'umri mā hamīn yaknafs ast
Dil guft marā 'ilmi ladunīyi hawas ast
Ta'līmam kun agar turā dast ras ast
Guftam ki alīf guft digar hēch magū
Dar khāna agar kas ast yak harf bas ast.

LI

A Hair, they say, divides the False and True;
Yes; and a single Alif were the clue—
Could you but find it, to the Treasure-house,
And peradventure to THE MASTER too;

श्लो० ॥ सूक्ष्मसूक्ष्मतमोधर्मः केनापिनाहिबुध्यते ।
विद्येतचेत्सत्यवेत्ता पराधीनोभवेदसौ ॥ ५१ ॥

गी० ॥ नास्तिक्यादास्तिकता पर्यन्तं श्वसितमेव परिणमते ।
सन्देहादपि निश्चय दशावधिंप्राण एवसञ्चरति ।
अमुमेव जीवनदशा मतिप्रिय प्रियतमां गृहाणमुदा ।
असुधारणोत्सवोऽयं मुहूर्तमात्रंहिसंभवत्यावाम् ।
बुद्धिरुपघ्नी भवितुं ममाभिलषतीत्यवोचदेवमनः ।
शिक्षय मां तत्त्वं यद्यसिशक्तोऽपीत्यहंतदप्राक्षम् ।
आत्मापिमामवोच न्मादास्त्वमितः परं प्रतिवचांसि ।
हन्तैकज्ञानेना प्यखिलं विज्ञातमेव भवतीति ।

---

(౫౧) మూ ॥ క్రించరఁదోలెమెతోఁచు ।
న్నంచికిసెబ్బరకువాసి-మటికల్లనికం ।
బెంచఁగవేఱ్కా-వాగుటె ।
గాంచఁగలిగదేనినీవు-కానిదిఁకేదీ ।

పా ॥ మంచిసెబ్బలరెంటికి-బ్రతుకేసీల ।
పానలున్నమ్మకంబునీ-బ్రతుకేకోలుపు ।
పాడినెసఁగునీయుగముగా-పాడుకొనుమ ।
యూపిరిఁకనీకుఁగడుఁదోలె-ముండుఁగనుక ।

చె ॥ అవియెల్లనెఱుఁగనా-యూపోవకునికి ।
నాలోపలితలంపు-నాతోఁడఁజెప్పెఁ ।
బల్కనికమునీకు-వల్లనోనేని ।
యనుచునాయుల్లము-నడిగితినద్ది ।
తెఱవకునోర్నీవె-దియయునఁగాని ।
తెలిసినచోనెల్లఁ-దెలియుదువనియె ।

(۵۲) آن ماه که قابلِ صُوَرْهاستْ بذاتْ

گاها حیْوان میشُودْ و گاهْ نباتْ

باطِنْ نبُرِی که نیسْتْ گرْدَدْ هیْهاتْ

موْصوف بذاتستْ اگرْ نیسْتْ صِفاتْ

مَی بر کفِ مَن نِهْ که دِلَم دَرْ تا بستْ

وین عمرِ گریزِ پایْ چوْن سیمابستْ

---

(52) Ān māh ki qābili suwarhāst bazāt

Gāhā haiwān mī shūd wa gāh nabāt

Bātīn na burī ki nīst gardad haihāt

Mausūf bazātast agar nīst sifāt

Mai bar kaffi man nih ki dilam dar tābast

Vīn 'umri gurēzi pāy chūn sīmābast

LII

Whose secret Presence, through Creation's veins

Running, Quicksilver-like eludes your pains;

श्लो० ॥ भवबन्धाविनश्यन्ति परमार्थ विदश्शनैः ।
जीवन्मुक्तः सएवैकः सदानन्दोविशिष्यते ॥ ५२ ॥

गी० ॥ परिणामात्माचन्द्रः स्वभावसिद्ध प्रभावसंपन्नः ।
विविध स्थावरजङ्गम जीवोपाधीन्कदाचिदपिधत्ते ।
तस्मान्नश्यत्य यमिति जहीह्यसंभावनीय नास्तिकताम् ।
लुप्यन्तिगुणाएवास्या सावपिकेवलश्चकास्तिसदा ।
पूरयममाञ्जलिपुटं गन्धोत्तमयायतस्तपतिहृदयम् ।
जीवितमिदंद्रुतपदं पारदइवचञ्चलंमुहुर्भवति ।

---

(౫౨) మూ॥ మంతుననావేలుపుగడు ।
వింతగనీదినుసులెల్లఁ-బేరిమిఁదానై ।
వంతలుడిపితనపన్నున ।
లంతులఁబోకాచియతఁడ-లకోసమిగిలెడున్ ।

చె ॥ వాలకములనేరు-పరిచలివెలుఁగు ।
మైతాల్పుగానొండె-ఁమానుగామాఱుఁ ।
దలఁపకుమాతఁడు-త్తయవునంచీవు ।
పోపొమ్ముపొమ్మిట్లు-పొరనత్తుకొనకు ।
నడుమఁగైకొన్నపా-నరుమానుఁగాని ।
యీతఁడునిల్చుఁదా-నేదియున్గాక ।
నీవునాకైనిండ-నింపుమాకోపు ।
మాటికినాగుండె-మండుచునుండె ।

بر خیز کہ بیداریِ دولت خوابست
دریاب کہ آتشِ جوانیِ آبست

(۵۳) گہ گشتۂ نہانِ رو بکسی ننمائی
گہ در صورِ کون و مکان پیدائی
این جلوہ گری بخویشتن بنمائی
خود عینِ عیانِ خودی وهم بینائی

Bar khēz ki bīdārīyi daulat khābast
Daryāb ki ātīshi jawānī ābast.

(53) Gah gashtayi nihāni rū bakasī na numaī
Gah dar suwari kaun u makān paidāī
Ìn jiilwa garī bakhēshtan banumāī
Khud 'aini 'iyāni khudī wahm bīnāī.

Taking all shapes from Mah to Mahi ; and
They change and perish all—but He remains ;

LIII

A moment guess'd—then back behind the Fold
Immerst of Darkness round the Drama roll'd
Which, for the Pastime of Eternity,
He does Himself contrive, enact, behold.

सन्नद्धोभवतरसा जाग्रत्संपद्यतः पुनः स्वपिति ।
जानीहियौवनाग्नि र्हन्तहठादेवबोभवीत्यम्भः ।

श्लो० ॥ सन्तुष्यत्येवतत्त्वज्ञः सदासर्वत्रसर्वथा ।
के नापिकर्मणानैव लिप्यतेपरमार्थवित् ॥ ५२ ॥

गी० ॥ परिपक्वकालपिहित प्रदर्शयस्याननंनकेभ्योऽपि ।
जगदाकारेणैवं स्वयमेवकदाचि दाविरसिभूयः ।
स्वयमेव न किं भवसि प्रदर्शकः सर्वथेदृशमहिम्नः ।
दृग्दृश्योभयवस्तु प्रकृतिं दीपयसि केवलोऽपित्वम् ।

వడిఁదడివెండ్రికై-వడిమిడుకడరు ।
లెమ్మమేలొక్కన్నక-లిమికూర్కవెట్టు ।
నెఱపడుచుటెకంబు-నిప్పతడియగు ।

(౫౩) మూ ॥ తలఁపొదలినతోడ్తోనే ।
చెలువుగనీబొమ్మలాట-చెలఁగించున్దాఁ ।
దెలియుఁదెలుపుఁదెలిపించు ।
న్బలుమఱునావేల్పుకాని-పనిలేదెదియున్ ।

చె ॥ కానిపించవుమూతి-(గడఁగియందంద ।
నెల్లదిన్నులునునీ-వేయాదువట్టె ।
కనుఁగొందువీవెని-కముగనీగొప్ప ।
కనువాఁడుకన్నని-క్కముకెండునీవె ।

(۵۴) دل سرّ حیات اگر کماهی دانست
در موت هم اسرار الهی دانست
امروز که باخودی ندانستی هیچ
فردا که ز خود روی چه خواهی دانست

(۵۵) کم کن طمع از جهان و می زی خرسند
وز نیک و بد زمانه بگسل پیوند
می بر کف و زلف دلبری گیر که زود
هم بگذرد و نماند این روزی چند

---

(54) Dil sirrī hayāt agar kamāhī dānist
Dar maut ham asrāri ilāhī dānist
Imrōz ki bākhudī nadānistī hēch
Fardā ki zi khud ravī chi khāhī dānist.

(55) Kam kun tam'a az jahān va mī zī khursand
Vaz nēkī va badī zamāna bagusil paiwand
Mai bar kaff wa zulfi dilbarī gīr ki zūd
Ham baguzarad va namānd īn rōzīyi chand

LIV

But if in vain, down on the stubborn floor
Of Earth, and up to Heav'n's unopening Door,
You gaze TO-DAY, while You are You—how then
TO-MORROW, You when shall be You no more?

LV

Oh, plagued no more with Human or Divine,
To-morrow's tangle to itself resign,

श्लो० ॥ अत्याशयाद्दुः ख्यतियः सदेवानांप्रियाग्रणीः ।
यावज्जीवं सुख्यतियःसविचक्षणग्रामणीः ॥ ५४ ॥

गी० ॥ जीवितरहस्यमेत द्यथास्थितं यदि मनोविजानाति ।
वेत्त्येवदीर्घनिद्रा समाधिकृतमतीवदेवगुह्यमपि ।
अद्यभवन्स्ववशस्त्वं नहियादियात्किञ्चिदपि विजानासि ।
श्वश्चेदन्यायत्तः प्रभवसिवेत्तुंकथं किमपि तत्वम् ।

श्लो० ॥ माकाङ्क्षीस्त्वंभाविभोगा न्वर्तमानेसुखीभव ।
नकोऽपि शक्यते ज्ञातुं किं भवेदुत्तरोत्तरम् ॥ ५५ ॥

---

(౫౪) మూ ॥ నీవేనీవయ్యున్నేఁ ।
జీవరయజ్ఞాలకుంటి-వేసేలరకం ।
బీవిడనిమింటికిటుకీ ।
వీవేమటికాని రేపి-ఁకేమికి నెదవ్రా ।
చ ॥ ఆడ్రబదుకునెళ-వరయఁగలిగిన ।
వీడుకోలున్గాడ-వేల్పుటా నెఱుఁగు ।
నీవునీ వైయున్న-నేఁడెన్నవేని ।
నీవీవుకానిఁజే-వెటు తెలియుదువు ।
(౫౫) మూ ॥ ఓ రాతలఁచకు రేపు ।
న్గూరిచిమైతాలు పేనిఁ-గొనవే లైవన్ ।
గోరితగుల్చుకొనకుచి ।
కూ్కరక నేఁడీవుమాన-కుండినవేడ్కన్ ।
పా ॥ కోర్కితగ్గించుకొనితన్వి-గొని బ్రదుకుము ।
మంచిసెబ్బలపడికట్లు-ద్రెంచుకొనుము ।

دست از امل دراز خود باز کشیم
در زلف دراز و دامن چنگ زنیم
از درس علوم جمله بگریزی به
واندر سر زلف دلبر آویزی به

آنان که اسیر عقل و تمیز شدند (۵٦)
در حسرت هست و نیست ناچیز شدند
رو بیخبری و آب انگور گزی
کان بیخبران بغورهٔ میویز شدند

Dast az amali darāzi khud bāz kashīm
Dar zulfi darāz wa dāmani chang zanīm.
Az darsi 'ulūmi jumlayi bagurēzī bih
Vāndar sar zulfi dilbar āwēzī bih.

(56) Ānān ki asīri 'aql wa tamīz shudand
Dar hasrati hast wa nīst nāchīz shudand
Rau bīkhabarī wa ābi angur guzī
Kān bīkhabr āni baghorayi maiyi wēz shudand

And lose your fingers in the tresses of
The Cypress-slender Minister of Wine.

LVI

Waste not your Hour, nor in the vain pursuit
Of This and That endeavour and dispute;

गी० ॥ ऐहिकविषयासक्तिं सङ्कुच्यातीवजीवसन्तुष्टः ।
सुकृतं वा दुष्कृतमपि बन्धनमखिलं लुनीहिनिश्शेषम् ।
हालां हस्ते कृत्य प्रियाङ्गनाचूर्णकुन्तलान्धेहि ।
गच्छाति यतोऽखिलंद्रा क्तिष्ठन्तिनपारिमितान्यपि दिनानि ।
सुचिरविलम्बितभावि श्रीभोगेच्छामतीवखलुकृत्वा ।
आयतचिकुरस्तुवत्या क्रीडामापिसहवल्लकीश्रुत्या ।
श्रेयानेवायाखिल विद्याध्ययनप्रयत्नसङ्कोचः ।
श्रेष्ठैवातिमनोहर कान्तालकजाललोलकरकेलिः ।

श्लो० ॥ चिन्त्येते किं मुधास्वर्ग नरकौभ्रान्तिकल्पितौ ।
यथेष्टं भोक्तव्यमेव त्वयात्र साम्प्रतं सुखम् ॥ ५६ ॥

కోపుకలికినెఱులుగయి-కోసుమువడిగ ।
నెల్లఁజెడునీమిగులుపూఁట-లేగుఁగనుక ।

చె ॥ చైకెమణ్చుకొందమిఁ-కన్గోర్కెనుండి ।
పెన్గొప్పచెంగుల-న్వేడ్కమీటుదము ।
నయమెల్లచదువువం-తలుమానుకొంట ।
వెలఁదిపెన్నెఱకల-పెనవిప్పచుంట ।

(౫౬) మూ ॥ తెరలుచుకొనకీవీయూ ।
పిరిన్మూరక లేనిపోని-బెడఁదఁగొనకునీ ।
దొరకిన తేనియ గ్రోలుట ।
నెరవౌముందండతఱుల-నెగులుటకన్నన్ ।

పా ॥ అట్టిచదువులబానిసీం-డ్రైనవారు ।
కలదులేదనుతగవుల-న్బాలిసినారు ।

تا کی ز ابد حدیث و تا کی ز ازل

هنگام طرب شراب را نیست بدل

بگذشت ز اندازهٔ من علم و عمل

هر مشکل را شراب گرداند حل

(۵۷) من بادهٔ بجام یکمنی خواهم کرد

خود را بدو رطل می غنی خواهم کرد

Tā kai zi abadi hadīs va tā kai zi azal

Hangām-itarab sharāb ra nīst badal

Ba guzasht zi andāzaī man'īlm va 'amal

Har mushkil rā sharāb gardānd hal.

(57) Man bāda bajāmi yak manī khāham kard

Khud rā badō ratli mai ghanī khāham kard

Better be merry with the fruitful Grape

Than sadden after none, or Bitter, Fruit.

LVII

You know, my Friends, how bravely in my House

For a new Marriage I did make Carouse;

गी० ॥ तत्वविजिज्ञासाया ये ये दासाविवेचका ये ये ।
तेतेसदास्ति नास्ती त्यनीनशंश्चर्चयैवनिजमायुः ।
देवानांप्रियमौले ह्वाग्गच्छेतस्ततोवरयमाध्वीम् ।
सन्ति यथाजाताश्च प्यपक्वमाद्वीकिवद्यतोविरसाः ।
कोऽवधिरनाद्यनन्तावि शेषात्मकभूतभाविचरितस्य ।
उत्सवसमयः संप्रति नास्त्येवप्रतिनिधिः प्रसन्नायाः ।
ज्ञानक्रियापटुत्वं ममनिश्शेषंविनष्टमेवाभूत् ।
किन्तुसुरैवशमयति प्रतिबन्धानप्यतीवदुःसाध्यान् ।
श्लो० ॥ शुष्क वेदान्तमीमांसा वृद्धभार्यामतित्यजम् ।
हालाकन्यासुद्व्यवाक्षं जगन्मित्रमबीभवम् ॥ ५७ ॥

ఈబరులువారువారియూ-సేలమనకుఁ ।
దెమ్ముకోపువెడంగపో-పొమ్మువడిగ ।
చె ॥ మొదలుతుదయులేని-ముందుపిదపల ।
తలులముచ్చటలవిం-తలుమఱేవఱకు ।
హాయిలోమున్నట-కదనరుదెంచె ।
విడికోపునకుమాఱు-వెదకిన న్లేదు ।
నేరుపుపనియున-న్వీడనాడిపోయె ।
నిడుముడిముళ్లఁగో-పేవదిలించు ।
(౫౮) మూ ॥ మరగితిలాహిరికూఁతు ।
న్దరపితినాముసలియాలు-తడకనవలకీ ।
వరయుమునాక్రొంబెండిలి ।
కరుదెంచిరితాగితినుట-కదిగానసుంగుల్ ।

اَوَّل سِهْ طَلاقِ عَقْلُ وَدِين خُواهَمْ گُفْت

پَسْ دُخْتَرِ رَزْ را بِزَنِيِ خُواهَمْ كَرْد

(٥٨) مَنْ ظَاهِرِ نِيسْتِيِ و هَسْتِيِ دَانَمْ

مَنْ بَاطِنِ هَرْ فَرَازْ و پَسْتِيِ دَانَمْ

با اِين هَمَه اَزْ دَانِشِ خُودْ شَرْمَمْ بَادْ

گَرْ مَرْتَبَهٔ و رَايِ مَسْتِيِ دَانَمْ

Awwal sih talāqi 'aql wa dīn khāham guft
Pas dukhtari razrā bazanī khāham kard.

(58) Man zāhiri nīstī va hastī dānām
Man bātini har farāz wa pastī dānām
Bā īn hama az dānishi khud sharmam bād
Gar marta baī wa rāyimastī dānam.

Divorced old barren Reason from my Bed,
And took the Daughter of the Vine to Spouse.

LVIII

For "IS" and "IS-NOT" though with Rule and Line,
And "UP-AND-DOWN" by Logic I define,
Of all that one should care to fathom, I
Was never deep in anything but—Wine.

गी० ॥ वाञ्छेयमेकभार प्रमाणमद्यप्रपूर्णं चषकमहम् ।
इन्द्रीयियिषामि पुनः स्वयंद्विसाहस्रपलपरिस्रुतया ।
मेधाश्रद्धोत्सर्जन शपथं कुर्वैंत्रिवारमेवादौ ।
वरुणात्मजां यथाविधि पाणीकृत्यचिरमहमपिरिरंसे ॥

श्लो० ॥ सप्रमाणं जगद्धेतु रस्तुमास्तूर्ध्वतोऽप्यधः ।
अत्यन्तमदमत्तस्य वृथातर्केणकिम्मम ॥ ५८ ॥

गी० ॥ जानेऽहमस्तिताया अपिनास्तितत्वस्यवा बहिस्तत्वम् ।
जानाम्यूर्ध्वाधः स्थिति रहस्यमखिलंपुनःप्रपञ्चस्य ।
आत्मस्तवप्रियोऽहं जिह्रीयां माम के दशज्ञानात् ।
यद्यधिकं जानीयां परिस्रुता मत्ततां विनातत्त्वम् ।

పా ॥ ఇంగనాకుఁగావలయుమ-ణుంగుకోపు ।
చాలుమఱియురెండురతుల-మేలుపదను ।
ముమ్మఱున్దెల్వికొల్పుల-నొబ్బనుడివెద ।
నల్లయంగూరుకూఁతుఁబెం-డ్లాడుకొనెద ।

(౫౮) మూ ॥ కలదుమఱిలేదుపడిక ।
ట్లలరెడునిఁకఁగ్రిందుమీఁదు-లందెల్లెడలన్ ।
బలుమఱులోఁతెంపైన ।
న్దెలియుటకేనొప్పఁద్రాగు-నేపుఁనఁదప్పన్ ।

పా ॥ కలిమిలేములతీరెల్లఁ-దెలిసికొంటి ।
హెచ్చుతగ్గులలోగిటు-కెఱుఁగుకొంటి ।
మ్రొగ్గినాయీతెలివిఁగూర్చి-సిగ్గువొడదు ।
నెన్నఁగలనేని లాహిరి-కన్ననేటు ।

(۵۹) دشمن بغلط گفت که من فلسفیم
ایزد داند که آنچه او گفت نیم
لیکن چو درین غم آشیان آمده ام
آخر کم ازآن که من ندانم که کیم
هرگز غم دوروز مرا یاد نگشت
روزی که نیامدست و روز که گذشت

---

(59) Dūshman baghalat guft ki man falsa fīm
Īzad dānad ki ānchi ū guft nīm
Lēkin chū darīn ghammi āshyān amada am
Ākhir kam azān ki man nadānam ki kī m
Hargiz ghammi dōrōzmarā yād na kisht
Rōzī ki nēyāmadast va rōz ki guzasht.

LIX

Ah, but my Computations, People say,
Have squared the Year to human compass, eh ?
If so, by striking from the Calendar
Unborn To-morrow, and dead Yesterday.

श्लो० ॥ अयं स्वतन्त्रासिद्धान्तः कथमाक्षिप्यतेजनैः ।
श्वोऽजातस्य परासोर्ह्यः सुखमद्यैवदेहिनः ॥ ५९ ॥

गी० ॥ भ्रान्त्यावेदान्त्यहमि त्यजागदिष्टास्मदीय परिपन्थी ।
जानातिदेव एवा स्मिवानवाताद्दशो यथा कथितः ।
दुःखात्मकनीडेऽस्मि न्यथा तथा वा समागतोऽस्मीत्थम् ।
चरमदशाकष्टतरे वास्तिमदीयायतोनमांजाने ।
दिनयोर्द्वयोर्नकर्षति दुःख स्मृतिरीषदपि मदीयमनः ।
एकत्राप्यन्येद्युः पूर्वेद्युर्वोभयेद्युरितरत्र ॥

---

(౫౯) మూ ॥ పొలిసెన్నిన్నన్రేపిఁక ।
ఁగలుగదు నేఁడట్టిదినుసు-కలదో లేదో ।
కొలతలుకిట్టవివే వై ।
పులు తేలవుకుంద కేమి-పోసీరానీ ।

చె ॥ ననుగూర్చి యేమటి-నాఁడునాయెదిరి ।
పలికెనా నెఱిఁగిన-వాఁడ నేననుచు ।
నతఁడన్న యట్లు కా-నని వేల్పు తెలియు ।
వచ్చితినీవల-వంత పట్టునకుఁ ।
గొట్టకొసకిటుచి-క్కనఁదగులుకొంటి ।
నేనెనేనెవఁడనో-యెఱుఁగలేకుంటి ।

سرمست بمیخانه گذر کردم دوش (٦٠)

پیری دیدم مست و سبوئی بر دوش

گفتم ز خدا شرم نداری ای پیر

گفتا کرم از خداست رو باده بنوش

می خور که ز تو کثرت علت ببرد (٦١)

و اندیشهٔ هفتاد و دو ملت ببرد

---

(60) Sarmast bamaikhana guzar kardam dōsh
Pīrī dīdam mast va sabō ī bar dōsh
Guftam zi khudāsharm nadārī ai pīr
Guftā karam az khudāst rau bāda banōsh.

(61) Mai khur ki zi tū kasrati 'illat baburd
Wāndēshaī haftād wa dō millat ba burd

LX

And lately, by the Tavern Door agape,
Came shining through the Dusk an Angel Shape
Bearing a Vessel on his Shoulder; and
He bid me taste of it; and 'twas—the Grape!

LXI

The Grape that can with Logic absolute
The Two-and-Seventy jarring Sects confute:

श्लो० ॥ पानद्वारादिव्यमूर्तिं भुंजन्यस्तघटागता ।
विवृतास्याज्ञयातस्याः पीतंयत्तन्मधूयते ॥ ६० ॥

गी० ॥ पूर्वेद्युर्मदमत्तोऽ बोभूयिषिपानगोष्ठिकाप्रान्ते ।
दोर्भृतहालाभाण्डं मत्तमदर्शमतिवृद्धमपितत्र ।
किं लज्जसेनदैवा दयिवृद्धेत्यहमजागादिषितमपि ।
सोऽब्रवीदहमपाय ईशःपिबमध्वभीष्टमेहीति ।

श्लो० ॥ एकीकुर्वीतमधुप धन्योऽन्यविमतान्गुरून् ।
तेनामृतोभवेन्मर्त्योऽ योभर्ममणिना यथा ॥ ६१ ॥

---

(౬౦) మూ ॥ చొక్కంగడిగుమ్మము పై ।
కెక్కుచు నెలనగవుతోన- దెవతోమబ్బున్ ।
మిక్కిలిచవిగొల్పినను ।
నిక్కించినదిప్పయలరు- చెలువగుమోవిన్ ।

చె ॥ మిగులలాహిరితోడ- మెలగితిన్నిన్న ।
టీకుగాగోపంగ- డిసరసనేను ।
మూపునసీవిరి- బుంగగదించి ।
తూగాడుముదుకని- తోడనిట్లంటి ।
నారబడుగబిడి- యముగొనవేల ।
యులిద్వైననంకుని- యూసుతలపక ।
ముదుసలియనియెబో- పోపొమ్ముకోపు ।
నానుమావేల్పున- యముగుండెవాడు ।

(౬౧) మూ ॥ దండిన్దొమ్మిదెనిమిదుల ।
రెండుతెగలవారిచదువు- రిమ్మనడచునా ।
పండునబోడమినమైకము ।
మెండుగనీయినుపబ్రతుకు- మేలిమిసల్పున్ ।

پرهیز مکن ز کیمیائی که ازو

یک جرعه خوری هزار علت ببرد

سبحانه الله تو باده می پنداری (٦٢)

آبی که ز صد درد دلت بر داری

از خالق کردگار و از رب رحیم

نومید نیم بجرم و عصیان عظیم

Par hēz makun zi kīmiyā ī ki azū

Yak jura‘ khurī hazār illat baburd.

(62) Subhanallāh tū bāda mī pindārī

Ābī ki zi sad dardi dilat bardārī

Az khāliqi khirdigār wa az rabbi rahīm

Naumēd nayam bajurm wa ‘isyāni ‘azīm

The sovereign Alchemist that in a trice

Life's leaden metal into Gold transmute :

LXII

The mighty Mahmud, Allah-breathing Lord,

That all the misbelieving and black Horde

गी० ॥ वरुणात्मजांपिबततः प्रभूतनानापदः पलायेरन् ।
सुतरामपिह्रिसन्नति विभिन्नमतसंशयाः प्रणश्येयुः ।
मात्वंत्याक्षीजीत्व प्यमृतकरंधातुवादिनंमित्र ।
लेशमपितेनदत्तं भुङ्क्ष्वसाविपदः सहस्रशोहन्ति ।

श्लो० ॥ भुञ्जानोऽप्यखिलान्भोगा न्विदेहः पुरुषोत्तमः ।
जगद्गुरुः पुराराजी ज्जीवन्मुक्तः परन्तपः ॥ ६२ ॥

गी० ॥ जयतु परमेश्वरस्त्वं हाला तत्त्वं यथार्थतोवेत्सि ।
मानसपीडाश्शतशो विनाशयति कृष्णगोस्तनीमदिरा ।

చె ॥ పుచ్చుకోకోపునీ-పొక్కిల్లడుల్లు ।
నీనూఱుచిక్కుల-న్విడఁగొట్టుఁగోపు ।
పొన్నుసల్పెడివాని-పొత్తువీడకుము ।
త్రాగుమువాఁడిచ్చు-దానిఁజిడ్డైన ।
డుల్చెడునదివేయి-డుమలెల్లవడిగ ।

(౬-౨) మూ॥ వేలుపునమ్మికఁబడనగు ।
నాలాహిరియఁలుఁగుబ్రతుకు-నందోపుఁగొనన్ ।
జాలనితుందుడుకులవడి ।
నేలఁగలిపిమంచివారి-నెమ్మిన్బెంచున్ ।

చె ॥ మిక్కిలివేలుపు-మేలైనవాఁడు ।
నీవుకొండాడుకొం-టివిచొక్కుచోదుగు ।
నెల్లదిన్నులువన్ని-యేలెడుమేటి ।
మింటితెర్వరినాకు-మేల్సల్పనిమ్ము ।

گر مست و خرابِ خفته باشم امروز
فردا بخشاد بر استخوانهایِ رهیم

(٦٣) مَی میِ خورم و هرکه چو من اهل بود
میِ خوردنِ من بنزدِ او سهل بود
میِ خوردنِ من حقِ بازل میِ دانست
گر می نخورم عِلمِ خدا جهل بود

Gar mast ō kharābi khufta bāsham imrōz
Fardā bakhshād bar ustu khānhā yīrahīm.

(63) Mai mī khuram va har ki chū manahl būd
Mayi khurdani man banazdi ū sahl būd
Maiyi khurdani man haqqi bāzal mī danist
Gar mai na khuram 'ilmi khuda jahl būd.

Of Fears and Sorrows that infest the Soul
Scatters before him with his whirlwind Sword.

LXIII

Why, be this Juice the growth of God, who dare
Blaspheme the twisted tendril as a Snare ?
A Blessing, we should use it, should we not ?
And if a Curse—why, then, Who set it there ?

कृपयाभुवनविधातु र्दयामयस्यापि देवदेवस्य ।
निर्विण्णोनाभूवं नाप्यपराधीह्यतीवनोपापी ।
अद्याहं मदमत्तः स्यां यदि निद्रालुरपिविनष्टायुः ।
सर्वेश्वरः कृपालु श्शवः कुर्यान्मामकास्थिसञ्चयनम् ।

श्लो० ॥ पानपात्रापरमधु भोग्यमेवजनैः सदा ।
निन्द्याश्चेत्भ्रमदालोलाः पापाःकिंदैवचोदिताः ॥ ६२ ॥

गी० ॥ सेवेहालामेता मर्हत्यस्माद्दशोऽखिलोऽपिजनः ।
मम मधुपानव्यसनं दैवेनोपेक्षणीयमेव भवेत् ।
मन्मधुपान प्रकृतिं सृष्ट्वादावेव दैवमवगच्छेत् ।
यदि नापिबेयं मद्यं सर्वज्ञत्वंविधेरापिमृषैव ।

బరువడిమిగులబో-ప్పడ్డ నైనసేను ।
మొదలంటనాకోర్కె-బోనాడలేను ।
నేడుమైకంబున-నేగూరిచెడగ ।
నెన రైనవేల్పునా-నెమ్ములన్గాచు ।

(౬3) మూ ॥ ఎఱుక నెగఁద్రాఁకిమబ్బు ।
న్వెఱఁజెఱచు న్వేల్పుగనుక-విడువఁగరాదీ ।
తెఱవిదిమైపగుచోఁద ।
త్తఱదీని ద్రావిమెవరు-తనియరుహాయిన్ ।

చె ॥ విచ్చలవిడిఁగోపు-వేసికొంచుందుఁ ।
బుచ్చుకోఁదగునన్ను-బోఁటివాఁడెల్ల ।
నాద్రాగుడెన్నఁడు-నాపాలివేల్పు ।
నేద్రావెదననిముం-దేయెఱ్గునతఁడు ।
ద్రాగనేనిమఱియా-తని తెల్విబైజ ।

(٦۴) گویند مخور می که بلا کش باشی

در روز مکافات بر آتش باشی

این هست ولی هر دو جهان می ارزد

آن یکدمه کز شراب سر خوش باشی

اینجا بمی و جام بهشتی می ساز

کانجا که بهشتست رسی یا نرسی

(64) Gōyand makhur mai ki balā kash bāshī

Dar rōzi mukāfāt bar ātish bāshī

Īn hast walē har dō jahān mī arzad

Ān yakdama kaz sharāb sar khush bashī

Īnjā bamai wa jām bihishtī mī sāz

Kānja ki bihishtast rasī yā na rasī.

LXIV

I must abjure the Balm of Life, I must,

Scared by some After-reckoning ta'en on trust,

Or lured with Hope of some Diviner Drink,

When the frail Cup is crumbled into Dust!

श्लो० ॥ त्यजेयमद्यकिंसौख्यं पश्चात्ताप कलङ्कितः ।

पिबेयंमूढविश्वास कल्पितंमधुसंस्थितः ॥ ६४ ॥

गी० ॥ निपतेरप्यभ्यग्नि प्रसभंनरकेविचारणीयदिने ।

मापिबमद्यंमध्ये विपदं निवसेस्त्वमिति वदन्त्येते ।

अस्त्वेवमुभयजगतो रन्तः सारोऽपि यदिविचार्येत ।

सस्यान्मुहूर्त एव त्वंमधुमत्तोभवेर्यदानूनम् ।

त्वमिहैवस्वर्गंकुरु वरुणात्मजयापिपानपात्रेण ।

सुरलोकोयत्रस्या त्प्रेयास्तत्रापिवानवाहन्त ।

---

(౬౪) మూ ॥ అలఁతి పెళుచమైనేల ।

న్గలిసినయెడ నిండుతనివి-గనఁగలనేనిన్ ।

బెలుచన నేనొట్టిడుకొని ।

తొలఁగవలయుఁదప్పకీబ్ర-దుకు పైఁడీపిన్ ।

చె ॥ బెడఁదజిక్కె-దవుసీ-విరిత్రావకీవు ।

నీవు పెన్గూర్కొన-న్లేచిన మొదలు ।

మంటలోమలమల-మాఁడుచుండెదవు ।

విడికోపున న్వేల్పు-వీడుపన్నించు ।

చదలు కాపునగరు-చనెదవొ లేదో ।

(٦٥) مي خوردن و گرد نيكوان گرديدن

به زانكه بزرق زاهدي ورزيدن

گر عاشق و مست دوزخي خواهد بود

پس روي بهشت كس نخواهد ديدن

گويند كه دوزخي بود مردم مست

قوليست خلاف دل درو نتوان بست

---

(65) Maiyi khurdan va girdi nēkwāni gardī dan

Bih zānki bazarqi zāhidīyi var zī dan

Gar 'āshik va mast dōzakhī khāhad būd

Pas rūyi bihisht kas nakhāhad dīdan

Gōyand ki dōzakhī būd mardumi mast

Qaulīst khilāf dil darō natuvān bast

LXV

If but the Vine and Love-abjuring Band

Are in the Prophet's Paradise to stand,

श्लो० ॥ गुरूपदिष्टं गच्छेयु विरक्ताश्चेद्दिवं प्रति ।
तेषामनुभवस्तत्र नशून्यादतिरिच्यते ॥ ६५ ॥

गी० ॥ द्राक्षासवपानमपि स्वेच्छागतकामुकीसभविहारः ।
श्रेयानेव दिवानिश मत्यन्तं जञ्जपूकसंसर्गात् ।
स्त्रीलोलुपः प्रसन्ना मत्तश्चेन्निरयभाग्भवेद्धन्त ।
रसिकः पञ्चजनोनै वेषिषिषेत्स्वर्गसुखमपि द्रष्टुम् ।

---

(౬౫) మూ ॥ ఆలుమగలు బిగిసందిట ।
సోలుమరులు రేఁచుమబ్బు-చొప్పిల్లనిచో ।
ఁజాలఁగనిడుమలఁగనిపని ।
మాలినయావేల్పువీట-మనఁజన నేలా ।

చె ॥ సీవిరిఁద్రావుట-చెలులఁగూడుటయుఁ ।
గడుఁగొంటెనోముల-కంటెనయంబు ।
మేలువాఁడు న్మజి-మేలెక్కువాఁడు ।
తెరలుచుఁదాముబి-ద్దెంజొచ్చి రేనిఁ ।
గనఁబోరువేల్పున-గరుమూర్తి నైన ।
మిక్కిలియదటున-మెయిమచ్చువాఁడు ।
తరలినతరువాత-ఁదలఁకుచునుండు ।
నని చెప్పెదరుకాని-యాయాయివారు ।
మరగదడ్డాదిడ్డి-మాటలుల్లంబు ।
మేలువాఁడు న్మజీ-మేలెక్కువాఁడు ।

گر عاشقِ و مست دوزخی خواهد بود
فردا بینی بهشت را چون کفِ دست

(٦٦) زنهار بکس مگو تو این رازِ نهفت
هر لالهٔ که پژمرد نخواهد بشگفت
تا چند زنم بروی دریا ها خشت
بیزار شدم زِ بت پرستان وکنشت

Gar ʻāshiqi va mast dōzakhī khahad būd
Fardā bīnī bihisht rā chūn kaffi dast.

(66) Zin hār bakas magū tū in rāzi nihuft
Har lālaī ki pizmurd na khāhad bishiguft
Tā chand zanam barūyi daryāhā khisht
Bīzār shudam zi buti parastan va kunisht

Alack, I doubt the Prophet's Paradise
Were empty as the hollow of one's Hand.

LXVI

Oh threats of Hell and Hopes of Paradise!
One thing at least is certain—THIS Life flies;

नितरांमत्तः पुरुषो घोरेनरकेपतेदितिवदन्ति ।
तद्वचनंप्रतिबन्धक मेवै तन्मानसं नाविश्वासीति ।
मदमत्तः स्त्रीलोलः स्याद्यद्यपि घोरनरकपुरवासी ।
पश्यावश्यंस्वर्गो भवेत्परेद्युरतिशून्यमुष्टिरिव ।

श्लो० ॥ मिथ्यैवस्वर्गनरकौ सत्यमायुर्विनश्यति ।
अनर्थकं मेतकर्म जातस्य मरणं ध्रुवम् ॥ ६६ ॥

गी० ॥ त्वमहोबतमाभाणीः केभ्योऽपि रहस्यमेतदति गूढम् ।
न विकसति स्थलपद्मं शुष्कीभूतं पुनः कदाचिदपि ।
यष्टिमधुनार्द्रलोष्टैः कतिकालं विरचयेयमंबुनिधौ ।
अहमपिजाग्लेयेया ग्निपूजकैर्देवतालयैर्हन्त ।

చాఁగు రేచల్లిబి- స్తన్జిక్కి-రేని ।
నిక్కముగా రేపు-నీవుక న్గొనుము ।
వేలుపువీడు త్త-పిడికిలినొ్బలు ।

(౬౮) మూ ॥ ఆమింటిమిద్దెలఁటమటే ।
యామీఁద న్గంచి సెబ-లఁటయూరారా ।
యేమీ వెడబెదరింపులిఁ ।
కేమియు లేదిల్లు నెడల-నిదియు త్తుత్తే ।

చ ॥ మేలొ్కను చెప్పకు-మీ యేరి కేని ।
నులివైనసీదాఁగి-యుండినకిటుకు ।
నెం దైనముట్టిపో-యిననన యెల్ల ।
నిఁకనలరారలే-దెన్నాళ్ళకైన ।
నేల పెడ్డలనిట్టు-నేనుగడంగి ।

خیام که گفت دوزخی خواهد بود

که رفت بدوزخ و که آمد ز بهشت

بسیار بگشتیم بگرد در و دشت (٦٧)

اندر همه آفاق بگشتیم بگشت

از کس نشنیدیم که آمد زان راه

راهی که برفت راهرو باز نگشت

Khaīyām ki guft dōzakhī khāhad būd
Ki raft ba dōzakh va ki āmad zi bihisht

(67) Bisyār bugashtīm bagird dar va dasht
Andar hamayi āfāq bugashtīm ba gasht
Az kas nashanīdīm ki āmad zān rāh
Rāhī ki baraft rāh rau bāz nagasht

One thing is certain and the rest is Lies;
The Flower that once is blown for ever dies.

LXVII

Strange, is it not? that of the myriads who
Before us pass'd the door of Darkness through,

कोऽजागादिष्टनरके बोभूयेयाहमपिचिरेणेति ।
कोऽजङ्गमिष्टनिरयं स्वर्गादिहकोनुभूयआयासीत् ।

श्लो० ॥ यातः स्वानुभवं वक्तुं नकोऽपिपुनरागतः ।
छान्दसैरथवाभ्रान्तैः परलोकः प्रकल्पितः ॥ ६७ ॥

गी० ॥ क्ष्मावलयेवहुगहने समचङ्क्रूर्यिष्यहं दिवारात्रम् ।
·अखिलार्थं विजिज्ञासु स्ततोऽप्यबोभूयिषिस्वयं पथिकः ।
नाश्रौषं पन्थानं कस्मादपियः सकुतइहायासीत् ।
अगमद्यतोऽध्वनीन स्ततएवपुनः स्वयंन्यवर्तिष्ट ।

వైచుచుందుఁగడలి- వైనక్కటకట ।
వేసారులువిసిగి-వేసారినాఁడ ।
గొతకితంబళితోడ-గోవెలపట్లఁ ।
తరలినేనతఁడుబి-ద్దజ్ఞొత్తునని మె ।
తానెవండీల్గిబి- స్తజ్ఞొచ్చినాఁడు ।
చదలుకాఁపునగళు-చనివచ్చెనెవఁడు ।

(౬౭) మూ ॥ ఎఱుఁగుమిదిమెట్టివింతో ।
తెఱలినవారెవ్వరైన-దేటతెలివిఁగ ।
మ్మఱమఱలితెల్పఁజాలరు ।
పిఱుందమనిమనకుఁదగిన-వెరవెందేనిన్ ।

చె ॥ త్రిమ్మరినగుచునెం-దేమాఱుమూల ।
కొసలనేఁగమ్మఱ-గుమ్మరినాఁడఁ ।
గిందుమీఁదులనలు-కెలఁకులనున్న ।
దినుసులనెల్లనే-దిలకించినాఁడఁ ।

اَزْ جُمْلَهٔ رَفتگان اِین راهِ دَرازْ
بازْ آمَدَهٔ کُو کِه بَما گُویَدْ رازْ

زِینهارْ دَرِین سَراچه اَزْ رُوی مَجازْ
چِیزِی نَگُذارِی کِه نَمِیائِی بازْ

(۶۸) آنان کِه مُحِیطِ فَضْل وَ آدابْ شُدَنْدْ
اَز جَمْعِ کَمالْ شَمْعِ اَصْحابْ شُدَنْدْ

Az jumlaī raftagān īn rāhi darāz
Bāz amadaī kū ki bamā gōyad rāz
Zīnhār darīn sarācha az ruyi majāz
Chīzī naguzārī ki namīyā ī bāz.

(68) Ānān ki muhīti fazl va ādāb shudand
Az jam'ai kamal sham 'ai asbāb shudand

Not one returns to tell us of the Road,
Which to discover we must travel too.

LXVIII

The Revelations of Devout and Learn'd
Who rose before us, and as Prophets burn'd,

एतस्मिन्विपुलाध्वनि सङ्घीभूय प्रयान्ति ये पथिकाः ।
पुनरायातस्तेषुन मां कोऽपि रहस्यवृत्तमाजिगदिषीत् ।
जागृहितरां त्वमेत च्चतुष्यथान्तस्थितालये किमपि ।
नाहासीर्वस्तुपुनः समेत्ययद्वोक्तुमञ्जसैवैषीः ।

श्लो० ॥ अध्यापकाश्श्रद्दधाना भ्रान्ता मीमांसका अपि ।
अरण्यरोदनं कृत्वा दीर्घ निद्रा वशीकृताः ॥ ६८ ॥

దాఁడప్పలాఁతికే-తఱిఁజనవీలు ।
పరియు తెన్నరుగు నె-వ్వనివల్లనైన ।
వాఁడిచ్చటికిమళ్లి-వచ్చినచొప్పు ।
గూరిచియన్న ప-ల్కున్వినలేదు ।
ఇట్టిపెందెరువున-నేగినమూఁక ।
నెవ్వఁడైననిద్దిర-యే తేరఁగలిగి ।
చనిమళ్లివచ్చిన-జాడగుఱించి ।
యెఱిఁగింపఁగల్గువాఁ-డెండైన లేఁడు ।
ఏమఱిలన్బోఁకు-మీయింటిలోన ।
గదిమూలనీవుది-గవిడుచుదినుసు ।
కానిపించన్లేవు-క్రమ్మఱిమఱియు ।

(౬౮) మూ॥ గుఱిగావేల్పులతోడ ।
న్మఱిమఱిమాటాడుకొన్న-మంచితగవరుల్ ।
మెఱవడిఁదొలికూర్కు-నఁగ ।
న్దెఱచిమఱలగుఱికలోన-ఁద్రెళ్లిఁతుదకున్ ।

رهٔ زین شبِ تاریک نبردند برون
گفتند فسانهٔ و در خواب شدند

ای دل زِ غبارِ جسم اگر پاک شوی (٦٩)
تو روحِ مجرّدی بر افلاک شوی
عرشست نشیمنِ تو شرمت بادا
کائی و مقیمِ خطّهٔ خاک شوی

Rah zīn shabi tārīk naburdand birūn
Guftānd fasānaī wadar khāb shudand.

(69) Ai dil zi ghubāri jism agar pākshū yī
Tū rūhi mujarradī bar aflāk shū yī
'Arshast nishēmani tū sharmat bādā
Kāī wa muqīmi khittaī khāk shūyī.

Are all but Stories, which, awoke from Sleep
They told their fellows, and to Sleep return'd.

LXIX

Why, if the Soul can fling the Dust aside,
And naked on the Air of Heaven ride,
Is't not a Shame—is't not a Shame for him
So long in this Clay suburb to abide !

गी० ॥ प्राभूवन्सन्तस्ते समस्तविद्याप्रभावकूपाराः ।
संपूर्णगुणनिकायाः सदस्यदीपाः पुरापि समवात्सुः ।
अस्मिन्कुहूनिशीथे तेहन्तनराजपथमकार्षुरिह ।
केवलमचिन्त्यपान्निति हासान्सर्वेऽप्यगुर्महानिद्राम् ॥

श्लो० ॥ स्वर्गःसिध्येदात्मनश्चे त्पौरुषेणैवकर्मणा ।
स्पृहणीयं नकस्यापि जीवनं दुःखभाजनम् ॥ ६९ ॥

गी० ॥ त्वं हे मानसवपुषः पङ्कं प्रक्षालयेः समन्ताच्चेत् ।
सुरवर्त्मनियद्यपिसं बोभूयेथास्तमांस्वयं नग्नः ।
स्वर्गपुरिभवेद्यदितव सदनमहोत्वं किमिहनजिह्रीयाः ।
आगच्छेः किंमृण्मय लोकनिवासीकथंभवेर्हन्त ।

చె ॥ ఎల్లచదువులలో-నెక్కుడువార ।
లెందేనిఁబంజులై-యేపారువారు ।
కప్పకాఁదారిద్ర్యం-కన్నల్పలేక ।
వట్టిముచ్చటలని-పండుకొన్నారు ।

(౬౯) మూ ॥ అంటినబుగ్గితుడుచుకొని ।
మింటన్బరిమేనఁదుదకు-మెలఁగఁగలిగినన్ ।
దంటాలమారిమైతా ।
ల్పింటింటన్సిగ్గుమాలి-యెటులిటుతిరుగున్ ।

చె ॥ ఉల్లమానీవునీ-యొడలిపైమఱికి ।
కడుపడిగడుగుకో-ఁగలిగెదవేని ।
మింటఁదొడుగులేక-మెలఁగెదవేని ।
గొప్పవేల్పుసరస-ఁగూర్చుండుదువేని ।
సిగ్గులేదానీకి-సీయిఁటవచ్చి ।
యీపాడుకొంపలో-నిటికెదవిట్లు ।

(۷۰) خیامْ تَنَتْ بخیمۂ ماند راسْت

جان سلطان است ومنزلش دارِ فناست

فَرّاشِ اجلْ زِ بهر دیگرِ منزِل

این خیمه بیفگند چو سلطان برخاست

(۷۱) برتر زِ سپهر خاطِرم روزِ نخست

لوح و قلم و بهشت و دوزخ می جست

---

(70) Khaiyām tant bakhīmaī mānd rāst
Jān sultān ast va manj ilash dāri fanāst
Farrāshi ajal zibahr dīgari manzil
Īn khīma bīf gand chū sultān bar khāst.

(71) Bar tar zi sipihr khātīram rōzi nu khust
Lauh wa qalam wa bihisht wa dōzakh mī just

LXX

But that is but a Tent wherein may rest
A Sultan to the Realm of Death addrest;
The Sultan rises, and the dark Ferrash
Strikes, and prepares it for another Guest.

LXXI

I sent my Soul through the Invisible,
Some letter of that After-life to spell :

श्लो० ॥ मन्येदेहोभवेत्कश्चि त्पटमण्डपइत्यहम् ।
क्षणं विश्रम्यतत्रात्मा गन्तव्यः प्रसभं ततः ॥ ७० ॥

गी० ॥ पटवासइववपुस्तव हन्तवरीवृत्यतेतथाहिननु ।
राजेवमाजस्ते नश्वरलोकोऽपितावक गृहमिव ।
नूतनगृहनिर्माता वितानरच नापद्गुर्नियतकालः ।
नाशयतिशिबिरमेत त्तावद्यावत्प्रयात्ययंराजा ।

श्लो० ॥ ज्ञातुंपुनर्जन्मतत्त्वं प्रेषितंमाययामनः ।
आत्मैवस्वर्गनरका वितितन्मामबूबुधत् ॥ ७१ ॥

---

(౨౦) మూ ॥ రావించెదునెకిమీని ।
జ్ఞావేలెడిబాల్లిగొల్లె-నన్నెమ్మిగొనన్ ।
బోవున్దెప్పిటియతఁడుమ ।
జీవిడిదిన్వేల్పులాఁతి-యేలికనుంచున్ ।

చె ॥ అలరుడేరావలె-నారనీయొడలు ।
మందగాదొరచెడ-మాఱునేలయిలు ।
తటియిల్లుకట్టునా-ఁతడుక్రొత్తనెలవు ।
నొనరించుతేఁడేగ-నూడుచున్గొటిజ ।

(౨౧) మూ ॥ కనరానివానిచెంగటి ।
కనిపితినాయుల్లమతని-నదియుగొలిచినె ।
ట్టనమళ్లివచ్చినాతో ।
ననెఁదానేమేలుసేగు-లవివియుననుచున్ ।

پس گفت مرا معلم از رای درست
لوح و قلم و بهشت و دوزخ با تست

(۷۲) گردون کمری از تن فرسودهٔ ماست
جیحون اثری ز اشک پالودهٔ ماست
دوزخ شرری ز رنج بیهودهٔ ماست
فردوس دمی ز وقت آسودهٔ ماست

Pas guft marā mu 'allim az rāyi durust
Lauh wa qalam wa bihisht wa dōzakh bā tust.

(72) Gardōni kamrī az tāni farsūdaī māst
Jaihūniasrī zi ashki pālūdaī māst
Dōzakhi shararī zi ranji bīhodaī māst
Fir dausidamī zi waqtī asū daī mast

And after many days my Soul return'd
And said, "Behold, Myself and Heav'n and Hell:"

LXXII

Heav'n but the Vision of fulfill'd Desire,
And Hell the Shadow of a Soul on fire.

गी० ॥ सृष्ट्याद्यह्यवास्म न्मानसमाकाश वीधिमडयिष्ट ।
पत्रंकलमंत्रिदिवं नरकमजगवेषदत्रसकलमपि ।
किन्तुसमवावदिश्च स्मद्गुरुरपितत्वतःसुपन्थानम् ।
पत्रंकलमाज्ञिदिवो नरकः सकलमपि तत्त्वमेवेति ।

श्लो० ॥ अविद्ययात्माबद्धश्चे द्विद्ययामुच्यते पुनः ।
ब्रह्मसत्यं जगन्मिथ्या किं वृथा तप्यते मया ॥ ७२ ॥

गी० ॥ कटिसूत्रमेवमामक शुष्काङ्ग भ्रष्टमस्ति दिवचक्रम् ।
ममविपुलबाष्पपूर प्रचारएवापिभवतिदिव्यसरित् ।

చ ॥ మొట్టమొదట నేను-పుట్టిననాఁడె ।
మిన్నగఁ బ్రాఁకినా-మేటితలంపు ।
వెదకెఁబల్లన్బల్ల-వేలుపుటెంకి ।
గిట్టిచెన్నఁటులుచి-క్కెఁడుచెడ్గుబిద్ద ।
గానినాపంతులె-గవుఁద్రోవదెల్ప ।
నేనేయ వెల్లయు-న్నికముగనంచు ।

(౭-౨) మూ ॥ కోరిక లేకుండుటమే ।
లేరికిక నికరముగానుట-యెందేనెగ్గా ।
నేరక చీఁకటియడుగునఁ ।
జేరిమునింగినకోలంది-ఁజేటువచ్చున్ ।

చె ॥ నన్నుండిజాఱిన-నడికట్టునింగి ।
పాఱెడునాకంటి-పదనుమిన్నేఱు ।

طاعتِ رُوحانیان بَهرِ تُست
خُلد و دوزخ عکسِ لُطف و قهرِ تست

(۷۳) این چرخِ فلک که ما درو حیرانیم
فانوسِ خیال ازو مثالی دانیم
خورشید چراغ دان و عالم فانوس
ما چون صُوَریم کاندرو گردانیم

Tā'ati rūhāniyān bahri tust
Khuld wa dōzakh 'aksi lutfva qahri tust.

(73) Īn charkhī falak ki mā darō hair ā nīm
Fanūsī khayāl azū misālī dānīm
Khurshēd chíragh dān va 'ālam fānūs
Mā chūnsuvarīm kāndarū gardānīm.

Cast on the Darkness into which Ourselves,
So late emerged from, shall so soon expire.

LXXIII

We are no other than a moving row
Of visionary Shapes that come and go
Round with this Sun-illumined Lantern held
In Midnight by the Master of the Show ;

बोभूयतेऽपि नरकः स्फुलिङ्गएवममगोघ शोकस्य ।
तृटिरेवस्वर्गोऽस्त्य स्मदीय सन्तोषमूलकालस्य ।
श्रद्धापिदैवभक्ति स्तवमुख्याचरण योग्य धर्मोऽस्ति ।
स्वर्गोऽपिदुर्गतिस्त्व द्रागद्वेष प्रतिकृतिरथभवति ॥

श्लो० ॥ जगत्काण्डपटे सूर्य दीपेनास्मान्महानटः ।
प्रयुज्याप्युपसंहृत्य यथेष्टं क्रीडति प्रभुः ॥ ७२ ॥

गी० ॥ एतत्खचक्रमस्मि न्हन्तभवामोवयन्तु विभ्रान्ताः ।
जानीमोनूनमिदं मायामयकाचदीपयन्त्रनिभम् ।
दीपस्तंभः सूर्यः समस्त भुवनमपि भवति दीपगृहम् ।
नानामूर्तिविशेषा इवस्मइहसर्वतः परिभ्रान्ताः ॥

విఁటవిఁటమనుబి స్త-మిగులునావంత ।
నావేడ్క-దబ్బన-న్జనువినువలను ।
నీమేలు సేగుల-నీడలారెండు ।

(23) మూ ॥ నడుమాఱెండదొరపముజు ।
పొడుచుచుఁదట్టిపయిఁదోలు-బొమ్మలవలెము ।
గ్గడియాటకాఁదుమనల ।
గ్గడువడినాడించువరుస-గాబలుతీర్లన్ ।
చ ॥ ఈమింటిగిత్రక్రింద-నెల్లరు స్మనము ।
ముమ్మరంబుగనర్ది-మునుమున్గినాము ।
పోల్చుకొంటిన్మాయ-పుటిలాయియిద్ది ।
తొగసూడుపంజుదుం దుముపట్టునేల ।
మనము బొమ్మలవలె-మలయుదుమచట ।

(۷۴) از روی حقیقتی نه از روی مجاز

ما لعبتگانیم و فلک لعبت باز

بازیچه همی کنیم بر نطع وجود

رفتیم بصندوق عدم یک یک باز

(۷۵) ای رفته بچوگان قضا همچو گو

چپ می خور و راست برو هیچ مگو

---

(74) Az ruyi haqīqatī na az ruyi majāz
Mā lu'batgānīm va falak lu'a bat bāz
Bāzīchi hamī kunīm bar nata'i wajud
Raftīm basandūqi 'adam yak yak bāz.

(75) Āi rafta ba chau gāni qazā bamchū gō
Chap mī khur va rāst birau hēch magō

LXXIV

Impotent Pieces of the Game He plays
Upon this Chequer-board of Nights and Days;
Hither and thither moves, and checks, and slays,
And one by one back in the Closet lays.

LXXV

The Ball no question makes of Ayes and Noes,
But Right or Left as strikes the Player goes;

श्लो० ॥ चतुरङ्ग फलेखेल न्नहोरात्रभिवर्णिते ।
प्रवर्तयन्नपिबलं निवर्तयाति स प्रभुः ॥ ७४ ॥

गी० ॥ प्रतिपाद्यतेस्वभावः किन्त्वत्रनहीषदस्त्यतिशयोक्तिः ।
अक्षावयं भवामः सभिकोबोभूयते पुनर्दैवम् ।
अष्टापदीकृतभवे परिणायवशंवदाश्शिशुद्यूते ।
नीयामहेऽवसानेऽ न्तःपेटींद्रावपरस्पराश्लिष्टाः ॥

श्लो० ॥ क्रीडाद्यूतःक्षिपेद्यत्र पतेत्तत्रैवकन्दुकः ।
यथानियुञ्ज्यान्नोदैवं वर्तेमहि तथा वयम् ॥ ७५ ॥

---

(౭౪) మూ ॥ ఏయదనులబల్లన్గొని ।
మేయావేల్పులవికాని-మెత్తులరయుచున్ ।
గాయలునడుపుచుఁగెడపుచు ।
హాయిగనాటాడుదాఁచు-నవ్వియువరుసన్ ।

చ ॥ కాదిద్దికల్లని-కృంబుగఁగవలు ।
లాదుమమనమువే-ల్పాయాటకాఁడు ।
బ్రతుకుపట్టునఁగచ్చి-వరుసగామనల ।
నాటముగియడబ్బి-యందుంచుమఱల ।

(౭౫) మూ ॥ అడుగడుమేలోగులనడఁ ।
గుడియెడమలకాటకాఁడు-కొట్టునటులఁబ ।
ర్విడుచుండు బంతినిన్నిటు ।
లెడలించినవాఁడెఱుంగు-నెల్లునెఱుంగున్ ।

کانکس که ترا فگند اندر تک و دو

او داند او داند او داند او

(٧٦) زین پیش نشانِ بودنیها بودست

پیوسته قلم زنیک و بدنا سودست

در روزِ ازل هرانچه بائیست بداد

غم خوردن و کوشیدنِ ما بیهوده ست

Kānkas ki tūrā figand andar tak ū dau
Ō dānad Ō dānad Ō dānad Ō.

(76) Zīn pēsh nishāni būdanī hā būdast
Paiwastayi qalam zi nēk ū bad nāsūdast
Dar rōzi azal harānchi bā īst badād
Gammi khurdan wa kōshīdani mā bīhodast.

And He that toss'd you down into the Field,
HE knows about it all—HE knows—HE knows!

LXXVI

The Moving Finger writes; and, having writ,
Moves on: nor all your Piety nor Wit
Shall lure it back to cancel half a Line.
Nor all your Tears wash out a Word of it.

गी० ॥ हेजङ्गमकन्दुकइव करपालिकयाविधेस्त्वमाक्षिप्तः ।
सव्यमथवापसव्यं दाधाव्यस्वेह किमपिमावादीः ।
यःकोऽप्यविभ्रमत्त्वा मितस्ततस्स्वेच्छयैवमत्यन्तम् ।
जानाति सजानाति स जानातिसएवसैवजानाति ।

श्लो० ॥ विधातृलिखितंकोऽपि परिमार्ष्टुं न शक्यते ।
येनकेनाप्युपायेन भक्त्या वा तपसाथवा ॥ ७६ ॥

गी० ॥ दैवमलेखीदादौ ललाटफलकेषु भावि कर्मफलम् ।
गुणदोष समालेखि न्यस्यवरीवृत्यतेऽप्यविश्रान्ता ।
प्रथमदिनएवसृष्टे र्निरणेनीयिष्ट भाव्यवश्यफलम् ।
अस्मात्पौरुषमखिलं चिन्तास्माकंवृथैवबोभूतः ।

చ ॥ నీవోహో త్రిమ్మకీ-నిలుకడలేక ।
బంతివలెన్వేల్పు-బడితకులోంగి ।
కుడియెడమల కెలం-కులఁబరుగిడుము ।
మిన్నకుండుము నోరు-మెదలపకింక ।
నటులిటులెవఁడుని-న్నాడించుచుండు ।
వాఁడెల్గువాఁడెల్గు-వాఁడెల్గువాఁడు ।

(౭౬) మూ ॥ వేలుపువ్రాయుచునవు ।
న్వ్రేలీవ్రా వ్రాలుదిద్ద-నేరవుగానీ ।
కేలాయీతడిపోడిమడి ।
వాలకములివెల్లనేల-పాలేతుదకున్ ।

చె ॥ వలయునక్లేతల-వ్రాలుండెఁదొల్లి ।
నరయదుమేలోఁగు-లాగనిపుడుక ।
నేలపన్నకముందె-నెఱపెఁదానిరుకు ।
వమ్మయ్యెడుమనదౌ-ప్పరమెల్లఁదుదకు ।

(۷۷) چون روزی و عمر بیش و کم نتوان کرد

خود را بکم و بیش دژم نتوان کرد

کار من و تو چنانکه رای من و تست

از موم بدست خویش هم نتوان کرد

(۷۸) این چرخ چو طاسیست نگون افتاده

در وی همه زیرکان زبون افتاده

---

(77) Chūn rōzī wa ʻ umrbēsh va kam natuwān kard
Khud rāba kami va bēshidizam natuwān kard
Kāri man ū tū chunān ki rāyi man ū tust
Az mōm badastī khēsh ham natuwān kard.

(78) Īn charkh chū tāsīst nigūni uftāda
Dar vai hamayi zēr kānzabūn uftāda

LXXVII

For let Philosopher and Doctor preach
Of what they will, and what they will not—each
Is but one Link in an eternal Chain
That none can slip, nor break, nor overreach.

LXXVIII

And that inverted Bowl we call The Sky,
Whereunder crawling coop'd we live and die,

श्लो० ॥ ईदृङ्मतंपण्डितोऽपि मण्डयेदुत खण्डयेत् ।
अलङ्घ्यंनित्यमच्छेद्य ममोच्यं दैवबन्धनम् ॥ ७७ ॥

गी० ॥ जीवनमायुर्नोऽधिकमपिहीनंनैवशक्यतेकर्तुम् ।
न्यूनमतिवेलमथवोभयत्रसर्वत्राहिंखलुदुःखित्वा ।
त्वमहमपित्रिकरणतश्चेदेकीभूयसमभविष्याव ।
सिक्थकमिवहस्ताभ्यांविधियथेष्टंव्यरूपयिष्याव ।

श्लो० ॥ अधोमुखं लुठद्व्योम कपालमतिसङ्कटम् ।
नुमः किंदोधूयमाना अस्मादृगवशंहितत् ॥ ७८ ॥

---

(౭౭) మూ ॥ ఏ చదువరి కానీ మఱి ।
యేచొప్పటులేనిఁజెప్ప-నీయదియెల్లన్ ।
దోఁచకమానదువంతగ ।
నాచాటుగనున్నవేల్పు-నందెన్నఁటికిన్ ।

చె ॥ తలవ్రాఁతగానితు-దకుసీఁడుగాని ।
తాఱుమాఱుసలుపఁ-దరముకానట్లు ।
వెఱఁగింపఁదఱఁగింప-వీల్కాదువంత ।
యొండేనిఁదోడయి-యుండినగాని ।
నెత్తిగీఁతఁగయిఁదే-నియవెరమాష్కిఁ ।
గోరుకొన్నటుదిద్దు-కొనలేముమనము ।

(౭౮) మూ ॥ తలక్రిందుగనామలకం ।
బిలుచుచునున్నారమిట్లు-మిన్ననుపేరన్ ।
గొలువకుఁడదియున్ననవలెఁ ।
బలుమఱుఁదుదలేనిలోఁకు-వన్బ్లాడున్ ।

نیکی و بدی که در نهاد بشرست
شادی و غمی که در قضا و قدرست
با چرخ مکن حواله کاندر ره عقل
چرخ از تو هزار بار بیچاره ترست

(۷۹) ای دل چو حقیقت جهان هست مجاز
چندین چه بری خواری ازین رنج و نیاز

Nēkī va badī ki dar nihādi basharast
Shādī va ghamē ki dar qazā va qadarast
Bā charkh makun hawāla kāndar ruhi ‘aql
Charkh az tū hazār bār bīchāra tarast.

(79) Ai dil chū haqīqatī jahān hast majāz
Chandīn chi burī khārī azīn ranj va niyāz

Lift not your hands to IT for help—for It
As impotently rolls as you or I.

LXXIX

With Earth's first Clay They did the Last Man knead,
And there of the Last Harvest sow'd the Seed:

गी० ॥ भाजनमधोमुखीनं यथाखचक्रंनिपतितमेवास्ति ।
सर्वेऽवाचीनाश्च प्यवशास्तस्मिन्भवन्त्यवक्षिप्ताः ।
सुगुणोऽथवापिदोषः स्वभावतोबोभवीतिमनुजस्य ।
आमोदोवाखेदः प्रागेवविधीयतेऽत्रदैवेन ।
भ्राम्यस्त्वसीवृथैव ज्योतिश्चक्रमिहकार्यमूलमिति ।
बहुशस्तद्भवतोऽपि क्षुम्नातिगतिंनिजांसदाज्ञात्वा ।

श्लो० ॥ उत्पत्तिस्थितिनाशाना मेकमेवहि कारणम् ।
स्वरूपतोनभेदोऽस्ति लोकस्याद्यन्तयोरपि ॥ ७९ ॥

చ ॥ ఇటుబోరగిల్లిన-దీమింటికొప్పు ।
మూఁత లేకుండిన-బోడచెంబట్లు ।
కాననేదియువీలు-గాకెల్లవారు ।
తలక్రిందుగానిటఁ-దలఁకుచునుంద్రు ।
నింగినేలలతోడ-నేతమపట్ల ।
నాదరు వెలితి లేక-యోఁగునుమంచి ।
తలవ్రాఁతఁబట్టివం-తయుజోకగల్గు ।
నేరము మోపకెం-దేమింటిమీఁదఁ ।
నీకన్ననదురుదాఁ-నికివేయిరెట్లు ।

(౭౯) మూ ॥ మొదలేతుద తుదయే మొద ।
లిదిమొదలిదితుద యనియెవ-ఁడెఱుఁగఁదరంబోఁ ।
బదపడినిండినచదలున ।
విదిలికదలిపొదలుదినుసు-వేఱుగుచెట్టుల్ ।

تن را بقضا سپار و با وقت بساز
کین رفته قلم ز بهر تو ناید باز

خوش باش که پخته اند سودای تو دی (۸۰)
ایمن شده از همه تمنای تو دی
تو شاد بزی که بی تقاضای تو دی
دادند قرار کار فردای تو دی

Tan rā baqazā sipār va bā waqt basāz
Kīn raftayi qalam zibahri tū nāyad bāz.

(80) Khush bāsh ki pukhta andsau dāyīyi tū dī
Ēman shuda az hama tamannāyī tū dī
Tū shād bazī ki bī taqāzā yī tū dī
Dādand qarāri kārifardāyīyi tū dī

And the first Morning of Creation wrote
What the Last Dawn of Reckoning shall read.

LXXX

Yesterday, THIS Day's Madness did prepare:
To-morrow's Silence, Triumph, or Despair:

गी० ॥ अयि हृदयाविश्वमेत न्मिथ्यैवयथार्थतोऽस्तियद्धेतोः ।
किं तेनकारणेना त्यन्तं दोधूयसे वृथा व्यसनैः ।
दैवाधीनां कुरुतनु मपि बोभूयस्वकालमनुसृत्य ।
कलयोऽतीतश्चेत्त्वां प्रत्येषपुनः कदापिनायाति ।

श्लो० ॥ भूतकालः परोक्षोऽस्ति भाविकार्यमनिश्चितम् ।
वृथागतानागतयो श्चर्चापिंबपिबापिब ॥ ८० ॥

गी० ॥ सन्तुष्टोबोभूहि ह्यस्तनविभवास्ततोऽप्यपंफुलिषुः ।
सकलमबोभूदिष्टं तवाप्रतिहतं परेद्युरेवयतः ।

చ ॥ ఓయుల్లమా నేల-యుత్తపాటిక్కు ।
కోరినీవేలఁజిక్కు-లఁదగిలెదవు ।
మిగులవేల్పునకునీ-మెయిమీఁదుకట్టి ।
తలకోనుచుండుము-తరుణముకోలఁది ।
నీఁకరాదునిన్గూర్చి-యేగినపుడుక ।

(౮౦) మూ ॥ పన్నినిటునేటితిక్క ।
న్నినన్నమఱియు రేపుమాపు-నెగులున్నగులె ।
ట్లున్నన్నీవడదీఱఁగ ।
నిన్నీ వేమఱతుచొక్కు- నెమ్మానునెడన్ ।

చ ॥ నిన్నటిముచ్చట-నెఱవేఱఁగాన ।
నెందేనిహాయిగా-నీవుండవలయు ।
నీకోరికలకెల్ల-నిన్నయెడమ్యె ।
నీకుఁగల్గదుమఱి-నిన్నటిచిక్కు ।
నిన్న రేపులవంత-నిలిపి బ్రతుకుమ ।

خوش باش ندانی از کجا آمدهٔ
مَی نوش ندانی که کجا خواهی رفتهٔ

(۸۱) آنروز که توسن فلک زین کردند
و آرایش مشتری و پروین کردند
این بود نصیب ما ز دیوان قضا
مارا چه گنه قسمت ما این کردند

Khush bāsh nadānī az kuja āmadaī
Mai nōsh nadānī ki kujā khāhī raftaī.

(81) Ān rōz ki tausani falak zīn kardand
Va ārāyishi mushtarī va parwīn kardand
Īn būd nasībi mā zi dīwāni qazā
Mārā chi guna qismati mā īn kardand.

Drink ! for you know not whence you came, nor why:
Drink ! for you know not why you go, nor where.

LXXXI

I tell you this—When, started from the Goal,
Over the flaming shoulders of the Foal
Of Heav'n Parwin and Mushtari they flung,
In my predestined Plot of Dust and Soul

जे जीह्यानन्देन ह्योगततृष्णस्त्वमप्यबोभूवीः ।
उभयेद्युरपिपरेद्युः पूर्वेद्युस्तवगतिंह्यदादादिषुः ।
बोभूतात्ममदेन त्वमिहावाजङ्गमीः क्वसमबोभोः ।
दाधेयाहालामी षदपिनजानास्यहोक्वजङ्गम्याः ।

श्लो० ॥ सृष्ट्यादावेवनिहितं विधेयंसर्वदेहिनाम् ।
अवश्यमनुभोक्तव्यं कृतंकर्मशुभाशुभम् ॥ ८१ ॥

गी० ॥ यस्मिन्ग्रहाअकार्षुः सन्नद्धानहनिदुर्विनीतांस्ते ।
अश्विन्यांगुरुचार स्फुटपद्धतिमप्यदीदिशन्नेव ।
मज्ञातकफलमेवं ज्योतिश्शास्त्राद्यथैवनिरणायि ।
हन्तममकोऽपराधः संप्रतिमेभागधेयमिदमस्ति ।

ఎటనుండివచ్చితో-యెఱుఁగవునీవు ।
వేడుకలన్విట్టి-వీఁగుచునుండు ।
మెలమినంగూరుకో-పీవానుకొనుమ ।
యరయఁజాలవికెట-నరిగెదోనీవు ।

(౮౧) మూ ॥ నేనాయున్కి-నెఱింగిన ।
తొనేతొలుదొల్తనాఁబ్ర-దుకుమొదలుతుదల్ ।
నానాటికిఁబడికట్టుల ।
పైనెలకొనునంచుఁదెలిసి-పలికెదనీకున్ ।

పా ॥ వెలుఁగుదొరకాగువారువ-ములకుజీను ।
కట్టిమిన్నిక్కులఁద్రోవ-పెట్టునాఁడు ।
నాతలఁవ్రాసినాఁడునా-నడతలెల్ల ।
చేటునావంతువచ్చెనా-లోటులేదు ।

(۸۲) چون بودِ ازل بودِ مرا انشا کرد
با من زِ نخست درسِ عشق املا کرد
آنگاه قراضهٔ ریزهٔ قلب مرا
مفتاحِ درِ خزائنِ معنی کرد

(۸۳) باتو بخرابات اگر گویم راز
به زانکه بمحراب کنم بی تو نماز

---

(82) Chūn būdi azal būdi marā inshā kard
Bā man zi nukhust darsi ʻ ishq imlā kard
Āngāh qarāzayi rīzaī qalb marā
Miftāhi dari khazāʻini maʻanī kard.

(83) Bā tū ba kharābāt agar gōyam rāz
Bih zānki bamihrāb kunam bī tū namāz

LXXXII

The Vine had struck a fibre : which about
If clings my being—let the Dervish flout ;
Of my Base metal may be filed a Key,
That shall unlock the Door he howls without.

LXXXIII

And this I know : whether the one True Light
Kindle to Love, or Wrath-consume me quite,

श्लो० ॥ दृढंयद्यवलंबेयं सूत्रंमधुविनिर्मितम् ।
तत्कैवल्यं समाप्नोमि यदसाध्यंश्रुतेरपि ॥ ८२ ॥

गी० ॥ नित्यप्रकृतिरबोभू दस्राक्षीदिहसतस्यहेतोर्माम् ।
आदितएवसथावि ध्यजीगपत्कामशास्त्रपाठमपि ।
तत एव मम हृदयानि भिन्नत्रसरेणुनापिसाविधाता ।
प्रज्ञाकोशकवाटवि भेदनपट्टकुञ्चिकामिहाररचत् ।

श्लो० ॥ रागद्वेषौ समुद्दीप्य तेजः किमपिमांक्षयेत् ।
पानोदित प्रभालेशः श्रेयोऽस्ताध्वरभानुतः ॥ ८३ ॥

---

(౮౨) మూ ॥ ఈ లాహిరినాయందలి ।
మేలి తెలివి వెలుఁగునట్టి-మెలపఁగలిగినన్ ।
వేలుపుచిందువబీగము ।
నాలోపలనుండికలుగు-నంబి మొఱయిడన్ ।

చ ॥ నేలతోనేనన్ను-నెగడించినాఁడు ।
తోడ్తోడమేలుచ-దువు చెప్పినాఁడు ।
నాయుల్లమందలి-నలుసుతోనెఱుక ।
కలిమిచిందువకుబీ-గమునల్పినాఁడు ।

(౮3) మూ ॥ నెమ్మిగొలుపనీమెల్లడఁ ।
బ్రమ్మిననాలోని తెలివి-పదటఁగలుపనీ ।
యిమ్ముగనేఁద్రావినమే ।
లమ్మొయిఁగోవెలనడంగు-నడియరికన్నన్ ।

ای اوّل و ای آخرِ خلقانِ همه تو
خواهیِ تو مرا بِسوز و خواهیِ بِنواز

(۸۴) یزدان چو گلِ وجودِ ماﻣی آراست
دانست زِ فعلِ ما چه خواهد بر خاست
بیِ حکمش نیست هر گناهیِ که مراست
پس سوختنِ قیامت از بهرِ چه خواست
حکمیِ که از او محال باشد پرهیز
فرموده و امر کرده کزوی بگریز

Ai awwal wa ai ākhiri khalqāni hama tū
Khāhī tū marā bisōz va khāhī binawāz.

(84) Yazdānchu gili wuzūdi mā mī ārāst
Dānist zi fa'li ma chi khāhad bar khāst
Bīhukmash nīst har gunāhī ki marāst
Pas sōkhtani qiyāmat az bahrichi khāst
Hukmī ki az ū muhāl bāshad parhēz
Farmūda va amr karda kaz wai bagurēz.

One Flash of It within the Tavern caught
Better than in the Temple lost outright.

LXXXIV

What! out of senseless Nothing to provoke
A conscious Something to resent the yoke

गी० ॥ अजिगदिषिष्यंत्वांप्रति यदिसाक्षान्मन्त्रमपिमदस्थाने ।
तस्मात्त्वयाविनैवा चिकतिथिषिष्ये यथाविधिनमस्याम् ।
अयि देव बो भवीषि त्वमेव सृष्ट्यन्त कारणं जगतः ।
प्रबुभूषेः सन्ततितुं मम दुःखं वाथवासुखं हन्त ।

श्लो० ॥ असंबद्धश्चेतनोऽयं जडप्रकृतितोऽसतः ।
स्वतन्त्रस्य तथाप्यस्य वृथाकर्मविधीयते ॥ ८४ ॥

गी० ॥ विधिरात्मना यथा मम मृण्मयदेहंयथेप्सितमकार्षीत् ।
मच्चेतः परिणामं निस्सन्देहंयथाक्रममवेदीत् ।

చె ॥ కోపువెంటన్నిన్ను-గొల్చుచేవాసి ।
యీవులేనిమసీదు-నెరఁగుడుకంటె ।
మిన్నునేలలక్రిందు-మీఁదులోఁవాఁడ ।
నడ్పునాహోయివం-తలుతోఁచినట్లు ।

(౮౪) మూ ॥ లోడలొట్టనుండివెడలిన ।
పడికట్లకులొంగినిట్ర-వడిమడితడులన్ ।
గిడిగిళ్లనడలకున్న ।
నైడునఁటయీబ్రతుకుహోయి-చెల్లినపిదపన్ ।

చె ॥ నామేనునేలఁబ-న్నకమున్నెవేల్పు ।
నాతెల్వినిగుడుమం-దలఁగూడనెఱుఁగు ।
వానిసెలవుఁబట్టి-వచ్చునామెగ్గు ।
బ్రదుకుపిదపమంట-ఁగానేలనాకుఁ ।

آنگاه میانِ امرِ و نهیشِ عاجز

دَر ماندهِ جهانیان که کجدار و مویز

(۸۵) تاقالبِ خاکِ من بر آمیخته اند

صد بوالعجبی زِ من بر انگیخته اند

من بِهتر از این نمی توانم بودن

Āngāh miyānī amri wa nahīshi 'ājiz

Dar māndayi jahāniyān ki kajdār wa mawēz.

(85) Ṭā qālibi khāki man bar āmēkhtā and

Sad bul 'ajabī zi man bar angēkhtā and

Man bihtār az īn nami tawānim būdan

Of unpermitted Pleasure, under pain

Of Everlasting Penalties, if broke!

LXXXV

What! from his helpless Creature be repaid

Pure Gold for what he lent us dross-allay'd

तस्याज्ञया विनानो बोभूयादस्मदीय दुष्कर्म ।
संस्थायकथमहमतः कुंभीपाकंतथापिजङ्गम्याम् ।
केवलमसाध्यामि न्द्रिय निग्रहणं तत्तदाज्ञयाभवति ।
अस्मादेवाकस्मा त्पवर्तते किं विधिर्निषेधोऽपि ।
हन्तवयमन्तरास्मः प्रतिषेधं विधिमतीव बलहीनाः ।
उभयेष्वापिपञ्चजनाःकृत्याकृत्येषु सन्नियुज्यन्ते ।

श्लो० ॥ पूर्वाचारपिशाचोऽयं बाधतेऽनपराधिनम् ।
स्वभावसुखिनं मर्त्यं हाधिग्दुर्विधिचेष्टितम् ॥ ८५ ॥

गी० ॥ सर्वाण्यङ्गानिमम प्रागमिमिश्रन्सुदासमन्ताद्ये ।
मत्ससुदवीभवंस्तेऽ प्यहोमहाद्भुत शतप्रदश्यानि ।

దొలఁగదుపుట్టుక-తోఁగల్గుసేగి ।
యెగ్గులగ్గులుసల్ప-నెటుచెల్లునుఱక ।
డస్సితిమెదురఁక-ట్టడలకునడుమఁ ।
బుట్టిపాలియువార-ము మనమెల్లరము ।
పనఁటివెలుపుతడి-వడియనీక నెడు ।
తబ్బిబ్బుపన్పుల-న్దలఁకుచున్నాము ।

(౮౫) మూ ॥ అలఁతికెలసియునుమప్పిడి ।
కొలువుననపరంజిమాఱు-గొనుటకుఁదగవున్ ।
సలిపెడునాతనికేమన ।
వలయుఁబ్రతుకు జట్టియెట్టు-వచ్చెన్దడకున్ ।

చె ॥ వేలుపునాదుమ్ము-వెలిపుచ్చుపూఁట ।
నన్నుండినూఱువిం-తలుసల్పినాఁడు ।

کز بوتهٔ مرا چنین برون ریخته اند

(۸٦) مردِ آن نبود که خلق خارند اورا

وز بیم بدی نیک شمارند اورا

رندی که نمود پستِ دستی بکرم

رندانِ همه پستِ دست دارند اورا

Kaz botāyi marā chunīn birūn rēkhtā and.

(86) Mardi ān nabūd ki khulq khārind ūrā

Vaz bīm badī nēk shumārind ūrā

Rindī ki namūḍ past idastī ba karam

Rindāni ḥama pasti dast dārind ūrā.

Sue for a Debt we never did contract,

And cannot answer—Oh the sorry trade!

LXXXVI

Nay, but for terror of his wrathful Face,

I swear I will not call Injustice Grace;

Not one Good Fellow of the Tavern but

Would kick so poor a Coward from the place.

एतावतोमहत्तर इतः परमहं नजातुबोभूयाम् ।
अस्मद्धेतोरस्म देहोऽप्येवंबहिर्निरस्येत ।

श्लो० ॥ असद्विधिस्साधुरिति दैवभीत्यायदुच्यते ।
निष्कासितः स्यांसपदि कातरेणापिपानतः ॥ ८६ ॥

गी० ॥ न भवति सोऽपि मनुष्यः सुतरां निन्दन्तियं स्वकीय जनाः ।
दुष्टं शिष्टमितिपुन र्भीत्यासहसाथवा प्रशंसन्ति ।
मधुपायी शुण्डायां निजापराधेनसन्तितिप्सेच्चेत् ।
सर्वेऽपि तत्सहचरा हन्तभ्रान्तंतमिहशिशप्सेयुः ।

కాఁబోవనియ్యెడ-కన్నన యంబు ।
కనుక సీబొందినిం-కన్బొలియించు ।

(౮౬) మూ ॥ కడునలుగు వేలుపనియొ ।
ట్టిడుకొని నేఁగాని పనుల-నెగ్గించు నెడన్ ।
జెడు వెడఁగాయని నన్ను ।
న్వాడిఁ బాక న్వాడలి మంచి-వాఁడున్దన్నున్ ।

చె ॥ ఎల్లరు నిద్దిట్టెడు-నెవఁడైన మఱియు ।
నేవాఁడు వెఱపున-నెవ్వని యోగు ।
వాసియంద్రోమగ-వాఁడు కాఁడతఁడు ।
త్రాగుఁబోతు తన నె-రసున కడలిన ।
లొట్టిముచ్చులు వాని-లోటు నెగ్గింత్రు ।

(۸۷) بَر رَهْگُذَرَم هَزار جا دامْ نَهِي

گوئِي كِه بِگِيرَمَت اَگَر گامْ نَهِي

يَكْ ذَرّه زِ حُكْمِ تُو جهان خالِي نِيسْت

حُكْم تُو كُنِي و عاصِيم نامْ نَهِي

(۸۸) لَعْنَتِ آنتست و رَحْمَتِ آن تُو

بَنْدَهِ آن تُست و قِسْمَتِ آن تُو

(87) Bar rahguzaram hazār jā dām nahī
Gōī ki bagīrmat agar gām nahī
Yak zarra zi hukmi tū jahān khālīnīst
Hukm tū kunī va ʻāsīmi nām nahī.

(88) Laʻnati ān tust wa rahmati ān tū
Bandayi ān tūst va qismati ān tū

LXXXVII

Oh Thou, who didst with pitfall and with gin
Beset the Road I was to wander in,
Thou wilt not with Predestined Evil round
Emmesh, and then impute my Fall to Sin!

LXXXVIII

Oh Thou, who Man of baser Earth didst make,

श्लो० ॥ मम प्रवृत्तेर्व्याघात स्त्वयाचोत्क्रियते विधे ।
साक्षात्त्वमेवापराधी मम दोषो नविद्यते ॥ ८७ ॥

गी० ॥ प्रतिपदमपि मार्गेमे स्थापयसीत्थं सहस्रशः पाशान् ।
मापिपतिषीर्विभिन्त्सा नीत्येवं मां निजागर्दीषित्वम् ।
नास्ति चराचरमेत न्मनागपितवानधीनमाहोस्वित् ।
आज्ञां त्वमेव कुरुषे तथाहि मम दुष्टनामविदधासि ।

श्लो० ॥ सृजन्मृदामर्त्यमपि विघ्ननिघ्नंत्रिविष्टपम् ।
विधेत्वयै वंक्रियते सुखदुःख परंपरा ॥ ८८ ॥

---

(౫౭) మూ ॥ నీవేకలుఁగులఁద్రవ్వితి ।
వీవేవలపన్ని నాఁడ-వేఁజనుత్రోవన్ ।
నావేల్పాతప్పనిమై ।
పీవేగిద్దకిటునన్ను-నెగ్గించెదవా ।

చ ॥ ఏనేగుత్రోవలో-నీవువేచోట్ల ।
నుక్కిరిబిక్కిరి-యురిపన్ని నావు ।
అడుగిడ దేనియం-దంకించినిన్ను ।
బట్టెదనంచుఁద-ప్పక పల్కినావు ।
నింగినేలలలోన-నీవులోఁగొనక ।
యున్న తావేదియు-నుత్తకాలేదు ।
పంపునీవానరింతు-పై పెచ్చునాకు ।
వెంబరవిత్తను-పేరు పెట్టెదవు ।

(౫౮) మూ ॥ ఎరవుమెయిన్నాకిడితివి ।
మరులుసికొల్పితివితన్వి-మాటందుటకై ।
మరితాళఁజాలనాతీఁ ।
పురమోచర్మమునన్ను గావు-మోయిలువేల్పా ।

گر مرا لعنست قسمت باک نیست
زهر هم باید همه تریاک نیست
من بندهٔ عاصیم رضای تو کجاست
تاریکِ دلم نور و صفای تو کجاست
مرا تو بهشت اگر بطاعت بدهی
این مزد بود لطف و عطای تو کجاست
ای واقفِ اسرارِ ضمیرِ همه کس
در حالتِ عجزِ دستگیرِ همه کس
یارب تو مرا توبه ده و عذر پذیر
ای توبه ده و عذرِ پذیرِ همه کس

Gar marā la'an ast qismati bāk nist
Zahri ham bāyad hama tiryāk nīst
Man bandaī 'āṣīm rizāī tū kujāst
Tārīki dilam nur u safāī tū kujāst
Marā tū bihisht agar batā't-bidihī
Īn muzd būd lutf u 'atāī tū kujāst
Ai wāqifi asrāri zamīri hamayi kas
Dar hālati 'ajizi dastagīri hamayi kas
Yā rabb tū marā tauba dih wa 'uzr pazīr
Ai taubayidih wa 'uzri paziri hamayi kas

And ev'n with Paradise devise the Snake:
For all the Sin the Face of wretched Man

गी० ॥ यावच्छुकोपिषासिचे चिक्षमिषसएवतावदेवंत्वम् ।
आञ्ञीप्ससियदियाव त्तावदनुजिघृक्षसि प्रभोचित्रम् ।
अभविष्यच्चेदु श्चारोमेऽभेष्यमहमतीवविधे ।
बोभूयेतविषमपि त्वखिलंनह्यमृतमेव बोभूयात् ।
दासोऽहम्यहमातिपापी तवकुत्रचिदस्ति सहजकारुण्यम् ।
मलिनात्माबोभूवं क्वविद्यतेप्रस्फुट प्रभावस्ते ।
स्वर्गं मह्यं त्वं यादि दित्सेस्त्वच्चरणसक्त भक्ताय ।
तद्बोभूयात्प्रतिफल मेवक्वानुग्रह प्रदानंते ।
अयिनिश्शेषमनुष्या न्तरङ्गिकरहस्यसारविज्ञातः ।
आत्मीयाखिलभक्ता पत्समय महाभयप्रदानकर ।
हे देवदेहिपश्चा त्तापं पापं क्षमस्वमेऽत्यन्तम् ।
अप्यनुतापविधायक यतस्त्वमेवासिदुष्कृतक्षन्ता ।
प्रेतं जीवितमपिमां त्वमेवरक्षसिसदा यथान्यायम् ।
अस्य जगच्चक्रस्या स्थिररूपस्यत्वमेवभर्तासि ।

చ ॥ నేరముగావింతు-నెనరుగొల్పింతు ।
ప్రోడిగీఁడీవుమ-ఱోడయుఁడవీవు ।
పల్కు-రానీతల-వ్రాఁతకు వెఱవ ।
కాదు చేఁ జెల్లర-కముమందుగాక ।
నేఁగల్లకీఁడు నే-నీనెన రేది ।
మెఱుఁగనివాఁడనే-యేదినీ తెల్వి ।
నాకొల్పునకువేల్పు-నగరిచ్చు దేని ।
మాఱీఁగియద్దినీ-మంచిపెట్టేది ।
యెల్లరిలోఁగిటు-కెఱిఁగినవాఁడ ।
యిడుమనడలుతఱి-నేలెడువాఁడ ।

سازندهٔ کارِ مُرده و زِنده توئی
دارندهٔ این چرخِ پراگنده توئی
مَن گرچه بدم خواجهٔ این بنده توئی
کسرا چه گنه نه آفریننده توئی

(۸۹) ماهِ رمضان چنانکه امسال آمد
برپای خردبندِ گرانِ حال آمد
ای بارِ خدای خلق را غافل ساز
تا پندارند که ماهِ شوال آمد

Sāzindai kāri murda wa zinda tū ī
Dārandaī īn charki parāganda tū ī
Man garchi badam khāzai īn banda tū ī
Kasrā chi guna na āfirinanda tū ī.

(89) Māhi ramazān chunān ki imsāl ā mad
Bar pāyi khirad bandi girāni hālāmad
Ai bāri khudāy khulqrā ghāfil sāz
Ṭā pindārand ki māhi shawwāl ā mad.

Is black with—Man's Forgiveness give—and take!

LXXXIX

As under cover of departing Day
Slunk hunger-stricken Ramazan away,
Once more within the Potter's house alone
I stood, surrounded by the Shapes of Clay.

अहमस्म्यत्यपराधी तथाहि दासस्यममविभुर्भवसि ।
कस्यापि नास्ति पापं यस्माद्धेतोस्त्वमेव कर्तासि ।

श्लो० ॥ उपवासव्रतेऽग्रे क्षीणेकर्मण्यहं पुनः ।
कुंभकारालयेऽप्यस्थां मृद्विकारैः परीवृतः ॥ ८९ ॥

गी० ॥ हन्ताकस्मादेषम आयासीदौपवस्तमासोऽयम् ।
सङ्कटकालः संप्रति समभूदत्यन्तचतुर पदबन्धः ।
अयि दुर्भरव्रतविधे सर्वानपिकुरुजनांस्त्वमौदरिकान् ।
बोधय समस्तविभवै रवश्यभोगार्हएषमासइति ।

నాయైపునకునన్వ-నటచెందనిమ్ము ।
నానేరమింక నె-న్నకుమిలువేల్ప ।
నెరసునొప్పించిన-న్బెంతువుకనుక ।
చెఱుపురొప్పించికా-చెదవీవుకాన ।
నేఁజెడునడియఁడ-న్నీవునాదొరవి ।
కెగ్గులేదెవనికీ-వే తీరుపరివి ।

(౮౯) మూ ॥ ఓటితుదినాటి చీఁకటి ।
చాటుననాయిల్లివెక్కు-సంబుగజాతెన్ ।
సూటిన్నారెకురంగట ।
దీఁటెఱుఁగకయుంటిఁబారి-దినుసులనడుమన్ ।

చె ॥ నిక్కచ్చిగానిట్టు-నెలదాపరించె ।
నీయేఁడుచదువరి-కెల్లనడ్డముగ ।
నోనోమువేలుపా-యొనరించుమింక ।
బొందితాల్పులఁదిండిఁ-పోతులనిద్ది ।
యెల్లరున్గనుమని-యెన్నుకోనిమ్ము ।

(۹۰) گویند که ماهِ رمضان گشت پدید
من بعد بگردِ باده نتوان گردید
در آخرِ شعبان بخورم چندان می
کاندر رمضان مست بیفتم تا عید

(۹۱) جامیست که عقل آفرین می زندش
صد بوسه زِ حسن بر جبین می زندش

---

(90) Gōyand ki māhī ramazān gasht padīd
Man ba'd bagardi bāda natuwān gardīd
Dar ākhiri sha'bān bakhuram chandān mai
Kāndar ramazān mast bīftam tā 'īd.

(91) Jāmīst ki 'aql āfrīn mī zandash
Sad bōsa zi husn bar jabīn mī zandash

XC

And once again there gathered a scarce heard
Whisper among them ; as it were, the stirr'd
Ashes of some all but extinguished Tongue,
Which mine ear kindled into living Word.

XCI

Said one among them—" Surely not in vain,
My substance from the common Earth was ta'en,

श्लो० ॥ रसनानां पुरारब्ध चेष्टानां जल्पितं पुनः ।
मत्यौघमन्तरेणापि मयाश्राविशनैश्शनैः ॥ ९० ॥

गी० ॥ केचिद्वदन्तिमांपुन रायास्यत्यौपवस्तमासेन्दुः ।
तदनन्तरमपिचित्तं भूयोमद्यंनपातुकामंस्यात् ।
उपवाससमासपूर्वं तावन्मात्रं सुरांपिपासेयम् ।
यावद्भोभूयांमद मत्तः सकलौपवस्तसमयेऽपि ।

श्लो० ॥ एकोऽभाणीद्वृथायोमां नाद्राक्षीन्मृत्स्वरूपिणम् ।
विलाययेदात्मनिद्रा क्सएवेमां तनूमिति ॥ ९१ ॥

---

(౯౦) మూ ॥ ఉసురసురనుమిడుకెసఁగని ।
కోసముసముసమసఁగుముసుఁగు-గుసగుసవింటిన్ ।
గసిదీఱన్బసమీఱ ।
న్దుసికిలునాకోసరుపిసరు-తోలుచదువులగున్ ।
చె ॥ ఆనుంకు నెలతిర్గి-యరు దెంచునండ్రు ।
తలఁపరాదు ల్లమ- త్తఱికోపునాన ।
నేఁగావునన్నిట్రు-నెలదాఁటువఱకు ।
తనుపు లేక ఱిముఱి-న్దప్పఁద్రావెదను ।

(౯౧) మూ ॥ ఇఁకఁబారిబొమ్మయనెనూ ।
రకనన్నిటఁబన్న లేదు-రహిపెంపారన్ ।
జికిలినోఁనచిఁనవేలోప్పి ।
పికనెంచేఁగానరాని-పిసరుగమాఱ్చున్ ।

اِین کُوزه گرِ دهر چِنین جامِ لطِیف
مِیسازد و باز بر زمِین مِی زندش

(۹۲) ترکِیبِ پِیالهٔ که در مِی پیوست
بشکستنِ آن روا نمِی دارد مست
چندِین سر و پایِ نازنِین از سر دست
از مِهرِ که پیوست و بکِینِ که شکست

Īn kūza gari dahr chunīn jāmi latīf
Mī sāzad va bāzbar zamīn mī zandash.

(92) Tar kībi piyālaī ki dar mī paiwast
Bashī kasṭani ān ravā namī dārad mast
Chandīn sar va pāyi nāzanīn az sar dast
Az mihriki paiwast va bakīnī ki shikast.

That He who subtly wrought me into Shape
Should stamp me back to shapeless Earth again ?"

XCII

Another said—" Why, ne'er a peevish Boy
Would break the Cup from which he drank in Joy ;
Shall He that of His own free Fancy made
The Vessel, in an after-rage destroy ! "

गी० ॥ आचुंबितफालमपी हविद्यते हृद्यमद्यपात्राद्यम् ।
सविनिर्मित्सतिचक्री तदेवदिदरीषतिस्थलेभूयः ।

श्लो० ॥ अन्योऽगादीदर्भकोऽपि नभञ्ज्यादात्मभाजनम् ।
विषवृक्षोऽपिसंवर्ध्यस्वयं छेत्तुमसाम्प्रतम् ॥ ९२ ॥

गी० ॥ सङ्गीकृतानितानी ह चक्रिणा पानभाजनाङ्गानि ।
दीदांस्येरंश्चेत्सोऽपीर्ष्यिषिषेदेववारुणीमत्तः ।
कतिशीर्षाण्यङ्गीनापि चक्रीरम्यैरचीकरत्स्वनखैः ।
प्रेम्णैवहन्तसपुन द्वेषेणैवं स्वयंन्यदिदरीषीत् ।

చ ॥ ఎఱుకగల్గినవార-లెల్లఁగొండాడఁ ।
గ్రాలునంట్లుముడియఁ-కట్టెడుబుద్ధి ।
క్రోవులమేఁతరీ-గొన బైనదినుసు ।
కావించునదియుము-క్కాలుగొట్టునేల ।

(౯-౨) మూ ॥ అనెలాఁతివాఁడుతానె ।
క్కినకొమ్మన్వెట్టిమైన-ఁగినిసినఅకునా ।
తనకైయూరనొనచిఁన ।
పనిముట్టున్వేలుపలిగి-పాడెటుసల్పున్ ।

చ ॥ చాలవఁతులువేసి-సల్పినలొట్టి ।
చెఱుపనొప్పఁడుకైపు-చెలఁగినవాఁడు ।
మొదలడుగులుప్రేళ్ల-మొనలతోఁబన్ని ।
బరువడిఁగిట్టక-పగులుచునెవఁడు ।

(۹۳) زِ آوردنِ من نبود گردون را سود

وز بردنِ من جاه و جلالش نفزود

وز هیچ کسی نیز دو گوشم نشنود

کآوردن و بردنِ من از بهرِ چه بود

(۹۴) در کارگهِ کوزه گری رفتم دوش

دیدم دو هزار کوزهٔ گویا و خموش

---

(93) Zi āwardani man nabūd gardūn rā sūd
Vaz burdani man jāh va jalālash nafuzūd
Vaz hēch kasēnīz dōgōsham nashunūd
Kāwardan wa burdani man az bahrichi būd.

(94) Dar kārgahi kūzagarī raftam dōsh
Dīdam dō hazār kūzayi gōyā va khamōsh

XCIII

None answer'd this ; but after silence spake
Some Vessel of a more ungainly Make ;
"They sneer at me for leaning all awry ;
What ! did the Hand then of the Potter shake ?"

XCIV

Thus with the Dead as with the Living, WHAT ?
And WHY ? so ready, but the WHEREFOR not,

श्लो० ॥ अकस्मात्कुंभकारोऽपि भिन्द्याच्चेत्स्वकृतंघटम् ।
कंपेतकिं तस्यपाणि रित्यवोचत्परोहसन् ॥ ९३ ॥

गी० ॥ ननुमामकागमादिह नकोऽपिबोभूयते विधेर्लभः ।
ममनिष्क्रमादितोबत तन्महि मोरूक्तोनबोभूयात् ।
कस्मादपिकर्णौमे शोश्रूयेते नतत्वतः किञ्चित् ।
हन्तममागमनिर्गम कार्येएते कथं प्रवर्तेते ।

श्लो० ॥ जिज्ञास्यते देहयात्रा वृथाकिमपि जीवितम् ।
घटः कः कुंभकारः क इत्यवादीत्तदेतरः ॥ ९४ ॥

---

(౯౩) మూ ॥ ఏరు-న్మారన నేరక ।
యూరక యున్నార లెవ్వ-ఁడోపల్కె-నిటు ।
కారా దూరకుఁడీతా ।
నారయ కావేల్పుగూడ- నైపొనరించున్ ।

చ ॥ నారాక వేలు పే-నయ మొనగూర్చెఁ ।
నాపోక నాతని-నలు వెటు పెూచ్చె ।
రప్పించిన నైచ్చె-ర న్వెడలించు ।
నుడువు నా రెండువీ-నులవిన లేదు ।

(౯౪) మూ ॥ బ్రదుకన నేమీమాటేయు ।
న్జదియుటయన నేమియిట్లు-చయ్యనమాత్పె ।
ట్లూదలునిదిట్టుల నేలా ।
కుదు రెదిపిడు తెద్దిబుడ్డి-కూపర్ణరియేఁడీ ।

ناگاهْ یکی کوزه بر آورد خروش
کوکوزه گر و کوزه خر و کوزه فروش

(۹۵) دارنده چو ترکیب طبائع آراست
باز از چه سبب فگندش اندر کم و کاست
گر نیک آمد شکستش از بهر چه سود
ور بد آمد پس این صور عیب چراست
گویند بحشر جستجو خواهد بود
وان یار عزیز تند خو خواهد بود

Nāgāh yakī kūza bar āward khurōsh
Kū kūzagar va kūza khar_wa kūza farosh.

(95) Dāranda chū tarkībi tabā'ī ārāst
Bāz az chi sabab figan dash andar kam ū kast
Gar nēki āmad shikastash azbahri chi sūd
Var badi āmad pas īn suvari 'aib chirāst
Gōyand bahashri justjū khāhad būd
Wān yārī 'azīz tūndkhō khāhad būd

One on a sudden peevishly exclaim'd,
"Which is the Potter, pray, and which the Pot?"

XCV

Said one—"Folks of a surly Master tell,
And daub his Visage with the Smoke of Hell;

गी० ॥ पूर्वेद्युर्नक्तमहं कुलालशालामजीगमंसहसा ।
मूकानपिवागीशान् द्विसहस्रमिताञ्जनांस्तदाद्राक्षम् ।
एकमपिपानपात्रं द्रागेवंस्वयमजू घुषच्छब्दम् ।
घटनिर्माताकपुनः कःक्रयिकः क्वास्तिहन्तविक्रेता ।

श्लो० ॥ मायीविधिर्जगत्कर्ता तेनजन्तुर्विचार्यते ।
दीयतेकर्मफलमि त्यन्योऽवोचज्जनश्रुतिम् ॥ ९५ ॥

गी० ॥ पञ्चीकुर्वन्धाता भूतान्यपिमेलयन्यदास्राक्षीत् ।
कस्माद्धेतोर्भूय स्तानिसलोपानिकिमुतसोऽकार्षीत् ।
यदिमूर्तान्येतानि प्रायः सुगुणास्पदानिबोभूयुः ।
भूयोऽदयःकिमवधी त्प्रसभमपिवृथैवतान्य सौहन्त ।

చ॥ అరిగితిన్బిడఁతల-యంగడికేను ।
నిన్నమాపచటఁగం-టిరెండువేల ।
పలికియున్బలుకని-పంటులందెదియొ ।
కూఁతవేసెన్గడు-గొబ్బుననిట్లు ।
క్రొవికూపర్ణరియొట-గొనువాఁడెఁకెచట ।
నమ్మునతఁడెచోట-నంచుబిగ్గరఁగ ।

(౯౫) మూ॥ తగులొప్పనిబిగికాన్పుల ।
తగవరి బడియొడయఁడాడెఁ-దనతోఁవేల్పి ।
తెగమిగులబొమ్మలాట ।
న్నెగడ్చితానాడుకొనున-నియెనెందేవిన్ ।

చె॥ పుట్టుకతోఁవేల్పు-బొందులుకూర్చె ।
మఱలనయ్యవినదు-మన్మాఁచ్చనేల ।
మంచివాఁనెడవాని-మాపనేమిపని ।

اَزْ خَیرِ مَحض جُزْ نِکُوئیِ نایَدْ هَرگِزْ
خُوشْ باشْ کِه عاقِبَتِ نِکُو خُواهَدْ بُودْ

(۹۶) آندَمْ کِه نِہالِ عُمرِ مَنْ کَنْدَه شُودْ
وَ اَجْرامْ زِ یَکْدِگَرْ پَراگَنْدَه شُودْ
گَرْ زانکِه صُراحِیِ کُنَنْدْ اَزْ گِلِ مَنْ
حالِی کِه پُرْ اَزْ بادَه کُنَنْدْ زِنْدَه شُودْ
دَرْ پایِ اَزَلْ چُو مَنْ سَرْ اَفگَنْدَه شُومْ
وَزْ بیخِ اُمیدِ عُمرْ بَرکَنْدَه شُومْ

Az khairi mahz juz nikū ī nāyad hargiz
Khush bāsh ki 'āqibati nikū khāhad būd.

(96) Āndam ki nihāli 'umri man kanda shūd
Wa ajrām zi yak digar parāganda shūd
Gar zānki surāhī kunand az gili man
Halē ki pur az bāda kunand zinda shūd
Dar pāyi azal chū man sar afganda shūm
Waz bē khi umīdi umr bar kanda shūm

They talk of some sharp Trial of us—Pish!
He's a Good Fellow, and 'twill all be well."

XCVI

"Well," said another, "Whoso will, let try,
My Clay with long oblivion is gone dry:

दुष्टाबोभूयेरन् सकलायदिमूर्तयोऽपिनिस्साराः ।
दोषः कईदृशानां सर्वासांप्रायशोऽवगम्येत ।
अन्त्यविचारणदिवसे चर्चासंबोभविष्यतिप्रचुरा ।
नाभूत्कदापिकेवल सात्विकमूर्तेश्शुभंविनाकिञ्चित् ।
त्वंसम्मोदस्वतमां शिवमेवस्याद्भविष्यदायुरपि ।
त्वरितः सद्युह्न्माणिरपि बोभूयिष्यतइतिप्रशं सन्ति ।

श्लो० ॥ साधूक्तमस्मान्यः कोऽपि यद्वातद्वा नियोजयेत् ।
अन्योऽवादीत्किंबहुना मधुपाययमामिति ॥ ९६ ॥

गी० ॥ मामकजीवितविटप श्चाखाद्येतयुगपद्यदामूलात् ।
परितस्तस्याङ्गान्यपि बहिर्निरस्तानि हन्तबोभूयुः ।

సై్రణనవియోన-చిఁనయోగిఁ కేది ।
తుదినాటియరయిక-దొడ్డగానుండఁ ।
దత్తఱనదరెడు-న్దగుచెలికాఁడు ।
అనుచుఁబల్కెదరెన్నఁ-డైనఁదామంచి ।
నుండిమేల్దప్పది-నుసురాదిఁకెదియు ।
హాయిగానుండుముం-దగులెస్సబ్రతుకు ।

(౯౬) మూ ॥ ఇంకెవఁడో పల్కెనో్హ ।
రింకెన్నా పారిబోంది-యెన్నఁడోయిట్టుల్ ।
పెంపై కెమూలనడఁగెనా ।
యంకిలినదటానిమఱల-హాయిన్మనెదన్ ।

చ ॥ మొదలంటనామిద్దు-మోవూఁడఁబెఱుకి ।
యాకులురెమ్మలం-దందఁబోఁఱువ్వి ।
నాపారితోఁడఁబ-నఁటివానిదానఁ ।
గోపునింపినబ్రతు-కునదియుమఱల ।

زِنهار گِلم بجز صُراحیِ مکنید

شاید که چو پرِ باده شود زِنده شو

(۹۷) ماهِ رمضان برفت و شوّال آمد

هنگامِ نشاطِ عیش و قوّال آمد

آمد گهِ آنکه خیکها اندر دوش

گویند که پشتِ پشتِ حمّال آمد

Zinhār gilam bajuz surāhī ma kunnīd
Shāyad ki chū puri bāda shūd zinda shūm.

(97) Māhi ramazān baraft va shawwal āmad
Hangāmi nashāti ' aish va qavvāl āmad
Āmad gahi ānki khīkhā andar dōsh
Gōyand ki pushti pushti hammāl āmad.

' But fill me with the old familiar Juice,
Methinks I might recover by-and-bye ! "

XCVII

So while the Vessels one by one were speaking,
One spied the little Crescent all were seeking :
And then they jogg'd each other, " Brother ! Brother !
Now for the Porter's shoulder-knot a-creaking ! "

ममपार्थिववपुषोयादि निरमेमीयिष्यतोरुगलमणिकः ।
अपितमपोपुर्विष्यदु दबोभविष्यत्पुनस्तदेवद्राक् ।
नूनमहमन्त्यकाला धःपदमाक्षुभ्यपंपतिष्यामि ।
नष्टोत्साहः प्रवया शिथिलोऽपि जुगुप्सितः परेष्यामि ।
दर्दृश्यध्वं भाण्डा दन्यन्ममम‍ृत्स्न येहमाकार्ष्ट ।
तावज्जेजीवीयां यावदिदं हालयाप्रपोपूर्यात् ।
श्लो० ॥ इत्थं संभाषमाणेषु तेषुयःकोऽप्यजागदीत् ।
सैषभ्रातः पश्य पश्य सुरयायातिभारिकः ॥ ९७ ॥
गी० ॥ उपवासव्रतमासोऽ प्यसीसदत्पारणंसमररंभत् ।
माधवशृङ्गारकला विलासकथकाग्रणीःसमायासीत् ।
समयोऽयमबोभूय द्रुजयोः संन्धायचर्म भाण्डानि ।
वीवधकाः पश्यैते पृष्ठंपृष्ठमिति सेमगदिषुरद्य ।

గిట్టించుతటికాళ్ల-క్రిందనలంగి ।
తోనెనామనుకోర్కె-తుత్తుమురైన ।
వినుడుసల్పకుఁడుసీ-విరిపంటితప్ప ।
నానేలనుండి డి-ననుమఱేదియును ।
నేఁబదికెదనది-నిండినన్కళ్లీ ।

(౯౭) మూ ॥ ఇటులవ్వారనుకొనుచు ।
న్దటుకున నెలపొడుపుగాంచి-తలలెత్తుచున ।
చ్చటమోపరిమ్రోఁతన్ను ।
చ్చటవినిత్రావుటకునోళ్లు-చాఁపిరివేడ్కన్ ।
చె ॥ నుంకునెలచనేఁబఁ-డుగుపూఁటవచ్చెఁ ।
బాడిపంటలురెచ్చె-బాటకాఁడెచ్చె ।
మోపర్లుసిద్దెల-మ్మోఁపులఁదాల్చి ।
వెడలివచ్చుచువెన్ను-వెన్నునుచుంద్రు ।

(٩٨) چون فوت شوم بباده شوئید مرا

تلقین ز شرابِ ناب گوئید مرا

خواهی که بروزِ حشر بینید مرا

از خاکِ درِ میکده جوئید مرا

زِنهار مرا زِ جامِ مَی قوت کنید

وین چهرهٔ کهربا چو یاقوت کنید

چون در گذرم بمی بشوئید مرا

وز چوبِ رزم تختهٔ تابوت کنید

---

(98) Chūn faut shūm babāda shūīd marā
Talqīn zi sharābi nāb gō īd marā
Khāhī ki barōzi hashr bīnīd marā
Az khāki dar maikada jū īd marā
Zinhār marā zi jāmi mai quvvat kunīd
Vīnchahraī kahrubā chū yāqūt kunid
Chūn dar guzaram bamai bashūīd marā
Waz chūbi razm takhtayi tābūt kunīd.

XCVIII

Ah, with the Grape my fading Life provide,
And wash my Body whence the Life has died,
And lay me, shrouded in the living Leaf,
By some not unfrequented Garden-side.

श्लो० ॥ मधुप्रपाययेदन्त्ये स्नापयेन्मधुनाभृशम् ।
अमुम्मधुरसामूले स्थापयेन्मधुपण्डितम् ॥ ९८ ॥

गी० ॥ यावदहं प्रागगमं स्नपयावश्यं मुहुर्हलिप्रियया ।
अधिकृत्याच्छसुरामा ख्यापयसर्वंपरेतकल्पमापि ।
प्रेतोत्थानदिनेमा मदिदृक्षिष्यतयदीदृशंयूयम् ।
ऐक्षिष्यध्वंशुण्डा प्रान्तस्थपुराणमृत्तिकाराशौ ।
समवेहिममबलाया सवपात्रंसहमयानिधेहित्वम् ।
माणिक्यमिवास्यंमे हरिनीलंसपादिहिपरिणमयस्व ।
जोषंसंस्नापयमां परेतमानखशिखंहलिप्रियया ।
स्वादुक्षुपप्रकाण्डैः सुदृढमपिविरचयमामकंखट्टिम् ।

---

(౯౮) మూ ॥ నాయూపిరి కాపాడుఁట ।
కైయానెడఁ గైపుసల్పఁ-గల కెంగోపున్ ।
నాయుగమువాయసీవిరి ।
కాయన్నా యొళ్లునాని-కల్లపోనీ ।
చ ॥ పాలియసీవిరిలోన-ముంచుఁడీనన్ను ।
నాల్కకోల్పునఁబల్కఁ-జుత్త కెంగోపు ।
నాత్రిగ్గ లేచిన-నాఁడునన్గాంచు ।
వేడ్కయుండినఁగోపు-వెంట నెమకుఁడు ।
నాడప్పిదీఱఁగ-నా వైపునోరయఁ ।
బంటెడుకోపుని-ల్వన్సల్పుఁడీరు ।
కావించుఁడిక్కప్పు-కలుమూతి కెంపు ।
కడుగుఁడీనేఁ జెల్లఁ-గడఁగోపుతోడఁ ।
బన్నుఁడంగూరుచు-వకఁగంపరమ్ము ।

(۹۹) در پای امل چو من سر افگنده شوم
وز دست اجل چو مرغ پرکنده شوم
زینهار گلم بجز صراحی مکنید
شاید که چو پر باده شوم زنده شوم

(۱۰۰) چندان بخورم شراب کین بوی شراب
آید ز تراب چون شوم زیر تراب

---

(99) Dar pāyi amal chū man sar afganda shūm
Waz dasti ajal chu murg park anda shūm
Zīnhār gilam bajuz surāhī makunīd
Shāyad ki chū pur bāda shūm zinda shūm.

(100) Chandān bakhuram sharāb kīn būyi sharāb
Āyad zi tarāb chūn shūm zeri turāb

XCIX

Whither resorting from the vernal Heat
Shall Old Acquaintance Old Acquaintance greet,
    Under the Branch that leans above the Wall
To shed his Blossom over head and feet ?

C

Then ev'n my buried Ashes such a snare
Of Vintage shall fling up into the Air,

श्लो० ॥ परस्परचिरस्नेहौ पुनरारूढ यौवनौ ।
जायापतीपितृवने सम्मिल्येतां सुवासितौ ॥ ९९ ॥

गी० ॥ हन्त पिपासिष्यातिपद घातैर्याविद्धिधिर्मदीयशिरः ।
दीदांसिष्यतिसममा वयवौघंविहगपक्षतिचयमिव ।
अप्यन्यत्किमपिसुरा भाण्डान्मन्मृत्स्नयेहमाकार्षीः ।
अभविष्यत्तत्पूर्णं चेदहमिहमुहुरहोन्वजीविष्यम् ।

श्लो० ॥ पार्श्ववर्तिनमाकर्षे न्ममगन्धोऽपिपाशवत् ।
मधुक्षीरासिकाः सर्वे जायन्तां पुनरास्तिकाः ॥ १०० ॥

---

(౯౯) మూ ॥ కొదమహాయలుతలఁపునరు ।
న్బదపడిరప్పించుఁడడువ-పడుచుచెలులై ।
మ్మిదలిచ్చినలరుఁదోఁట ।
న్గదురుగనగిపల్కరించు-కొనసీమజిలన్ ।
చ ॥ అదనునాతలఁదన-యడుగులన్దొక్కి ।
పుంజుఱెక్కవలెనా-మూలుడఁజెఱుక ।
నామేనిబుగ్గిమా-నకకోపుకాఁగు ।
గావించియద్దాని-గడుఁగోపుతోడ ।
నించుఁడీక్రమ్మఱ-న్నేమనఁగలను ।
(౧౦౦) మూ ॥ పోఁడిమినేలఁగలియునా ।
పాడుపదడుమబ్బువలెన-వలగాలిన్దాఁ ।
గాడించితోఁడువేడుక ।
తోడన్దన్నంటసిల్లు-దొడ్డపాలపరిన్ ।

تا بر سر خاکی من رسد مخموری
از بوی شراب من شود مست و خراب

(۱۰۱) طبعم بنماز و روزه چون مائل شد
گفتم که نجات کلیم حاصل شد
افسوس که آن وضو ببادی بشکست
و آن روزه به نیم جرعهٔ می باطل شد

Tā bar sar khāki man rasad makhmūrī
Az bū yi sharābi man shūd mast wa kharāb.

(101) Taba' m banamāz wa roza chūn mā'il shud
Guftam ki najāti kullīm hāsil shud
Afsōs ki ān wuzū ba bārī bashikast
Wa ānrōza ba nīmi jura'ī mai bātil shud.

As not a True-believer passing by
But shall be overtaken unaware.

CI

Indeed the Idols I have loved so long
Have done my credit in Men's eye much wrong:
Have drown'd my Glory in a shallow Cup
And sold my Reputation for a Song.

गी० ॥ यदहमपेपीयिष्ये हालांयावत्तदीयगन्धोऽपि ।
तावदुदजङ्गमिष्यत भूमेर्यस्या अधोबुभूषामि ।
यदिकोऽप्यजङ्गमिष्य न्ममपितृगृहपरिसरेमधुपिपासुः ।
नूनमबोभूयिष्यत सुतराम्मत्तः स इहपरभ्रष्टः ।

श्लो० ॥ विग्रहाराधनेनाभू दभाग्योऽयमभाजनः ।
दासः परवशोहन्ता किञ्चनः स्तुतिपाठकः ॥ १०१ ॥

गी० ॥ सन्ध्यावन्दनतोऽप्युपवा सेऽटटिषीयदाममप्रकृतिः ।
समबोभूयिष्टतमामेवास्मन्मोक्ष इत्यजागादिषि ।
हन्त सदाचारोऽयं भ्रष्टोऽबोभून्ममापराधेन ।
उपवासोऽपिवृथैवा दध्वंसन्नेममात्रपानेन ।

చె ॥ ఆపాటికోపునే-నా నెదన్దదకు ।
నేనుండుబోరియనుం-డికసిమసంగి ।
గబ్బుచెంగటఁబోవు-కైపుమారిమయి ।
ముమ్మరంబుగ మైక-మున్గొల్పికూల్చు ।

(౧౦౧) మూ ॥ ఇమ్ముగనిట నేఁగొల్చిన ।
బొమ్మలునాకల్మినిగ్గు-పొగ్గులఁగలఁచెన్ ।
ఒమ్మించగొప్పఁచిప్పకు ।
నమ్మించన్దొడ్డపేరు-నాజావళికిన్ ।

చె ॥ కొలుపునుంకుతలంపు-గొను నెడన్దొరకెఁ ।
బెంద్రోవయనివిట్టు-వీగియఱచితి ।
నామడినకటపో-కాచేనాసేగి ।
బుక్కెడుకోపుతోఁ-బుస్సెనాయిల్లి ।

هر روز برانم که کنم شب توبه (۱۰۲)
از جام و پیالهٔ لبالب توبه

اکنون که رسید وقت گل هر غم نیست
در موسم گل ز توبه ده یا رب توبه

آنم که پدید گشتم از قدرت تو
پرورده شدم بناز در نعمت تو

صد سال بامتحان گنه خواهم کرد
تا جرم منست بیش یا رحمت تو

---

(102) Har rōz barānam ki kunam shabi tauba
Az jāmwa piyālaī labālabi tauba
Aknūn ki rasīd waqti gul har ghamm nīst
Dar mausimi gul zi tauba dih yā rabb tauba
Ānam ki padīd gashtam az qudrati tū
Parwarda shudam banāz dar ni' amati tū
Sad sāl bāmtihān guna khāham kard
Tā jurmi manast bēsh yā rahmati tū

CII

Indeed, indeed, Repentance oft before
I swore—but was I sober when I swore ?

श्लो० ॥ प्राग्यतश्शपथात्मायः पश्चात्तापः प्रशस्यते ।
आगतेपुष्पसमयेऽ नुशयोध्वस्यतेतमाम् ॥ १०२ ॥

गी० ॥ निश्चिनुवेऽहमहरहोनूनं पश्चात्तपामिनक्तमिति ।
सुविचार्य महापातकमधराधरिनेममात्रपानेन ।
पुष्पसमयोऽपिसंप्र त्यागात्सइतः परंनशोचामि ।
पश्चात्तापायैवा नुशयंसुरभावयेविधेदेहि ।
यदिपापमकार्षमहं वसुन्धरासंमुखे जनार्तिकरम् ।
तवसहनकरोमास्तु द्धरेदिति तथापिनूनमाशंसे ।
आपद्दिनेग्रहीष्ये त्वां हस्तेनेत्यजागादिष्टास्त्वम् ।
अत्यधिकापत्तिदशा मितः परंनहिममप्रतीक्षस्व ।

---

(౧౦౨) మూ॥ ఒట్టునిలపెట్టుకోనలే ।
దిట్టులనాసల్పినట్టి-యెగ్గుదలఁపరా ।
డెట్టోక్రొన్ననమబ్బు ।
న్బట్టినావంతచిందు-వందయ్యేఁగదా ।

చె॥ వగచెదనాకల్ల-పనిగూర్చిమాపు ।
బుద్ధితోఁబెదవిగ-ల్పుట కొప్పనంచుఁ ।
బట్టుదలన్గొందు-ఁబగలెల్లఁగాని ।
యామనియరుదెంచె-నావంతదోలఁగె ।
ననతటి హాయిగా-నలువారునేని ।
నోమనీనోముమా-నుటకోహోవేల్ప ।
నేనీయెడనయిపు-నెఱిపితినేని ।
నీయో ర్రికైయూఁత-నేఁగోరియుంటిఁ ।
గడగండ్లనన్నీవు-గాఛెదనంటి ।

گر مَنْ گُنَه رُوئِ زَمِین کَرد سْتَم
عَفوِ تو اُمِیدْ اَست کِه گِیرَدْ دَستَم

گُفتِي كِه بروزِ عَجز دَستَتْ گِيرَم
عاجِز تر ازِين مَخْواهْ كاكنُون هستم

(۱۰۳) با آنکِه شراب پَرْدَهٔ ما بَدَرِيدْ
تا جان دارم نَخْواهم از بادِه بُرِيد
مَن دَر عَجَبم زِمَيِ فَروشان كايِشان
بِهْ زِين كِه فِروشَنْد چِه خواهَنْد خَرِيد

Gar man guna rūyi zamin kar dastam
Afvi tū umīd ast ki gīraddastam
Gufti ki barozi ʻ ajz dastat gīram
ʻ Ājiz tar azin makhāh kāknūn hastam.

(103) Bā ān ki sharāb pardaī mā badarīd
Tā jān dāram na khāham az bāda burīd
Man dar ʻ ajabam zi maiyi farōshān kāyīshān
Bih zīn ki firōshand chi khāhand kharīd.

And then came Spring, and Rose-in-hand
My threadbare Penitence apieces tore.

CIII

And much as Wine has play'd the Infidel,
And robb'd me of my Robe of Honour—Well,
I often wonder what the Vinters buy
One-half so precious as the ware they sell.

मांत्वमिहयथास्राक्षी रहंतथैवादिदेव समभूवम् ।
तवनिर्हेतुककृपयौ दार्येणापि सहजेनसंपुष्टः ।
शतवत्सरपर्यन्तं करवाणि समस्त घोरपापानि ।
सम्यक्कृतः परीक्षै त्वत्कारुण्यमधिकमुतमेऽघमिति ।

श्लो० ॥ मधुवन्नास्तिकोऽहार्षी न्ममगौरवसंपदम् ।
आश्चर्यंपानवणिजो लाभोऽल्पोऽपिन्ययोऽधिकः ॥ १०३ ॥

गी० ॥ अस्माकं लज्जामपि सद्योवरुणात्मजाददरदेवम् ।
अहमिहहलिप्रियाया नासिसाहयिषामिकिञ्चिदपिविरहम् ।
विभ्रान्तोऽबोभूवं विक्रेतारोहलिप्रियायास्ते ।
दित्सन्तोऽधिकमूल्यं किन्त्वल्पं लाभमेवमीप्सन्ति ।

విద్దానిమించునా-యేఁపింకఁగనవు ।
నీపన్నుగడపేర్మి--నేయేపుగంటిఁ ।
గల్లనూఁచేండ్లదాఁ-కన్జరిగించి ।
నీనెమ్మినాసేగి-నెగ్గుటన్గందు ।

(౧౦౩) మూ ॥ ఏఁజదువులనమ్మనిన ।
న్నీడజా న్తైపుచెఱచి-యెందేగొప్పన్ ।
బోఁజెనకినయీసీవిరి ।
కేజంగడినమ్మువాని-కిన్మిగులున్నే ।

చ ॥ చెచ్చెరన్నాతట్టి-చింపెనాకోపు ।
వదలనాసీవిరి-బ్రతుకున్నదనుకఁ ।
గొద్దినేగానుచంద్రు-గొప్పదిన్నిచ్చి ।
యాఁకారకెంపుకో-పమ్ముకబ్బిళ్లు ।

(۱۰۴) افسوس که نامهٔ جوانی طی شد
وین تازهٔ بهار ارغوانی دی شد
آن مرغ طرب که نام او بود شباب
افسوس ندانم که کی آمد کی شد

(۱۰۵) ای کاش که جائی آرمیدن بودی
یا این ره را بسر رسیدن بودی

---

(104) Afsōs ki nāmaī jawānī tai shud
Vīn tāzayi bahārī arghavanī dai shud
Ān murghi tarab ki nāmiū būd shabāb
Afsōs nadānam ki kai āmad kai shud.

(105) Ai kāsh ki jāī āramīdan būdī
Yā īn rah rā basar rasīdan būdī

CIV

Yet Ah, that Spring should vanish with the Rose!
That Youth's sweet-scented manuscript should close!
The Nightingale that in the branches sang,
Ah whence, and whither flown again, who knows!

CV

Would but the Desert of the Fountain yield
One glimpse—if dimly, yet indeed reveal'd,

श्लो० ॥ हन्तनश्येद्वसन्तश्री भ्रंश्येन्नवनवंवयः ।
गहनान्तः परिच्छन्नं कः पश्येन्मधुगायनम् ॥ १०४॥

गी० ॥ नवयौवनचारित्रं समबोभूर्वात्तदेवमिहपूर्णम् ।
अपिहारितवसन्ततु र्हन्ता बोभूत्कठोरहेमन्तः ।
आनन्दनटत्पक्षी तारुण्योपाख्ययापियोऽवाचि ।
हन्तनजानेसकदा यासीद्भूयः स्वयंयदा प्रागात् ।

श्लो० ॥ अटव्यखातस्वरूपं यदीषदपिसूचयेत् ।
किमुत्पतिष्णुर्नभवे त्पिपासुर्भूस्तृणं यथा ॥ १०५॥

---

(౧౦౪) మూ ॥ ఉడుగుచునుండున్న నదటి ।
చెఱుచుండున్గొదమయీాడు-చెల్వముతుదకున్ ।
ఒడలుమఱపించుకూఁత ।
న్గడిదేటినపోలిగాఁడు-కన్నుమొఱంగున్ ।
చె ॥ పదుచుఱికమ్ము చెప్పకపోయెనకట ।
కావిమందు నెలపొం-గటి నెలయయ్యె ।
నెలమినాటాడు లే-యీాడనుపులుఁగు ।
తెలియ లేనెట్టు లే-తెంచెనోచనెనొ ।

(౧౦౫) మూ ॥ తగఁగను నేనిన్దోలెము ।
నిగనిగనగుచెలమజాడ-నెగడెడుడప్పి ।
న్గొగి లెడు తెరువరియుఋకున ।
ఊఁగిమఱిలన్దలనిగిడ్చి-నగటికమాడ్కిన్ ।

کاش از پیِ صد هزار سال از دلِ خاک

چون سبزه امید بر دمیدن بودی

(۱۰۶) یزدان خواهم جهانِ دگر گون کندی

واکنون کندی تا نگرم چون کندی

یا نامِ من از جریده بیرون کندی

یا روزیِ من زِغیب افزون کندی

Kāsh az pai sad hazār sāl az dili khāk
Chūn sabza umīd bar damīdan būdī.

(106) Yazdān khāham jahāni digar gūn kunadī
Vāknūn kunadī tā nigaram chūn kunadī
Yā nāmī man az jarīda bīrūn kunadī
Yā rōzīyi man zi ghaib afzūn kunadī.

Toward which the fainting Traveller might spring,
As springs the trampled herbage of the field!

CVI

Oh if the World were but to re-create,
That we might catch ere closed the Book of Fate,
And make The Writer on a fairer leaf
Inscribe our names, or quite obliterate!

गी० ॥ हरिहरिसंबोभूया द्विश्रान्तिस्थानमत्रनः किमपि ।
एतस्यपथोऽन्तमुता स्माभिरुपलभेत संप्रतियथेष्टम् ।
दिष्ट्येतः परमवनीं गर्भादपिलक्षवर्षपर्यन्तम् ।
सौख्यमिहभोक्तुकामा दूर्वैवपुनः पुनः प्रजायेय ।

श्लो० ॥ विरच्यमानंज्ञातंचे ल्ललाटलिखितंपुरा ।
साधूकर्तुमकर्तुंवा नप्रबुध्येतकिंविधिः ॥ १०६ ॥

गी० ॥ अस्यजगतोविधाता रूपं सहसान्यथैव संस्कुर्यात् ।
संप्रतिनवीनसृष्टिं रचयन्तंतंविधिं प्रपश्येयम् ।
ममनामाप्यधुनासौ जगन्निघण्टोर्विधिर्निरस्येत ।
कस्याप्यदृष्टहेतो रुताधिकं मच्छ्रियंप्रकुर्वीत ।

చ ॥ కలుగనీకుదిరిక-గనుచోటువేల్ప ।
నేఁద్రోవకొసముట్ట-నీకానియెడల ।
నేలనడుమునుండి-నేనూఱువేల ।
మాఱ్లుపచ్చికవలె-మఱిపుట్టనిమ్ము ।

(౧౦౬) మూ ॥ మనముచనకమునుముందే ।
దినుసెందేమాఱి క్రొత్త-తేటన్గొననీ ।
తినిపించనిమ్ము క్రొంజవి ।
మనకిత్తఱికానియెడల-మనలఁగెడపనీ ।

చ ॥ తనపన్నికన్వేల్పు-తగమాఱ్చుఁగాక ।
యీవింతచెల్వునే-నరయుదున్గాక ।
లేకనాపేర్కవి-లెన్దుడ్చుఁగాక ।
కాకనాపెంపుఱ-కన్బెంచుఁగాక ।

از رفتهٔ قلم هیچ دگر گون نشود (۱۰۷)
وز خوردنِ غم بجز خونِ جگر نشود

گر در همهٔ عمرِ خویش خونابه خوری
یک قطره از آن که هستِ افزون نشود

گر بر فلکم دست بودی چون یزدان (۱۰۸)
برداشتمی من این فلک را ز میان

---

(107) Az raftayi qalam hēch digar gūn na shūd
Vaz khurdani gamm bajuz khūni jigar na shūd
Gar dar hamayi ʻ umri khēsh khūnāba khurī
Yak qatra az ān ki hasti afzūn nashūd.

(108) Gar bar falakam dast būdī chūn yazdān
Bardāshtamī man īn falki rāzi miyān

CVII

Better, oh better, cancel from the Scroll
Of Universe one luckless Human Soul,
Than drop by drop enlarge the Flood that rolls
Hoarser with Anguish as the Ages Roll.

CVIII

Ah Love! could you and I with Fate conspire
To grasp this sorry Scheme of Things entire,

श्लो० ॥ निर्भाग्यंमानवंभ्रान्तं सृष्ट्वालंकुटिलंविधिः ।
अस्वतन्त्रं जृंभमाण दुःखोपहतजीवितम् ॥ १०७ ॥

गी० ॥ यल्लिखितंविधिनात त्कदापिनन्वत्रनान्यथाभवति ।
दुःखानुभवादितरो नास्त्येवपुनर्मनः परीणामः ।
यद्यपियावज्जीवं रोरुद्यारक्तमंबुसात्कृत्य ।
नातिक्रम्यात्मीय प्रमाणमेकं हिपृषदुरू भवति ।

श्लो० ॥ प्रतिरुन्ध्यावचेद्दैव महत्त्वमपिवल्लभे ।
शश्वन्मिथः परीरंभा मृतंनैवंपिबेवाकिम् ॥ १०८ ॥

---

(౧౦౭) మూ ॥ గొబ్బునఁజాలించుటమే ।
లెబ్బమఱీపనికిరాని-యిడుగడబ్రతుకున్ ।
దబ్బిబ్బు మాటలాడుచు ।
నిబ్బరికముగనకిటు తెగ-నీల్గుటకన్నన్ ।

చె ॥ మాఱదెన్నఁటికైన-మఱితలవ్రాఁత ।
యేడ్చినకొలఁదినే-డ్పేముమ్మరించుఁ ।
దడఁబదు కెల్లఁగ-న్దడినెత్రుగాచుఁ ।
కలుగుచిన్నైనని-ఁకన్దోడ్డకాదు ।

(౧౦౮) మూ ॥ ఓచెలి నీవున్నేనుమ ।
రీచప్పనిబడుగుబ్రతుకు-లెనయుటకన్నన్ ।
దోఁచినటుపాలిసికోరిన ।
యాచవిఁగొనఁగ్రొత్తమండ-లందుటమేలౌ ।

از نو فلکی دگر چنان ساختمی

کا زاده بکام دل رسیدی آسان

(۱۰۹) چون عهده نمی کند کسی فردا را

حالی خوش کن تو این دل شیدا را

می نوش بنور ماه ای ماه که ماه

بسیار بجوید و نیابد ما را

Az nav falakīyi digar chunān sākhtamī
Kāzāda bakāmi dil rasīdī āsan.

(109) Chūn uhda namī kunad kasī fardārā
Halē khush kun tū īn dilī shaidāra
Mai nōsh banūri māh ai māh ki māh
Bisyār bajū yad va nayā bad māra.

Would not we shatter it to bits—and then
Remould it nearer to the Heart's Desire!

CIX

But see! The rising Moon of Heav'n again—
Looks for us, Sweet-heart, through the quivering Plane:
How oft hereafter rising will she look
Among those leaves—for one of us in vain!

गी० ॥ द्विवमहमखिलेश्वर इव हन्तकरग्राहमग्रहीष्यंचेत् ।
अद्यकिमनाशयिष्यं सुतरामप्यन्तरिक्षलोकममुम् ।
आदौदिवमन्यन्नव मेवयथेष्टं नकिमहमस्रक्ष्यम् ।
तच्चाविर्भविष्यच्चेन्नानिष्यत्किं यथासुखंकोऽपि ।

श्लो० ॥ चलद्विष्णुपदेपश्य वर्धतेबालचन्द्रमाः ।
दिदृक्षतेवृथैवासा वावामिहपुनः प्रिये ॥ १०९ ॥

गी० ॥ नहिकोऽपिबतयतश्श्व स्स्थितिमिह निश्चेतुमीषदपिशक्येत् ।
अद्यैवस्वस्थंकुरु कामज्वरपीडितंहृदयमेतत् ।
स्वैरमिहचन्द्रिकाया मयिपेपीयस्व चन्द्रमुखिमद्यम् ।
आवांगवेषयन्नापि चन्द्रोऽयमितः परंनहिलभेत ।

చ ॥ వేలుపునకువల-విన్ను నాకయిన ।
నున్నచోనిదిమార్చ-కుందు నానేను ।
గావించ నాక్రొత్త-గానేలనెల్ల ।
ఁగోరుకొన్నటుహాయి-కుడువఁడెవ్వాఁడు ।

(౧౦౯) మూ ॥ నెచ్చెలికాంచుమదో నెల ।
విచ్చలవిడినెట్లుకాని-పించెన్మాతిన్ ।
ముచ్చటలూరుచునిచ్చో ।
మచ్చికనీవేల్పుమనల-మఱలఁగనునోకో ।

చ ॥ ఎవ్వఁడు నెప్పలే-ఁడే రేపుఁగూర్చిఁ ।
యకటతమిన్బ్రక్కు-నాదనోదాచుఁ ।
విడిసీవిరిన్ద్రావు-వెన్నెల స్నానల ।
నెలకనదిఁకనిండు-నెలమూతిదాన ।

(۱۱۰) جانا منْ و توْ نمونهٔ پرگاریم

سرْ گرچه دو کرده ایم یک تن داریم

بر نقطه روانیم همی دایره وار

تا آخرِ کار سر بهم باز آریم

ساقی حذر از غمِ توام آه که نیست

صبرم ز رخت حقست آگاه که نیست

مقصودِ منی و جز تو کس در دلِ من

والله که نیست ثمّ والله که نیست

---

(110) Jānā man ū tū namūnaī pargārīm
Sar garchi dō kardaīm yak tan dārīm
Bar nuqta rawānīm hamī dāyira wār
Tā ākhirikār sar baham bāz ārīm
Sāqī hazar az ghammi tū am āh ki nīst
Sabram zi rukhathaqqast āgāh ki nīst
Maqsudi manī va juzitū kas dar dili man
Wāllāh ki nīst summa wāllāh ki nīst

CX

And when Yourself with silver Foot shall pass
Among the Guests Star-scatter'd on the Grass,

श्लो० ॥ यावत्पितृगृहं गच्छे स्त्वंशनैः प्राणवल्लभे ।
तावदेवानुसृत्यत्वां सायुज्य पदवीमियाम् ॥ ११० ॥

गी० ॥ कुण्डलकर्तृकृपाणी यथात्वमहमप्यायि प्रियेऽद्यस्वः ।
हन्तभवतिनौशीर्षं द्वितयंवपुरेतदेकमेवास्ति ।
आवांस ममैकत्रै वसदावर्तावहे यथापरिधौ ।
शीर्षेपुनरवसानेऽ न्योऽन्यं विगणय्यमानमपियुञ्ज्वः ।
बतपान्त्रिनाहिविमोक्तुं शक्येत्वत्प्रेमबन्धनान्नूनम् ।
देवोजानातियथाहमपश्यंस्तेसुखंप्रदोधूये ।
ममजीवितप्रयोजन मेवत्वं त्वांविनानकाप्यस्ति ।
हन्तास्मदीय हृदये भूयोभूयोमहेश्वरः साक्षी ।
उड्डायितुं किं शक्येऽहमन्यदीपंसक्तुप्रियेहन्त ।
कथमितरत्रविनून प्रियसंपर्कं समारभेकर्तुम् ।

---

(౧౧౦) మూ ॥ ఆ పేరెక్కు—చెలులవలె ।
నీపచ్చికపలుపుమీఁద-నీవెన్నుఁడుమై ।
చాఁ వెదవయ్యెడనేను ।
న్నీ పాన్పునఁ జేరుకొందు-నేయొయ్యారీ ।

పా ॥ కలికిరో మనకున్నట్లు-కాలునకటు ।
తలలు రెండుగాని పగడ-(దక్కు-నొడలు ।
తిరుగుచున్నాముగిటిచుట్టు- తెన్నెడయక ।
కలుపుకొందుమాదలలువే-డ్క-మెయిఁదుదకు ।

گردِ دِگری چگونه پرواز کُنم

یا عشقِ توئی چگونه آغاز کُنم

یک لحظه سرِشکِ دیده می نگذارد

تا چشم بروی دِگری باز کُنم

یاران چو باتفاقِ دیدار کُنید

باید که زِ دوست یاد بِسیار کُنید

چون بادۂ خوشگوار نوشید بهم

نوبت چو بما رسد نِگونسار کُنید

Girdi digarī chigūna parwāz kunam
Yā ʿishki tū ī chigūna āghāz kunam
Yak lahza sirishki dīda mī naguzārad
Tā chashm barūyi digarī bāz kunam.
Yārān chū bātti fāqidīdār kunīd
Bāyad ki zi dosti yād bisyār kunīd
Chūn bādaī khushguwār nōshīd baham
Naubat chū bamā rasad nigūnsār kunīd

And in your joyous errand reach the spot

क्षणमपिमदीयं दुःखा श्रून्यङ्गीकुर्वेतेनमोहन्त ।
उन्मीलयितुंमामक पक्ष्माण्यन्यार्थं दर्शनायाद्य ।
उपविश्यतुल्यपानेयदिबोभूयातजीवमित्राणि ।
स्मर्तव्योऽहमवश्यं प्रायःप्राणसखएषयुष्माभिः ।
पास्यथयदिमद्यं प्रियमपिपथ्यं परस्परं यूयम् ।
मह्यंसंबोभूया न्मधुक्रमश्चेदधः कुरुतपात्रम् ।
यदिसांवत्सरिकोत्सव मङ्गीकृत्यस्वयं प्रकुर्यात ।
बोभूयातान्योऽन्या नुकूलसन्तोषकारिणः सर्वे ।

చ ॥ నేఁదప్పుకొన లేను-నీబాళినుండి ।
నీమూఁతిగనకోర్వ-నేకోపుపడుచ ।
ఈనాబ్రతుకునకీ-వేయూటపట్టు ।
నీవుగాకెవ తెయు-న్లేదునాలోన ।
నిఁకలాఁతి వెలుఁగుచుఁ-ట్టగరెదనెట్టు ।
లేఁగ్రొత్తగాఁదగు-లెటు మొదలిడుదు ।
నాకంటిపదనుల-న్నాయొప్పువుమటి ।
యొగచి తెప్పలఁగస-నెవ్వతైనైన ।
చెలులారమీరుమ-చ్చికగుమికూడు ।
తటిమీచెలిమి కాని-ఁదలపోసికొనుఁడు ।
కలసిమీరలుమంచి-కైపానెడునెడ ।
నాపంతుగిన్నెక్రిం-దలగానిడుండు ।

یارانْ بمُوافِقت چُو میعادْ کُنیدْ
خُودْ را بجَمال یکْدِگرِ شادْ کُنیدْ

ساقِیِ چُومیِ مُغانه برْ کَف گیرِدْ
بیچارهِٔ فُلانرا بدُعا یادْ کُنیدْ

Yārān bamuvāfiqat chu mī'ād kunīd
Khud rā bajamāl yakdigari shād kunīd
Sāqī chu maiyi mughana bar kaff gīrad
Bīchārayi fālānrā badu'ā yād kunīd

Where I made One—turn down an empty Glass!

मधुरमधुपूर्णं चषकं पाणौकृत्यापियन्नटेत्पात्री ।
दीनंमामे तादृशमाशीर्वचसासहैवसंस्मरत ।

॥ संपूर्णम् ॥

अज्झश्रीमदज्झाडादि भट्ट नारायणदासः
श्री विजयरामगानपाठशालोपाध्यायाध्यक्षः
श्री विजयनगरम्.

నచ్చికన్జైలికాండ్రు-నాయేఁడుడీఁగడు ।
నరుదుగాసందిళ్ల-న్రదుముకొనుండు ।
కోపుపడుచుబుడ్డి-గొనివచ్చుచుట్టు ।
నాదిమైదీవించు-డ్రణఁగ్రారుపీని ।

అజ్జాడాదిబట్ట నారాయణదాసుఁడు
విజయనగరము.

ముగింపు.

مَعنیِ اَلفاظِ رُباعیاتِ عُمَرخَیّام

उमखैयाम्पद्य शब्दटीका.

Glossary for the Quatrains of 'Umar Khaiyām

ఉమర్ ఖైయాము పద్యములనుడుల వివరము.

خ = kh = ख् = ఖ్

خُورشید - *khurshīd*—खुर्षीद्—ఖుర్షీద్ =the sun— सूर्यः—వేడివెల్గు (పగటిఱేఁడు)

خُسرو - *khusrau*—खुस्रौ—ఖుస్రౌ=the sun, Cæsar—सूर्यः, राजराजः—పగటిఱేఁడు, రారాజు

خیزان - *khēzān*—खेजान्—ఖేజాన్=the sunrise—उदयः—ప్రొద్దుపొడుపు

خُور - *khur*—खुर् —ఖుర్ =worthy, drink, suffer—अर्हः, पिब, अनुभवस्व—తగిన, త్రాగుము, కుడువుము

خَراباتی - *kharābāti*—खराबाती—ఖరాబాతీ=tavern hunter—पानाश्रितः—పాకముచ్చు

خُروش = *khurōsh*—खुरोष्—ఖురోష్ = exclamation—आह्वानम्—పిలుపు (చాటు)

خَموش = *khamōsh*—खमोष्—ఖమోష్=silent—शान्तम्—మిన్నకున్న

خواهی - *khāhī* — खाही — కాహిం =**desire**—इच्छेतात्—కోరుకొనుము

خواب - *khāb* — खाब् — కాబ్ =**sleep**—स्वापः—నిద్ర

خوش - *khush* — खुष्—కుష్ =**happy, willingly**—सुखदः , यथेष्टम्—హాయిని డెడు, కోరినట్లు

خاک - *khāk*—खाक्— కాక్ =**dust**—भस्म—బుగ్గి

خرد - *khirad*—खिरद्—కిరద్ =**wisdom**—बुद्धिः— తెలివి

خد - *khadd*—खद्द—కద్ద్ =**road**—पन्थाः—త్రోవ

خود را - *khudrā*—खुद्रा—కుద్ రా =**oneself**—स्वयम्—తనంతటందాను

خورد - *khurd* — खुर्द्—కుర్ద్ =**he ate**—अवभक्षत्—తినెను

خانه - *khana*—खान—కాన=**house**—गृहम्—ఇల్లు

خصم - *khasm*—खस्म्—కస్మ్ =**enemy**—शत्रुः—పగవాండు

خوشگوار - *khushguwār*— खुष्गुवार्—కుష్గువార్ =**easily digested**—सुलभजीर्णम्—సులువుగానరిగెడు

خیال - *khayāl*—खयाल्—కయాల్ =**fancy**—भ्रान्तिः—పొరపాటు

خندان - *khandān*—खन्दान्—కన్దాన్ =**laughing**—हसन्—నవ్వుచున్న

خواسته - *khāsta* — ख्वास्त—కాస్త =**desired**—काङ्क्षित: —కోరిన

خود - *khud*—खुद—ఖుద్=self—स्वयम्—తనంతన

خون - *khūn*—खून—ఖూన్=killing, blood—मारकम्, रक्तम्—చంపుట, నెత్తురు

خالی - *khalē*—खाले—ఖాలే=one mole—एकंपक्ष्म-लाञ्छनम्—ఒక పుట్టుమచ్చ

خودی - *khudī*—खुदी—ఖుదీ=self—स्वयम्—నీకునీవే

خواری - *khāri* — खारी — ఖారీ = { distress—आपत्—ఇడుముడి ; meanness—नैच्यम्—కులువతనము }

خفت - *khuft*—खुफ्त्—ఖుఫ్=slept—अस्वाप्सीत्—పండుకొనెను

خلاصه - *khulāsa*—खुलास—ఖులాస = { conclusion—समाप्तिः—ముగింపు ; essence—सारः—నిగ్గు }

خیام - *khaiyām*—खैयाम्—ఖైయామ్ = { tent-maker—शिबिरकारः—డేరాపనివాడు [కారి పేరు ; name of a Persian poet—कस्यचित्पारसीककवेर्नाम—ఒకపారసిమాట }

خرگاه - *khargāh*—खर्गाह्—ఖర్గాహ్=tent—पटवासः—గొల్లెన

خیمه - *khaima*—खैम—ఖైమ=tent—शिबिरम्—డేరా

خدا - *khudā*—खुदा—ఖుదా=God—स्वयम्भूः—తనంతటదావచ్చువేల్పు

خواف - *khāf* — खाफ्— ఖాఫ్ =village—ग्रामः—ఊరు

خویشتن - *khēshtan* — खेष्तन्— కేస్తన్ =self—स्वयम्—తనకుఁదాను

خرم - *khuram*—खुरम्—ఖురమ్=experience—अनुभवे—కుడిచెదను

خوش‌دلی - *khushdili*—खुश्दिली—ఖుస్‌దిలీ=cheerfulness—उल्लासः—వేడుక

خواهم‌شست - *khāham shust*—खाहम्‌शुस्त्—ఖాహమ్‌శుస్త్=I will wash—क्षालयेयम्—కడిగెదను

خرد - *khirad*—खिरद्—ఖిరద్=understanding—बोधः—తెలియుట

خرسند - *khursand*—खुर्सन्द्—ఖుర్సన్ద్=satisfied—सन्तुष्टः—తనిసిన

خبر - *khabar*—खबर्—ఖబర్—news—वार्ताः—వింతలు

خالق - *khaliq*—खालिक्—ఖాలిక్=Creator—स्रष्टा—మిన్నుమన్నులంబన్నువేల్పు

خراب - *kharāb*—खराब्—ఖరాబ్=intoxicated, debauched—प्रक्षीवः, भ्रष्टः—కైపెక్కిన, చెడిన

خفته - *khuftā*—खुफ्त—ఖుఫ్త=buried, asleep—खातः, सुप्तः—పూడ్చఁబడిన - పడుకొన్న

خلاف - *khilaf*—खिलाफ—ఖిలాఫ్=opposing—प्रतिकूलः—అడ్డమైన

خواهی - *khāhi* — खाही —ఖాహీ=if thou wished—यदीच्छेः—కోరెదవేని

خشت - *khisht*—खिश्त्—ఖిస్త్=a brick—लोष्टम्—పచ్చియిటుక

خطه - *khitta*—खित्त—ఖిత్త=boundary—मर्यादा—పొలిమేర

خواهم كرد - *khāham kard*—खाहम् कर्द्—ఖాహమ్ కర్ద్=will desire, will become, will do—वाञ्छेयम्—भवेयम्, कुर्याम्—కావలెను, అగుదును, చేసికొందును

خاطر - *khatir*—खातिर्—ఖాతిర్ = mind, thought—मनः, आशयः—ఉల్లము, తలంపు; Paradise—स्वर्गः—వేల్పునగరు

خلد - *khuld*—खुल्द्—ఖుల్ద్ = Paradise—स्वर्गम्—వేల్పునగరు; eternal—शाश्वतम्—సతము

خلل - *khalal*—खलल्—ఖలల్ =change for the worse—[illegible]

خزائن - *khazāin*—खजाइन्—ఖజాయిన్ = treasures—भाण्डागाराणि—బొక్కసములు; divine secrets—देवतारहस्यानि—వేల్పు కిటుకులు

خرابات - *kharābāt*—खराबात्—ఖరాబాత్ =tavern—शुण्डा—కలుపెంట

خرگه - *khargah*—खर्गह्—ఖర్గహ్=tent—पटवासः—డేరా—(sky—आकाशः—మిన్ను)

خلقان - *khulqān*—खुल्कान्—ఖుల్కాన్=worn out—जीर्णः—చినిగిన

خلق - *khulq*—खुल्क्—ఖుల్క్ = custom—अभ्यासः—అలవాటు; humanity—समाजः—తోడివారు; creatures—जन्तवः—పసులులు, మైతాల్పులు

خواهد برخاست - *khāhad barkhāst*—खाहद्बर्खास्त—ఖాహద్బర్ఖాస్త్—what would become of it—ततः किंभवेत्—అందువలన నేమగును

خواهد شد - *khāhad shud* — खाहद् पुद्—ఖాహద్ షుద్ = { will become—स्यात्—అగును / might perish—नश्येत्—పాలిసిపోవును }

خویش - *khēsh* — खेष्— ఖేష్ =self—स्वयम्—తనంతట దాను

خواب - *khāb* — खाब् — ఖాబ్ =sleep—निद्रा—కూర్కు

خواجه - *khāja* — खाज — ఖాజ=gentleman—महाजनः—తగువాడు

خواست - *khāst* — खास्त्—ఖాస్త్ = willed—ऐपीत्—తలంచెను (కోరెను)

خواری - *kharī* — खरी — ఖారీ=distress—आपत्—ఇడుమ

خر - *khir*—खिर्—ఖిర్ =seller—क्रयिकः—కొనువాడు

خروش - *khurōsh*—खुरोष्—ఖరోష్ =cry—रवः—అలపు

خیکها - *khīkhā*—खीक्हा—ఖీక్హా=wine casks—सुराभाण्डानि—కల్లుబానలు

خودشرمم باد - *khudsharmambād* — खुद्पर्मम्वाद्—ఖుద్షర్మంబాద్ = let me be ashamed—जिह्रीयाम्—
నేనుసిగ్గుపడనిమ్ము

خیر - *khair*—खैर्— ఖైర్ =well—स्वस्ति—మేలు

خواسته - *khāstaī* — खास्तई—ఖాస్తఈ=as desired—यथेष्टम्—కోరినట్లు

خرید - *kharīd*—खरीद्—ఖరీద్ =purchased—अक्रैपीत्—కొనెను

خوش میدار - *khush mīdar*—खुष् मीदार्—ఖుష్ మీదార్=be pleased—सन्तोषय—తనియుము

خارند - *khārind*—खारिन्द्—ఖారిన్డ్= provoke—कुप्यन्ति—కినియుదురు

خونابه - *khūnāba*—खुनाब—ఖూనాబ = { tears of blood—रक्ताश्रु—నెత్తురు కన్నీరు; torrent of blood—रक्तझरी—నెత్తురువరద }

خوی - *khōī*—खोई—ఖోఈ=temper—स्वभावः—ఓజ (పసను)

خواهی خفت - *khāhi khuft* — खाही खुफ्त्—ఖాహీ ఖుఫ్త్=might sleep—सोपुप्येथाः—సంసుకొనవలసియుందువు

خرمی - *khurramī*—खुर्‌रमी—ఖుర్రమీ=cheerfulness—आनन्दः—వేడుక

خواهد بود - *khāhād būd* — खाहद्बूद् — ఖాహద్బూద్ = { will come—आगमिष्यति—వచ్చును, రాకమానదు; will be—भविष्यति—ఉండును }

ک = **K** = क् = క్

کمند - *kamand*—कमन्द्—కమన్ద్=noose—जालम्—వల

کیخسرو - *kaikhusrau*—कैखुस्रौ—కైఖుస్రౌ=Cyrus—राजराजः—రారాజు

که - *ki*—कि—కి=namely, because—ततः, नामतः—కనుకను-అనఁగాను

کای - *kāy*—काय्—కాయ్=that O !—किमहो—ఏమోయీ

کُنِیم – *kunīm*—कुनीम्—కునీమ్=I have done—अकार्षम्— చేసితిని

کُوی – *kūy*—कूय्—కూయ్=street without thoroughfare—वीथिका—గొంది

کام – *kām*—काम्—కామ్=desire—कामः—కోరిక

کایَنها – *kāyanhā*—कायन्हा—కాయన్హా=creatures—जन्तवः—ఒడలుతాల్పులు

کَسِی – *kasī*—कसी—కసీ=personality—वपुः—అంగము

کِین – *kīn*—कीं—కీఁ= { hatred, this because—द्वेषः, इदम्-अतः—కినుక, ఇది, కనుకను
what—किम्—ఏమి }

کَف – *kaf*—कफ्—కఫ్=froth—फेनः—నురుగు

کَج – *kaj*—कज्—కజ్=crooked—वक्रम्—సొట్ట, వంకర

کَنج – *kanj*—कन्ज्—కన్జ్=corner—गुहा—ఇఱుకుమూల

کُشاینْد – *kushāyand*—कुषायन्द्—కుషాయన్ద్=opened—उदममीलन्—తెఱచి

کَف – *kaff*—कफ्फ्—కఫ్ఫ్=hand—हस्तः—చేయి

کُشْتَه – *kushta*—कुष्त—కుష్త=having slain—हत्वा—చంపి

کَی – *kai*—कै— కై= { how, when, where—कथम्, कदा, क—ఎప్పుడు, ఎట్లు, ఎక్కడ
a great king—महाराजः—రారాజు }

کُنَد - *kunad*—कुनद्—కునద్ =did—अकार्षीत्—చేసెను

کار - *kār*—कार्—కార్ =work—कर्म—పని

کَم - *kam*—कम्—కమ్=little—अल्पम्—కొంచెము

کُلّی - *kulli*—कुल्ली—కుల్లీ=entire—सर्वम्—అంతయును

کافِر - *kāfir*—काफिर—కాఫిర్ =infidel—पाषण्डः—ప్రాఁజదుపుల నమ్మనివాఁడు

کُہن - *kuhn* — कुह्न्—కుహ్న్ =ancient—प्राचीनम्—తొల్లింటి

کُودَکی - *kūdakī*—कूदकी—కూదకీ= youth—यौवनम्—పడుచుతనము

کَدُوی - *kadūy*—कदूय्—కదూయ్=cup—पात्रम्—గిన్నె

کَوثَر - *kausar*—कौसर्—కౌసర్ = { river of Paradise—मन्दाकिनी—మిన్నేఱు; presented—आविरभूत्—తోఁచెను }

کِشْت - *kisht*—किश्त—కిస్త=sown field—क्षेत्रम्—పొలము

کِیسہ - *kīsa*—कीस—కీస= { purse—कोशः—ముల్లె; inveterate—स्थिरमूलम्—గట్టిగా వేరునాటిన }

کُہنہ - *kuhna*—कुह्न—కుహ్న= { old—पुराणम्—ప్రాంత; worn-out—जीर्णम्—చితికిన }

کرد - *kard*—कर्द्—కర్ద్=made, work—अकार्षीत्, क्रिया చేసెను, చేత

کنگره - *kungara*—कुन्गर—కున్గర=battlement—प्राकारः—కోటబురుజులు

کو - *kū*—कू—కూ=where—क—ఎక్కడ

کامی - *kāmī*—कामी—కామీ=desire—कामना—కోరిక

کیست - *kīst*—कीस्त्—కీస్త్=who is he—कोऽसौ—ఎవఁడువాఁడు

کز=(که+از) - *kaz*—कज़्—కజ్=
- from—द्वारतः—నుండి
- which from—कस्मात्—ఎవనినుండి
- because—यतः—ఎందువలనన్

کنار - *kinar*—किनार्—కినార్=
- shore—तीरम्—ఒడ్డు
- embrace—परीरंभः—కౌఁగిలి

کردم گذری - *kardamguzarī*—कर्दम्गुजरी—కర్దమ్గుజరీ=I passed—अगमम्—వెళ్లినాఁడను

کان - *kan*—कान्—కాన్=
- a mine—खनिः—గని
- who are they—के ते—వారెవరు

کنارت - *kinārat*—किनारत्—కినారత్=your embrace—त्वत्परीरंभः—నీకౌఁగిలి

کتاب - *kitāb*—किताब्—కితాబ్=book—पुस्तकम्—వహి - పొత్తము

کمین - *kamīn* — कमीं — కమీ౯ =lurking-place—गूढस्थानम्—మాటు

کس - *kas*—कस्—కస్ =
- God—देवः—వేల్పు
- a learned one—विद्वान्—చదువరి
- a person—मनुष्यः—ఒకఁడు
- any one even—कश्चिदपि—ఎవఁడైనప్పటికిని

کود - *kavd*—कव्द्—కవ్ద్ =preventing—प्रतिकूलम्—అడ్డమైన

کشاد - *kushād*—कुषाद्—కుషాద్ =opened—उदमीलत्—తెఱచెను

کشاده - *kushāda*—कुषाद—కుషాద=revealed—वहिर्गतः—తెఱచియున్న

کبود - *kabūd*—कबूद्—కబూద్ =blue — नीलः—నల్లని

کرده - *karda*—कर्द—కర్ద =made—कृतः—చేయఁబడిన

کنه - *kunh*—कुन्ह्— కున్హ్ =
- depth—गांभीर्यम्—లోఁతు
- essence—सारः—సారు

کردم رای - *kardamrāy*—कर्दम्राय्—కర్దమ్రాయ్=deliberated—समततर्कम्—తలపోసినాఁడను

کسرا چه گنه نه - *kasrachi guna na*—कस्राचि गुन न — కస్రాచిగునన=is no fault of anybody—

नास्तिकस्याप्यपराधः—ఎవనికిన్దప్పు లేదు

کوزه - *kūza*—कूज—కూజ=jug—चषकः—బుడ్డి

کُوزَہ گَرِی - *kūzagarī*—कूजगरी—కూజగరీ=potter—कुंभकारः—కుమ్మరి

کارْگاہْ - *kārgāh*—कार्गाह्—కార్గాహ్=workshop—शिल्पशाला—అంగడి

کَرْدَمْ - *kardam*—कर्दम्—కర్దమ్=I did—अकार्षम्—చేసినాడను

کَمُ وْ کاسْتْ - *kamū kāst*—कमूकास्त्—కమూకాస్త్=deficiency—लोपः—వెలితి

کَلَّہ - *kalla*—कल्ल—కల్ల=head—शिरः — తల

کَفْ - *kaf*—कफ्—కఫ్ =sole of the foot—पार्ष्णिः—మడిమ

کُلّْ - *kull*—कुल्ल्—కుల్ =all—समस्तम्—అంతయును

کارِی - *kārī*—कारी—కారీ=maker—कारुः —పనివాడు

کَوْنْ - *kaun*—कौं—కౌం=becoming—संभवः—కలుగుట

کَما ہِی - *kamāhīya*—कमाहिय—కమాహీయ= { true state—यथार्थस्थितिः—నిజము / as it is—यथातथम्—ఉన్నదున్నట్లు }

کَوْنْ وُ مَکانْ - *kaunūmakān*—कौनूमकाँ—కౌనూమకాం=the universe—जगत्—మిన్నుమన్నులు

کِیمْ - *kīm*—कीम्—కీమ్=who am I—कोऽहम्—నేనెవడను

کُفْرْ - *kafr*—कफ्र—కఫ్ర = { unbelief—नास्तिक्यम्—దేవుడునందు నమ్మికలేమి / impiety—पापण्डता—ప్రాంజదువుల నమ్మకుంట }

كَرَم - *karam*—करम्—కరమ్=kindness—दया—దనరు / charity—धर्मः—ఈవి

كَثْرَت - *kasrat*—कस्रत्—కస్రత్=abundance—आधिक्यम्—అదనము

كِيمِيائِي - *kīmiyāī*—कीमियाई—కీమియాఈ=alchemist—धातुवादी—బంగరు చేయువాఁడు / wine—हाला—కల్లు

كِرْدِگَار - *kirdigār*—किर्दिगार्—కిర్దిగార్=creator—कर्ता—చేఁతకాఁడు / God omnipotent—सर्व शक्तिः—చేవ తెల్లఁగల వేల్పు

كَانْجَا - *kānjā*—काँजा—కాఁజా=where—कुत्र—ఎచ్చట

كُنِشْت - *kunisht*—कुनिष्त्—కునిష్త్=fire-temple—अग्निदेवतालयम्—చిచ్చువేల్పుగుడి

كِي آمَد كِي شُد - *kaiāmad kaishud*—कैआमद् कैषुद्—కైఆమద్ కైసుద్=when it came or when it went—कदायासीदुतकदानिरगात्—ఎపుడువచ్చెనో లేకపుడుపోయెనో

كَف دَسْت - *kafidast*—कफिदस्त—కఫిదస్త=palm of the hand—करतलः—అరచేయి, ఉత్త చేయి

كَاي (كِ + آي) -*kāī*(*ki*+*āy*)—काई (कि+आय्)—కాఈ (కి+ఆయ్)=why a comer—किमायातः—ఏలవచ్చినవాఁడవు

كَمَال - *kamāl*—कमाल्—కమాల్=perfection—संपूर्णता—నిండు

كَمْرِي - *kamrī*—कम्री—కమ్రీ=belt, bent—कटित्रम्, नतम्—నడుముకట్టు, వంగిన

کاندرو – *kāndarū*—काँदरू—కాందరూ=what with himself—किन्तेन—వానితో నేమి

کوشیدن – *kōshīdan*—कोषीदन्—కోషీదన్=endeavour—प्रयत्नः—ప్రూనిక

کجا – *kujā*—कुजा—కుజా=where—कुत्र—ఎక్కడ

کنید – *kunīd*—कुनीद्—కునీద్=should make—कुरुत—చేయుండి

کاست – *kāst*—कास्त्—కాస్త్=loss—नष्टः—నష్టము, తగులు

کنده شد – *kandashud*—कन्दषुद्—కన్దసుద్=dug—खातः—త్రవ్విన

کلیم – *kalīm*—कलीम्—కలీమ్=
- my large cake—मम महापूपः—నా పెద్ద రొట్టె
- intimate—कलितः, आप्तः—చనవరి

کایشان(که+ایشان) – काईषाँ(कि + ईषाँ)—కాఈషాం (కి+ఈషాం)=why they—किंते—వారేల

کاش – *kāsh*—काष्—కాష్=would to God—देव: प्रमाणम्—దేల్పు మేల్చేయనీ

کوزه گر – *kuzagar*—कूजगर—కూజగర్=potter—कुंभकार—కుమ్మరి

کجدار – *kajdār*—कज्दार्—కజ్దార్=invert—अधःक्षिप्—బోరగిలించుము

کند – *kund*—कुन्द्—కున్ద్=philosopher—वेदान्ती—నిజమెఱింగినవాండు

کهربا – *kahrubā*—कह्रुबा—కహ్రుబా=amber—नीलः—బొగ్గు

کند - *kand*—कन्द्—కన్ద్=strong—बलीयम्—మిడి

کردہ اَستم - *karda aslam*—कर्द अस्तम्—కర్ద అస్తమ్=I am he who has done—कर्तास्मि—చేసినవాడ న్నే నే

کاکنون=کہ اکنون - *ki+aknun=kāknūn*—कि+अक्नूँ=काक्नूँ—కి+అక్నూఁ=కాక్నూఁ=now the same time—अथैवावसरोऽयम्—ఇపుడేయాలటే

کہ زود - *kizūd*—किज़ूद्—కిజూద్=for quickly—द्रागेवयत:—బిరాన సేలనగా

کوزہ خر - *kuza khar*—कूज खर—కూజ కర్=pot buyer—कुंभक्रयिक:—కడవన్ గొనువాడు

کوزہ فروش - *kuza farōsh*—कूज फरोष्—కూజ ఫరోష్=pot seller—कुंभविक्रेता—కడవలమ్మువాడు

ص = S = श् = స్

صبح - *subh*—शुब्ह्—సుబ్హ్=morning—प्रभातम्—తెలవాటి

صبوح - *subūh*—शुबूह—సుబూహ్=morning draught—प्रातस्तनपानम्—తెలవాటి త్రాగుడు

صلاحست - *salāhast*—शलाहस्त—సలాహస్త=your advice—त्वदुपदेश:—నీ పంపు

صَبا - *sabā*—शबा—సబా=zephyr—मन्दानिलः—చల్లగాలి

صَد - *sad*—शद्—సద్ =hundred—शतम्—వంద

صَدّ - *sadd*—शद्द्—సద్ద్ =so much, valley—तावत्, गिरिणितंबः—అంతవట్టు, కొండలోయ

صُورہا - *sūrhā*—शूर्हा—సూర్హా =her forms, trumpets= { तस्याआकाराः, शृङ्गाणि—దానిచెల్వులు / विशेषणानि—అతుగులు (గొనములు), కొమ్ముబూరలు }

صفات - *sifāt*—शिफात्—సిఫాత్ =qualities—गुणाः—నడలు

صُوَر - *suwar*—शुवर्—సువర్ =forms—रूपाणि—తీరులు

صَندُوق - *sandūq*—शन्दूक़्—సన్దూక్ =box—पेटी—పెట్టె (బొక్కిస)

صَفائی - *safaī* —शफाई—సఫాఈ=purity—नैर्मल्यम्—తేట

صُراحی - *surāhī*—शुराही—సురాహీ=flask—स्थाली—గుల్లి

صَبرَم - *sabram*—शब्रम्—సబ్రమ్=my patience—मत्सहनः—నాయోర్పు

صَحراء - *saharā'*—शहराअ—సహరాఅ=desert—अटवी—అడవి

ب = b = ब् = బ్

بَر - *bar*—बर्—బర్ =top—शिखरम्—కొన—upon—उपरि—మీదన

بام - *bām*—बाम्—బామ్=roof—पटलम्—నడివెన్ను (ఇంటి కొప్పు)

بايد - *bāyad*—बायद्—బాయద్=it is necessary—भाव्यम्—కావలసిన

باده - *bāda*—बाद—బాద= { cup—पात्रम्—గిన్నె ; wine—सुरा—కల్లు }

بسے - *basē*—बसे—బసే= { often—प्रायः—తఱుచుగాన్ ; many—बहवः—పలువురు }

باز - *bāz*—बाज़्—బాజ్ = { also—अपिच—ఇంతేగాక ; again, hawk—पुनः, श्येनः—తిరిగి, డేగ ; anew—नवम्—క్రొత్త }

بلوری - *bulūrī*—बुलूरी—బులూరీ=made of crystal—स्फाटिकम्—పాలరాతిపని

به - *bih*—बिह्—బిహ్=better—श्रेयान्—మేలు

بسيار - *bisyār*—बिस्यार्—బిస్యార్=much—अतीव—మెండుగాన్

بہ - *ba*—ब—బ= { from—ततः—నుండి ; along with—सह—కూడన్ }

با - *bā*—बा—బా= { within—अन्तरे—లోనన్—the outside—बहिर्देशः—పైవైపు ; to—प्रति—కు ; by—ततः—అందువలనన్—with—सह—లోనే }

بس - *bas*—बस्—బస్=many—बहु—పెక్కు

بِسْتُم - *bistum*—विस्तुम्—బిస్తుమ్=twentieth—विंशः—ఇరువదవ

بارَہ - *bāra*—बार—బార=time—वारः—మాఱు

بُلْبُل - *bulbul*—बुल्बुल्—బుల్బుల్=nightingale—शारिका—గోర

بِسَر - *bisar*—बिसर्—బిసర్=similarity—साम्यम्—పోలిక

بَس اَسْت - *basast*—वस्अस्त्—బస్ అస్త్=it is enough—अलम्—చాలున్

بَراو - *barāv*—बराव्—బరావ్= { servant—दासः / sweeper—धावकः—తుడుచువాఁడు, బానిసీఁడు }

بَدِین - *badīn*—बदीँ—బదీఁ=in this manner—एवम्—ఈలాగు

بُن - *bun*—बुन्—బున్=basis—आधारः—పాదు—to—प्रति—కు

بَسَرِیم - *basarīm*—बसरीम्—బసరీమ్=we come to an end—अन्तंगच्छेम—కడము వైదము

بُتا - *butā*—बुता—బుతా=O idol—अचिपुत्तलि—ఓ. బొమ్మా

بِیرُون کُنَدِی - *bīrūn kunadī*—बीरूँ कुनदी—బీరూఁకునదీ=let him exclude—निरस्येत्—తొలగించనిమ్ము

بَر - *barr*—बर्र्—బర్ర్=God—दैवम्—వేల్పు

بِیار - *biyār*—बियार्—బియార్=bring thou—आनय—తెమ్ము

بیدار - *bīdār*—बिदार्—బిదార్ = {outstripping—विदारणम्—ఒలుచుట / retract—सङ्कोचय—ముణుచుకొనుము}

بغداد - *baghdād*—बग्दाद्—బగ్దాద్ = Bagdh ād—काचित्तुरुष्कपुरी—ఒకానొక తురక ప్రోలు

بلخ - *balkh*—बल्ख्—బల్ఖ్ = Persian town—काचित् पारसीकपुरी—ఒకానొక పారసీవీడు

برگ - *barg*—बर्ग्—బర్గ్ = leaf of a tree—वृक्षपर्णम्—ప్రమానియాకు

باد - *bād*—बाद्—బాద్ = wind—वातः—గాలి {—wasted—व्यर्थम्—రిత్త / —annihilated—विनष्टः—పాడు}

بود ست - *būdast*—बूदस्त्—బూదస్త్ = it might be—स्यात्—అయియుండును

بہار - *bahār*—बहार्—బహార్ = the spring—वसन्तः—ఆమని

بود - *būd*—बूद्—బూద్ = {he—सः—వాడు / existence, was—भूतिः, अभूत्—ఉనికి, ఉండెను}

بدین - *badīn*—बदीं—బదీం = {with this, lusty—अनेन, कामान्धः—ఇందుతో, తగుల్మారి / to—चतुर्थी विभक्तिप्रत्ययः (तस्मै)—వానికొఱకు}

برادر - *birādar*—बिरादर्—బిరాదర్ = Oh brother—हे भ्रातः—ఓయన్న (సైదోడు)

بردار - *bārdar*—बर्दार्—బర్దార్ = exalted—महितः—గొప్ప చేయఁబడిన

باطن - *bātin*—बातिन्—బాతిన్ = {heart—अन्तरङ्गम्—లోనితలంపు / inwardness—अन्तःस्वरूपम्—లోపలితీరు}

بشتر - *bashtar*—बष्तर्—బ స్తర్ =cloud—मेघः—మబ్బు

بی - *bī*—बी—బీ=besides—अपिच—ఇంతియొగాక

باز کنم - *bāz kunam*—बाज़्कुनम्—బాజ్కునమ్=I may open—उन्मीलयेयम्—తెఱచెదను

بچه کرد - *bachhakard*—वचकर्द—బచ్చకర్ద్ =whelped—प्रासोष्ट—ఈనెను

بد - *bud*—बुद्—బుద్ =was, lord—अभूत्, पतिः—ఉండెను, ఏలిక

بچه - *bachha*—वच्च—బచ్చ=infant—वत्सः—బిడ్డ.

بیفتم - *biftam*—वीफ्तम्—బీ ఫ్తమ్=I might fall down—अधःपतेयम्—క్రిందబడెదను

بهشت - *bihisht*—विहिष्त्—బిహిస్త్ =heaven—त्रिविष्टपम्—వేల్పుప్రోలు - విసువలను

بر افتد - *bar uftad*—वर् उफतद्—బర్ ఉ ఫ్తద్ =fell—अपीपतत्—పడెను

باشد - *bāshad*—वापद्—బాసద్ = { may it be—स्यात्—ఉండనీ / be it so—तथास्तु—అట్లగున్గాక }

باتفاق - *bāttifaq*—वात्तिफाक्—బా త్తిఫాక్ =together—सङ्घीभूय—గుమికూడి

بهتر - *bihtār*—विह्तर्—బిహ్తర్ =better—बहुतरः—మేలయిన

باز کشیم - *bāzkashīm*—बाज्कषीम्—బాజ్కషీమ్=let us draw back—व्यतिकर्षाम—మరలుచుకొందము

بتی - *buti*—बुती—బుతీ=beloved, God—प्रियः, देवः—అనుంగునేస్తు, వేల్పు

بَرَم - *baram*—बरम्—బరమ్=I bore—अभार्षम्—మోసుకొనిపోయితిని

بَعْد - *ba'd*—बअद्—బఅద్=henceforth, after—इतः परम्, अनन्तरम्—తరువాత, ఇంతనుండి

بِشْنُو - *bashunū*—बशुनू—బసునూ=hear—श्रुणु—విను

بَرّ - *barr*—बर्र्—బర్ర్=good, pious towards God--वरः, दैव भक्तिमत्--మేలైన, దేవునియెడ భక్తిగల

بَرْ گِرِفْتَم - *bargiriftam*—बर्गिरिफ्तम्—బర్గిరిఫ్తమ్=I have torn—अचिच्छिदम्—చింపివేసితిని

بُو - *bū*—बू—బూ=he is, I am, odour—अस्ति, अस्मि, परिमलः—వాడున్నాడు, నేనున్నాను, తావి

بَرْخاسْت - *barkhāst*—बर्खास्त्—బర్ఖాస్త్=rouse, adjournment—उद्गमत्, निवर्हणम्—లేచెను, పొడిగింపు

بَزْم - *bazm*—बज़्म्—బజ్మ్= {assembly—समाजः—రచ్చకొలువు; pavilion—पटवासः—డేరా}

بَهْرام - *bahrām*—बहराम्—బహ్రామ్=certain Persian king—कश्चित् पारसीक प्रभुः—ఒకానొక పారసీకరాజు

بِيا - *biyā*—बिया—బియా=come—आयाहि—రమ్ము

بُودَنْد - *būdand*—बूदन्द्—బూదన్ద్=were—अभूवन्—ఉండిరి

بُنَفْشَه - *bunafsha*—बुनफ्श—బునఫ్శ= {blue—नीलम्—నల్ల; violet—कुवलयम्—నల్లకలువ}

بُراق - *burāq*—बुराक़्—బురాక్=heavenly mule—उच्चैश्रवः—దేవుని గుఱ్ఱము

بازی - *bāzī*—बाजी—బాజీ=one, falcon-play—एकः, श्येनक्रीडा—ఒక, డేగయాట

بودم - *būdam*—बूदम्—బూదమ్=my dwelling-place—मन्निवासः—నాయునికిపట్టు

بمن - *baman*—बमन्—బమన్=within my power—मद्वशम्—నాకలవియయిన

براز - *barāz*—बराज़्—బరాజ్=well then, beauty—नूनम्, सौन्दर्यम्—సరే, సొగసు

بینی - *bīnī*—बीनी—బీనీ=thou seest—पश्यसि—చూచుచున్నావు

بدی - *budī*—बुदी—బుదీ=was—अभूत्—ఉండెను

بند گران - *bandi girān*—बन्दि गिराँ—బన్ది గిరాఁ=heavy chain—भाराधिकशृङ्खला—బరువైనసంకెల

برخاسته - *barkhāsta*—बर्खास्त—బర్ఖాస్త=ended—समाप्तम्—ముగిసిన

برو دمد - *birūdamad*—बिरूदमद्—బిరూదమద్=shall blossom forth—प्रफुल्लेत्—పైకలరును

بر آمیخته - *bar āmekhta*—बर् आमेख्त—బర్ ఆమేఖ్త=mixed—अयौक्षुः—కలిపిరి

بازار - *bazar*—बाजार्—బాజార్=market—आपणः—అంగడి

بوده - *buda*—बूद—బూద=existent—सजीवः—బ్రతికియున్న

بسری - *basri*—बस्री—బస్రీ=your end—त्वदन्तः—నీతుద

بسیار کنید - *bisyār kunīd*—बिस्यार्कुनीद्—బిస్యార్కునీద్=multiply—विस्तारयत—హెచ్చించుడు

باشیم - *bāshīm*—वाषीम्—బాశీమ్=my cuckold—मज्जाराप्रिय:—నామిండతమగఁడు—inhabitant—निवासी—[కాఁపురము

بگشت - *bagasht*—बगष्त्—బగ స్త=it came to pass—समभूत्—ఆలాగయ్యెను

بد - *bad*—बद्—బద్=bad—दुष्ट:—చెడ్డ

بری - *būrī*—बुरी—బురీ=bore—अभार्षी:—తాల్చితివి

بر داشتمی - *bardāshtmī*—बर्दाष्त्मी—బర్దాశ్ స్త్మీ=I disregard—उपेक्षे—సరకుచేయను

ببرد - *baburd*—बबुर्द्—బబుర్ద్=will remove—वियोजयेत्—తొలఁగించును

بیهوده - *bēhuda*—वेहुद—బేహుద=absurd—असंभव:—కాఁబోని

باری - *bārī*—वारी—బారీ= {at length, for a time, adultery—व्यभिचार:—పోకిరితనము; time, creator—वार:, स्रष्टा—మాఱువేల్పు, ఒకప్పుడు}

بد - *budd*—बुद्द—బుద్ద్=remedy—उपाय:—వెరవు

بینائی - *bīnāī*—बीनाई—బీనాఈ=eye—चक्षु:—కన్ను

بدل - *badal*—बदल्—బదల్=exchange—विनिमय:—మార్పు

باخودی - *bākhudi*—वाखुदी—బాఖుదీ=by himself—स्वत:—తనంతఁదాను

برد - *burd*—बुर्द्—బుర్ద్= {removed—अहार्षीत्—తీసివేసెను; carried—अभार्षीत्—మోసెను; executed—अकार्षीत्—చేసెను}

بَرهانْد - *barhānd*—बर्हान्द्—బర్హాన్ద్=you know—विदाङ्कुरुध्वम्—తెలియుండీ

بَخشاد - *bakhshād*—बख्षाद्—బక్షాద్ = { may forgive—क्षमिषीष्ट—సైరించుఁగాక
your fortune—त्वद्भाग्यम्—నీనుదిటివ్రాలు }

بَلاکَش - *balākash*—बलाकष्—బలాకష్=be,—भव,—ఉండుము

باشِی - *bāshī*—बाषी—బాషీ= { cuckold—कुल्टाभर्ता—మిండతమగఁడు
dwell—वससि—కాపురమున్నావు }

باز کُنَم - *bāz kunam*—बाज़् कुनम्—బాజ్ కునమ్=I could open—उन्मीलयानि—విప్పెదను

بِه - *bih*—बिह्—బిహ్=It is better thus—वरमित्थम्—ఇట్లు లెస్స

بی خَبَری - *bekhabari*—बीखबरी—బీకబరీ=dunce—मूर्खः—మూలుచ

باایِن هَمه - *bāinhama*—बाइंहम—బాఈంహామ=although, nevertheless—तथापि—అయినప్పటికిని

بَسَر - *basar*—बसर्—బసర్=extremity—अन्तः—తుద

بیزار - *bizār*—बीजार्—బీజార్=wearied—श्रान्तः—అలసిన, డస్సిన

بَرکَنده - *barkanda*—बर्कन्द—బర్కన్ద=dug up—उत्पाटितः—పెల్లగింపఁబడిన

بُت - *but*—बुत्—బుత్=idol—प्रतिमा—బొమ్మ

بِرُوْن - *birūn*—बिरूं—బిరూఁ=abroad, without—बहिः, विना—వెల్లడిగా, అదిగాక

بَرْسَر - *barsar*—बर्सर —బర్సర్=on—उपरि—మీఁదను

بَاد - *bādā*—बादा—బాదా=let it be—भूयात्—కాఁగాక

بَهَر - *bahar*— बहर् —బహార్=

- anyhow—यथाकथञ्चित्—ఏలాగైనను
- in every shape—सर्वात्मना—అన్ని తీరులన్

بَرْتَر - *bartar*—बर्तर् —బర్తర్=higher—उच्चैस्तराम्—అంతకంటె నెత్తుగాను

بَرْدَمِيْدَن - *bardamidan*—बर्दमीदन्—బర్దమీదన్=to shoot forth—उद्भवः—మొలచుట

بُوْدَسْت - *būdast*—बूदस्त्—బూదస్త్=will be—स्यात्—అగును

بَايِسْت - *bāyīst*—बायीस्त्—బాయీస్త్=necessity—आवश्यककार्यम्—కావలసినపని

بِيْرُوْن جَسْتَم - *bīrūnjastam*—बीरूंजस्तम्—బీరూఁజస్తమ్=I rushed out—बहिरगमम्—వెలికివచ్చినాఁడను

بُوْدَه اَم - *būdaam*—बूदअम्—బూదఅమ్=I have been—अभूवम्—ఉన్నవాఁడను

بَدَاد - *badād*—बदाद् —బదాద్=

- by justice—न्यायतः—సరిగాను, తగవుంబట్టి
- he gave—अदात्—ఇచ్చెను

بِيْش - *bēsh*—बेष् —బేస్=good—सुष्ठु—మంచిది

بَشَر - *bashar*—बषर् —బసర్=man—मनुष्यः—మానిసి

بانکی - *bānki*—बाँकि—బాంకి=although—यथातथापि—ఏలాగైనప్పటికిని

برو - *birav*—बिरव् —బిరవ్ =go—गच्छ—పొమ్ము

بیچارہ - *bīchāra*—बीचार—బీచార=without remedy—अगतिकः—దిసలేని

بودی - *būdī*—बूदी—బూదీ=existence—स्थितिः—ఉనికి

باطرب - *bātarab*—बातरब् —బాతరబ్ =happily—यथासुखम्—హాయిగా

بزی - *bazī*—बजी—బజీ=high ground—उन्नतप्रदेशः—మిట్టు

بردار ی - *bardārī*—बर्दारी—బర్దారీ=remove—क्षिपसि—త్రోసివేయుచున్నావు

بازل - *bāzal*—बाजल्—బాజల్ =from eternity—अनादितः—మొదలులేనియప్పటినుండి

بلاکش - *balākash*—बलाकष्—బలాకష్ =unhappy—दुःखितः—ఇడుమఁబడిన

بوالعجبی - *bula'jabī* —बुलजबी —బులజబీ=wonderful things—अद्भुतानि—అబ్బురములు

بامن - *bāman*—बामन् —బామన్ =to me—मांप्रति—నాకు, నన్గూర్చి

بیفگند - *bīfgand*—बीफ्गन्द्—బీఫ్గన్ద్ =will overthrow—पातयिष्यति—పడఁగూల్చును

بیداد - *bīdād*—बीदाद्—బీదాద్ =injustice—अन्यायः—తగవుమాటలు

بودنیها - *budanīhā*—बूदनीहा—బూదనీహా=future existencess—आगामिनः—కాఁబోవునవి

بِرُوں آمَدَم - *birūnāmadam*—बिरू॰ आमदम्—బిరూంఆమదమ్=I came out—बहिरगमम्—పైకి వెడలివచ్చితిని

بَاوَقْت بِسَاز - *bāwaqtbasāz*—बावक्तबसाज़् —బావక్త్ బసాజ్ =adapt thyself to the times—समयमनुसर—అదునుకాలందినడుచుకొనుము

بُوتَه - *bōta*—बोत—బోత= {human body, bush—मानवदेहः, निकुञ्जः—బొంది, పొద / crucible—मूषा—మూస (క్రోవి)}

بِیم - *bīm*—बीम्—బీమ్=fear—भीमत्वम्—వెఱ

بِگِیرَمت - *bagīramt*—बगीरम्त्—బగీరమ్త్=I bind thee—त्वां बध्नामि—నిన్ను కట్టెదను

بَنْدَه - *banda*—बन्द—బన్ద=slave—दासः—బానిస, గుండడు

بَاک - *bāk*—बाक्—బాక్ =fear—भयम्—వెఱపు

بِیفْتَم - *bīftam*—बीफ्तम्—బీఫ్తమ్=I have fallen—अपप्तम्—పడినాడను

بَایَد - *bāyad*—बायद्—బాయద్ =behoves—अर्हति—తగును

بِیتَقَاضَایِ - *bītaqāzāyī*—बीतकाजायी—బీతకాజాయీ=unurgency—अनातुरता—వంతలేమి

بُوسَه - *bōsa*—बोस—బోస=kiss—चुम्बनम् —ముద్దు

بَارِ خُدَای - *bār khudayī*—बार् खुदायी—బార్ ఖుదాయీ=Lord God—महादेवः—వేల్పు రేడు

بُرْدَن - *burdan*—बुर्दन्—బుర్దన్=to remove, to carry—हरणम्, वहनम्—తొలగింపు, మోయుట

بَدَم - *badam*—बदम्—బదమ్=am bad—दुष्टोऽस्मि—చెడ్డవాడనైనాడను

بَہْرِچِہ - *bahrichi*—वहिचि—బహ్రిచి=why—कुतः—ఏలా

بَازِیچَہ - *bāzīcha*—वाजीच—బాజీచ=child's play—बालक्रीडा—పిన్నబిడ్డాటలు

بِیفِتَنَم - *bīfitanam*—वीफितनम्—బీఫితనమ్=my non-temptation—मदनुत्साहः—నా హెచ్చరికలేమి

بَدِي - *badī*—वदी—బదీ=malice—दौर्जन्यम्—తుంటరితనము

بَاطِل - *bātil*—वातिल्—బాతిల్ = { futile—व्यर्थम्—పొల్లు ; false—मिथ्या—పలిరికి ; lost — नष्टः—కానరాకుండిన }

بَذَات - *bazāt*—वजात्—బజాత్ =by nature—स्वभावतः—ఓజస్

بَگَشْتِیم - *bugashtīm*—बुगश्तीम्—బుగ స్తీమ్=travelled—प्रायासिषम्—పయనమైనాడను

بِدِهِی - *bidihī*—विदिही—బిదిహీ=givest—प्रददासि—సరిగానిచ్చెదవు

بُودَنِي - *būdanī*—बूदनी—బూదనీ=inevitable—अवश्यभाव्यम्—కాకతీరని

بیخ - *bēkh*—वेख्—బేక్ =root—मूलम्—వేరు

بَهَار - *bahar*—वहार्—బహార్ =excellence—महत्वम्—గొప్ప

بِینِید - *bīnīd*—वीनीद्—బీనీద్ =if thou shouldst see—पश्येर्यदि—చూచెదవేని

بَاخودِي - *bākhudī*—बाखुदी—బాఖుదీ=yourself—स्वयम्—నీయంతనీవు

بَرداشتَمِي - *bardāshtami*—बर्दाष्तमी—బర్దాష్తమీ= { I exalt—जरीजृंभे—ఉప్పొంగెదను
remove—अपाकुर्वे—త్రోసివేసియుందును }

بَرانگیختَم اَند - *bar angēkhtan and*—बर् अन्गेख्तन् अन्द्—బర్ అంగేక్తన్ అంద్=caused creation—समबीभवन्—పుట్టించినారు

بایِست - *bāyīst*—बायीस्त्—బాయీస్త్=everything that must be—सर्वमप्यावश्यकहृत्यम्—చేయవలసిన పనియంతయును

بیِسَروبُن - *bēsarōbun*—बेसरोबुन्—బేసరోబున్=without top and bottom—अशीर्षमप्यपादम्—తుద మొదలులేని, తలాతోకాలేని

بُوی - *būy*—बूय्—బూయ్=odour—गन्धः—కబ్బు

بَهر - *bahr*—बह्र्—బహ్ర్= { anyhow—यथाकथञ्चित्—ఏలాగునైనప్పటికిని
because, lot—कुतः, भागः=ఏలా, వంతు }

بَرآوَرد - *bar āward*—बर् आवर्द्—బర్ ఆవర్ద్=produced—अकार्षीत्—చేసెను

بیِرُون کُندی - *bīrūn kunadī*—बीरून् कुनदी—బీరూన్ కునదీ=exclude—बहिष्कुरु—తొలగించనిమ్ము

بارِی - *bārī*—बारी—బారీ=crime—अपराधः—నేరము

بِی - *bī*—बी—బీ=without—विना—లేక

بِی بَصَرِی - *bī basrī*—बी बस्री—బీ బస్రీ=imprudent—अज्ञः—తెల్వి లేనివాఁడు

بَرانَم - *barānam*—बरानम्—బరానమ్= { I resolve—निश्चिनोमि—పూనుకొందును / I intend—इच्छामि—అనుకొందును }

بِدَسْت - *bidast*—विदस्त्—బిదస్త్=span—वितस्तिः—జేన

بُودَن - *būdan*—बूदन्—బూదన్= { existence—स्थितिः—ఉనికి / to be—भवितुम्—ఉండుటకు }

بِیدارِی - *bīdārī*—बीदारी—బీదారీ=wakefulness—जाग्रत्ता—మెలకువ

باز کُنَم - *bāz kunam*—बाज़् कुनम्—బాజ్ కునమ్=open—उन्मीलयेयम्—తెఱచెదను

بَرآمیخْتَه اَنْد - *barāmēkhta and*—बर्आमेख्त अन्द्—బర్ ఆమే క్త అన్ద్=they mixed—अमिमिश्रन्—కలిపినారు

بُرِید - *burīd*—बुरीद्—బురీద్=separated I am—वियुज्ये—ఎడపఁబడుదును

بِیمُراد - *bīmurād*—बीमुराद्—బీమురాద్=against will—अनिष्टम्—కిట్టని

بَمَن - *baman*—बमन्—బమన్=with me, in my power—मयासह, ममवशः—నాతో, నాచేతనయిన

بِهْ زان نَبُودِی - *bih zān nabūdy*—बिह् जां नबूदी—బిహ్ జాఁనబూదీ=there could have been nothing better—ततोवरंनमवेत्—అంతకంటె మేలులేకుండును

بی حُکْمَش - *bī hukmash*—बी हुक्मष—బీ హుక్మష్=without his order—तस्याज्ञयाविना—వానిపనుపులేక

بَرْ اُفْتِيدْ - *bar aftid*— बर् अफ्तिद्—బర్ అ ఫ్తిద్ =fell back—पश्चादपतत्—వెనుక బడెను, క్రిందబడెను

بَدْ - *bad*—बद्—బద్ =sorrow—दुःखम्—వంత

بَجُزْ - *bajuz*—बजुज़्—బజుజ్ =except—विना—తప్ప

بُرْدَمْ - *burdam*—बुर्दम्—బుర్దమ్=led—अनैषम्—మోపినాడను

بَاتُسْتْ - *bātust*—बातुस्त्—బాతుస్త్=is within thee—त्वय्यस्ति—నీలోనున్నది

بَ - *ba*—ब—బ=with—सह—తోడన్

بُودَسْتْ - *būdast*—बूदस्त्—బూదస్త్=might be—स्याद्धि—అయియుండును

بَپَایْ - *bapāy*—बपाय्—బపాయ్=standing up—उत्तिष्ठन्तम्—నిలపడిన

بَرْدَارَمْ - *bardāram*—बर्दारम्— బర్దారమ్=I picked up—समचैषम्—ఏఱుకొన్నాడను

ا = a = अ = అ

اَفْگَنْدْ - *afgand*—अफगन्द—అఫ్గన్ద్=casted—व्यक्षेप्सीत्—పాఱజిమ్మెను - వైచెను

آوَازَه - *āwāza*—आवाज—ఆవాజ=report—कथनम्—పిలుపు, తెలుపుట

اِشْرَبُوا - *ishrabwā*—इश्रब्वा—ఇష్రబ్వా=drink ye—पिबत—త్రాగుడీ

اَمْ - *am*—अम्—అమ్=I am—अस्मि—ఉన్నాడను / me, my, this—माम्, मम, एतत्—నన్ను, నాయొక్క, ఇది

اَیّام - *ayyām*—अय्याम्—అయ్యామ్=days—दिनानि—ప్రొద్దులు, కాలవర్లు

آمَد - *āmad*—आमद्—ఆమద్=has come—आगमत्—వచ్చెను

اَسْت - *ast*—अस्त्—అస్త్=is—अस्ति—ఉన్నది

اَی - *ai*—ऐ—ఐ=o—ओ—ఓ

اَھْلِ زَمانَہ - *ahlizamana*—अह्लिजमान—అహ్లిజమాన=contemporaries—समकालिकाः—తోడివారు

آنہا - *ānhā*—आंहा—ఆంహా=they—ते—వారు

آیَنْد - *āyand*—आयन्द्—ఆయన్ద్=would come—आगच्छेयुः—వచ్చెదరు

اَمَلِ دَراز - *amalidarāz*—अमलिदराज—అమలిదరాజ్=stupid hope—अत्याशा—తీరనికోర్కె / salvation—मोक्षः—పెద్దొవ

اَکْنُون - *aknūn*—अक्नून्—అక్నూన్=now—अद्य—ఇప్పుడు

اَسْت - *ast*—अस्त्—అస్త్=he willeth—इच्छति—తలంచుచున్నాడు

آرایَنْد - *ārayand*—आरायन्द्—ఆరాయన్ద్=adorned—अलमकार्षुः—కైచేసిరి

اَبْر - *abr*—अब्र—అబ్ర్=cloud—अभ्रम्—మబ్బు

این - *in*—ईन्—ఈన్=this—इदम्—ఈ

ایاز - *ayāz*—अयाज्—అయాజ్=emperor's favourite—सार्वभौमप्रिया—చేరువనియుండునది

از - *az*—अज्—అజ్=from—ततः—కనుకన్ (అందువలనన్)

آمدن - *āmadan*—आमदन्—ఆమదన్=arrival—आगमनम्—వచ్చుట

اوراق - *ōrāq*—ओराक्—ఓరాక్ = { beauties of poets—कवि चमत्काराः—మాటకారి సొగసులు
pages—पत्राणि—పేడలు }

استخوانهای - *ustukhānhāī* — उस्तुखांहाई —ఉస్తుఖాంహాఈ—bones—अस्थीनि—ఎముకలు

آن - *an* — आं — ఆం = { that—तत्—ఆ—moment—क्षणः—చిటుక
time—कालः—తఱి }

اگر - *ar* — अर् — అర్ =if—यदि—అయితేన్

او - *ū* — ऊ — ఊ=he —सः—వాఁడు

اندر - *andar*—अन्दर् — అన్దర్ = { a barn place where corn is thrashed or trodden—व्रीहीखलः—
వరికళ్లము
within — अन्तरे — నడుమన్ }

اهل بهشت - *ahli bihisht*—अह्लि बिहिष्त्—అహ్లిబిహిస్త్=inhabitants of Paradise—स्वर्गवासिनः—వేల్పునగరివారు

انگور - *angūr*—अन्गूर् —అన్గూర్=grapes—द्राक्षाफलानि—అంగూరుపండ్లు

اُفتادید - *uftādīd*—उफ्तादीद्—ఉఫ్తాదీద్=caused to happen—समबीभवत्—కలిగించెను

آمدہ - *āmada*—आमद—ఆమద=let come out—उत्सरेत्—పొంగిపడనిమ్ము

اعتماد - *i'timād*—इतिमाद्—ఇతిమాద్=confidence— विश्वासः—నమ్మకము

اُفتادند - *uftādand*—उफ्तादन्द्—ఉఫ్తాదన్ద్=fallen, perished—अपप्तन्, अनशन्—పడిపోయిరి, చెడిపోయిరి

آرام - *ārām*—आराम्—ఆరామ్=
- comfort—आरामम्—హాయి
- rest—विश्रान्तिः—నెమ్మది

آوردم - *āwardam*—आवर्दम्—ఆవర్దమ్=
- I brought—अनैषम्—తెచ్చినాఁడను
- left—अत्याक्षम्—విడిచి పెట్టినాఁడను

آرند - *ārind*—आरिन्द्—ఆరిన్ద్=
- happen to fall—निपतिष्येत्—పడెదున్
- may bring—आनयेत्—తెచ్చును

اسباب - *asbāb*—अस्बाब्—అస్బాబ్=
- causes—कारणानि—ప్రయోజనములు
- things—वस्तूनि—దినుసులు

آنگاہ - *āngāh*—आंगाह्—ఆఁగాహ్=
- then—तदा—అప్పుడు
- acquainted—परिचितः—మొకమెఱుకగల
- thus—एवम्—ఇటులు

آرامگاہ - *ārāmgah*—आरामगाह्—ఆరామ్గహ్=resting-place—आरामगृहम्—నేదదేఱుచోటు

ای بس - *aibas*—ऐबस्—ఐబస్=Oh! how much more—इयत्कियत्पर्यन्तम्—అక్కటాయింకెంతదనుకన్

ابلق – *ablaq*—अब्लक्—అబ్లక్ = { black and white—कृष्णश्वेतम्—నలుపునుతెలుపు / diverse coloured—कर्बुरम्—అన్నిరంగులున్గలిగిన }

امروز – *imrōz*—इम्रोज़्—ఇమ్రోజ్ =to-day—अद्य—నేఁడు

ازل – *azal*—अजल्—అజల్ =eternity without beginning—अनादिकाल:—మొదలులేనితటి

اش – *ash*—अष्—అష్=his—तस्य—వానియొక్క

اجل – *ajal*—अजल्—అజల్ = { fate—विधिः—తలవ్రాలు / death—मरणम्—చావు / appointed time—नियतकाल:—గడువు }

اگر – *agar*—अगर्—అగర్ =if—यदि—అయితేన్

آنکه – *anki*—आंकि—అంకి=he who—यःसः=ఎవఁడోవాఁడు

اندوه – *āndūh*—अन्दूह्—అన్దూహ్=grief—दुःखम्—జాలి

آنچه – *ānchi*—आंचि—అంచి=whatever—किमपि—ఏదైనను

اوست – *ōst*—ओस्त्—ఓస్తు=it is—तदस्ति—అదియున్నది

از آنکه – *azānki*—अज़आंकि—అజ్ అంకి=since—तस्माद्धेतोः—కనుకను

از غایت آز – *azghayatiāz*—अज़्गायतिआज़्—అజ్ గాయతిఆజ్ =In great desire—विमोहत:—మిక్కిలితమితోన్

آنجا - *ānjā*—आँजा—ఆంజా=there—तत्र—అక్కడను

اِنْسان - *insān*—इन्सां—ఇన్సాం=man—मानवः—ఒకడు

آبْ - *āb*—आब्—ఆబ్=water—आपः—తడినీరు

اَسْرار - *asrār*—अस्रार्—అస్రార్= { elements—पदार्थाः—దినుసులు; secrets—रहस्यानि—మంతనములు; roots—मूलानि—వేళ్లు }

اَنْدِیشَه - *andīsha*—अन्दीष—అన్దీస— { philosophy, anxiety—तत्वज्ञानम्—ఎలుకువ, వగపు; thought—चिन्ता—తలంపు }

آرْ - *ār*—आर्—ఆర్=bring thou—आनय—తెమ్ము

اَفْشانْدْ - *afshānd*—अफषान्द्—అఫ్షాన్ద్= { scattered—व्यक्षिप्सु :—రాల్చిరి (విదల్చిరి); dispersed—व्ययौक्षुः—చెదరగొట్టిరి }

اَنْگارْ - *angār*—अनगार्—అన్గార్= { imagination—ऊहा—తలంపు - ఆద; imagine—ऊहस्व—అనుకొనుము }

آهْ - *ah*—अह्—అహ్= ah—अह—అహా

آمَدَنَمْ - *āmadanam*—आमदनम्—ఆమదనమ్=my coming—मदागमनम्—నారాక

اِخْتِیارْ - *ikhtiyār*—इख्तियार्—ఇఖ్తియార్=choice—वरणम्—ఎన్నిక

اَلِفْ - *alif*—अलिफ्—అలిఫ్=alone—एकान्ततः—ఒంటిగా

ازجہان = *azjahān*—अज़्जहाँ—అజ్ జహాఁ=for worldly possessions—ऐहिकविषयान्प्रति—నేలదినుసులన్గూర్చి

الہی – *ilāhī*—इलाही—ఇలాహీ=divine—दैव्यम्—వేల్పున్గూర్చిన

اہل – *ahl*—अह्ल्—అహ్ల్=fit—अर्हः—తగిన

امل – *amal*—अमल्—అమల్=hope—मनोरथः—కోర్కె

از دست شدند – *az dast shudand*—अज़्दस्तशुदन्द—అజ్దస్తుసుదన్ద్=died—म्राग्रुः—చనిపోయిరి

آگاہ – *āgāh*—आगह्—ఆగహ్=conscious—जानन्तः—ఎఱిఁగిన

آویزی – *awēzī*—आवेजी—ఆవేజీ=suspension—आन्दोलनम्—ఊఁగులాట

اسیر – *asīr*—असीर—అసీర్ = { prisoner—बन्दी—చెఱపడినవాఁడు; bound—बद्धः—కట్టఁబడిన; bondman—दासः—బానిసవాఁడు }

ابد – *abad*—अबद्—అబద్=eternity without end—अनन्तत्वम्—కడలేమి

آمدنت – *amadanat*—आमदनत्—ఆమదనత్=your arrival—त्वदागमः—నీ రాక

انداز٥ – *andāza*—अन्दाज—అన్దాజ= { estimation—ज्ञानम्—ఎఱుక; weighing—उन्मानम्—తూనిక }

ایزد – *īzad*—ईजद्—ఈజద్=God—ईशः—దేవ...

آشیان - *āshyān*—आश्यां—ఆస్యాం=nest—नीडः—గూడు

ازو - *azō*—अजो—అజో=from it—तस्मात्—దానివలన

آبی - *ābī*—आबी—ఆబీ= { a kind of grape—द्राक्षाविशेषः—ఒక రకమయినయంగూరు / moist—आप्यः—తడిసిన . }

ازروی - *azrūy*—अज्रूय्—అజ్రూయ్=on account of—तस्मात्कारणात्—అందువలనన్

امید - *umīd*—उमीद्—ఉమీద్=hope—विश्वासः—నమ్మిక

این هست - *īn hast*—ईं हस्त्—ఈం హస్త్=that is so—तत्तथास्ति—అదాలాగున్నది

ارزد - *arzad*—अर्जद्—అర్జద్= { worth—अर्हतिः—తగును / if he struck—यद्यतीतडत्—వాండుకొట్టెనేని / what price do they worth—किंमूल्यमर्हन्ति—ఎంతవిల్వకుతగినవి }

آفاق - *āfāq*—आफाक्—ఆఫాక్=horizon, universe—दिगन्तः, जगत्—కట్టుకడలు, మిన్నుమన్నులు

آداب - *ādāb*—आदाब्—ఆదాబ్=lawful customs, respects—धर्मपद्धतयः, प्रणिपाताः—మ్రొక్కులు, మంచి పడికట్లు, తగవులు

اعطرابم - *iztirābam*—इज्तिराबम्—ఇజ్తిరాబమ్= { this—इदम्—ఇది / my trouble—ममकष्टम्—నా యిడుమ / anxiety—क्षोभः—తల్లడము }

اصحاب - *ashāb*—अस्हाब्—అస్హాబ్ { apostles—आचार्याः—తగవరులు / lords—प्रभवः—దొరలు }

افلاک - aflāk—अफ्लाक्—అఫ్లాక్ =the heavens—दिवम्—వేల్పుప్రోలు

اکراہ = ikrāh—इक्राह्—ఇక్రాహ్=dislike—अनिष्टम्—కిట్టమి

آمد - āmad—आमद्—ఆమద్ =arrived—आयासीत्—వచ్చెను

اندیشہ - andēsha—अन्देष—అన్దేస=meditation—ध्यानम्—తలంపు (అరయిక)

اثری - asri—अस्री—అస్రీ= { result—फलितम्—రాబడి—water course—नदी मुखम्—ఏటి మొదలు; mark—लक्ष्म—జాడ }

ایست - īst—ईस्त्—ఈస్త్=remained—अस्थात्—నిల్చిపోయెను

از بہرچہ - az bahrichi—अज्बहिचि—అజ్బహ్రిచి=on what account—कस्मात्कारणात्—ఎందువలనన్

ازروی - azrūy—अजरूय्—అజ్రూయ్= { by this way of—ईदृशम्—ఈలాగునన్; by way of metaphor—रूपकालङ्कारतः—పోల్కిగాన్ }

اشک - ashk—अश्क्—అస్క్=tears—बाष्पम्—కన్నీరు

افتادہ - uftāda—उफ्ताद—ఉఫ్తాద=fallen—आपन्नः—పడిపోయిన

اثبات - isbāth—इस्बात्—ఇస్బాత్ =proof—प्रमाणम्—తార్కాణము

ایمن شدہ - ēman shuda—एमन् षुद—ఏమన్ సుద=beyond the reach—अप्राप्यम्—మటిపొందరాని

آرایش - ārāyash—आरायष्—ఆరాయష్= { ornament—अलङ्कारः—నగ; law—पद्धतिः—పడికట్లు }

اِنشا کرد - *inshākard*—इन्षाकर्द—ఇన్షాకర్ద్=created, dictation—अस्राक्षीत्—వ్రాయించుట, కూర్చిన / composed—अग्रन्थीत्—लेखनम्—పుట్టించుట

اِملا کرد - *imlākard*—इम्लाकर्द्—ఇమ్లా కర్ద్= filling up—संपूरणम्—నింపుట / dictated—उपादिक्षत्—వ్రాయించెను

آراست - *ārāst*—आरास्त—ఆరాస్త్=arranged, adorned, fashioned—समर्चितः, अलङ्कृतः अरूरूपत्—ఏర్పఱచెను, సరిచేసిన, తయారుచేసిన

آنان - *ānān*—आनान्—ఆనాన్=those—ते—వారు

اَوج - *auj*—औज्—ఔజ్=zenith—शिखरम्—కొన

آز - *āz*—आज़्—ఆజ్=love—प्रेमा—మక్కువ

آمیختہ - *āmīkhta*—आमीख्त—ఆమీఖ్త=mixed—मिश्रितः—కలపబడిన

آگاہ - *āgāh*—आगाह्—ఆగాహ్= aware—प्रबुद्धः—మేలుకొన్న / afterwards—ततः—పిమ్మటన్ / news—वार्ताः—వింతలు

اَنگیختہ - *angēkhta*—अन्गेख्त—అన్గేఖ్త= raised—उद्धृतः—ఎత్తబడిన / produced—प्रकल्पितः—పన్నబడిన

آفرینندہ - *āfrīnanda*—आफ्रीनन्द—ఆఫ్రీనన్ద=creator—कर्ता—చేయువాడు

امسال - *imsal*—इम्साल्—ఇమ్సాల్=this year—एषमः—ఈ యేడు

آفرین - *āfrin*—आफ्रीं—ఆఫ్రీఁ=praise—स्तुतिः—పొగడ్త

اجرام - *ajrām*—अज्राम्—అజ్రామ్=bodies—शरीराणि—ఒడళ్లు

آسودہ - *āsūda*—आसूद—ఆసూద=rest—विश्रान्तिः—నెమ్మది

اند - *and*—अन्द्—అన్ద్=were—अभूवन्—అయిరి

آگندہ - *āganda*—आगन्द—ఆగన్ద=filled—पूरितः—నిండిన

افگندہ - *afganda*—अफगन्द—అఫ్గన్ద=thrown away—विक्षिप्तः—పారవేయఁబడిన

آزادہ - *āzāda*—आजाद—ఆజాద=free—स्वतन्त्रः—కోరినట్లున్న

اندرو - *andarū*—अन्दरू—అందరూ= { with him—तेनसह—వానితో; all at once—सद्यःसर्वेऽपि—అందఱొక్కసారి }

افسوس! *afsōs*—अफ्सोस्—అఫ్సోస్=sorrow—क्षोभः—కలఁత

آنم - *ānam*—आनम्—ఆనమ్=my time, I am—मत्कालः, अस्मि—నాతఱి, ఉన్నాఁడను

امتحان - *imtihān*—इम्तिहाँ—ఇమ్తిహాఁ=examination—परिक्षा—అరయిక

ایشان - *ishan*—ईषाँ—ఈషాఁ=they—ते—వారు

ارغوانی - *arghavānī*—अर्गवानी—అర్ఘవానీ= { red—अरुणः—ఎఱ్ఱని; purple—हरिद्राभः—పసుపుపచ్చని }

آرمیدن - *ārmīdan*—आर्मीदन्—ఆర్మీదన్=repose—विश्रमणम्—నేదదేటుట

ازپی - *azpai*—अजपय्—అజ్పయ్=down—अधः—క్రింద

آسان - *āsān*—आसां—ఆసాం=convenient—सुलभः—సులువైన

اتفاق - *ittifāq*—इत्तिफाक्—ఇత్తిఫాక్=meeting, agreement, league, unity—एकीभावः-समाजः अङ्गीकारः परिषत्—కొల్వు, ఒప్పుదల, రచ్చ, ఒక్కటియగుట

آه - *āh*—आह्—ఆహ్=alas—हा—అయ్యో

آریم - *ārīm*—आरीम्—ఆరీమ్=adorn—अलङ्कुर्मः—కైచేయుదుము

الله - *allāh*—अल्लाह्—అల్లాహ్=God—देवः—వేల్పు

آمیخته اند - *āmekhta and*—आमेख्त अन्द्—ఆమేఖ్త అన్ద్=mixed—आमिमिश्रुः—కలిపిరి

افزون - *afzūn*—अफ्जूं—అఫ్జూం=much—अधिकम्—హెచ్చు

آورد - *āward*—आवर्द्—ఆవర్ద్=brought—आनैषीत्—తెచ్చెను

امر و نهیش - *amrwanahīsh*—अम्रवनहीष्—అమ్రవనహీష్=order and prohibition—विधिरपिनिषेधः—చేయించుట మాన్పించుటయును

اثبات - *asbāt*—अस्बात्—అస్బాత్=proofs—प्रमाणानि—తార్కాణలు

آغاز - *āghāz*—आगाज़्—ఆగాజ్=beginning—प्रारंभः—మొదలు

اُفتاد - *uftād*—उफ्ताद्—ఉఫ్తాద్=has fallen—अपसृत्—పడియెను

اَی کاش کہ - *ai kāsh ki*—ऐकाश्किं—ఐకాష్‌కి=O! would that there were—हाहन्ततत्रतदभविष्यचेत्—అయ్యో యదియట్లగు నేని

آرمیدن - *ārmidan*—आर्मीदन्—ఆర్మీదన్=repose—विश्रामः—తెలిసి

اُستاد - *ustād*—उस्ताद्—ఉస్తాద్=master—गुरुः—అయ్యవారు

اِضطراب - *iztirāb*—इज्तिराब्—ఇజ్తిరాబ్=anxiety—चिन्ता—వంత

اَوّل - *awwal*—अव्वल्—అవ్వల్=first—प्रथमः—మొదటిది

اَفتد - *aftid*—अफ्तिद्—అఫ్తిద్=strange—अद्भुतम्—అబ్బురము

آتش - *ātish*—आतिष्—ఆతిష్= {lover—कामुकः—వలప్రకాండు; fire—अग्निः—చిచ్చు}

اُو - *ō*—ओ—ఓ=he—सः—వాఁడు

اَم نیست (نیستم) - *am nist* (*nistām*)—अम्नीस्त् (नीस्तम्)—అమ్నీస్త్ (నీస్తమ్)=I am not—नाहमस्मि—నేనులేను

آگاہ نیم - *agāh nayam*—आगाह् नयम्—ఆగాహ్‌నయమ్=I am not aware—न जाने—నే నెఱుఁగను

ر = r = र = ర

روز - *rōz*—रोज़्—రోజ్=day—अहः=పగలు

رِند - *rind*—रिन्द्—రిన్ద్—drunkard—सुरापः—కలుముచ్చు

راند - *rānd*—रान्द्—రాన్ద్=expelled—बहिष्कृतः—వెడలఁగొట్టఁబడిన

رسی - *rasī*—रसी—రసీ=immovable—अचलः—కదలని

راز - *rāz*—राज़्—రాజ్=secret—रहस्यम्=మంతనము

رخ - *rukh*—रुख्—రుక్=cheek—कपोलः—చెక్కిలి

رب - *rabb*—रब्ब्—రబ్బ్=Lord—प्रभुः—ఏలిక

رزان - *razān*—रजाँ—రజాఁ= { scattering—विक्षेपणम्—చిమ్ముట ; vines—द्राक्षाः—అంగూరులు }

رود - *raud*—रौद्—రౌద్=passes—प्रयाति—పోవుచున్నది

رفته - *rafta*—रफ़्त—రఫ్త= { mover—चालितः—త్రిప్పఁబడినవాఁడు ; gone—गतः—చనిన }

رگ - *rag*—रग्—రగ్=vein—नाडी—నరము

رهش - *rahsh*—रह्ष्—రహ్ష్=its way—तस्यपन्थाः—దానిత్రోవ

رفتن - *raftan*—रफ्तन्—ర ఫ్తన్=departure—गमनम्—పోక

رستم زال - *rustamizāl*—रुस्तमिजाल्—రు స్తమిజాల్=Persian champion—पारसीक वीरः—పారసిబంటు

را - *rā*—रा—రా= {for the sake of—निमित्ततः—అందుకొఱకు; sign of accusative case—द्वितीयाविभक्तिप्रत्ययः—కూడిన నుయమాటకు మాఱుగావచ్చు [నినులను(వాలు}

رانی - *ranī*—रानी—రానీ=belonging to the thigh—ऊरुसम्बन्धी—తొడదిస్సు

رمقی - *ramaqī*—रमकी—రమకీ= {a flock of sheep—मेषसमजः—గొఱ్ఱెమంద; the last breath—अन्त्यश्वासः—కడయూపిరి}

روی - *rūy*—रूय्—రూయ్=upon, face—उपरि, मुखम्—మీఁదన్, మొగము (వాయి)

رباط - *ribāt*—रिबात्—రిబాత్=inn, caravansary—सत्रम्, सार्थवाहाश्रमः—గొప్ప బిడారము, విడిది, చావడి

ریزان - *rēzān*—रेजाँ—రేజాఁ=scattering— {भ्रंशनम्—తెగిపడుట; विक्षेपः—ఎగిరిపోవుట}

روبه - *rūba*—रूब—రూబ=fox—जंबुकः—నక్క

رو - *rū*—रू—రూ=surface—तलम्—మీఁదు

روید - *ravīd*—रवीद्—రవీద్= {travelled—प्रायासीत्—తిరిగెను; blossomed—व्यकासीत्—విచ్చెను}

رُسْت - *rust*=रुस्त—రుస్త్—growth—अभिवृद्धिः—ఏపు

رَسِید - *rasīd*—रसीद्—రసీద్=happened—समभूत्—కలిగెను

راہ - *rāh*—राह्—రాహ్=road—मार्गः—దారి

رائی - *rā'ī*—राई—రాఈ= { pleasure—आनन्दः—హాయి / opinion—अभिप्रायः—తలంపు }

رانَنْد - *rānand*—रानन्द्—రానన్ద్=have driven—अदूधवन्—పరుగెత్తించిరి

رَسَم - *rasam*—रसम्—రసమ్=my arriving—मद्गमनम्—నారాక=arrive—गच्छेयम्—వెళ్లెదను

رَخِي - *rakhī*—रखी—రఖీ=sigh—निश्वासः—నిట్టూర్పు

روزِي - *rōzī*—रोजी—రోజీ= { daily food, subsistence—आह्निकम्, जीवनाधारः—పూటకుడుపు, బత్తెము / fortune, riches—संपत्, भाग्यम्—కలిమి }

رَسَد - *rasad*—रसद्—రసద్=arriving—आगच्छन्—వచ్చుచున్న

روح - *rūh*—रूह्—రూహ్= { energy—शक्तिः—చేవ / soul—आत्मा—మైతాల్పు }

رَس - *ras*—रस्—రస్=rope—रश्मिः (रज्जुः)—త్రాడు

رَوِي - *ravī*—रवी—రవీ=go thou—गच्छ—పొమ్ము

رَطْل - *ratl*—रतल्—రతల్=half a maund—अर्धभारः—అరమణుగు

رز - *raz*—रज़—రజ్ = { grape—द्राक्षा—అంగూరు
vineyard—द्राक्षाराम:—అంగూరు పెరడు }

رو - *rav*—रव—రవ్ =go thou—गच्छ—పోపొమ్ము

روی - *rūy*—रूय्—రూయ్=reason—कारणम्—వయినము

رحیم - *rahīm*—रहीम्—రహీమ్=merciful—दयालु:—మెత్తనివాఁడు

راهرو - *rāhrav*—राहरव्—రాహ్రవ్ =traveller—पान्थ:—తెరువరి

رفتگان - *raftgān*—रफ़्तगाँ—రఫ్తగాఁ=those who are mad in love—कामान्धा:—వలపువెఱ్ఱులు

رستست - *rustast*—रुस्तस्त्—రుస్తస్త్=has been grown—अभ्यवर्धि—పెంచఁబడెను

روزگارت - *rōzgārat*—रोज़गारत्—రోజ్‌గారత్ =your age—त्वद्वय:—నీయీడు, నీబ్రతుకు

راست = *rāst*—रास्त्—రాస్త్= { truly—नूनम्—నిక్కముగాన్
true—यथार्थ:—కల తెఱఁగు }

روح = *ruh*—रुह्—రుహ్=religious life—आस्तिकजीवनम्—వేల్పున్నమ్మిన బ్రతుకు

رسی = *rasī*—रसी—రసీ=may arrive—गच्छे:—వెళ్లెదవో

یا نرسی = *yānarasī*—यानरसी—యానరసీ=may not arrive—नगच्छे:—వెళ్లవో

رنج - *ranj*—रन्ज्—రన్జ్=grief—दुःखम्—శోకము

ریزہ - *rīza*—रीज—రీజ=piece—लेशः—పిసరు

ریختہ اند - *rēkhta and*—रेख्त अन्द्—రేఖ్త అన్ద్=broken, scatter—भिन्नः निरस्यन्ति—బద్దలయిన, పాఱవైచెదరు

رفت - *raft*—रफ़्त्—రఫ్త్=let us not say any more about it—तत्प्रतिनकिमपिवदाम—దానిగూర్చి మన మెద్దియు జెప్పకుందుము

رندی - *rindī*—रिन्दी—రిన్దీ = {profligate—जारः—రంకువాఁడు; drunkard—सुरापः—త్రాగుఁబోతు}

رحمت - *rahmat*—रह्मत्—రహ్మత్=mercy, pardon—दया, क्षमा—కనికరము, సైపు

رونہادندی - *runihādandi*—रूनिहादन्दी—రూనిహాదన్దీ=prostrated—अनीनमन्—మ్రొక్కిరి

روز مکافات - *rōzimukāfāt*—रोजिमुकाफात्—రోజిముకాఫాత్=recompensing day—प्रतिफलदिनम्—పనికిఁదగునట్లు మాఱు చేయుపూట

رضای - *razāy*—रजाय्—రజాయ్=mercy—कृपा—నెనరు

رائی - *rāī*—राई—రాఈ = {opinion—तात्पर्यम्—తలంపు; knowledge—ज्ञानम्—ఎఱుక}

رہگذرم - *rahguzaram*—रह्गुजरम्—రహ్గుజరమ్=my way—मन्मार्गः—నా దారి

رمضان - *ramazān*—रमजा॑—రమఁజా=month of fast—औपवस्तिकमासः—నుంపు నెల, ఉపాసపు నెల

رَحِیم - *rahim*—रहीम्—రహీమ్=merciful=दयावान्—కనికరంగల

رُوحانیان - *rūhāniyān*—रूहानियां—రూహానియాం=howling derwishes—कापालिकाः—పుర్రెలతో మొత్తుకొను జోగులు

رَوانیم - *rawānīm*—रवानीम्—రవానీమ్=my course—मत्प्रवर्तनम्—నా నడత

روا - *riwā*—रिवा—రివా=fruitfulness—लाभः—పంట

رَزم - *razm*—रज्म्—రజ్మ్=war—युद्धम्—పోరు—packing—पेटी—పెట్టె

رَفتہ - *rafta*—रफ्त—రఫ్త=gone—गतः—జరిగిపోయిన త్రిమ్మరి

رُوزہ - *rōza*—रोज—రోజ=fast—उपवासः—నిప్పస్తు

رُخت - *rukht*—रुख्त्—రుక్త్=your face—त्वन्मुखम्—నీ మోము

م—m—म्—మ్

مُہرہ - *muhra*—मुह्र—ముహ్ర=counting bead—गणनगुलिका—లెక్కపూస

مَی - *mai*—मैं—మై=wine—सुरा—కల్లు

مُنادی - *manādī*—मनादी—మనాదీ= { religious proclamation—आकाशवाणी—మింటిపలుకు / public cry—उद्घोषः — చాటింపు }

ما = *mā*—मा—మా=we—वयम्—మేము—our—अस्माकम्—మాయొక్క

مي – *mī*—मी—మీ=present participle—वर्तमानार्थप्रत्ययः—నడుచుతత్తె నైల్పునుడి పల్కబడిన్రవాలు

ماند = *mānd*—मान्द्—మాన్ద్= remained—अशेषीत्—మిగిలెను / resembled—उपामासीत्—పోలెను

مايه – *māya*—माय—మాయ=essence—सारः—నిగ్గు

موسى – *mosā*—मोसा—మోసా=Moses—कश्चित्सुन्दरम्लेच्छमुनिः—ఒకసొగసైన తురకయొంటికాఁడు

محمود – *mahmūd*—महमूद्—మహ్మూద్=praised—स्तुतः—పొగడొందిన

موسم – *mausim*—मौसिम्—మౌసిమ్=season—ऋतुः—అదను (కారు)

مرغ – *murgh*—मुर्ग्—ముర్ఘ్=bird—पक्षी—పిట్ట

من – *man*—मन्—మన్=I—अहम्—నేను—anyone—कश्चित्—ఒకానొకఁడు

ماه – *māh*—माह्—మాహ్=moon—माः—నెల

مه – *mah*—मह्—మహ్=no, moon—माङ्प्रत्ययः,-मः—వలదనునుడి, నెల

منادي – *munadī*—मुनादी—మునాదీ=public crier—वन्दी—చాటువాఁడు

منه – *minhu*—मिन्हु—మిన్హు=from him—तस्मात्—వానివలన

مَنِہ – *manih*—मनिह्—మనిహ్=do not put—मावीविशः—ఉంచకుము

مِنَّت – *minnat*—मिन्नत्—మిన్నత్=deduction—रहितम्—ఒక లెక్కలోనుండి యొక లెక్క తీసివేయుట

مَسْت – *mast*—मस्त—మస్త్=lustful, drunk—कामान्धः, मत्तः—మరులుకొన్న, కైపెక్కిన

مُصْحَفِیْم – *musahafīm*—मुशहफीम्—ముసహఫీమ్=my qurān—मद्वेदग्रन्थः—నా ప్రాంజదువులపొత్తము

مایم – {*māīm*—माईम्—మాఈమ్=we are—स्मः—ఉన్నారము; *mayam*—मायम्—మాయమ్=my stretching—मद्विजृंभणम्—నా పెంచ్చు}

مُسُلْمان – *musulman*—मुसुलमां—ముసుల్మాం=orthodox believer—अनूचानः—ప్రానుడులంబట్టినడచ్చువాండు

مَکُن – *makun*—मकुन्—మకున్ = do not do — मांकार्षीः—చేయకుండు

مَغْز – *maghz*—मग्ज़्—మగ్జ్=kernel—मज्जा—మూలుగు

مَمْلُوکَت – *mamlukat*—मम्लुकत्—మమ్లుకత్=sovereignty— आधिपत्यम्—ఏలుబడి

مِیان – *miyān*—मियाँ—మియాం= {centre—मध्यमप्रदेशः—నడుచోటు; between, waist—अन्तरम्, मध्यम्—నడుమన్, నడుము}

ماندہ – *manda*—मान्द—మాన్ద= {wearisome—अस्वस्थता—బడలిక; wearied—श्रान्तः—అలసిపోయిన; left—त्यक्तः—విడిచిన}

مُوافِق – *muwāfiq*—मुवाफिक्—మువాఫిక్= {similar—समानम्—పోలిన; favourable—प्रेमबद्धः—కూర్మిగల}

مجلس – *majlis*—मज्लिस्—మజ్లిస్—assembly—समाजः—కొలువు

مَ – *m*—म्—మ్=my—मम—నాయొక్క

مُحال – *muhāll*—मुहाल्ल्—ముహాల్ల్=one who goes along with another—सहचरः—జోడుకోడె

مُونس – *mu'nas*—मुअनस्—ముఅనస్=companion—सहचरः—తోడునీడ

مَعلومم – *ma'lūmam*—मअलूमम्—మఅలూమమ్=my allowance—ममभागः—నావంతు

مُتفکر – *mutafikkir*—मुतफिक्कर्—ముతఫిక్కిర్=thoughtful—आलोचनपरः—తలంపునున్న

مِنهب – *minhab*—मिन्हब्—మిన్హబ్=swift—वेगवान्—వడిగల

مُتحیر – *mutahair*—मुतहैर्—ముతహైర్=
- stupefied—विस्मितः—అబ్బురపడిన
- astonished—निश्चेष्टितः—చెయ్యుడిగిన

مُنادی – *munadiī*—मुनादिई—మునాదిఈ=herald—उद्घोषकः—చాటుదువాడు

مَعرفت – *ma'rifat*—मअरिफत्—మఅరిఫత్=knowledge—ज्ञानम्—ఎఱుక

مَحرمِراز – *mahrami-rāz*—महमिराज्—మహ్రమిరాజ్=
- intimate friend—మంతనమెఱిగింపదగు నెచ్చెలి
- to whom secrets are confided—रहस्यकथनयोग्यमित्रम्—అనుగుంజెలి

مُشکل – *mushkil*—मुश्किल्—ముష్కిల్=
- hard—कठिनम्—చిక్కైన
- obscure—निगूढम्—అగపడని

مُبْتَدِي - *mubtadī*—मुब्तदी—ముబ్తదీ= { beginner—प्रारंभी—మొదలుపెట్టినవాఁడు; disciple—शिष्यः—చట్టు (సిసువుఁడు) }

مادرزاد - *mādarzād*—मादर्ज़ाद्—మాదర్జాద్=born by the womb—योनिजः—కడుపునఁబుట్టినవాఁడు

مَقْصُود - *maqsūd*—मक्शूद्—మక్సూద్= { intended, intention—उद्दिष्टम्, अभिप्रायः—తలఁచిన, తలఁపు; purpose—प्रयोजनः—పని }

مُراد - *murād*—मुराद्—మురాద్=desire—स्पृहा—కోరిక

مَكْر - *makr*—मक्र्—మక్ర్= { fraud—वञ्चना—బూటకము; plot—माया—గారడి }

مَگَر - *magar*—मगर्—మగర్=but—किन्तु—కాని

مانَنْد - *mānand*—मानन्द्—మానన్ద్= { like—इव—వలెను; resemblance—उपमा—పోలిక }

مَرْدِ او - *mardi ō*—मर्दि ओ—మర్దిఓ=worthy of him—तदर्हः—వానికిఁదగును

مُعَمّا - *mu'mmā*—मुअम्मा—ముఅమ్మా=riddle—समस्या—పొడుపదము

مانِي - *mānī*—मानी—మానీ=remainst—तिष्ठसि—ఉన్నావు

مَرْدِي - *mardē*—मर्दे—మర్దే= { a certain man—कश्चिन्मानवः—ఒకానొకఁడు; bold—धैर्यवान्—దిట్ట }

ماتَم - *mātam*—मातम्—మాతమ్=grief—शोकः—వనట

مُناجات - *munājāt*—मुनाजात्—మునాజాత్ =in word with God, prayer—एकान्तभक्तिः, प्रार्थना—దేవునిమీఁది గుణి, కొల్పు

مُل - *mul*—मुल्—ముల్ =wine—मद्यम्—కల్లు

مِحنت - *mihnat*—मिह्नत्—మిహ్నత్ =labour—क्लेशः—పాటు

مَنزِل - *manzil*—मन्जिल्—మన్జిల్ =
- rank—व्यवस्था—తరము
- inn—विश्रामः—తెరవరులవిడిది
- boundary—मर्यादा—ఎల్ల
- halting place—उपाधिः—అంచియ

مگو - *magū*—मगू—మగూ=do not speak—मावादीः—నోరు తెరవకుము

مَستی - *mastī*—मस्ती—మస్తీ=drunkenness, bewilderment arising from contemplation of God—भगवद्ध्यानावेशः, मद्यमत्तता—కొల్పునఁబొడమువితాకు, కైపు

مَذهب - *mazhhab*—मजहब्—మజహబ్ =religious opinion—मतचर्चा—దేవునిగూర్చినతలంపు

مَوصُوف - *mausūf*—मौशूफ्—మౌసూఫ్ =
- qualified thing—गुणी, विशेष्यम्—అందముకలదినుసు
- praised—संस्तुतः—పొగడఁబడిన

مُغان - *magān*—मगाँ—మగాఁ=fire-worshippers—अग्निपूजकाः—చిచ్చుపూజర్లు

مَوت - *maut*—मौत्—మౌత్ =death—मृतिः—గిట్టింపు, మిత్తి

مَني - *manī*—मनी—మనీ= egotism—अहङ्कारः—హంకారము; intention—अभिप्रायः—తలంపు; maund—माणिका—మణుగు

مَرْتَبَه - *martaba*—मर्तब—మర్తబ=step—सोपानम्—మెట్టు

مِلَّت - *millat*—मिल्लत्—మిల్లత్= religion—मतम्—వేల్పునందలి నమ్మకము; sect—जातिः—తెగ

مُكَافَات - *mukāfāt*—मुकाफात्—ముకాఫాత్=recompense—प्रतिफलम्—మాఱు

مَرْدُم - *mardum*—मर्दुम्—మర్దుమ్=gentleman—अर्हः—తగువాఁడు

مَجَاز - *majāz*—मजाज्—మజాజ్=hyperbole, metaphor, feigned, superficial—अतिशयोक्तिः, रूपकालङ्कारः, कल्पितम्, मिथ्या—మచ్చు, పన్నిన, కల్ల, లేనిగొప్పఁదనము

مُحِيط - *muhīt*—मुहीत्—ముహీత్=ocean—समुद्रः—కడలి

مُجَرَّدِي - *mujarradī*—मुजर्रदी—ముజర్రది=nakedness, solitude—नग्नता, एकान्तम्—బిత్తల, ఒంటిపాటు

مَيْوِيز - *maiwīz*—मैवीज्—మైవీజ్=a goblet of neat wine—प्रशस्तमधुकुण्डम्—మంచికల్లుబుంగ

مِيوِيز - *mēwīz*—मेवीज़्—మేవీజ్=a fruitful branch—फलशाखा—పంటకొమ్మ

مُقِيم - *muqīm*—मुकीम—ముకీమ్=inhabitant—निवासी—నెళవరి

مُعَلِّم - *mu'llim*—मुअल्लिम्—ముఅల్లిమ్=preceptor—आचार्यः—అయ్యవారు

مثالی - *misālī*—मिसाली—మిసాలీ=like—साम्यम्—పోలిక

موم - *mōm*—मोम्—మోమ్=wax—सिक्थकम्—మైనము

مشتری - *mushtarī*—मुष्तरी—ముష్తరీ=purchaser, Jupiter—क्रेता, बृहस्पतिः—కొనువాఁడు, సుడ్పృహుఁడు

مفتاح - *miftāh*—मिफ्ताह—మిఫ్తాహ్=key—कुञ्चिका—బీగము

معنی - *ma'nī*—मअनी—మఅనీ= { meaning—अर्थः—వివరము (వైనము, వక్కాణము) / spirituality—आस्तिकता—వేల్పుమీఁది నమ్మిక }

محراب - *mihrāb*—मिहाब्—మిహ్రాబ్=an arch, a principal place where the preacher's face turns to Mekka—देवालय गर्भमण्डपो यत्र म्लेच्छस्य मुखं मक्कापुरमभिमुखीकरोति, अर्धचन्द्राकारद्वारो परिकुड्यविशेषः—గుడిలోఁబడ మటిమొగముగాఁ దురకలు నిలువఁబడుచోటు, గుమ్మముమీఁది నెలవంక, (నెల వంకమదురుగోడ)

محال - *muhāl*—मुहाल्—ముహాల్=impossible, absurd—असाध्यः, असंभवः—అలవికాని, జఱుగని

مرد - *mard*—मर्द—మర్ద్= { fit for—अर्हः—తగిన / man—पुरुषः—మగవాఁడు }

مغانہ - *mughāna*—मुगान—ముగాన=excellent—श्रेष्ठः—మేటి

مت - *mat*—मत्—మత్=syrup—पानकः—పాగు (పానకము)

مزد - *muzd*—मुज्द्—ముజ్ద్=reward, wages—भृतिः, उपायनम्—కూలి, కానుక

مُردہ – *murda*—मुर्द—ముర్ద=dead, corpse—मृतः, शवः—చచ్చిన, బడుగు

مِہر – *mihr*—मिह्र—మిహ్ర్=love, sun—मोहः, मिहिरः—వలపు, పగటి రేఁడు

محض – *mahz*—महज़्—మహ్జ్=pure—स्वच्छम्—తేట

میکدہ – *maikada*—मैकद्—మైకద=tavern—शुण्डा—కలు పెంట

مقصودمنی – *maqsūdmanī*—मक्शूद्मनी—మక్సూద్మనీ=thou art the object of my life—त्वमेवमज्जीवनहेतुः—
నీవే నా బ్రతుకు పట్టుఁగొమ్మ

مرا – *marā*—मरा—మరా=to me—मह्यम्—నాకొఱకు

مخموری – *makhmurī*—मख़्मूरी—మఖ్మూరీ=drinker—मद्यपायी—తాగుఁబోతు

مائل – *māil*—माइल्—మాఇల్=inclined, affectionate—सक्तः, प्रेमबद्धः—తగిలిన, వలచిన

مخواہ – *makhāh* — मख़ाह्— మఖాహ్=do not think, wrong—मामंस्थाः, दोषः—తలంచకుము, తప్పు

مردی او – *mardi ō*—मर्दि ओ—మర్దిఓ=fit for him—तदर्हः—వానికిఁదగిన

می نگذارد – *mī naguzārad*—मी नगुजारद्—మీనగుజారద్=does not allow—नाङ्गीकरोति—ఒప్పదు

میعاد – *mi ʻ ād*—मीआद्—మీఆద్=assigned, anniversary—नियतः, सांवत्सरिकः—ఏర్పరచిన, ఏడుడి
(ఏటివడి)

مستخراب — *mastikharāb*—मस्तिखराब्—మస్తికరాబ్ =dead-drunk—उत्तम मदविवशः—తప్పత్రాగినవాండు

مشکلات — *mushkilāt*—मुष्किलात—ముష్కిలాత్ =difficulties—कठिनांशाः—చిక్కులు

موافقت — *muwafiqat*—मुवाफिकत्—మువాఫికత్ =consent—अङ्गीकारः—ఒడంబడిక

معلومم — *ma'lūmam*—मअलूमम्—మఅలూమమ్=my knowledge—ममज्ञानम्—నాయెఱుక

مگذار — *maguzār*—मगुजार्—మగుజార్ = { do not allow to pass—माजीगमः—పోరనీకుము
do not leave—मात्याक्षीः—విడువకుము }

میویزشدند — *maiwīzshudand*—मैवीज़्षुदन्द्—మైవీజ్ సుదన్ద్=has become pure wine in their own eyes—
स्वच्छमद्यायन्ते—తగువారమనుకొనుచున్నారు

مکن حواله — *makun hawāla*—मकुन् हवाल—మకున్ హవాల=do not charge—माऽरोपीः—మోపకుము

د = d = द = ద్

در — *dar*—दर्—దర్ = { against—प्रतिकूलम्—అడ్డుగా
upon—उपरि—పైని
valley—गिरिणितंबः—కొండలోయ }

دیوانه — *dīwāna*—दीवान—దీవాన=mad—भ्रान्तः—పిచ్చి

درد — *dard*—दर्द्—దర్ద్=pain—बाधा—నొప్పి

دل – *dil*—दिल्—దిల్ =heart—हृदयम्—హృదయము.

دمه – *dama*—दम—దమ=wind and snow, bellows—वातोऽपिहिमम्, पाणिन्धमः—గాలియు మంచు, కొలిమితిత్తి

درد – *durd*—दुर्द्—దుర్ద్=tartar of wine—मद्यसारः—కలుమడ్డి

درین – *darīn*—दरीं—దరీం=in this—अत्र—ఇక్కడన్

دیگر – *dīgar*—दीगर्—దీగర్ = { next—इतरम्—వేఱొక / again—पुनः—మఱలన్ }

دردست – *dardast*—दर्दस्त्—దర్దస్త్=in hand—हस्ते—చేతియందు

دستی – *dastī*—दस्ती—దస్తీ=pot—मृत्पात्रम्—మట్టిచెంబు

دو – *dō*—दो—దో=two—द्वौ—రెండు

دهند – *dihand*—दिहन्द्—దిహన్ద్=gave—अदुः—ఇచ్చిరి

دی – *dī*—दी—దీ—yesterday—पूर्वेद्युः—నిన్న

درو – *darō*—दरो—దరో=in it—तस्मिन्—దానియందున

دست – *dast*—दस्त्—దస్త్= { hand, handle, power—हस्तः, वक्राङ्गम्, अधिकारः—చెయి, కొంకి, చెల్లుబడి / successful opportunity—शुभसमयः—మంచితఱి }

دردست – *dardast*—दर्दस्त्—దర్దస్త్=let hold by the hand—हस्तग्राहंगृह्णातु—చేతఁబట్టుకొనని

درین گنبد - *darīngumbad*—दरींगुम्बद्—దరీంగుంబద్ = world—जगत्—నేల

دوست - *dōst*—दोस्त्—దోస్త్ = friend—मित्रम्—నేస్తు

دهد - *dihid*—दिहिद्—దిహిద్ = give—दत्त—ఇందు

دشمن - *dushman*—दुष्मन्—దుష్మన్ = enemy—द्वेषी—పగవాఁడు

دهر - *dahr*—दह्र—దహ్ర్ = { present time—वर्तमानकालः—నడుచుచున్న తఱి | the world—जगत्—మిన్నుమన్నులు, జగము }

دیوانی - *dīwānī*—दीवानी—దీవానీ = { poet laureate—राजकविः—దొరమాటకాఁడు [పద్దెములు | miscellaneous poetry—चाटुकाव्यानि—పలువురుమాటకాఁరులు చేసిన }

دار - *dār*—दार्—దార్ = wood, hold—दारुः, धर—కఱ్ఱ, పట్టుకొనుము

دهل - *duhul*—दुहुल्—దుహుల్ = drum—ढोलः—తుడుము (డోలు)

دور - *dūr*—दूर्—దూర్ = remote—दूरम्—దవ్వు

درو - *darō*—दरो—దరో = { in him—तस्मिन्—వానియెడలన్ | in it—तस्मिन्—దానియందునన్ }

دانم - *dānam*—दानम्—దానమ్ = I am intelligent—जानामि—తెలిసికొంచున్నాను

دوزخ - *dōzakh*—दोजख्—దోజక్ = hell—नरकः—జమునిల్లు

دم - *dam*—दम्—దమ్=breath—श्वास:—ఊపిరి

دنیا - *dunyā*—दुन्या—దున్యా=the world—जगत्—మిన్నుమన్నులు (జగము)

دیدیم - *dīdīm*—दीदीम्—దీదీమ్=we have seen—अद्राक्षाम—చూచినారము

دست دهید - *dast dihid*—दस्त्दिहिद्—దస్త్దిహిద్=you help—दद्यात—ఈవలయును

دارم - *dāram*—दारम्—దారమ్=I have—धरामि—కలిగియున్నాఁడను

داد - *dād*—दाद्—దాద్=gift, justice—दानम्, न्याय:—ఈవి, తగవు

دوری - *daurī*—दौरी—దౌరీ=turn—आवृत्ति:—మట్టు

دیگران - *digarān*—दिगराँ—దిగరాఁ=others—अन्ये—ఒరులు

درگاه - *dargah*—दर्गा—దర్గా=court—आस्थानम्—రాచకొలువు

دیر - *dēr*— देर्—దేర్=delay—विलंबनम्—జాగు

دمد - *damad*—दमद्—దమద్= { may blow—विकसेत्—అలరును
their life—तेषां जीवितम्—వారి బ్రతుకు }

دین - *dīn*—दीं—దీఁ=mahammedan religion, religion—म्लेच्छमतम्, मतम्—వేల్పుగ్గూచిన తురుకల

دایره - *dāyara*—दायर—దాయర=circle—वलय:—గిఱి

[నమ్మిక

درست - *durust*—दुरुस्त्—దురుస్తు = { perfect—संपूर्णम्—నిండారిన; straight—ऋजुः—తిన్ననీ; fixed—स्थिरम्—అమర్చిన }

دیدور - *dīdavar*—दीदवर्—దీదవర్ = observer—परीक्षकः—నెలవరి, అరయువాడు

دریا - *daryā*—दर्या—దర్యా = sea—समुद्रः—కడలి

داری - *dārī*—दारी—దారీ = thou holdest—अधार्षीः—తాల్చినావు

داننده - *dāninda*—दानिन्द—దానిన్ద = knower—ज्ञाता—తెలిసినవాడు

دراز - *darāz*—दराज्—దరాజ్ = long—दीर्घः—పొడవైన

درمیان - *darmiyān*—दर्मियाँ—దర్మియాఁ = in the middle—मध्ये—నడుమను

داشت قدم - *dāsht qadam*—दाष्त्कदम्—దాస్తుకదమ్ = took the path—पन्थानमगमत्—త్రోవంబడెను

دور - *daur*—दव्र—దవ్ర = { turn—भागः—వంతు; fortune—अदृष्टम्—తెలియరాని దైవము; time—कालः—తఱి; a cup handed round by the guests—मधुक्रमपात्रम्—కలు త్రావునపుడు [చుట్టువరుస దిరుగుగిన్నె }

دریاب - *daryāb*—दर्याब्—దర్యాబ్ = { know—जानीहि—తెలిసికొనుము; get—संपादय—కూర్చుకొనుము }

دمی - *damī*—दमी—దమీ = { bloody—रक्तसिक्तः—నెత్తుటన్దోగిన; moment—क्षणः—చిటికె, అప్పపాటుతఱి }

دُرد - *durda*—दुर्द—దుర్ద=sediment—पङ्कः—అడుసు

داشت - *dāsht*—दाश्त्—దాస్త=held—अधार्षीत्—పట్టుకొన్నాఁడు

دربست - *darbast*—दर्बस्त्—దర్బస్త=bound—अबान्त्सीत्—బిగించిమూసెను

دسترس - *dastras*—दस्त्रस्—దస్త్రస్=power—शक्तिः—చేవ

دیگر - *digar*—दिगर्—దిగర్=another—अन्यः—ఒరుఁడు

دد - *dad*—दद्—దద్=a portion of time—काल भागः—కొంతసేపు

دولت - *daulat*—दौलत्—దౌలత్= { wealth—धनम्—డబ్బు ; power—शक्तिः—చేవ }

دلبری - *dilbarī*—दिल्बरी—దిల్బరీ=comfort—सौख्यम्—నెమ్మది

دامن - *dāman*—दामन्—దామన్=border—अग्रम्—అంచు

دختر - *dukhtār*—दुख्तर्—దుక్తర్=daughter—दुहिता—కూఁతురు

داند - *dānd*—दान्द्—దాన్ద్=gave—अदुः—ఇచ్చిరి

دیدم - *dīdam*—दीदम्—దీదమ్=I saw—अद्राक्षम्—చూచినాఁడను

دوش - *dōsh*—दोष्—దోష్=shoulder, night—दोषा, दोषा—జబ్బ, మాపు

درخور - *darkhur*—दर्खुर्—దర్ఖుర్=suitable—अर्हः—తగిన

دلبر – *dilbar*—दिल्बर्—దిల్బర్ =sweetheart—प्रिया—నేస్తురాలు

درو – *dirau*—दिरौ—దిరౌ =harvest—फलसञ्चयनम्—పంటనూర్పు

دو – *dav*—दव्—దవ్ =running, run—धावनम्, धावस्व—పరుగు, పరుగెత్తుము

دارفنا – *dārifana*—दारिफना—దారిఫనా =perishable world—मर्त्यलोकः—పోలసి పోవు నేల - (జగము)

دزم – *dizm*—दिज़्म्—దిజ్మ్ =disturbed—क्षुब्धः—కలంగిన

دروی – *darvī*—दर्वी—దర్వీ =in it, thou reaped—तस्मिन्, अचैषीः—దానియందునన్, నూర్చుకొన్నాడవు

دشت – *dasht*—दश्त्—దశ్త్ =desert—काननम्—కాఱు (అడవి)

دمی – *damī*—दमी—దమీ =moment—क्षणः—చిటిక

دیوان – *dīwān*—दीवाँ—దీవాం = { an account book—गणितग्रन्थः—లెక్కల కవిలె; royal court—राजसभा—దర్బారు }

درس – *dars*—दर्स्—దర్స్ =lesson—दर्शनम् (पाठः)—చదువు

دانست – *dānist*—दानिस्त्—దానిస్త్ = { opinion—आशयः—తలంపు; had known—अज्ञास्यत्—తెలిసికొనునేని }

دارند – *dārind*—दारिन्द्—దారింద్ =they consider, keeper—आलोचयन्ति, पालकः—ఆరయుచున్నారు, ఏలిక

دام – *dām*—दाम्—దామ్=net—जालम्—వల

درآمدیم – *darāmadīm*—दर्आमदीम्—దర్ ఆమదీమ్=we arrived—आगमाम—వచ్చినారము

دهی – *dihī*—दिही—దిహీ=givest, village—ददाः, ग्रामः—ఇచ్చెదేని, వలస

ده – *dih*—दिह्—దిహ్=give—देहि—ఇమ్ము

دستگیر – *dastagīr*—दस्तगीर्—దస్తగీర్=protector—रक्षकः—కాపాడువాఁడు

دارنده – *dārinda*—दारिन्द—దారిన్ద=keeper, possessor—धर्ता—పట్టుకొనువాఁడు

داردمی – *dāradmī*—दारद्मी—దారద్మీ=approves—अङ्गीकरोति—ఒప్పుకొనుచున్నాఁడు

دی – *dai*—दै—దై= { December—मार्गशीर्षः—చలి తలి తొలినెల
winter—हेमन्तः—మంచుకారు }

دمیدن – *damīdan*—दमीदन्—దమీదన్=blossom, to blow—विकसितम्, विकसनम्—విచ్చు మొగ్గ, అలరుట

داریم – *dārīm*—दारीम्—దారీమ్=hold—धराव—తాల్చెదము

دیدار – *dīdār*—दीदार्—దీదార్= { manifest, eye—प्रत्यक्षम्, नेत्रम्—తోఁచిన, కన్ను
interview—अन्योऽन्यसन्दर्शनम्—ఒండొరుంజూచుకొంట }

درید – *darīd*—दरीद्—దరీద్=has rent—व्यदारीद्—చింపెను

دادند – *dādand*—दादन्द्—దాదన్ద్=commanded—आजिज्ञपन्—పనిచిరి

دائره - *dā'īra*—दाइर—దాఇర=circle—वलयः—గిటి

درمانده - *darmānda*—दर्मान्द—దర్మాన్ద=helpless—दीनः, अशक्तः—దిల్లపడినవాండు, చేతకానివాండు

دیده - *dīda*—दीद—దీద= sight—दर्शनम्—చూపు; eye—दृक्—కన్ను

درگذرم - *darguzaram*—दर्गुजरम्—దర్గుజరమ్=died—अमार्षम्—చల్లిపోతిని

دستم - *dastam*—दस्तम्—దస్తమ్=my hand—मद्धस्तः—నా చేయి

دگرگون - *digargūn*—दिगर्गूं—దిగర్గూం=changed—व्यत्यस्तम्—మాటిన

دگری - *digarī*—दिगरी—దిగరీ=another—इतरम्—ఒండు, వేఱు

دادند قرارکار - *dādand qarāri kār*—दादन्द करारि कार—దాదన్ద్ కరారి కార్=they established the necessary business—निश्चितकार्यमकार्षुः—తప్పనిపని చేసినారు

دلتنگ - *diltang*—दिल्तन्ग्—దిల్తన్గ్=distressed—सङ्क्षुब्धः—కలంగిన

درمیان آوردم - *darmiyān āwardam*—दर्मियां आवर्दम्—దర్మియాం ఆవర్దమ్=I have shown—अदीदृशम्—చూపినాండను

دائم - *dā'im*—दाइम्—దాఇమ్=always—सदा—ఎల్లపుడు

دیوان قضا - *diwāni qazā*—दीवानिकजा—దీవానికజా=science of stars and planets—ज्योतिषम्—చుక్కలం గూడిన చదువు

ج = j = ज = జ

- jām—जाम्—జామ్=cup—पानपात्रम्—గిన్నె

- jāy—जाय्—జాయ్=place—प्रदेशः—చోటు

- jahān—जहान्—జహాన్=world—जगत्—జగము

- jūya—जूय—జూయ=seek thou—गवेषय—వెదకుము

- jān—जान्—జాన్=life—जीवनम्—బ్రతుకు

- jā—जा—జా=place—प्रदेशः—చోటు

- jamshēd—जम्षेद्—జమ్షేద్=a Persian king—पारसीक राजा—పారసిదొర

- juī—जूई—జూఈ=river—सरित्—ఏఱు

- juft—जुफ्त्—జుఫ్త్= { husband or wife—भर्तावाभार्या—ఆలుగాని మగఁడుగాని; pair—युग्मम्—జంట }

- jam'i—जम्ई—జమ్ఈ=congregation—सभा—రచ్చ

- juz—जुज़्—జుజ్= { part—भागः—వంతు; except—विना—తప్పన్ }

- jam—जम्—జమ్=a great king—यमराट् (राजविशेषः)—జముఁడు (ఒక గొప్పదొర)

جُوئِبار - *juybār*—जूयबार्—జూయ్‌బార్ = river-bank—नदीतीरम्—ఏటియొడ్డు / a great river—महानदी—పెద్దేఱు

جَر - *jarr*—जर्र्—జర్ర్ = bottom—अधः प्रदेशः—అడుగు, క్రింద

جُزُوها - *juzūhā*—जुजूहा—జుజూహా = minute particles—अणवः—నలుసులు / parts—भागाः—వంతులు

جُستَم - *justam*—जुस्तम्—జుస్తమ్ = I sought—अजगवेषम्—వెదికినాఁడను

جامَہ - *jama*—जाम—జామ = garment—आप्रपदीनः—దోగా

جوشیدئی - *jōshīdaī*—जोषीदई—జోషీదఈ = boiled—सन्तप्तः—ఉడుకుచున్న

جَواب - *jawāb*—जवाब्—జవాబ్ = answer—प्रतिवचनम्—మాఱుమాట

جامہ ماتم - *jāmaī mātam*—जामईमातम्—జామఈమాతమ్ = mourning dress—शोकवस्त्रम्—ఏడ్పుదుస్తు

جُرعہ - *jur'a*—जुर्अ—జుర్అ = drop—बिन्दुः—బొట్టు, తుంపురు / remains of wine in a vessel—मद्यपङ्कः—కల్లుమడ్డి

جِسم - *jism*—जिस्म्—జిస్మ్ = body—शरीरम्—మేను

جُملہ - *jumla*—जुम्ल—జుమ్ల = whole—सर्वम्—అంతయును / sum—योगफलम्—కూడినమొత్తము

جُود - *jūd*—जूद्—జూద్ = liberality—औदार्यम्—ఈవి

جدا – *judā*—जुदा—జుదా=separately—पृथक्—వేఱుగాను

جمال – *jamal*—जमाल्—జమాల్=beauty—सौन्दर्यम्—సొగసు

جاهش – *jāhash*—जाहष्—జాహష్=honour—गौरवम्—గొప్ప

جهانِ گذران – *jahani guzrān*—जहानिगुज्रां—జహానిగుజ్రాం=fleeting world—अस्थिरलोकः—నిలకడలేని జగము

جوانی – *jawānī*—जवानी—జవానీ=youth—यौवनम्—ఈడు

جلوه – *jalwa*—जल्व—జల్వ=splendour—ज्वालः—వెలుంగు

جرم – *jurm*—जुर्म्—జుర్మ్=crime—अपराधः—నేరము

جهل – *jahl*—जह्ल्—జహ్ల్=foolishness—अज्ञानम्—తెలివితక్కువ

جمع – *jam'a*—जमअ—జమఅ=collection—सञ्चयः—ప్రోవు

جست – *just*—जुस्त्—జుస్త్=he sought—अन्वगवेषत्—వెదకెను

جیحون – *jaihūn*—जैहूं—జైహూం=the river Bactrus—पारसीकनदीविशेषः—ఒకానొక పారసీ నాటివాంగు

جنانک – *janānak*—जनानक्—జనానక్=heart—स्वान्तम्—ఉల్లము

جبین – *jabin*—जबीं—జబీం=temple—शिरःपार्श्वम्—కడంత

جاه و جلال – *jāhwajalāl*—जाह्वजलाल्—జాహ్వజలాల్=dignity—महिमा—గొప్ప

جستجو - *justjū*—जुस्तजू—జుస్తజూ=search—चर्चा—విచారణ

جوئید - *jūīd*—जूईद्—జూఈద్=sought, thou should search—अजगवेषत्, गवेषये :—వెదకెను, నీవు వెదుక వలయును

جرِّ حضیضِ خاک - *jarri hazīzi khāk*—जर्रि हज़ीज़ि खाक्—జర్రిహజీజి ఖాక్ =nadir—पातालः, भूगर्भः—నేలయడుగు

جریدہ - *jarīda*—जरीद्—జరీద=register—कोशः—కవిల

جرعہ - *jara'*—जरअ—జరఅ=dregs—अन्तः सारः—గుజురు

جگر - *jigar*—जिगर—జిగర్= { liver—यकृत्—కాలిజము; heart—मानसम्—ఉల్లము }

جلوہ گری - *jalwagarī*—जल्वगरी—జల్వగరీ=splendour—महिमा—గొప్ప

جگرِ خون - *jigari khūn*—जिगरिखूं—జిగరిఖూం=deep affliction—अमितदुःखम्—మితిలేనివగట

جزوی - *juzwē*—जुज़्वे—జుజ్వే=a part—एकोंऽशः—ఒకవంతు

جہانیان - *jahaniyan*—जहानियां—జహానియాం=mortals—मर्त्याः—మయితాలుపులు

س = s = स् = స్

سحر - *sahar*—सहर्—సహర్=magic—माया—గారడి

ساقی - *saqī*—साकी—సాకీ=cup-bearer—पानपात्रधारिणी—కల్లుసాని

ساغر - *sagar*—सागर्—సాగర్=cup—पानपात्रम्—కల్లుగిన్నె సాగరము

سوی - *suwī*—सुवी—సువీ=side—पार्श्वः—ప్రక్క

سحاب - *sihāb*—सिहाब्—సిహాబ్=cloud—मेघः—మబ్బు

سرد - *sard*—सर्द—సర్ద్=cold—शीतम्—చలి

سلخ - *salkh*—सल्ख्—సల్ఖ్= { skinning—चर्मच्छेदनम्—తోలొలుచుట
last day of the lunar month—अमावास्या—నెలతుదినాఁడు అమాస }

سایه - *sāya*—साय—సాయ=shade—छाया—నీడ

سر - *sar*—सर्—సర్= { cover, head—आच्छादनम्, शिरः—ముఁత, తల
beginning—आरंभः—మొదలు }

سلامت - *salāmat*—सलामत्—సలామత్=safety—क्षेमः—మేలు

سلطانی - *sultānī*—सुल्तानी—సుల్తానీ=royal—राजकीयः—ఏలుబడికిఁజేరిన

سرشت - *sirisht*—सिरिष्त्—సిరిష్త్=created—असार्क्षीत्—పుట్టించెను

سه - *sih*—सिह्—సిహ్=three times—त्रिः—మూఁడు మాఱులు

سحرگه - *sahargah*—सहर्ग—సహర్గహ్=morning—प्रभातम्—తెల్లవాఱి

سربسر - *sarbasar*—सर्बसर्—సర్బసర్=totally—सर्वतः—అంతయును

سرت — *sarat*—सरत्—సరత్ =your head—त्वच्छिरः—నీ తల

ساخته — *sakhta*—साख्त—సాఖ్త=made—सज्जितः, कृतः—చేయఁబడిన

سالگان — *salgān*—साल्गां—సాల్గాఁ=year's old—संवत्सरवयस्कः—ఏఁడీడుగల

سبزه — *sabza*—सब्ज—సబ్జ=bloom, verdure—अङ्कुरः, शाद्वलम्—మొలక, బీడు

سرخی — *surkhī*—सुर्खी—సుర్ఖీ=redness—रक्तिमा—ఎఱుపు

سمن — *saman*—समन्—సమన్= jasmine—मल्ली—మొల్ల

سهی — *sahī*—सही—సహీ=young one—युवा—పడుచఁడు

سها — *suhā*—सुहा—సుహా= { cypress—पलाशः—మోదుగు; an obscure star in the lesser Bear—बुधग्रहः—నెలపట్టి }

سخن — *sukhun*—सुखुन्—సుఖున్= { speech—वाचनम्—పల్కు; discourse—वादः—తగవు }

سدّ رمقی — *saddi ramaqī*—सद्दिरमकी—సద్దిరమకీ=last breath—अन्त्यश्वासः—కొనయూపిరి

سبو — *sabū*—सबू—సబూ= { cup—शरावः—మూకుఁడు; jar—पात्रम्—జారీ }

سپهر — *sipihr*—सिपिह्र्—సిపిహ్ర్=heavens, fortune—आकाशः, विधिः—మిన్ను, తలవ్రాఁత

سود — *sūd*—सूद्—సూద్=profit—लाभः—రాబడి

سرشته - *sirishtā*—सिरिश्त—సిరిస్త=mixed—संसृष्टः—కలయచేసిన, పన్నిన

سیماب - *simāb*—सीमाब्—సీమాబ్=mercury—पारदः—పాదరసము

سربسریم - *sarbasarīm*—सर्बसरीम्—సర్బసరీమ్=we are equal—समानाभवामः—సరిపోలుచున్నాము

سرشک - *sirishk*—सिरिश्क्—సిరిష్క్=tears—अश्रु—కన్నీరు

سبوئی - *sabōī*—सबोई—సబోఈ=jar—पानपात्रम्—కల్లుముంత

سبحان الله - *subhanallāh*—सुबहानल्लाह्—సుబ్‌హానల్లాహ్=praise be to God—जयतुदेवः—జేజేపొగడందుగాక

سهل - *sahl*—सह्ल्—సహ్ల్=easy-tempered, soft soil—मृत्स्ना, उपेक्षणीयम्—మెత్తనిమన్ను, సరసుగానుండగని

سهل بود - *sahl būd*—सह्ल् बूद्—సహ్ల్ బూద్=is but a small thing—सूक्ष्मीभवति—కొంచెపడును

سراچه - *sarachi*—सराचि—సరాచి=small tent, give in charge—पटवासकः, वशीकुरु—చిన్న గుడారు, [అప్పగించుము
mansion—भवनम्—మిద్దె

سپار - *sipār*—सिपार्—సిపార్=recommending—संप्रेषणम्—అప్పగింత
give in charge—समर्पय—అప్పగించుము

ساز - *sāz*—साज्—సాజ్=making—करणम्—పన్నిక
adjust—अनुकूलय—సరిపెట్టుము
make—कुरु—చేసికొనుము

سودائی - *soudaī*—सौदाई—సౌదాఈ=madness—भ्रान्तिः—పిచ్చి

سَوْدائِی – *saudayi*—सौदायी—సౌదాయీ= business—व्यवहारः—పని; profit—लाभः—ఒడుపు

سَن – *san*—सन्—సన్=custom—आचारः—నడువడి

سوز – *sōz*—सोज़्—సోజ్=burning, burn—शोषय, शोषणम्—మంట, వేచుము

سوختن – *sokhtan*—सोख्तन्—సోక్తన్=to burn—शोषणम्—వేచుట

سَرِزُلف – *sarizulf*—सरिजुल्फ्—సరిజుల్ఫ్=amorous glance—प्रियालोकनम्—వలపుచూపు

سازنده – *sazanda*—साजन्द—సాజన్ద=maker—स्रष्टा—పనివాండు

سِتَم – *sitam*—सितम्—సితమ్=injury—हिंसा, हानिः—చెఱుపు

سَرخوش – *sarkhush*—सर्खुष्—సర్ఖుష్=intoxicated, merry-headed—प्रमत्तः, प्रहर्षितः—కైపెక్కిన, తనిసిన

ساز – *sāzad*—साजद्—సాజద్=made—अकार्षीत्—చేసెను

سرافگنده – *sarafganda*—सर्अफ्गन्द—సర్ అఫ్గన్ద= abashed—निर्विन्नः—నివ్వెఱపడిన; destroyed—विध्वस्तः—అడఁగఁద్రొక్కఁబడిన

سرگشته – *sargashta*—सर्गष्त—సర్గష్త=stupefied—स्तब्धशिरस्कः—తలదిమ్మెక్కిన

سرنگون – *sarnigūn*—सर्निगूं—సర్నిగూఁ=inverted—अधःशिरस्कः—తలక్రిందులయిన

سرگردان – *sargardān*—सर्गर्दां—సర్గర్దాఁ=bewildered—बीभत्सितः—చీకాకుపడిన

سَدّ - *sadd*—सद्द—సద్ద్=obstruction—प्रतिबन्धः—అడ్డంకి

سِرّ - *sirr*—सिर्र्—సిర్ర్=secret—रहस्यम्—గుట్టు

سَرمَست - *sarmast*—सर्मस्त्—సర్మస్త్=very drunk—उत्तम मदमत्तः—మిగులఁ గ్రాపెక్కిన

سَرِدَست - *sardast*—सर्दस्त्—సర్దస్త్=finger-tips—अङ्गुल्यग्राणि—వ్రేళ్లకొనలు - గోళ్లు

گ = g = ग = గ

گوسپندی رانی - *gōspandī rānī*—गोस्पन्दी रानी—గోస్పన్దీరానీ=journey towards a sacred mountain—गोवर्धनगिरिप्रयाणम्—ఆలకొండజాతర=thigh flesh of a ram—मेषसक्थिमांसम्—గొఱ్ఱెచట్టుకాయ

submissive inclination—विनयशीलम्—అడఁకువ

گہ - *gah*—गह्—గహ్= {time, place—कालः, देशः—తఱి, తావు; sometimes—कदाचित्—ఒకప్పుడు}

گذر - *guzar*—गुजर्—గుజర్=pass thou, passage—गच्छ, गतिः—నడువుము, నడక

گوید - *gōyad*—गोयद्—గోయద్=might say—वदेत्—చెప్పనీ

گرم - *garm*—गर्म—గర్మ= {hot—घर्मः—వేఁడి; jealous—ईर्ष्यावान्—ఓర్వని}

گلزار - *gulzār*—गुल्जार्—గుల్జార్=garden of roses—पुष्पवनम्—పూఁదోఁట

34

گَرْد - *gard*—गर्द—గర్ద్ = { turning round—चक्रभ्रमणम्—చుట్టుతిరుగుట; dust—भस्म—బుగ్గి }

گَرْدُوں - *gardūn*—गर्दूं—గర్దూఁ = celestial globe, wheel, heaven—खगोल:, चक्रम्, विधि:—విన్నుచక్రము, కుండ, వేల్పుచేత

گُرِیزان - *gurēzān*—गुरेजां—గురేజాఁ = flight—पलायनम्—పరుగు

گَرْدَد - *gurdad*—गर्दद्—గర్దద్ = became—अभूत्—అయ్యెను

گَر - *gar*—गर्—గర్ = { power—शक्ति:—లావు, చేవ; if, maker—यदि, कर्ता—ఏనిన్, చేతకాఁడు }

گَرْدُونِ کَمْرِی - *gardūni kamrī*—गर्दूनि कम्री—గర్దూఁనికమ్రీ = heavenly vault—खचक्रम्—మినుచుట్టు

گِیرَد - *gīrad*—गीरद्—గీరద్ = might hold—गृह्णीयात्—పట్టుకొనవలయును

گِیرِی - *gīrī*—गीरी—గీరీ = taking—ग्रहणम्—పట్టుకొనుట

گُنْبَد - *gumbad*—गुंबद्—గుంబద్ = arch—धनुराकारद्वार:—విలువంకగుమ్మము

گوشَه - *gōsha*—गोष—గోస = { corner—रहस्यस्थलम्—మఱుఁగుచోటు; solitude—एकान्तम्—మంతనము }

گُفْت - *guft*—गुफ्त्—గుఫ్త్ = spoke—अवादीत्—పలికెను

گندم - *gandum*—गन्दुम्—గన్దుమ్=wheat—गोधूमः—గోదుమ

گوسفندی - *gosfandī*—गोस्फन्दी—గోస్ఫన్దీ=sheep—मेषः—గొర్రె

گردد - *gardad*—गर्दद्—గర్దద్=became—अभूत्—అయ్యెను

گیر - *gīr*—गीर्—గీర్=take—गृहाण—చేకొనుము; suppose—जानीहि—అనుకొనుము

گذارم - *guzāram*—गुजारम्—గుజారమ్=my passage—मन्मार्गः—నా త్రోవ

گرفتم - *giriftam*—गिरिफ्तम्—గిరిఫ్తమ్=I have seized—अजिग्रहम्—పట్టుకొన్నాడను

گلگون - *gulgūn*—गुलगून्—గుల్గూన్=rose-coloured—स्थलपद्मरक्तम्—మెట్టదామర కెంపు; goblet of wine—मद्यपात्रम्—కల్లుబుడ్డి

گرفت - *girift*—गिरिफ्त—గిరిఫ్త్=he has taken—अग्रहीत्—పట్టుకొన్నాడు

گور - *gōr*—गोर्—గోర్=wild ass, tomb—अरण्यगर्दभः, श्मशानम्—కారుగాడిద, కాడు

گذریم - *guzrīm*—गुज्रीम्—గుజ్రీమ్=my market—मद्विपणिः—నాయంగడి

گذران - *guzrān*—गुज्रान्—గుజ్రాన్=live—जीव—బ్రతుకుము; life—जीवनम्—బ్రతుకు

گذری - *guzrī*—गज्री—గుజ్రీ=living—जीवितम्—బ్రతుకు

گلی – *gilī*—गिली—గిలీ=earthen—मृण्मयः—మంటి

گیرد – *gīrad*—गीरद्—గీరద్=may take hold—गृह्णीयात्—తగులుకొనును

گوئی – *gūī*—गूई—గూఈ=thou sayest—ब्रवीषि—అన్చున్నావు

گریز – *gūrēz*—गुरेज्—గురేజ్ = retire—निवर्तय—మర్లుము; abstinence—निवृत्तिः—మర్లుట, మానుకొంట; flying—धावन्—పరుగిడుచున్న

گارت – *gārat*—गारत्—గారత్=your boundary—त्वन्मर्यादा—నీ మేర

گریزپای – *gurēzpāy*—गुरेज़्पाय्—గురేజ్ పాయ్=unsteady—अस्थिरम्—నిల్కడలేని

گزار – *guzār*—गुजार्—గుజార్=passage—मार्गः—దారి

گفتگوئی – *guftugūī*—गुफ्तगूई—గుఫ్తుగూఈ=conversation—संभाषणम्—మాటాడుకొంట

گشتهٔ نهان – *gashtayi nihān*—गष्ततयि निहां—గష్తయి నిహాఀ=having become hid—निगूढोभूत्वा—దాఁగుకొని

گشته – *gashta*—गष्त—గష్త=returned—निवृत्तः—మళ్లిన

گردانی – *gardanī*—गर्दानी—గర్దానీ=turning—भ्रमणम्—గిఱితిరుగుట

گذشت – *guzasht*—गुजष्त्—గుజష్త్=he has gone—अगमत्—వెళ్లెను

گاه – *gāh*—गाह्—గాహ్=sometimes—एकदा—ఒకప్పుడు

گردن – *gardan*—गर्दन्—గర్దన్—neck—गलः—మెడ

گویا – *gōya*—गोया—గోయా=speaking—वदन्—మాటాడుచున్న

گردائی – *gardāī*—गर्दाई—గర్దాఈ=wheeling—परिभ्रमणम्—చుట్టుతిరుగుట

گرمرتبه – *gari marthaba*—गरिमर्तब—గరిమర్తబ=purpose of time—कालप्रयोजनम्—అదను

گاہ – *gāhā*—गाहा—గాహా= { throne—सिंहासनम्—గద్దియ
sometimes—कदाचित्—ఒకప్పుడు }

گریزان – *gurēzān*—गुरेजां—గురేజాం=taking to flight—पलायनोन्मुखीनः—పరుగిడనున్న

گیری – *gīrī*—गीरी—గీరీ=weep thou—रुद्याः—ఏడ్వుము

گرد – *gard*—गर्द्—గర్ద్=joy—सुखम्—హాయి

گسل – *gusil*—गुसिल्—గుసిల్=break, breaking—छिन्धि, छेदनम्—త్రెంచుము, త్రెంచుట

گردن منه – *gardan manih*—गर्दन्मनिह्—గర్దన్మనిహ్=do not obey—मानंसीः—లోఁబడకుము మెడవంచకుము

گریزی – *gurēzī*—गुरेजी—గురేజీ= { flight—धावनम्—పరుగు
fly thou, fugitive—धावस्व, शरणागतः—పరు గెత్తుము, మఱుఁగుచొచ్చిన [వాఁడు
abstinence—विरतिः—పెడ మోమిడుట }

گردد – *gardad*—गर्दद्—గర్దద్=became—अभूत्—అయ్యెను

گرد – *gird*—गिर्द—గిర్ద్=assembly, circuit—समाजः, परिभ्रमः—కొల్వు, చుట్టుతిరుగుట

گردانَد – *gardānd*—गर्दान्द्—×దాా న్ద్ = { overturn—पातयेत्—పడ వేయును; untie—भिनत्ति—విప్పి వేయును }

گرداندحل – *gardāndhal*—गर्दान्द्हल्—×దాా న్ద్ హల్ =unties the knot—मोचयेद्बन्धम्—ముడివిప్పి వేయును

گُزِی – *guzī*—गुजी—గుజీ=choose—वृणु—ఎంచుకొనుము

گردیدن – *gardīdan*—गर्दीदन्—×ర్దీదన్ =to wander, to go round—सञ्चरणम्, परिभ्रमणम्—అరుగుట, చుట్టుతిరుగుట

گشتیم – *gashtīm*—गष्तीम्—×. స్తీమ్=we have travelled—प्रागाम — తిరిగినారము

گردانیم – *gardānīm*—गर्दानीम्—×దాా నీమ్=my circuit—मत्सञ्चार:—నాతిరుగుట

گان – *gān*—गान्—గాన్=an infamous boy—अनामकार्भक:—పనికిమాలిన పిల్లకాయ

گُنه – *gunah*—गुन — గున=sin, crime—पापम्, अपराध: —కీడు, నేరము

گُزارد – *guzārad*—गुजारद्—గుజారద్ =came—आयासीत्—వచ్చెను

گام – *gām*—गाम्—గామ్=foot—पाद:—అడుగు (అంజ)

گرچه – *garchi*—गर्चि—×చి =although—तथापि—అయినప్పటికిని

گشتم – *gashtam*—गष्तम्—× స్తమ్=changed—पर्यणीनमे—మాటినాడను

گِران – *girān*—गिरान्—గిరాన్=heavy—गरीयान्—బరువైన

گشت – *gasht*—गश्त—గష్త్—going round, walking, returned—परिभ्रमणम्, गमनम्, पुनरावर्तितः—చుట్టితిరుగుట నడుచుట, తిర్గివచ్చెను

گوشم – *gōsham*—गोषम्—గోషమ్—my ear—मत्कर्णः—నా చెవి

گون – *gūn*—गून्—గూన్=colour—वर्णः—జిగి

گو – *gō*—गो—గో=ball—गोलः—బంతి

گیرد = *gīrad*—गीरद्—గీరద్=will hold—गृह्णीयाः—పట్టుకొనెదవు

گرد – *gard*—गर्द—గర్ద్ = { lightning—विद्युत्—మెఱపు; fortune, turning round—भाग्यम्, परिभ्रमः—కల్మి, చుట్టుతిర్గుట; earth, joy—पृथिवी, भोगः—నేల, కుడుపు }

ن = n = न = న

ندا – *nidā*—निदा—నిదా=proclamation— उद्घोषः—చాటు

نوش – *nosh*—नोष्—నోష్=drink thou—पिब—త్రాగుము

ناز – *nāz*—नाज्—నాజ్= { glory—महिमा—గొప్ప; delicacy, fresh—सौकुमार्यम्, नवः—నాణెము, క్రొత్త }

نرمک – *narmak*—नर्मक्—నర్మక్=gently—शनैः—నెమ్మదిగా

نواز – *nawāz*—नवाज्—నవాజ్=play, please—वादय, सन्तोषय—మ్రోగించు, తనుపు

نہ – *na*—न—న=no—न—వలదు

نیابی – *niyābī*—नियाबी—నియాబీ=vessel—पात्रम्—చెంబు

نفسی – *nafsī*—नफ्सी—నఫ్సీ=of the soul—आत्मसंबद्धः—మైతాల్పన్గూచిన

نتوانِ کرد – *natuwani kard*—नतुवानि कर्द—నతువాని కర్ద్=impossible work—असाध्यकर्म—అలవికానిపని

نمایند – *numāyand*—नुमायन्द्—నుమాయన్ద్=exhibited—अदीदृशुः—అగపరిచిరి

نشین – *nishīn*—निषीन्—నిసీన్=sitting—उपवेशनम्—కూరుచుంట

نگاہ – *nigāh*—निगाह्—నిగాహ్=observation—ईक्षणम्—కనుగొంట

نزداو – *nazdiū*—नज्दिऊ—నజ్దిఊ=in his opinion—तस्याभिप्राये—వానితలంపులోన్

نانی – *nānī*—नानी—నానీ=bread—अपूपः—రొట్టె (నాన్లు)

نشستہ – *nishasta*—निषस्त—నిసస్త=stood—निष्ठः—ఉండిన

نکوست – *nikūst*—निकूस्त्—నికూస్త్=is a good thing—श्रेयोऽस्ति—మంచిపనియైయున్నది

نامدمی – *nāmadmī*—नामद्मी—నామద్మీ=I would not have come—नागच्छेयम्—రాకపోదును

نصف – *nasf*—नश्फ्—నస్ఫ=reaching the middle age, half—मध्यवयस्कः, अर्धम्—నడియాడుననున్న, సగము

نقد – *naqd*—नक्द्—నక్ద్=cash—हस्तगत धनम्—రొక్కము

نسیہ – *nasīya*—नसीय—నసీయ=credit—भवितव्यम्—అరువు, కానున్నది; delay—विलंवनम्—తడవు

ناب – *nāb*—नाब्—నాబ్=unmixed—अविमिश्रितः—కలుపులేని

نادان – *nādān*—नादाఁ—నాదాఁ=ignorant—अज्ञः—తెలివిలేవాఁడు

نہند – *nahand*—नहन्द्—నహంద్=placed—समतिष्ठिपन्—నిల్పిరి

نام – *nām*—नाम्—నామ్=name—नाम—పేరు

نگر – *nigar*—निगर्—నిగర్=behold—पश्य—చూడుము

نہادندی – *nihādandī*—निहादन्दी—నిహాదన్దీ=prostrated—अनंसुः—మ్రొక్కిరి

نوبت – *naubat*—नौवत्—నౌబత్=time, kettle drum—समयः, भेरी—తటి, డంకా

نیامد – *niyāmad*—नियामद्—నియామద్=you have not arrived—नायासीः—నీవురాలేదు

نشیدن – *nishīdan*—निषीदन्—నిసీదన్=to place—निवेशनम्—ఉంచుట

نگاری – *nigārī*—निगारी—నిగారీ=beautiful woman—नागरी—నిగారి

نگرم – *nigaram*—निगरम्—నిగరమ్=I saw—अद्राक्षम्—చూచినాఁడను.

نَنَہی – *nanahī*—नऩही—ననహీ=do not tread—मातीतङः—త్రొక్కకుము

ناگاہ – *nāgāh*—नागाह्—నాగాహ్=suddenly—अकस्मात्—దబ్బున౯

نِگُون – *nigūn*—निगूं—నిగూం=inverted—अधोमुखीनम्—తలక్రిందు

نِہاد – *nihād*—निहाद्—నిహాద్=placed—न्यवीविशत्—ఉంచెను

نُخُسْت – *nukhust*—नुखुस्त्—నుఖుస్త్= { from the beginning—प्रारंभतः—తొలినుండియు / at first—प्रथमतः—మొట్టమొదటన్ }

نِیز – *nīz*—नीज्—నీజ్= { also—सह—కూడన్ / likewise—तथैव—అలాగుననే }

نِیم – *nīm*—नीम्—నీమ్=half, good—अर्धम्, उचितम्—సగము, తగిన

نِیسْت – *nīst*—नीस्त्—నీస్త్= { it is not—नास्ति—లేదు—nought—शून्यम्—సున్న / annihilation—नाशः—లేమి }

نِکُو – *nikū*—निकू—నికూ=good—समीचीनम्—మంచి

نَیَم – *nayam*—नयम्—నయమ్=I am not—नास्मि—నేనుకాను

نِیلی – *nilī*—नीली—నీలీ=blue—नीली—నీలి

نیکُودار – *nēkūdār*—नेकूदार्—నేకూదార్=possessor of a beautiful girl—सुन्दरीशः—అందకత్తెనేలువాఁడు

نامَرْدی – *nāmardī*—नामर्दी—నామర్దీ=impotence, baseness—नपुंसता, क्षुद्रता—మగతనములేమి, కొంచెము

نمود – *namūd*—नमूद्—నమూద్ = he showed—अदीदृशत्—అగపఱచెను; quenched—उपाशीशमत्—చల్లార్చెను

نشاند – *nishānd*—निषान्द्—నిసాన్ద్ =he sat—उपाविक्षत्—కూర్చుండెను

نوروز – *naurōz*—नौरोज—నౌరోజ్ =new year's day—संवत्सरादिः—ఉగాది

نسیب – *nasīb*—नसीब्—నసీబ్ =celebrating a mistress in a verse—पद्यतः प्रियावर्णनम्—సుడికారమున నసుంగునొ్బగడుట

نیستی – *nīstī*—नीस्ती—నీస్తీ = nullity—नास्तित्वम्—లేమి; nought—अभावः—సున్న

نیامد – *nēyāmad*—नेयामद्—నేయామద్ =not arrived—अनागतम्—రానిది

نشان – *nishān*—निषां—నిసాం=sign—चिह्नम्—గుఱుతు

نفس – *nafs*—नफ्स्—నఫ్స్=soul, breath, life—आत्मा, श्वासः, जीवितम्—ఉసులు లాల్పు, ఊపిరి, బ్రతుకు

نبات – *nabāt*—नबात्—నబాత్ =vegetation, fine sugar—उद्भिज्जः, प्रशस्तशर्करा—మొక్కలు, నవాతు

نهان – *nihān*—निहां—నిహాం=hid—पिहितम्—మూయబడిన

نفس – *nafas*—नफस्—నఫస్=moment—क्षणः—చిటికె

نمائی – *numāī*—नुमाई—నుమాఈ=exhibitor—प्रदर्शकः—అగపఱచువాఁడు

ناچیز شدند - *nāchīz shudand*—नाचीज् षुदन्द्—నాచీజ్ సుదన్ద్=perished—व्यनश्युः—పొలిసిపోయిరి

ناچیز - *nāchīz*—नाचीज्—నాచీజ్=insignificant—अप्रसिद्धम्—పేరులేని

نیکودار - *nēkudār*—नेकूदार—నేకూదార్=treat kindly—अनुगृहाण—కనికరించుము

نمودہ - *namūda*—नमूद—నమూద=exhibited—प्रदर्शितः—అగపర్చబడిన

نیکوان - *nekwān*—नेक्वान्—నేక్వాన్=woman with sweet breath—पद्मगन्धी—కమ్మనిచెల్వ

نرود - *narūd*—नरूद्—నరూద్=not happened—नसमभूत्—కాలేదు

نہفت - *nihuft*—निहुफ्त्—నిహుఫ్త్= he hid—तिरोऽभूत्—డాగెను; concealment—गोपनम्—మఱుగు

نشیمن - *nishēman*—निषेमन्—నిసేమన్=seat—आसनम्—కుర్చీ

نطع - *nata* ‘—नतअ—నతఅ=a sheet of dressed leather for chess play—चतुरङ्ग खेलन चर्म फलकम्—చదరంగమాడుతోలట్ట

نیاز - *niyāz*—नियाज्—నియాజ్=poverty, want—दारिद्र्यम्, दैन्यम्—లేమి, వెల్తి

نصیب - *nasīb*—नसीब्—నసీబ్=fate—भाग्यम्—తలవ్రాలు

نماز - *namāz*—नमाज्—నమాజ్=prayer—नमस्या, दैवप्रार्थनम्—కొలుపు

نہیش - *nahīsh*—नहीष्—నహీస్=your knowledge—तावकज्ञानम्—నీ తెలివి

نهی - *nahī*—नही—నహీ=you have placed, intelligent—अतिक्षिप:, बुद्धिमान्—ఉంచినాడవు, తెలివిగల

نتوان - *natawān*—नतवां—నతవాం= irresistible—अशक्यम्—అలవికాని [వాడు

نور - *nūr*—नूर्—నూర్ =light—प्रकाश:—వెలుగు

نزد - *nazd*—नज़्द्—నజ్ద్ =opinion—अभिप्राय:—తలంపు

نگون افتاده - *nigūn uftāda*—निगूं उफ्ताद—నిగూం ఉఫ్తాద=fallen upside down—अधोमुखीनम्——బోరగిల బడిన

نطع وجود - *nat'ai wujūd*—नतइवुजूद्—నతఇవుజూద్ = chessboard of existence—स्थितिफलकम्—ఉనికి బల్ల

نازنین - *nāzanīn*—नाजनीं—నాజనీం= { without marriage—अविवाहित:—పెండ్లిలేనివాడు
delicate—कोमल:—లేత }

نبود - *nabūd*—नबूद्—నబూద్ =is not—नास्ति—లేదు

نیز - *nīz*—नीज़्—నీజ్ = { again—पुन:—తిరిగి
also—एतावत्—కూడా }

نه - *na*—न—న=no—न—లేదు

نشنود - *nashunūd*—नषुनूद्—నసునూద్ =did not hear—नाश्रौषीत्—వినలేదు

نقطه - *nuqta*—नुक्त—నుక్త=point—अग्रम्—మొన

ناسوده است - *nāsūdast*—नासूदस्त्—నాసూదస్త్=was not at rest—नव्यश्रमीत्—అగకుండెను

نیہا – *naihā*—नैहा—నైహా=unrest—अविश्रान्तिः—నిల్కడలేమి

نیکو – *nīkū*—नीकू—నీకూ=good—समीचीनम्—లెస్సయైన

نہاد – *nihād*—निहाद्—నిహాద్=nature—स्वभावः—ఓజ

نہال – *nihāl*—निहाल्—నిహాల్=shoot—अङ्कुरः—మొలక

نہیش – *nahīsh*—नहीष्—నహీస్=prohibition—निषेधः—అడ్డంకి

نشاط – *nashāt*—नषात्—నసాత్=gladness—आनन्दः—వేడ్క

نایذ – *nāyad*—नायद्—నాయద్=never came—नकदाप्यागमत्—ఎప్పుడునురాలేదు

نجات – *najāt*—नजात्—నజాత్=freedom, salvation—स्वातन्त्र्यम्, मोक्षः—లోబడమి, పెద్దోవ

نتوانست – *natawānast*—नतवानस्त्—నతవానస్త్= { there is no power—नास्ति शक्तिः—చేవలేదు
did not bear—नाशकत्—ఓర్వలేదు }

نکوی – *nikūī*—निकूई—నికూయీ=goodness—साधुता—మంచితనము

نعمت – *ni' mat*—निअमत्—నిఅమత్=favour—अनुग्रहः—నెమ్మి

نامہ – *nāma*—नाम—నామ= { writing—लिपिः—వ్రాంత, జాబు
book—पुस्तकम्—పుత్తము (కవిల) }

نگونسار – *nigūnsār*—निगूँसार—నిగూంసార్=inverted—अधोमुखीनम्—తలక్రిందు

نشستی – *nishastī*—निषस्ती—నిసస్తీ=sitting—उपवेशनम्—కూర్చుంట

نیامد – *nēyāmad*—नेयामद्—నేయామద్=non-arrival—अनागमनम्—రాకున్కి

ناپیدا – *nāpaidā*—नापयूदा—నాపయ్‌దా=not to be found—अज्ञातम्—తెలియరాని

نیکو و بد – *nēkū wa bad*—नेकू व बद्—నేకూ వ బద్=good and evil—पुण्यमपिपापम्—మంచియుంజెడ్డయును

نومید – *naumēd*—नौमेद्—నామేద్=despair—दैन्यम्—దైంగ

نخواهد بشگفت – *nakhāhad bishiguft*—नखाहद् विषिगुफ्त्—నఖాహద్బిసిగుఫ్త్=never blossomed again—नकदापि व्यकसीत्—ఎన్నటికైనవలరలేదు

نطع وجود – *natai wuzūd*—नतइ वुजूद्—నతఇ వుజూద్=chess board body—चतुरङ्ग फलक शरीरः—చదరంగపుబల్లరూపు

نشان بود – *nishān būd*—निषान् बूद्—నిసాంబూద్=was fixed—प्रत्यस्थायि—ఏర్పాటుచేయబడెను

نومید نیم – *naumednayam*—नौमेद्नयम्—నామేద్నయమ్=I am not without hope—नास्मिनिराशः—ఆసతొలగిలేను

j—z—ज्—జ్

ز – *zi*—जि—జి=from, than, by, with, of—ततः, तारतम्यम्, संबन्धः, करणम्, षष्ठयर्थः—నుండి, కంటెన్, వలనన్, తోడన్, యొక్క

زان - *zān*—ज़ाँ—జాఁ=from that—तस्मात्—అందువలనన్

زبان - *zabān*—जबाँ—జబాఁ=tongue, language—जिह्वा, भाषा—నాలుక, పలుకు

زرد - *zard*—ज़र्द्—జర్ద్=yellow—पीतम्—పసుపుపచ్చని

زند - *zand*—जन्द—జన్ద్=the book of Zoroaster, fire steel—अग्निपूजक वेदः, अयोदर्वी—చిచ్చుపూజరి పాఁజదువులు, ఇనుపగరిటె

زهد - *zuhd*—ज़ुहद्—జుహ్ద్=devotion—दैवभक्तिः—వేల్పుకొల్పు

زن - *zan*—जन्—జన్=woman—स्त्री—ఆఁడుది

زمانه - *zamāna*—जमान—జమాన= { the world—क्ष्मा—నేల ; time—कालः—ప్రొద్దు ; fortune—अदृष्टम्—తలవ్రాలు }

زنده *zinda*—जिन्द—జిన్ద=great, alive—महान्, सजीवः—గొప్ప, బ్రతికియున్న

زین - *zīn*—ज़ीं—జీఁ= { saddle—कश्यास्तरणम्—జీను ; because, from this—अस्यहेतोः, एतस्मात्—కనుకన్, ఇందునుండి }

زشت - *zisht*—ज़िष्त्—జిస్త్=ugly—विकृतः—వంకరటింకర

زر - *zar*—जर्—జర్=gold—सुवर्णम्—బంగారు

زنده دلیرا - *zinda dilīra*—जिन्ददिलीरा—జిన్దదిలీరా=heart alive—विकसितहृदयम्—అలరునల్లము

زَد - *zad*—जद्—జద్=stroke—अतीतडत्—కొట్టెను

زَمِین - *zamīn*—जमीं—జమీం=the earth—क्ष्मा—నేల

زِما - *zimā*—जिमा—జిమా=from us—अस्मत्—మానుండి

زیر - *zēr*—जेर—జేర్=under—अधः—క్రిందునన్

زِندگانی - *zindagānī*—जिन्दगानी—జిన్దగానీ=living—जीवितम्—బ్రతుకు

زیرا - *zīrā*—जीरा—జీరా=because—कारणतः—వైనమునన్

زُحَل - *zuhal*—जुहल—జుహల్=the planet Saturn—शनिः—సని (కుంటిగాము)

زَنا - *zanā*—जना—జనా=beating—ताडनम्—కొట్టుట

زاری - *zārī*—जारी—జారీ—{ multitude, crying—समूहः, रोदनम्—గుంపు, ఏడ్పు
place—स्थलम्—చోటు }

زِما - *zimā*—जिमा—జిమా=than we, from us—नः—మనకంటె, మననుండి

زَدہ - *zadā*—जद—జద=stricken—मर्दितः—కొట్టఁబడిన

زَهر - *zahr*—जह्र—జహ్ర్=poison—विषम्—విషము

زُلف - *zulf*—जुल्फ़—జుల్ఫ్=a ringlet—अलकः—ముంగురులు

زُود - *zūd*—जूद्—జూద్=soon—द्राक्—చిటీలునన్

زَرْفِشان – *zar fishān*—जर्फ़िशाँ—జర్ఫిషాఁ=scattering gold—स्वर्णक्षेपणम्—బంగారువిదల్చడు

زَنِیمْ – *zanīm*—जनीम्—జనీమ్=let us play, my wife, worthless fellow—खेलाम, मद्भार्या, कुत्सितः—
ఆడుకొందము, నాయాలు, కొఱగానివాఁడు

زِبَہْر – *zibahr*—जिबह्र्—జిబహ్ర్=for the sake of—हेतौ—కొఱకు

زَنِی – *zanī*—जनी—జనీ= { marriage—विवाहः—పెండ్లి
wife—भार्या—పెండ్లాము }

زاہِر – *zāhir*—जाहिर्—జాహిర్=outwardness—आविर्भावः—వెలుపడుట

زِیَکْدِگَر – *ziyakdigar*—जियक्दिगर्—జియక్దిగర్=from each other—अन्योऽन्यतः—ఒండొండన్

زَرْق – *zarq*—जर्क़्—జర్క్= { deceit—वञ्चना—మోసము (లాటోటు).
hypocrisy—कापट्यम्—టక్కటొంకు }

زاہِدِی – *zāhdī*—जाह्दी—జాహ్దీ=monk's life, life of a recluse—मुनिजीवितम्, एकान्तजीवनम्—సన్న్యాసిబ్రతుకు
ఒంటిబ్రతుకు

زَنَمْ – *zanam*—जनम्—జనమ్=my shrinking—मद्भीतिः—నాజంకు

زِنْہار – *zinhār*—जिन्हार्—జిన్హార్= { take care—अवधेहि—కాచుకో
truly—नूनम्—నిక్కముగా }

زانْ پیش – *zān pēsh*—जाँपेष्—జాఁపేష్=formerly—आदौ—తొల్లి

زُوْ (اَزُوْ) - *zō (azō)*—जो(अजो)—జో (అజో)=from it—तस्मात्—దానినుండి

زِین پیش - *zīn pēsh*—जींपिष्—జీంపేష్=from the beginning—आदितः—తొలినుండియును

زِین پس - *zīn pas*—जींपस्—జీంపస్=from henceforth—ततःपरम्—ఇకముందు

زِینہار - *zīnhār*—जींहार—జీంహార్=take care—जागृहि—మేల్కొనుము

زِہر - *zihar*—जिहर—జిహర్=from each—सर्वस्मात्—ఎల్లడను

زَندش - *zandash*—जन्दष्—జన్దష్=discharged for it, exclaimed about it, shattered—तंप्रत्यचिकल्पत्, तस्मैसमदिध्वनत्, तमचिच्छिनत्—దానికిచ్చెను, దానిన్గూర్చి పలికెను, దానిని వ్రద్దలుగొట్టెను

زادہ - *zāda*—जाद—జాద = born — जातः—పుట్టిన

زانکہ - *zānki*—जाँकि—జాంకి=for that cause—तस्मात्कारणात्—అందువలనన్

زِمیان(اَزمیان)-*zimiyān*—जिमिया—జిమియాం=from among—मध्यतः—నడుమనుండి

زِی - *zī*—जी—జీ=live thou—जीव—బ్రతుకుము

زَبانِ حال - *zabāni hal*—जवानि हाल्—జబాని హాల్=gesture, language appropriate to one's own circumstances—आङ्गिकाभिनयः, यथोचित भाषा—తనయున్కికిందగుపలుకు, మేనిసన్న

زِخود روی - *zikhudravī*—जिखुद्रवी—జిఖుద్రవీ=abandonest thyself—आत्मानंजहासि—నిన్నువిడయుచున్నావు

پ = p = प् = ప్

پُر - *pur*—पुर्—పుర్ = full—पूर्णः—నిండిన

پیمانہ - *paimāna*—पैमान—పైమాన = known—ज्ञातः—తెలియఁబడిన

پیش - *pēsh*—पेष्—పేష్ = before—अग्रे—ముందు

پیدا است - *paidāst*—पैदास्त्—పైదాస్త్ = has the production—फलमवित्त—పంటనున్నచుణకొనెను

پسر - *pisar*—पिसर्—పిసర్ = boy—बालः—బొట్టెఁడు

پہلوی - *pahlawī*—पहल्वी—పహ్లవీ = language of the ancient Persians—प्राचीनपारसीकभाषा—తొల్లింటి పారసీపలుకు

پیالہ - *piyāla*—पियाल—పియాల = cup—पात्रम्—ముంత

پر - *par*—पर्—పర్ = feather—पक्षः—ఱెక్క

پس - *pas*—पस्—పస్ = therefore—ततः—కనుకన్

پے - *pai*—पै—పై = { sinew—स्नायुः—నరము; foot—पादः—అడుగు; nerve—धातुः—నారి }

پایان - *pāyān*—पायाँ—పాయాఁ = end—अन्तः—కొన

پَرَسْت - *parast*—परस्त्—పరస్త్=worshipper—पूजकः—పూజారి

پُخْتَهْ آنْد - *pukhta and*—पुख्त अन्द्—పుక్త అన్ద్=they settled—पर्यकार्षुः—నెలవేర్చిరి; ripened—अफलुः—పండిరి

پَہْلُو - *pahlū*—पह्लू—పహ్లూ=side—पार्श्वः—ప్రక్క

پَای - *pāy*—पाय्—పాయ్=foot—पादः—అడుగు

پَسْت - *past*—पस्त्—పస్త్=low—अधः—క్రింది; level ground—समतलः—చాకము నేల

پا - *pā*—पा—పా=leg—पादः—కాలు

پَرِیدَمْ - *parīdam*—परीदम्—పరీదమ్=I have run—पलायिषि—పరుగెత్తినాడను

پَرْدَهْ - *parda*—पर्द—పర్ద=curtain—काण्डपटः—తెర

پَیْمُودَنْد - *paimūdand*—पैमूदन्द्—పైమూదన్ద్=measured—अमासुः—కొలిచిరి

پُوشِیدَهْ - *pōshīda*—पोषीद—పోషీద=covered—आच्छादितः—కప్పబడిన, తొడగబడిన

پادْشاهْ - *pādshāh*—पाद्षाह्—పాద్షాహ్=emperor—सार्वभौमः—నేలనెల్ల నేలుదొర, రాజు

پَیْوَنْد - *paiwand*—पैवन्द्—పైవన్ద్=connection—संबन्धः—కలుపు, కూడిక

پَیْدا - *paidā*—पैदा—పైదా=clear—स्पष्टः—తెల్లమైన

پستی - *pastī*—पस्ती—పస్తీ=lowness—नैच्यम्—తక్కువ

پیدائی - *paidāī* —पैदाई—పైదాఈ=manifestation—प्रकाशः—వెల్లడి

پیری - *pīrī*—पीरी—పీరీ=old age—वार्धकम्—ముదిమి - ముసలివాఁడు

پرہیز - *parhēz*—पर्हेज़्—పర్హేజ్= { abstinence—त्यागः—మానుకొంట (విడుచుట) / take care—जागृहि—ఏమరకుము / control over the passions—इन्द्रियनिग्रहः—కోర్కెలనడంచుకొంట / fear—भयम्—వెఱపు / thou knowest—त्वंवेत्सि—నీవెఱుఁగుదువు }

پندارى - *pindārī*—पिन्दारी—పిన్దారీ=realizest—निश्चिनुषे—తెలిసికొనుచున్నావు

پرستان - *parastān*—परस्ताँ—పరస్తాఁ=worshippers—पूजकाः—పూజాళ్లు

پژمرد - *pizmurd*—पिज्मुर्द—పిఙ్ముర్ద్=withered—अम्लासीत्—వాడిపోయెను

پاک - *pāk*—पाक्—పాక్=pure—स्वच्छः—తేట తేటిన

پیوندد - *paivandad*—पैवन्दद्—పైవన్దద్=joined—अयौक्षीत्—కలిసెను

پالودہ - *pālūda*—पालूद—పాలూద= { filtered—पूतम्—వడఁబోసిన / extracted—पिष्टः—పిడిచిన / continually—अविरतम्—ఎడతెగక }

پیوسته - *pīwasta*—पीवस्त—పీవస్త=joined—संयुतः—కలిసియున్న

پیشت - *pēsht*—पेश्त्—పేస్ట్=
- before thee—त्वत्पुरतः—నీయెదుటన్
- the twenty-eight stars—अश्विन्याद्यष्टाविंशतिनक्षत्राणि—నెలయున్నయిరువదెన్మిది చుక్కలు

پروین - *parwīn*—पर्वीं—పర్వీ=Phiades—चन्द्रस्थिताष्टाविंशतिभागविशेषाः—ఇరువదెనిమిదికార్తెలు

پستدستی - *pastidastī*—पस्तिदस्ती—పస్తిదస్తీ=mean manner, ruined bottle—दुर्वर्तनम्, ध्वस्तपात्रम्—చెడునడత, బ్రద్దలయినచెంబు (ముక్కలైనముంత)

پذیر - *pazīr*—पजीर्—పజీర్=accept—अङ्गीकुरु—ఒప్పుకొనుము

پراگنده - *parāganda*—परागन्द—పరాగన్ద=dispersed—विक्षिप्तः—చెదరిన

پندارند - *pandārand*—पन्दारन्द्—పన్దారన్ద్=have been advised—उपदेशित—మేలెత్తింపబడినారు

پیوند - *paiwand*—पैवन्द्—పైవన్ద్=connection—सम्बन्धः—చేరిక

پنداری - *pandarī*—पन्दारी—పన్దారీ=considered—अज्ञासीः—తెలిసికొంటివి

پدید - *padīd*—पदीद्—పదీద్=evidently—विशदम्—వెల్లడిగాన్

پیوست - *pīwast*—पीवस्त्—పీవస్త్=
- has been joined—अयोजि—కలుపబడెను
- joined—अयौक्षीत्—కలిసెను

پشت - *pusht*—पुश्त्—పుస్త్=the back—पृष्ठम्—వీపు (వెనుక)

پرورده شدم - *parwarda shudam*—पर्वर्दे शुदम्—పర్వర్ద శుదమ్=I have been nourished—प्रावर्धिषि—పెంచఁబడినాఁడను

پرواز - *parwāz*—पर्वाज़्—పర్వాజ్=flight—पलायनम्—పరుగు

پسِ پرده - *pasi parda*—पसि पर्दे—పసి పర్ద=behind the curtain—काण्डपटमन्तरेण—తెరచాటునన్

پرهیز مکن - *parhēz makun*—पर्हेज़्मकुन्—పర్హేజ్ మకున్=avoid not—मात्याक्षीः—తొలఁగకుము

پاک شوی - *pākshūy*—पाक्षूय्—పాక్ షూయ్=if you are pure—यदि पूतोभवेः—చక్కనాదువేని

ه = h = ह् = హ్

هنگام - *hangām*—हन्गाम्—హంగామ్=season—ऋतुः—కారు

هرانچه - *harānchi*—हराँचि—హరాఁచి=whatsoever—किमपि—ఏమైనను

هر - *har*—हर्—హర్ = { any—कोऽपि—ఎవఁడును / each—एकशः—ఒకొక్కటి }

هوسی - *hawasi*—हवसी—హవసీ=desire—ईप्सा—కోర్కె

هیچ مگو - *hēch magō*—हेच् मगो—హేచ్ మగో=say no more—किमपिमावादीः—మఱి నోరెత్తకుము

هزار - *hazār*—हजार्—హజార్=thousand—सहस्रम्—వేయి

هَمْچُوگُو – *hamchūgō*—हम्चूगो—హమ్చూగో=like a ball—कन्दुकवत्—బంతిలాగునన్

هَوا – *havā*—हवा—హవా=air—वायुः—గాలి

هَمِي – *hami*—हमी—హమీ= { flowing tears—अश्रुप्रवाहः—కన్నీటిపఱద
particle expressing continuance—भृशार्थद्योतकाव्ययः—ఎడతెమిన్దెలుపునది }

هَمْ – *ham*—हम्—హమ్= { likewise, all—समम्, सर्वम्—అంతయును, ఇట్లే, రెండు తెఱంగులన్
either—अथवा—ఇంతేగాక
also—एवमपि—కూడా }

هَسْتَم – *hastam*—हस्तम्—హస్తమ్=I have been—अभूवम्—అయినాఁడన్

هَسْتِ اَفْزُون – *hastiafzūn*—हस्तिअफज़ूँ—హస్తిఅఫ్జూఁ=more existence—अधिकायुः—పెద్దబ్రతుకు

هِيچ – *hēch*—हेच्—హేచ్= { not any—नेषदापि—లేదాకింతయును
at all, never—ईषदपि, नकदापि—రవంతయున్, ఎప్పటికిన్లేదు
every—सर्वम्—ఎల్లన్ }

هَمَه – *hama*—हम—హమ=the whole—समस्तम्—అంతయును

هَفْت – *haft*—हफ्त्—హఫ్త్=seven—सप्त—ఏడు

هَمِي نُمُود – *hamī namūd*—हमी नमूद्—హమీ నమూద్=has shown continuously—भृशमदीदृशत्—ఎడతెగక
పదఁజూపెను

ہاں – *hān*—हाँ—హాం=yes—ओम्—సరే

ہستو نیست – *hastū nīst*—हस्तू नीस्त्—హస్తూ నీస్త్= { existence and non-existence—भावेऽप्यभावः—ఉంటయు లేకుంటయును
all that one possesses—सर्वस्वम्—అంతయును }

ہمدم – *hamdam*—हम्दम्—హమ్దమ్= { intimate—सन्निहितम्—దగ్గర (అనుంగు)
spouse—प्रेयसी—కూర్మికత్తె }

ہمی کنیم – *hamī kunīm*—हमी कुनीम्—హమీ కునీమ్=we do continuously—चरीकुर्मः—మాటిమాటికిం చేయుదుము

ہرگز – *hargiz*—हर्गिज़्—హర్గిజ్= { ever—सततम्—ఎల్లప్పుడును
never—नकदापि—ఎప్పుడును లేదు }

ہمچوں – *hamchūn*—हम्चूँ—హమ్చూం= { such, this—तादृशः, एवम्—అట్టి, ఇట్టు
like—इव—వలెను }

ہنری – *hunarī*—हुनरी—హునరీ=skill—चातुर्यम्—నేర్పు

ہردم – *hardam*—हर्दम्—హర్దమ్=every moment—प्रतिक्षणम्—చిటికచిటికకున్

ہا – *hā*—हा—హా= { take care—जागृहि—మేలుకో
behold—पश्य—చూడుము }

ہنگام طرب – *hangāmi tarab*—हन्गामि तरब्—హన్గామి తరబ్= { behold—पश्य—చూడుము
time of joy—सन्तोषकालः—జోకతతి }

ہماں – *hamān*—हमाँ—హమాం= { thus—एवम्—ఇట్లు
selfsame—ईदृशमेव—ఈలాగునసే }

هَستِی – *hastī*—हस्ती—హస్తీ = { thou art — असि — ఉన్నావు ; existence—भाव:—కల్గి ; is—अस्ति—ఉన్నది }

هَست – *hast*—हस्त्—హస్త్ = was—अभूत्—ఉండెను

هَمّ آه – *hammiāh*—हम्मिआह्—హమ్మిఆహ్ = grieving sigh—दु:खनिश्वास:—పొగలునిట్టూర్పు

هَما – *hamā*—हमा—హమా = rain—वर्षम्—వాన

هَوَس – *hawas*—हवस्—హవస్ = { desire—वाञ्छा—కోరిక ; ambition—आशा—గొంతెమకోరిక }

هَمِین – *hamin*—हमीं—హమీం = only—एव—అంతే

هَیهات – *haihāt*—हैहात्—హైహాత్ = { away with the thought — माचिन्ती: —అదితలంచకుము ; alas—हन्त—మొఱ్ఱో, అయ్యో }

هَفتاد – *haftād*—हफ्ताद्—హఫ్తాద్ = seventy—सप्तति:—డెబ్బది

هَمِی زَد – *hamī zad*—हमी जद्—హమీ జద్ = keeps stretching—चाकृष्यते—ఒరయించుచున్నది

هِیچکَس – *hēchkas*—हेच्कस्—హేచ్కస్ = somebody—कश्चित्—ఒకానొకడు

و = w = व् = వ్

وَ – *wa*—व—వ = { it—तत्—అది ; and—अपि—మఱి }

وَقْت - *waqt*—वक्त—వక్త్=time—वेला—అదును

وَز - *waz*—वज़्—వజ్=again—पुनः—తిరిగి

وُجُود - *wujūd*—वुजूद्—వుజూద్= { body, existence—शरीरम्, स्थितिः—ఒడలు, ఉనికి
individual—व्यक्ति—రూపు }

وَر - *war*—वर्—వర్=and, if—अपि, यदि—మఱి, కాని

وِيرَانِي - *wīrānī*—वीरानी—వీరానీ=desolation—विध्वस्तप्रदेशः—పాడైనచోటు

وَفائِي - *wafāī* — वफाई — వఫాఈ= { duration—स्थैर्यम्—నిలుకడ
sincerity—निष्कापट्यम्—పొరపొచ్చెములేమి
truth—सत्यम्—నిక్కము }

واجِبِي - *wājibī*—वाजिबी—వాజిబీ= { that which is expedient—अर्हितम्—తగినది
salary—वेतनम्—జీతము
suitable—अर्हम्—తగిన }

واقِف - *wāqif*—वाकिफ्—వాకిఫ్=knowing—जानन्—తెలిసికొనుచున్న

وَرَايِ - *warāyī*—वरायी—వరాయీ=besides—विना—తప్ప

واسِطَه - *wāsita*—वासित—వాసిత=motive—कारणम्—కోపు

واقِفِي - *wāqifī*—वाकिफी—వాకిఫీ=learned—विद्वान्—ఎఱుకగలవాడు

وا مانْدَئِي - *wāmāndai* — वामान्दई — వామాన్దఈ=opened—विवृतम्—తెఱచిన

وَهْم - *wahm*—वह्म्—వహ్మ్=conjecture—कल्पनम्—పన్నిక

وَلے - *walē*—वले—వలే=but—किन्तु—కాని, (వలే)

وَرْزِیدَن - *warzīdan*—वर्जीदन्—వర్జీదన్=to practise—अभ्यसनम्—అలవడుట

وان - *wān*—वाँ—వాం=like—तादृक्—అటువంటి

وَاللّٰه - *wāllāh*—वाल्लाह—వాల్లాహ్=by God—देव: प्रमाणम्—దేవుని నాన

وُضُو - *wuzū*—वुजू—వుజూ=ablution (religious purification)—पुण्याहवाचनम्—మడిపని

وِین - *wīn*—वीं—వీం=and this—अपीदम्—మరియిద్ది

وِیز - *wez*—वेज्—వేజ్=
- do not lose—मासिस्यन्दी:—కారిపోనీకుము
- pure—अच्छ:—తేట

وار - *wār*—वार्—వార్=like—इव—వలెను

وَرای - *warāy*—वराय्—వరాయ్=except—विना—తక్క

چ = ch = च् = చ్

چِه - *chi*—चि—చి=why, what—कुत:, किम्—ఏలా, ఏమి

چَند - *chand*—चन्द्—చన్ద్=how many—कति—ఎన్ని

چنگ - *chang*—चन्ग्—చన్గ్=lute—किन्नरी—తిపిరి కన్నెర

چشم - *chashm*—चष्म्—చష్మ్= { sieve—गवाक्षः—కిటికీ; eye—चक्षुः—కన్ను; hope—आशा—కోరిక }

چرخ - *charkh*—चर्ख्—చర్ఖ్=wheel—चक्रम्—బండికల్లు

چون - *chūn*—चून्—చూన్= { when—कदा—ఎప్పుడు; forasmuch as—तावत्पर्यन्तम्—అంతవరకును }

چو - *chū*—चू—చూ= { since—अतः—కాఁబట్టి; if so be—तथापि—అయినప్పటికిని }

چنانکہ - *chunānki*—चुनाँकि—చునాఁకి= { because—यतः—ఏలననఁగాన్; as much as—यावन्मात्रम्—ఎంతవరకును }

چیزی - *chīzē*—चीजे—చీజే=something—किमपि—ఏమైనన్

چست - *chust*—चुस्त्—చుస్త్=brisk—तीव्रः—చులుకైన

چہ خواہد برخاست - *chikhāhad barkhāst*—चिखाहद्बर्खास्त्—చిఖాహద్బర్ఖాస్త్=what would come of it—ततः किंभवेत्—అందువలన నేమగును

چرا - *chirā*—चिरा—చిరా=why—किमु—ఏలా

چشانند - *chashānand*—चषानन्द्—చషానన్ద్=caused to taste—असास्वदन्— చవిచూపిరి

چرادارِی کبُود - *chirādari kabūd*—चिरादारीकबूद—చిరాదారీకబూద్ =why are you blue—किंकृष्णोऽसि—నల్లగానుంటివేలా

چندِین - *chandīn*—चन्दीं—చన్దీం= {so much—तन्मात्रम्—అంత; thus—एवम्—ఇట్లు}

چراغدان - *charāghdān*—चराग़दाँ—చరాగ్దాం=stand for light—दीपस्तंभ:—జుంజము, సెమ్మె

چوگان - *chaugān*—चौगाँ —చౌగాం=club—कन्दुकदण्ड:—బంతికోల

چپ - *chap*—चप्—చప్ =left hand—वामहस्त:—ఎడమచేయి

چنِین - *chunīn*—चुनीं —చునీం= {thus—एवम्—ఈలాగునన్; such—ईदृक्—ఇట్టి}

چِہ سُود - *chi sūd*—चि सूद्—చి సూద్ =what is the use of it—तत: किंप्रयोजनम्—దానిపనియేమి

چوں در گذرم - *chūn dar guzaram*—चूँ दर्गुजरम्—చూం దర్గుజరమ్=when I die—यदाप्रेयाम्—నేంజనిపోయినపుడు

چہرہ - *chahra*—चह्र—చహ్రా=face—मुखम्—మూతి (మోము)

چوبِ رزم - *chobirazm*—चोबिरज्म्—చోబిరజ్మ్=wood-pack—दारुपेटी —కఱ్ఱపెట్టె

چندان - *chandān*—चन्दाँ—చన్దాం=so much—तावदतिमात्रम्—అంతహెచ్చు

چگونہ - *chigūna*—चिगून—చిగూన=how—कथम्—ఎట్లు

چه بود - *chibūd*—चिबूद्—చిబూద్ =what became—किमभूत्—ఏమైయుండెనో

چرخ کبود - *charkhi kabūd*—चर्खि कबूद्—చర్ఖి కబూద్ =azure sky—नीलाकाशः—నల్లనిమిన్ను

چه خواهی دانست - *chikhāhī dānist*—चिखाहीदानिस्त् —చిఖాహీ దానిస్త్=what wilt thou know—

किंज्ञास्यसि—ఏమెఱుంగఁగలవు

چپ می خور - *chapmīkhur*—चप्मीखुर्—చప్మీఖుర్ =take the left side—स्वीकुरुवामभागम्—ఎడమవైపుగొనుము

ح = h = ह् = హ్

حلق - *halq*—हल्क़्—హల్క్ =throat—गलः—గొంతు

حدیث - *hadīs*—हदीस्—హదీస్ =history—चरित्रम्—ముచ్చట

حاتم طی - *hātim tai*—हातिम्तै—హాతిమ్తై=a certain charitable Persian chief—कश्चित्पारसीक दातृवरः—

ఒక గొప్ప పారసి యీవికాఁడు

حلال - *halāl*—हलाल्—హలాల్ =lawful—न्यायम्—తగవైన, న్యాయమైన

حرام - *harām*—हराम्—హరామ్=unlawful—धर्मविरुद्धः—తగవుమాలిన

حور - *hūr*—हूर्—హూర్=a virgin of paradise—स्ववेंश्या—వేల్పువెలపడుచు

حَوضِ کَوثَر - *hawz-i kausar*—हवज़ि कौसर्—హవజి కౌసర్=fountain of nectar—अमृतसरः—బ్రతికించు పానకము గుంట

حَرِیف - *harīf*—हरीफ़्—హరీఫ్ = { fellow worker—अनुचरः—తోడిపనివాఁడు; companion—मित्रम्—సంగడి }

حاصِل - *hāsil*—हासिल्=హాసిల్ =produce—फलितम्—వచ్చుబడి

حَیرَت - *hairat*—हैरत्—హైరత్ =amazement—विकारः—నివ్వెర

حِیَل - *hiyal*—हियल्—హియల్ =tricks—मायाकृत्यानि—కుట్రపన్నుగడలు

حَیوان - *haiwān*—हैवाँ —హైవాఁ=living creatures—जीवजन्तवः—ఉసురులు

حَسرَت - *hasrat*—हस्रत्—హస్రత్ = { contest—शास्त्रवादः—చదువుతగవు; regret—अनुतापः—నొచ్చుకొనుట }

حَل کَردَم - *hall kardam*—हल्ल् कर्दम्—హల్ల్ కర్దమ్=untied—अमुमुचम्—విప్పినాఁడను

حَق - *haqq*—हक़्—హక్క్=deity, truth—देवतम्, सत्यम्—వేల్పు, నిక్కము

حیرانیم - *hairānim*—हैरानीम्—హైరానీమ్=my astonishment—मदाश्चर्यम्—నానివ్వెర

حَل - *hal*—हल्—హల్ =knot—बन्धः—ముడి

حَوالہ - *hawāla*—हवाल—హవాల=charge—अधिकारः—ఏలుబడి

حِکَم - *hikam*—हिकम्—హికమ్=sciences—शास्त्राणि—చదువులు

حُکمِی - *hukmī*—हुक्मी—హుక్మీ=thou knowest, control, obedient to directions—अवेत्सीः, नियमः, आज्ञानुबन्धनम्—నీ వెఱుగుచున్నావు, సోము, లొంగుపాటు

حُکمَش - *hukmash*—हुक्मष्—హుక్మష్=his command—तस्याज्ञा—వానియుత్తరవు (దురాయి)

حالَت - *hālat*—हालत्—హాలత్=state, one of the states of the mystical progress of the Sufis—स्थितिः, साह्लल्ययोगिनामवस्थाविशेषः—ఉనికి-ఒకపాల్కి యొంటికాని బ్రతుకుపోకడ

حاصِل شُد - *hasil shud*—हासिल्षुद्—హాసిల్షుద్=gained—अलाभि—పొందంబడెను

حال - *hāl*—हाल्—హాల్=ecstasy—तत्वम्—ఉన్నరూపు

حالِیاً - *hālīyan*—हालीयन्—హాలీయన్=at present—अद्य—ఇప్పుడు

حُسن - *husn*—हुस्न्—హుస్న్=beauty—सौन्दर्यम्=ఒయ్యారము

حالِی کہ - *hālī ki*—हाली कि—హాలీ కి=at the moment—यावन्निमिषम्—ఎంతలో

حَشر - *hashr*—हष्र्—హష్ర్=assembly of persons, resurrection, the day of resurrection—समाजः, प्रेतोत्थापनम्, यमधर्मराज परीक्षादिनम्—కొలువు, ఈల్గినవారలన్దిరిగిలేపుట, ఈల్గినవారల మంచిచెడ్డల న్వేల్పరయుపూట

حقّست آگاہ - *haqqast āgāh*—हक्कस्त् आगाह्—హక్కస్త్ ఆగాహ్=God knows—देवोजानाति—వేల్పెఱుంగును

حالی - *hālē*—हाले—హాలే=now—अद्य—ఇప్పుడు

حمّال - *hammāl*—हम्माल्—హమ్మాల్ = porter—भारयाष्टीकः—కావడివాఁడు

حذر - *hazar*—हज़र्—హజర్ = prepared, avoiding fear—सन्नद्धः, वर्जनम्, भयम्—ఆయత్తపడిన, విడుదల, వెఱపు

حیات - *hayāt*—हयात्—హయాత్ = life—जीवनम्—బ్రతుకు

حرف - *harf*—हर्फ्—హర్ఫ్ = { extremity—अन्तः—తుద; letter—अक्षरः—వ్రాయి }

ش = sh = ष् = స్

ش - *sh*—ष्—స్ = { possesive particle—षष्ठीविभक्तिप्रत्ययः—ఒక్క్రు, కు, కి, యనునతునుడులు; particle of the third person—प्रथम पुरुषवाचकम्—దవ్వుదినుసుల న్జెప్పెడినుడి }

شدن - *shudan*—षुदन्—సుదన్ = has been—अभूत्—ఉండెను

شاخی - *shākhī*—षाखी—సాకీ = a branch—शाखा—కొమ్మ

شد - *shud*—षुद्—సుద్ = went—अगमत्—వెళ్లెను

شوید - *shuyīd*—षूयीद्—సూయీద్ = washed—अचिक्षलत्—కడిగివైచెను

شب - *shab*—षब्—సబ్ = night—रात्रिः—మాపు

شگوفت - *shigūft*—षिगूफ्त्—సిగూఫ్త్ = flourished—व्यकासीत्—విరిసెను

شگوفه – *shigūfa*—षिगूफ—షిగూఫ=**flower**—पुष्पम्—అలరు

شود – *shūd*—षूद्—షూద్=**was made, is**—अकारि, अस्ति—చేయబడెను, ఉన్నది

شیرین – *shīrīn*—षीरीं—షీరీం=**sweet**—क्षीरः—తీపిని

شده – *shuda*—षुद—షుద= { **become**—अभावि—కాబడెను / **amazement**—आश्चर्यम्—అబ్బురము }

شهد – *shahad*—षहद्—షహద్=**honey**—क्षौद्रम्—తేనె

شکر – *shakkar*—षक्कर्—షక్కర్=**sugar**—शर्करा—కలకండ

شبیخون – *shabīkhūn*—षबीखूँ—షబీఖూం=**night attack**—निशारणम्—రేయిజగడము

شام – *shām*—षाम्—షామ్=**evening**—सायम्—పొంటె

شیر – *shēr*—षेर्—షేర్=**lion**—सिंहः—సింహము

شهان – *shahān*—षहाँ—షహాం=**kings**—राजानः—దొరలు

شمریم – *shumurīm*—षुमुरीम्—షుమురీమ్=**let us count**—गणयाम—లెక్కించుకొందము

شراب – *sharāb*—षराब्—షరాబ్=**wine**—सुरा—కల్లు

شاد شدیم - *shād shudīm*—षाद् षुदीम्—సాద్ సుదీమ్=we were cheerful—सानन्दाअबोभूयिष्महि—ఉత్సాహంగానారము

شہریاری - *shahryārī*—षहर्यारी—సహ్రియారీ=king—राजा—దొర

شک - *shakk*—षक्क्—సక్క్=doubt—संशयः—అనుమానం

شراری - *sharārī*—षररी—సరరీ=sparks—स्फुलिङ्गाः—మిణుగురులు

شاخ - *shākh*—षाख् —సాఖ్ =shoot—शाखा —కొమ్మ

شنو - *shunū*—षुनू—సునూ=hear—शृणु—విను

شاد بزی - *shādbazī*—षाद्बजी—సాద్ బజీ=live happily—जीवमुदा—హాయిగా బ్రతుకుము

شادی - *shādi*—षादी—సాదీ=happiness, wedding—प्रसादः (मोदः), परिणयः—జోక, పెండ్లి

شنود - *shunūd*—षुनूद्—సునూద్=heard—अश्रौषीत्—వినెను

شکل - *shakl*—षक्ल्—సక్ల్=figure—चित्रम्—బొమ్మ

شادیہاکن - *shādīhākun*—षादीहाकुन्—సాదీహాకున్=be happy—सम्मोदस्व—హాయిగానుండుము

شک - *shak*—षक्—సక్=magpie—भारद्वाजः—ఏట్రింత

شرمم - *sharmam*—षर्मम् —సర్మమ్=my shame—मल्लज्जा—నాసిగ్గు

شمع - *shama*—षमअ —సమఅ= { playing—खेलनम्—ఆడుట
lamp—प्रदीपः—దీపము (దివ్వె)

شوئِی - *shūyī*—षूयी—సూయీ= { wash thou, be—क्षालय, भव—కడుగుకొనుము, అగుము
can go—गच्छेः—వెళ్లెదవేని—inhabit—निवसेः—కాపురముందువు }

شُمارِند - *shumārind*—षुमारिन्द—సుమారిన్ద్=number—गणयत—లెక్కించుడు

شُد فُرود - *shudfarūd*—षुद्फरूद्—సుద్ఫరూద్=went down—पर्यगात्—దిగబడెను (వెళ్లెను)

شَوّال - *shawwāl*—षव्वाल्—సవ్వాల్=month of feast—भोग्यमासः—విందునెల (పండుగునెల)

شَعبان - *sha'bān*—षअबाँ—సఅబాఁ=eighth Arabian month—तुरुष्काष्टम मासः—తురకల యొ నిదవనెల

شِکَستَن - *shikastan*—षिकस्तन्—సికస్తన్=to defeat—अभिग्रहणम्—ఎదిరిన్దలుముట

شاید - *shāyad*—षायद्—సాయద్=perchance — दिष्टया—ఒకప్పుడు

شُوم - *shūm*—षूम्—సూమ్=disgraceful, I have been unfortunate—निर्लज्जम्, अभूवम्, निर्भाग्यः—సిగ్గటి,
అంబేద, ఉన్నాడను

شُوئید - *shuīd*—षूईद—సూఈద్=wash—स्नापयन्त—తడుపుడు

شِکَست - *shikast*—षिकस्त्—సికస్త్=broken—अच्छेदि—పగులకొట్టబడెఁ

شَیدا - *shaidā*—षैदा—సైదా=mad in love—काम मत्तः—వలపుపిచ్చిగల

شَباب - *shabāb*—षबाब्—సబాబ్=youth—यौवनम्—పడుచుతనము

شاد کنید - *shādkunīd*—षाद्कुनीद्—సాద్ కునీద్ =rejoice—हर्षयत—సుచ్చటించుడు

شرمت بادا - *sharmatbādā*—षर्मत्वादा—షర్మత్బాదా =let it be thy shame—तवलज्जास्यात्—నీ సిగ్గుకానీ

ط = t = त् = త్

طی - *tai*—तै—తై = { ended—समाप्तः—ముగిసినది / folding up—निमीलनम्—ముణుగుట }

طرفه - *turfa*—तुर्फ—తుర్ఫ =new—नवः—క్రొత్త

طلوع - *tulū'*—तुलूउ—తులూఉ—rising—उदयः—పొడుపు

طی شد - *taishud*—तैषुद्—తైషుద్ = { folded up—समकोचि—ముడువఁబడెను / ended—समापि—ముగింపఁబడెను }

طاعتور - *tā'twar*—ताअत्वर्—తాఅత్వర్ =devotion—भक्तिः—కొలుపు (వేల్పుమీఁది నమ్మిక)

طعنه - *ta'na*—तअन—తఅన=reproach—निन्दा—తిట్టు

طلب - *talab*—तलब्—తలబ్ = { lover—विटः—కోడెకాఁడు / seekers—अन्वेष्टारः—వెదకువారు }

طبع - *taba'*—तबअ—తబఅ=nature, printing—स्वभावः, मुद्रणम्—ఓజ, అచ్చొత్తుట

طرف - *tarf*—तर्फ्—తర్ఫ్ =extremity—अन्तः—కొన

طلبش - *talabash*—तलबष्—తలబష్ = { inquiry—अन्वीक्षणम्—వెదకుట / your priest—त्वत्पुरोहितः—నీ యయ్యవారు }

طَرَبْ - *tarab*—तरब्—తరబ్ =joy—सन्तोषः—వేడుక (జోక)

طُنّ - *tunn*—तुन्न्—తున్న్ =body—तनुः—మేను

ظَنّ - *tan*—तन्—తన్ =opinion—तात्पर्यम्—తలంపు

طَمَعْ - *tam'a*—तमअ—తమఅ=desire—तृष्णा—తీరనికోర్కె

طَلَاق - *talāq*—तलाक्—తలాక్ =divorce—विसर्जनम्—విడాకులు

طَاسِي - *tāsī*—तासी—తాసీ=cup—पात्रम्—చిప్ప

طِبَاعِ - *tibā'i*—तिबाई—తిబాఈ=natures—स्वभावाः—ఓజలు

ل = l = ल् = ల్

لَعْل - *la'l*—लअल्—లఅల్ =the vermilion lips of a lovely woman, red rose—सुन्दरी रक्तोष्ठौ, स्थलपद्मम्—చెల్వ కమ్మోవిజంట, మెట్టదామర

لَبَالَبْ - *labālab*—लबालब्—లబాలబ్ =lip to lip—अधराधरि—దొంతరమోవి

لَالَئ - *lālaī*— लालई—లాలఈ= { the lip of a mistress—प्रियाधरः—ఉంపుడుమోవి
a tulip—रक्तोत्पलम्—చెంగల్వ }

لَبْ - *lab*—लब्—లబ్ =lip—अधरः—పెదవి

لکد - *lakad*—लकद्—లకద్ = kick—ताडनम्—తాపు

لدنی - *ladunī*—लदुनी—లదునీ = infused (knowledge), inspired—उपज्ञातः, आविष्टः—పుట్టుకతో నబ్బిన తెలివి సిపమైత్తిన

لیکن - *lēkin*—लेकिन्—లేకిన్ = but—किन्तु—కాని

لوح - *lauh*—लौह्—లౌహ్ = plank—फलकम्—పలక

لطف - *lutf*—लुत्फ्—లుత్ఫ్ = { kindness—दया—నెనరు
grace of God, delicate—दैवानुग्रहः, कोमलः—వేల్పునెమ్మి, లేంత }

لعبتگانیم - *lu'batghānīm*—लुअबत्गानीम्—లుఅబత్ గానీమ్ = we are become puppets—क्रीडाकुरङ्गी भवामः—ఆటబొమ్మ లగుచున్నారము

لعنت - *la'nat*—लअनत्—లఅనత్ = curse—शापः—తిట్టు

لعن - *la'n*—लअन्—లఅన్ = cursing—आक्रोशनम्—దూఱుట

لطیف - *latīf*—लतीफ्—లతీఫ్ = lovely, slender—सुन्दरम्, कोमलम्—సొగసైన, లేంత

لحظه - *lahza*—लह्ज—లహ్జ = one moment, glance—निमिषः, कटाक्षः—ఱెప్పపాటు, క్రేగంటిచూపు

لعبت - *lu'bat*—लुअबत्—లుఅబత్ = puppet—पाञ्चालिका—బొమ్మ

لعبتباز - *lu'batbāz*—लुअबत्बाज्—లుఅబత్బాజ్ = puppet player—पुत्तलिकाजीवनः—బొమ్మలాటవాండు

ي = i = इ = ఇ

یَکدَمَه - *yakdama*—यक्दम—యక్దమ=momentary—क्षणिकम्—ఎప్పటికిన్నాఉదినుసు

یاب - *yāb*—याब्—యాబ్=finder—गवेषी—అరయువాఁడు

یا - *yā*—या—యా=O, or—हे, उत—ఓ, కాక

یَزدان - *yazdān*—यज़्दाँ—యజ్దాఁ=God—देवः—వేల్పు

یَکدِگر - *yakdigar*—यक्दिगर्—యక్దిగర్=one another—अन्योऽन्यम्,प्रत्येकशः—ఒండొరు, విడివిడిగా

یار - *yār*—यार्—యార్=lover—प्रियः—చెలువుఁడు

یَکانیَکان - *yakānyakān*—यकाँ यकाँ—యకాఁయకాఁ=one by one—प्रत्येकशः—ఒకొక్కండే

یَقِین - *yaqīn*—यक़ीं—యకీఁ= { truth—सत्यम्—కల తెఱంగు (నిజము) / belief—विश्वासः—నమ్మిక }

یافتَم - *yāftam*—याफ्तम्—యాఫ్తమ్=sought—अजगवेषम्—వెదకినాఁడను

یاری - *yarī*—यारी—యారీ=friend—मित्रम्—నేస్తు

یاد - *yād*—याद्—యాద్=remembrance—ज्ञप्तिः—అది

یابَد - *yābad*—यावद्—యాబద్=shall find—ईक्षेत—కనుఁగొనున్

یکیِ شَراب – *yakī sharāb*—यकी षराब्—యకీ సరాబ్=cup-companion—पानमित्रम्—చుక్క నేస్తు

یکیِ – *yakē*—यके—యకే=somebody—कश्चित्—ఒకానొకఁడు

یاقُوت – *yaqūt*—याकूत्—యాకూత్=ruby—पद्मरागः—కెంపు

یکچَند – *yakchand*—यक्चन्द्—యక్చన్ద్=a little—किञ्चित्—కసింత (ఇంచుకంత)

ع = ʻa = अ = అ

عَارِیَت – *ʻāriyat*—आरियत्—ఆరియత్=anything borrowed—ऋणम्—అప్పు

عِیسیٰ – *ʻīsā* — ईसा — ఈసా=of Jesus—कस्यचिन्म्लेच्छमुनेः—ఒకానొక తురక బోధియొక్క

عُمُور – *ʻumūr*—उमूर्—ఉమూర్=life—जीवितम्—ఉసురు

عَمَل – *ʻamal*—अमल्—అమల్ = { action—क्रिया—పని; practice—अभ्यासः—పనిగొంట }

عَرصَہ – *ʻarsa*—अर्श—అర్స = { court—धर्मसभा—అచ్చు; open space free from buildings—बहिःप्रदेशः—బీడు, బయలు }

عَیشِی – *ʻaishī*—ऐषी—ఐసీ=plain food—अन्नम्—బువ్వ

عَدَن – *ʻadan*—अदन्—అదన్ = { Eden, permanent dwelling—स्थिरावासः—ఎప్పటియునికి (ఉటిదియునికి); Garden of Paradise—नन्दनवनम्—వేల్పు పూఁదోఁట }

عالَم - *'ālam*—आलम्—ఆలమ్= world—जगत्—జగము; state—स्थितिः—ఉనికి

عُلوِی - *'ulwī*—उल्वी—ఉల్వీ= sublime—उन्नतः—గొప్ప; high—उच्चः—ఎత్తైన

عَجز - *'ajz*—अज्ज़्—అజ్జ్= helplessness — असहायता, नैरस्यम्—తోడులేమి, చేవలేమి; weakness—अशक्तिः—చేతకానితనము

عَزمِی - *'azmī*—अज्मी—అజ్మీ=purpose—प्रयोजनम्—పని (కాజు)

عالَمِ خاک - *'ālamikhāk*—आलमिखाक्—ఆలమిఖాక్ =earth, body—भूमिः, तनुः—నేల, ఒడలు

عِلم - *'ilm*—इल्म्—ఇల్మ్=knowledge—ज्ञानम्—ఎఱుకువ

عِلم و عَمل - *'ilm'ū'amal*—इल्मू अमल्—ఇల్మూ అమల్ =theory and practice—ज्ञानमपि वर्तनम्—ఎఱుకయున్నడు వడియును

عَینِ عِیان - *'aini'iyan*—ऐनिइयाँ—ఐనిఇయాఁ=clear sight—निर्मलदृष्टिः—తేటచూపు

عَین - *'ain*—ऐन्—ఐన్=eye—अक्षि—కన్ను

عَیان - *'ayān*—अयाँ—అయాఁ= beholding face to face—मुखामुखीक्षणम्—ఒండొరుచూపులన్గల్పుకొంట; observation—परीक्षणम्—అరయిక

عُلُوم - *'ulūm*—उलूम—ఉలూమ్=sciences—शास्त्राणि—చదువులు

عَقْل – *'aql*— अक़्ल्—అక్ల్ =intellect—बुद्धि:—తెలివి

عِلَّت – *'illat*—इल्लत्—ఇల్లత్ =calamity—आपत्—ఇడుమ

عِصْیان – *'isyān*—इस्याँ—ఇస్యాఁ=disobedience—अविनय:— పెంకితనము

عَظِیْم – *'azīm*—अजीम—అజీమ్=great—महान्—గొప్ప

عَقْل وَ تَمِیْز – *aql wa tāmiz*—अक़्ल व तमीज़्—అక్ల్ వ తమీజ్ =intelligence and discretion—विद्यापिबुद्धि:—
చదువు నేర్పు

عَرْش – *'arsh*—अर्ष्—అర్ష్ =the throne of God, setting in a house—देवसिंहासनम्, गृहप्रवेश:—
వేల్పు సెబసరిగద్దె, ఇంటిలోదిగుట

عَکْس – *'aks*—अक्स्—అక్స్= { empyrean—सत्यलोक:—కొసమిన్ను
shadow, investing, inexistence—प्रतिच्छाया, अधोमुखीकरणम्, अभाव:—
నీడ, బోరగిల్లించుట, ఉన్కి లేమి }

عَدَم – *adam*—अदम्—అదమ్= { non-existence—निर्वाणम् (अभाव:)—లేమి (పొలికిక్కు)
want—लोप: —కొఱంత }

عَاشِق – *'ashiq*—आषिक़्—ఆషిక్ =transported with devotion—भक्ति परवश:—వేల్పుకొల్పునఁడలు
మఱచినవాఁడు

عَاجِز – *āziz*—आजिज्—ఆజిజ్ =hopeless, dejected—निराश:, निर्विन्न:—అక్కుఱమాలిన, డిల్లపడిన

عاشق و مست – *'āshiqūmast*—आसिकूमस्त्—ఆసికూమస్త్=absorbed in devotion—भक्तिपरवशः—సివమెత్తిన

عاشق زاری – *āshiqizārī*—आषिकिजारी—ఆషికిజారీ=plaintive lover—मोहक्षुब्धः—వలపునఁబొగలువాఁడు

عاصیم نام نهی – *'āsīmi nām nahī*—आशीमि नाम् नही—ఆసీమి నామ్ నహీ=thou puttest to me the name of a sinner—करोषिममपापनाम—నాకుఁజెడుఁగను పేరిడెదవు

عطائی – *'atāī* — अताई — అతాఈ=unconditional favour—निर्हेतुकानुग्रहः (प्रत्युपकारानाकाङ्क्षितानुग्रहः)—మాఱుమేలోర్కరని మంచిచేఁత

عذر – *'uzr*—उज़्र्—ఉజ్ర్=apology—अपराधक्षमा प्रार्थनम्—తప్పుసైపవేడుకొంట

عید – *'īd*—ईद्—ఈద్=feast—उत्सवः—పండుగ

عهده – *'uhda*—उहद—ఉహ్దా=agreement—अङ्गीकारः—ఒడంబడిక

عیب – *'aib*—ऐब्—ఐబ్=fault—अपराधः—నేరము, ఐపు

عزیز – *azīz*—अजीज्—అజీజ్=precious—अमूल्यम्—వెలలేని

عاقبت – *'āqibat*—आकिबत्—ఆకిబత్=end, conclusion—अन्तः, फलितम्—తుద, మిగులు

عیش – *'aish*—ऐष्—ఐస్=food—अन्नम् (इष्टिः)—కూడు

عفو – *'afū*—अफू—అఫూ=pardon—क्षमा—సైపు

عمر – *'umr*—उम्र्—ఉమ్ర్=life—आयुः—ఉసులు

عَجَب - *'ajab*—अजब्—అజబ్ =wonderful—आश्चर्यकरम्—అబ్బురమయిన

عَزمِ دُرُست - *azmi durust*—अज्मि दुरुस्त्—అజ్మిదురుస్తు=upright of purpose—निरूढ प्रयोजनम्—కాకతీరని పని

ف = f = फ् = ఫ్

فَنا - *fanā*—फना—ఫనా=mortality—नश्वरता—నిలుకడలేమి

فَریاد - *faryād*—फर्याद्—ఫర్యాద్=lamentation—आक्रन्दः—మొఱ్ఱ

فَرورَفتہ - *farōrafta*—फरोरफ्त—ఫరోరఫ్త=absorbed—अन्तर्लीनः—లోఁగలసిన

فَخر - *fakhr*— फख्— ఫఖ్ర్ =glory—महिमा—గొప్ప

فاسِقو - *fāsiqū*—फासिकू—ఫాసికూ=scoundrel—धूर्तः —పోకిరి

فَلَک - *falak*—फलक्—ఫలక్ =
- fate, treason—धूर्तकः—పెంకెపిల్లకాయ
- celestial globe—खगोलः, विधिः—మిన్నుచక్కి
- maiden, sky—वधूटी, आकाशः—గుబ్బలాడి, చదలు
- heaven—दिवम्—दिवि—सृष्टिः—తలవ్రాలు, మిన్నుమన్నులపన్నిక
- dawn—प्रभातम्—వేకువ

فِروبُردم - *firōburdam*—फिरोबुर्दम्—ఫిరోబుర్దమ్=I would carry, low—भराणि, नीचः—మోయుదున్, పొట్టి

فِشان - *fishān*—फिषाँ—ఫిషాఁ=strewer—विक्षेप्ता—చిలకరించువాఁడు

فَرمای - *farmāy*—फर्माय्—ఫర్మాయ్=order—आज्ञापय—సెలవిమ్ము

فاخته - *fākhtaī*—फाख्तई—ఫాక్తఈ=ringdove—कपोत:—పావురము

فردا - *fardā*—फर्दा—ఫర్దా=to-morrow—श्व:—రేపు

فرشته - *firishta*—फिरिश्त—ఫిరిస్త=angel—दिव्य:—వేల్పు

فروبرم - *firōburam*—फिरोबुरम्—ఫిరోబురమ్=I carry down—वहामि—మోయుదును

فکرت - *fikrat*—फिक्रत्—ఫిక్రత్ = { thought—ऊहा—తలంపు / your advice—त्वदुपदेश:—నీ పనుపు }

فراز - *farāz*—फराज—ఫరాజ్ = { highness—ऊर्ध्वम्—మీదు / up and low — उपर्यध: — మీదు క్రిందులు }

فزود - *fuzūd*—फुजूद्—ఫుజూద్ =increased—अभ्यवृधत्—పెరిగెను

فرسودند - *farsūdand*—फर्सूदन्द्—ఫర్సూదన్ద్=worn— अचाक्षायि — అరగదీయబడెను

فرود - *farūd*—फरूद्—ఫరూద్ =behind—पृष्ठत:—వెనుకన్

فراق - *firāq*—फिराक़्—ఫిరాక్ =separation—विरह:—ఎడబాటు

فرصت - *fursat*—फुर्सत्—ఫుర్సత్ =opportunity—समय:—అదను

فلسفیم - *filsafīm*—फिल्सफीम्—ఫిల్సఫీమ్—philosopher—वेदान्ती — ప్రాజ్ఞులకొన తెలిసినవాడు

فضل - *fazl*—फज़्ल्—ఫజ్ల్ =learning, excess—विद्या, अवशिष्टम्—చదువు, మిగులు

فسانۂ – *fasānaī* — फसानई—పసానఈః=story—कथा—ముచ్చట

فرّاش – *farrāsh*—फर्राष्—పఱ్ఱాష్=
- one who spreads cushions—शय्याकारः—పక్కపఱచువాఁడు
- officer who supervises tents—पटवासाध्यक्षः—గుడారుపె త్తనగాఁడు

فانوس – *fanūs*—फानूस्—పానూస్=whisperer, lighthouse—कर्णेजपः, दीपस्तंभः—గుసగుసలాడువాఁడు, కొండెగాఁడు, దివ్వెయిల్లు

فانوسِ خیال – *fanūsikhiyāl*—फानूसिखियाल्=పానూసికియాల్=magic-lantern,—मायादीपः—గారడిదివ్వె

فگندش – *figandash*—फिगन्दष्—పిగన్దష్=throwing—विक्षेपणम्—విసరుట

فرسودہ – *farsūda*—फर्सूद—పర్సూద=
- old—जीर्णम्—ముదిసిన
- worn out—शीर्णः—ప్రక్కలయిన
- decayed—कृशः—చిక్కిన

فرمودہ – *farmūda*—फर्मूद—పర్మూద=having ordered—आज्ञाप्य—పనిచి

فروش – *farōsh*—फरोष्—పరోష్=seller—विक्रेता—అమ్మువాఁడు

فوت شوم – *fautshūm*—फौत्षूम्—పౌత్ సూమ్=I die—प्रेयाम्—పొలియుదున్

فروشند – *firōshand*—फिरोषन्द्—పిరోషన్ద్=sold—व्यक्रैषीत्—అమ్మెను

فلکم – *falakam*—फलकम्—పలకమ్=
- my fate—मद् भाग्यम्—నా తలవ్రాఁత
- my habitation—ममगृहम्—నా కాపురపుటిల్లు

فِردَوس - *firdaus*—फिर्दौस्— ఫిర్దౌస్=paradise—स्वर्गम्— వేల్పునగరు

فُلان - *falān*—फलाँ—ఫలాఁ—such a one—तादृशः—అట్టివాఁడు

فعل - *fa'l*—फअल्—ఫఅల్=making—सृजनम्—పన్నిక

فرو خواهی شست - *farokhāhī shust*—फरोखाही शुस्त्=ఫరోఖాహీ శుస్త్=I will wash down—शोशुध्येय—కడిగి వైచెదను

ت = t = त् = త్

تَوبَہ - *taubāh*—तौबाह्—తౌబహ=repenting—पश्चात्तापः—తప్పు చేసినొచ్చుకొంట

تَلخ - *talkh*—तल्ख्—తల్ఖ్=bitter—तिक्तम्—చేఁదు

تُو - *tū*—तू—తూ=thou—त्वम्—నీవు

تِیر - *tīr*—तीर्—తీర్=the Planet Mercury, pomp, arrow—बुधग्रहः, आडंबरः, बाणः—నెలపట్టి, డాబు, కోల

تَن *tan*—तन्—తన్=body—तनुः—మేను

تُست - *tust*—तुस्त्—తుస్త్= {thou art—असि—అగుచున్నాఁడవు | thine is—त्वदीयोऽस्ति—నీదైయున్నది}

تُرد - *turd*—तुर्द्—తుర్ద్=delicate—सूक्ष्मम्—రవంత

تقدیر – *taqdīr*—तक्दीर—తక్దీర్ =Divine decree—दैवाज्ञा—వేల్పుపంపు

تمام – *tamām*—तमाम्—తమామ్=perfect—संपूर्णम्=నిండారు

تنگ – *tang*—तन्ग्—తన్గ్ =neighbouring—प्रतिवेशः—ఇరుగుపొరుగులగుచున్న

تماشا – *tamāshā*—तमाषा—తమాషా=theatrical representation—नाटक खेलनम्—ఆట

تنگی – *tangī*—तन्गी—తన్గీ= { narrow place—सङ्कटस्थलम्—ఇఱుకటము; half a load—अर्धभारः—అరమణుంగు }

ترا – *turā*—तुरा—తురా=to thee—त्वाम्—నిన్ను

تو – *t*—त्—త్ =thee, thine—त्वम्, तव— నీవు, నిన్ను

تاکی – *tākai*—ताकै—తాకై= { whither—कुतः—ఎక్కడ; how long—कियत्पर्यन्तम्—ఎంతవఱకు }

تا – *tā*—ता—తా=persons, as soon as, until, so that—यावच्छीघ्रम्, मानुषाः, तावत्पर्यन्तम्, ततः—మానిసులు, ఎంతవిఱానన్, అంతవరకు, కనుకను

تکیہ – *takya*—तक्य—తక్య=pillow—उपधानम्—తలగడ

تعبیہ – *ta'biya*—तअबिय—తఅబియ=arranging—प्रसाधनम्—ఏపాటు

تازو – *tāzū*—ताज़ू—తాజూ=his running—तत्पलायनम्—వానిపరుగు

تازہ – *tāza*—ताज—తాజ=fresh—नवः—క్రొత్త

تعلیمم - *ta'līmam*—तअलीमम्—తఅలీమమ్=my teaching—मच्छिक्षणम्—నా మప్పాట

تمیز - *tamīz*—तमीज—తమీజ్ = { hair-splitting—स्तनशल्यपरीक्षा—సరిగానరయుట
discrimination between right and wrong—सत्यासत्य परीक्षणम्—మంచిచెడ్డల యరయిక }

توانست - *tuwānist*—तुवानिस्त्—తువానిస్త్=enabled—अशाकीत्—చాలియుండెను

تیماری - *tīmārī*—तीमारी—తీమారీ=sorrow—दुःखम्—వనట

تاریک - *tārīk*—तारीक्—తారీక్ —dark—तामसम्—చీకటి

تند خو - *tund khō*—तुन्दखो—తుండ్ఖో= { obstinate—उद्धतः—వడికాడు
hasty—शीघ्रम्—వడి }

تابو - *tābū*—ताबू—తాబూ=its light—तत्प्रकाशः—దానివెల్తురు

تنت - *tant*—तन्त्—తన్త్=your body—त्वत्तनुः—నీ మేను

تر - *tar*—तर्—తర్=particle denoting comparative degree, wet—तरप् प्रत्ययः, आर्द्रम्—
ఇంతకంటెనది మేలని వివరించునుడి, తడి

تمنایی - *tamannāyī*—तमन्नायी—తమన్నాయీ=longing, wishing—विचारः कामितम्—వంత, కోరిక

تقاضایی - *taqāzāyī*—तकाजायी—తకాజాయీ=demand, urgent—वाञ्छितम्. अवश्यकर्तव्यम् —కావలసినది,
చేయక తీరనది

تَوْسَن - *tausan*—तौसन्—తౌసన్ = high-blooded steed—दुर्विनीतः—కారుగుఱ్ఱము

تِرْیَاک - *tiryāk*—निर्याक्—తిర్యాక్ =antidote—प्रतिक्रिया—విఱుగుడు (మాఱుచేత)

نَمِی تَوانَم - *namītawānam*—नमीतवानम्—నమీతవానమ్= is not able—नशक्तोऽस्मि—చాలను

تَرْکِیب - *tarkīb*—तर्कीब्—తర్కీబ్ = { elements—अवयवाः—పలుదినుసుల ముక్కలు / composition—रचना—కూర్పు / form—आकृतिः—రూపు }

تَک - *tak*—तक्—తక్ =running, run thou—धावनम्, धावस्व—పరుగు, పరుగిడుము.

تَلْقِین - *talqīn*—तल्क़ीन—తల్కీన్=making to understand, funeral services—विज्ञापनम्, श्मशानमन्त्राः—
తెలుపుట, కాటి కొలుపునుడులు

تَک وَدَو - *takūdav*—तकूदव्—తకూదవ్ =running, run—धावनम्, धावस्व—పరుగెత్తుట, పరుగిడుము

تَخْتَه - *takhta*—तख्त—తఖ్త=plank—फलकः—పలక

تَکِیَه گَاه - *takiyagah*—तकियगह्—తకియగహ్=a sofa—पल्यङ्कम्—మంచము

تُوئِی - *tuī* — तूई — తూఈ=thouism—अहङ्कारः—నిన్ను గూర్చి నీవనుకొంట

تَابُوت - *tābūt*—ताबूत्—తాబూత్ =coffin—खट्टिका—బడియ

تَرَاب - *tarāb*—तराब्—తరాబ్ =flow—प्रसारः—ఠివట (విసరు)

تُرَاب - *turāb*—तुराब्—తురాబ్ =earth—मृत्तिका—మన్ను.

توبہ - *taubaha*—तौबह—తౌబహ=repentance—अनुताप:—నొచ్చుకొంట

تؤام - *tau'am*—तौअम्—తౌఅమ్=linked—संबद्ध:—కలిసిన

تاب - *tāb*—ताब्—తాబ్= { grief—दु:खम्—వవట ; a wearing ringlet—चूर्णकुन्तल:—ముంగురులు ; radiance—प्रकाश:, तेज:—వెలుగు }

تاچند - *tāchand*—ताचन्द्—తాచన్ద్=how many—कति—ఎన్ని

توانم - *tawānam*—तवानम्—తవానమ్=enabled—अशकम्—చాలుదును

تماشا میکن - *tamāshā mī kun*—तमाषामीकुन्—తమాసామీకున్=behold—पश्य—చూడుము

غ = gh = ग् = గ్

غم - *ghamm*—गम्म्—గమ్మ్=grief—दु:खम्—వంత

غرہ - *ghurra*—गुर्र—గుఱ్ఱ= { new moon—बालचन्द्र:—క్రొన్నెల ; the first day of the lunar month—शुक्लप्रतिपत्—నెల మొదటినాఁడు }

غلام - *ghulām*—गुलाम्—గులామ్=slave—दास:—గుండడు (అడియఁడు)

غرور - *ghurūr*—गुरूर्—గురూర్=pride—गर्व:—పొగరు

غافل - *ghāfil*—गाफिल्—గాఫిల్=negligent—उपेक्षावान्—సరకుచేయనివాఁడు

غنیمت - *ghanīmat*—गनीमत्—గనీమత్=wealth—संपत्—కలిమి

غورہ – *ghūra*—गूर—గూర=unripe grapes—अपक्व द्राक्षा—పచ్చియంగూరు (కసుగాయ)

غصہ – *ghussa*—गुस्श —గుస్స=sorrow—चिन्ता—వంత

غایت – *ghāyāt*—गायत्—గాయత్ =termination——अन्तः—తుద

غنی – *ghanī*—गनी—గనీ= { help—साहाय्यम्—తోడు—living—जीवितम्—బ్రతుకు; rich—ऐश्वर्यवान्—కలవాడు }

غنیمت شمریم – *ganīmat shumurīm*-—गनीमत् षुमुरीम्—గనీమత్ సుమురీమ్=let us account as gain—गणयेमलाभम्—రాబడిగా లెక్కించుకొందము

غور – *ghaur*—गौर्—గౌర్= { think—गांभीर्यम्—లోతు; doing good—उपकृतिः—మేలు చేత }

غلط – *ghalat*—गल्त्—గలత్ =blundering in speaking—अपलापः—తప్పు బల్కుట

غبار – *ghubār*—गुबार—గుబార్ =dust, perplexity—भस्म, क्षोभः—బుగ్గి, కలత

غمی – *ghame*—गमे—గమే=sorrow — दुःखम्—పొగులు

غوانی – *ghawanī*—गवानी—గవానీ=songs—गीतानि—దరువులు

غیب – *ghaib*—गैब्—గైబ్= { hidden, small—गूढः, अल्पम्—దాగిన, కొంచెము; want, absence — दारिद्रयम्, अभावः — లేమి, రామి; invisible world—अदृश्यलोकः—అగపడని జగము }

ظ = z = ज् = జ్

ظاہر - *zāhir*—जाहिर्—జాహిర్ = outside—बहिःप्रदेशः—వైపు; manifest—विशदः—వెల్లడించబడిన

ق = q = क् = క్

قدح - *qadah*—कदह्—కదహ్ = reproach—निन्दा—దూఱు

قومی - *qaumi*—कौमी—కౌమీ = people, nation—कुलम्, जनाः—తెగ, మానిసులు; national—मनुष्यकुलसंबन्धी—అందటి తెగకు సంబంధించిన

قصور - *qusur*—कुसूर्—కుసూర్ = palaces—सौधाः—మేడలు; failing—प्रक्षीणः—తఱుగుచున్న (అఱుగుచున్న)

قوتی - *qūti*—कूती—కూతీ = box—मञ्जूषा—మందస (పెట్టె)—food—अन्नम्—కూడు

قصر - *qasr*—कस्र्—కస్ర్ = diminishing—क्षीयमाणः—తఱుగుచున్న; palace—हर्म्यम्—దొర మేడ

قدم - *qadam*—कदम्—కదమ్ = foot—पदम्—అడుగు (అంజ)

قصا - *qasa*—कशा—కసా = distance—दूरम्—దవ్వు

قدر - *qadar*—कदर्—కదర్ = power—शक्तिः—చేవ

قافلۂ – *qafilaī* — काफिलई — కాఫిలఈ=caravan—सार्थवाह समूहः—బేరిగుంపు

قابِل – *qabil*—काबिल्—కాబిల్ = { capable—शक्तः—చాలిన
skilful—निपुणः—నేపుణ్యగల }

قولِی – *qaulī*—कौली—కౌలీ= { word—वाक्—మాట
verbal—वाचिकम्—నోటి }

قَلَم – *qalam*—कलम्—కలమ్=pen—कलमः—వ్రాతపుల్ల, కలము

قَہر – *qahr*—कह्र—కహ్ర=wrath, force, predestination—कोपः,बलात्कारः,नियतिः—అలుక,బలిమి,తలవ్రాలు

قَضا – *qazā*—कजा—కజా=fate, pursuit, conclusion—विधिः, अनुधर्षणम्, अवसानम्—వెనుదగులుట, ముగింపు

قرار – *qarār*—करार्—కరార్=promise—वाग्दानम्—మాటయిచ్చుట [తలవ్రాలు

قِسمت – *qismat*—किस्मत्—కిస్మత్—God's decree, fate—दैवाज्ञा, विधिः, भाग्यम्—వేల్పుపనుపు, తలవ్రాలు, కలిమి

قَدر – *qadr*—कद्र्—కద్ర్=divine providence—दैवतन्त्रम्—వేల్పుపన్నిక

قراضۂ – *qarāza*—कराज—కరాజ=small particle—अणुः—నలుసు

قلب – *qalb*—कल्ब्—కల్బ్=heart, inversion of the lip—हृदयम्, अधरनिमीलनम्—గుండె, పెదవిముణుపు

قِیامت – *qiyāmat*—कियामत्—కియామత్=last day—अन्त्यदिनम्—తటికడపూట

قالِب – *qālib*—कालिब्—కాలిబ్=mould, that which changes—मूर्तिः, परिणतः—బొమ్మ, మాఱుచుంట

قوّال - *qawwāl*—कव्वाल्—కవ్వాల్—professional story-teller—कथाजीवी—ముచ్చటలు చెప్పి బ్రతుకువాడు

قوّت - *quwwat*—कुव्वत्—కువ్వత్—powerful—शक्तः—చేవగల

قضا و قدر - *qazā u qadar*—कजा उ कद्र्—కజా ఉ కదర్ = { providence—प्रारब्धम्—తలవ్రాలు; predestination—विधिः—వేల్పుటిచ్చ }

قدرت - *qadarat*—कदरत्—కదరత్ = bottle—पात्रम्—బుడ్డి

قطرہ - *qatra*—कत्र—కత్ర=drop—बिन्दुः—బొట్టు

ذ = z = ज़् = జ్

ذات - *zāt*—जात्—జాత్ = essence, nature—सारः,स्वभावः—నిగ్గు, ఓజ

ذرّہ - *zarra*—जर्र—జఱ్ఱ=atom—अणुः—రవ

ث = s = स्= స్

ثمّ - *summa*—सुम्म—సుమ్మ=and—अपिच—మఱియును, సుమ్మ

ض = z = ज़् = జ్

ضمیر - *zamīr*—जमीर्—జమీర్=mind—मनः—తెల్లము

ఉమర్ఖైయ్యామునకు నాచేసిన పద్దెములందలి మాఱు మూలమాటలకు వరుసగా నచ్చు తెలుగు వివరము.

మినుమినుకులు = చుక్కలు

లేఁబగలు = తెల్లవాఱి

ఎడవల = పెద్దకన్నులవల

సీవిరి = కల్లు

కావిరా = కెంపు

కోపు = సారాయి

కడిఁది = హెచ్చు

మిడుసు = ఉసులు

క్రోవి = బుడ్డి

క్రొక్కారము = కోడికూఁత

ఉగము = ఊపిరి

పోఁతి = పెంకెపడుచు

లాలు = ఎఱ్ఱని

విడి = ఎఱ్ఱని, వేలు

విడ్వరి = ఈవికాఁడు

చెంగు = వీణియ

గుఱకఁబోతు = నిద్దురముచ్చు

ఈరు = కొంచెము

అడువ = ప్రాఁత

కందువ = మఱుగు

ఒడుదొడుకు = హెచ్చుతగ్గు

ఆవి = గాలి

బడియ = పాడె

గిజి = కుండ్రనిమిన్నుగుడి

ఒడమి = సిరి

ఒళవు = గుట్టు

ముసల్మాను = తురక

మడివాఁడు = నోము చేయువాఁడు

లాహిరి = మత్తు

సైఁదము = గోదుమపిండి

పోలిగాఁడు = ఏట్రింతపిట్ట

వేగులు = వేగుచెప్పువారు

నలువారు = ఒప్పారు

ఆమని = పూఁదఱి

తతి = అదను

వేదు = చేఁదు

ఉరియాట = సందియము

ఊచముట్టు = అంతయును

మనన = ఉసులు

అడియరి = గులాము

లొట్టి = కల్లుముంత

మాఱుతుఁడు = పగవాఁడు

దద్దడము = చిన్నగుడి
ఐపు = నేరము
అనుగు = నేస్తకాఁడు
మేకొను = ఒప్పుకొను
కారు = అడవి
వెతారము = జాలి
కోలు = పెద్ద
జోక = వేడుక
ఎల్గు = గొంతు
పాడు = ఉత్త
కుండెడు = వగచెడు
ఉడి = రిత్త
తెలిగంట్లు = వేలుపులు
ముదిత = ఆఁడుది
క్రచ్చలి = తత్తలి
కలికి = ఆఁడుది
అంకులు = వేల్పులు
వినువలను = వేల్పునగరు
తేమానము = వడ్డి
నిట్రు = పస్తు
వేగరి = వేగుచెప్పువాఁడు
మందల = ఉసులు
అసురుసురు = నిట్టూర్పు
కడ్డాయము = బలిమిగాను
వంత = ఇడుమనడలుమెుబ్బి
నిరుకు = నిచ్చయము
క్రంగు = నేలమట్టమగు

క్రొవ్విరి = క్రొత్తపువ్వు
ననయు = పూచు
అలరు = పువ్వు
పారి = మన్ను
పైఁడి = బంగరు
గిట్టింపు = చనిపోవుట
పిలుకుమారిరి = మడిసిరి
వేపారి = వేయిసార్లు
ఉలి = కొంచెము
మెయి = ఒడలు, తీరు
కొఱను = బీదు
బుగ్గ = బొట్టు
గయాళు = బీదు
కడఁక = పూనిక
ఈటు = హుఁళిక్కి
ఉగ్మలి = ఆఁడుది
తమకించు = తలడిల్లు
బొల్లికావిరి = తెలుపునలుపు
ఎల = సాకిరి, తెల్సిన
పుంట = సంజ
ఒండేని = వరుసగా
రెంటత్రాగుడు = ఏనుఁగు
రెంటత్రాగుడుతిండి = సింగము
తడి = నీరు
జట్టి = పావురము, బేరము
తాపి = గుట్టు
దండి = గొప్ప

పిక్క = కీటుక
తెల్విడికాడు = తెలివికలవాఁడు
ఎకిమీడు = ఱేఁడు
బోము = బలిమి
ఉక్కుతునియ = పోటుమగఁడు
ఉజ్జ = ఇచ్ఛ
ఒడ్డిక = పావురము
ఒంజిలి = అడలు
అరప = గద్దియ
పీనుగ = వెల్లడిగాన్
నుదిటివ్రాలు = బాగెము
నులి = రవంత
ఈల్గు = తెరలు
ఏనాదము = కడలియొడ్డు
గిజికొను = మింటనల్లాడు
కందు = నల్లని
టంకు = నెఱజాణ
ఎఱకలు = చేతులు
జోగి = బికారి
పట్టెడ = కుమ్మరియంగడి
క్రొత్తడము = కోటబురుజు
క్రోలు = కూయు
ఈమిరి = చెమ్మ
పేర్మి = హెచ్చు
మూతి = మొగము
బోటిగాఁడు = నేస్తు
గోల = ముద్దరాలు

నంటు = చెలికాఁడు
ఒరుమిక = పొత్తు
వెలలు = వెడలు
నానుడి = అలవాటు
విరి = పువ్వు
అప్పసము = ఎల్లప్పుడు
ఓజ = సాజము
మొనకు = కొసకు
వాజఁదేజి = కొఱమాలి
పంకించి = త్రిప్పి
త్రమంసు = అణఁగు
పంకిణి = బుడ్డి
గంగ = పెద్ద
మతకరి = మాయలాఁడు
నాయన = తండ్రి
కుఱుకుఱు = కొంచెము
చనువారు = తగువారు
క్రంచఱ = బిఱబిఱ
తోలెము = కొంచెము
సాగరము = సిద్దై
చిద్గు = కొంచెము
రతి = మణుఁగులోనిరువదవవంతు
ఆపోవు = తనివిపొందు
రెంపు = వేలు
నికము = నిజము
గొంగ = పగవాఁడు
మంతునన్ = వాసిగాన్

చలివెలుఁగు = చందమామ
పొసలు = సందియము
పొర = సందియము
ఎడయిక = ఎడఁబాటు
ఒండె = కాని
ఇరులు = చీఁకటి
పొనరు = చేయు, తీరు
పరువడి = వరుస
తడిసెండి = పాదరసము
బరువడిన్ = మఱలన్
ఒదరు = ఎదుగు
కడమ = మిగత
అట్టె = అప్పుడె
తమి = వలపు
రకము = దినుసు
అంటులు = ముద్దులు
ఆద = తలంపు
కాఁగు = బౌన
నెళవు = గుట్టు
ములుచ = మొద్దు
ఆను = గుట్టు
బ్రదిమి = బ్రతుకు
మునుకొను = చెలరేఁగు
నెలవు = ఇరవు
మెరమెర = సందియము
నెఱికలు = ముంగురులు
మాయము = కనుపడమి

పెన = మెలి
ఎలనాఁగ = చెల్వ
తెరలుచు = పోఁగొట్టు
టోకు = మొత్తము
నెరవు = నయము
నెమ్మిక = నెమ్మది
అండ = వెనుక
నెగులు = నొప్పి
నొగులు = నొప్పిగొను
ఈబరి = తెలివిమాలినవాఁడు
గొల్లెన = డేరా
తరపితిన్ = తఱమితిన్
గొటిజ = డేరా
ఇంగ = ఇఁక
చన్వ = బిడారు
మ్రొగ్గి = క్రుంగి
సేటు = మేలు
సైపులు = కొలతలు, ప్రక్కలు
ఎదిరి = పగవాఁడు
అలంతులన్ = కొద్దివాండ్రన్
టీకు = ఒయ్యారము
బడుగ = ముసిలివాఁడా
నేలపెడ్డ = మంటిబెడ్డ
చదలుకాపులు = వేల్పులు
నగళు = నగరు
తెఱలు = మడియు
పిఱుందన్ = వెనుకన్

మసీదు = తురకలగుడి

లాఁతి = పెరవాఁడు

పరిఁము = సరిపడని

సెంబెరువు = రాచబాట

ఎరఁగుడు = మ్రొక్కు

పొక్కు = అడలు

కలిమి = సిరి

పొన్ను = బంగారము

అలుఁగు = కత్తి

చొక్కుచోదుగు = కల్లు

మింటిపెర్వరి = వేల్పు

నెమ్ము = ఎముక

దుంసుము = కుంద్రడని దివిటీ

నెక్కొల్పు = వెలయించు

పెలుచనన్ = తిరిగి

చొప్పిల్లు = సమకూరు

మేలువాఁడు = పోకిరి, కోడెకాఁడు

మేలెక్కువాఁడు = మత్తెక్కినవాఁడు

బిస్త = జమునియిల్లు

అదటు = మత్తు

క్రుంకు = అడఁగు, సంజ

మెఱపడి = పరుసగాను

కప్పుకాఁదారి = చిమ్మచీఁకటినడురేయి

డొంక = త్రోవ

వనట = వగపు

పొలియించు = పోఁగొట్టు

దనుకన్ = వరకున్

బిద్ద = జమునిల్లు

పంతులు = ఒజ్జ

నింగి = ఆకసము

చాగురే = బళీ

ముగ్గడియాటకాఁడు = పులిబోనాడు
వాఁడు

పంజు = దివ్వె

కనటిలు = చదరంగపుకాయలు

మడియంటులు = మడిమైలులు

మించు = మెఱపు

దెప్పరము = ఇడుమ

నెత్తిగీఁత = వేల్పుచేసిన కట్టడి

తీరుపరి = చేతకాఁడు

వడ = దగ

బరి = పగ

చిందువ = పెట్టె

ప్రపమ్మిన = అలమిన

నిట్ర = ఉపాసము

గిడిగిళ్లు = మ్రొక్కు

ఉఱక = ఒక్కుమాఱుగాను

ఎలసి = మోసపుచ్చి

కయి = చేయి

మిటమిటమను = అసురుసురుమను

నెరసు = తప్పు

కలుఁగులు = గోతులు

తీఁపురము = నేరము

ఊడిగీఁడు = కొలుచువాఁడు

తొగనూడు = పగటివొర

కొల్పు = వేల్పు న్వేడుకొనుట
అడియఁడు = గులాము
బైజ = తెల్వి లేమి
ఓటి = పాడునాజీన
ఇల్లి = పస్తు
దీటు = సాటి
కురంగటన్ = చెంగటన్ [నాఁడు
కనుము = చూడుము- పెద్దపండుగు మఱు
దుసికిలు = దూలు
ముడియ = మూఁట
క్రోవుల మేతరి = కమ్మరి
గొనబు = మెత్తన
వ్రేళ్ల మొనలు = చేతిగోళ్లు
బొరియ = గొయ్యి
చదితయుట = మడియుట
పొంగటి నెల = జింకతల చుక్క నెల
బుడ్డికూపటారి = కమ్మరి
కాన్పులు = చూపులు
తెగ = తీరు
అంకిలి = అంగుడు
వనరు = ఏడ్పు
మోపరి = బరువుమోయువాఁడు
వెన్ను = వెనుక
కల్లు = రాయి
ఒల్కి = కాసు
కోపు పెంట = కలుపాఁక
కంపరము = పాడె
మూల = తలవెంట్రుకలు

కైపుమారి = తాగుముచ్చు
ఒమ్మించెను = అప్పగించెను
కావిమండు నెల = ననకారుతొలి నెల
జావళి = వలపుపాట
బ్రుస్సెన్ = పాడయ్యెను
కప్పుకలు = నల్లరతనము
కట్టడ = నోము
కడగండ్లు = అగచాట్లు
ఏఁపు = వెత
ఏపు = పెఱుకువ
కేజు = నిగ్గు
మిగులు = రాబడి
ఊఁకువ = బలిమి
జెట్టు = పొగరు
కబ్బిళ్లు = సాండీలు
నిండు నెల = పున్నమచందురుఁడు
పగడ = ఒక్కటి
ననుపుకాఁడు = కూరిమికాఁడు
నచ్చిక = మచ్చిక
ఏఁడుడి = చనిపోయినవారికొరక యేఁడు గడచిన తరువాత చేయుకొలుపు
అడకర = నెమ్మది
కెడపు = మడియించు
కవిలె = లెక్కల పాత్రము
ఎబ్బె = ఇస్సీ
ఇడుగడ = ఇబ్బంది, ఈవి
దడ = వడఁకు
జాళి = వలపు

